

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра романо-германських мов і перекладу**

**НОВАЦІЇ І ТРАДИЦІЇ ПЕРЕКЛАДУ:
УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ
В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРІ
(ПРИСВЯЧЕНА РОКУ ЄВРОПИ В УКРАЇНІ)**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

12-13 листопада 2020 року

м. Київ

**THE MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
OF UKRAINE
National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine
Faculty of Humanities and Pedagogy
Department of Romance and Germanic Languages
and Translation**

**INNOVATIONS AND TRADITIONS
OF TRANSLATION: UKRAINIAN STUDIES
IN THE EUROPEAN DIMENTION
(DEDICATED TO THE YEAR
OF EUROPE IN UKRAINE)**

**PROCEEDINGS
OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE**

November 12-13, 2020

Kyiv

СЕКЦІЯ 1. ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО І ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

ГОЛЬЦОВА Маріанна, САГАН Юлія. Українське перекладознавство та відомі перекладачі XIX-XX століття	9
ЛИЧУК Марія, ЛИТВИН Владислава. Перекладацький доробок українського неокласика Михайла Драй-Хмари	10
ЛИЧУК Марія, ОХРІМЕЦЬ Катерина. Перекладацькі трансформації під час перекладу англійських спеціалізованих текстів українською мовою	12
МАРКУЛЯК Лариса. Анатолій Добрянський – перекладач	13
НОЖОВНИК Олег, САЦЮК Діана. Онлайн-інструменти для корпусного аналізу тексту	14
ПІВЕНЬ Олена, АРТИШ Назар. Переклад складних німецьких аграрних термінів українською мовою	15
ПОЛИВАЧ Марія. Марко Вовчок – одна із класиків перекладу художньої літератури XIX ст.	16
ПОЛІЩУК Олександр, БАМБУРА Алла. Міжмовні та міжкультурні проблеми сучасного перекладу	19
ПОЛІЩУК Олександр, ВЕРНА Олександра. Політкоректна лексика сучасної англійської мови як перекладацька проблема	20
ПРОХОРЧУК Олександр, ГОЛЬЦОВА Маріанна. Перекладацька діяльність на теренах Київської Русі	21
РУБІНСЬКА Броніслава, ЖЕЛЄЗНЯКОВА Світлана. Фонетичні та лексичні особливості англійської мови в Індії	22
РУДИК Ярослав, СУСЛО Тетяна. The concept of organization translator`s workplace	24
САВЧЕНКО Михайло. Іван Чирко – український письменник – перекладач китайської літератури, педагог	25
САЛІХ Саліх Абд. Носій арабської мови як метод вирішення лінгвокультурних, соціокультурних та міжкультурних проблем комунікації	27
СЕГЕДА Жанна. Василь Стус як перекладач творів шкільної програм із зарубіжної літератури	27
СИДОРУК Галина, БАМБУРА Алла. Актуальні проблеми сучасного перекладознавства	29
СИДОРУК Галина, ГУД Анастасія. Микола Лукаш – Моцарт українського перекладу	30
СИДОРУК Галина, ЛИТВИН Владислава. Котляревський: перекладач чи творець «Енеїди»?	32
СПІВАКОВ Ілля. Реалізація політики формування лідерських навичок студентів в закладах освіти країн Європейського Союзу	35
SKLIARENKO Olesia. Different Possibilities to Participate in Exchange Programs for Future Translators and Interpreters	36
УХІНА Надія. Григорій Халимоненко – український сходознавець – тюрколог, перекладач, педагог	37
ХАРЧЕНКО Людмила. Важливість перекладів драматургічних текстів, що відображають конфлікт на сході України	39
ШИНКАРУК Олександра. Реалізація політики академічної доброчесності в закладах освіти країн Європейського Союзу	40
CHYBIS Larysa. Prominent Ukrainians: Professor Ilko Korunets – an outstanding translator and Ukrainian patriot	41

СЕКЦІЯ 2. ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ, СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА МІЖКУЛЬТУРНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ

АЛЕКСАНДРЕНКО Єлизавета. Мультимодальність в аудіовізуальному перекладі	43
АМЕЛІНА Світлана, ВОЙТ Ольга. Запозичення з англійської у німецькій мові та їх переклад українською	44
БАЛАЛАЄВА Олена. Функціональна модель електронного перекладного словника	45
БІЛОУС Наталія, АНДРІЙЧУК Людмила. Роль перекладу у процесі міжкультурної комунікації	46
ГОЛЬЦОВА Маріанна, ВАШЕКА Людмила. Coronavirus neologisms in the English language	47
ГОЛЬЦОВА Маріанна, ДЯЧЕНКО Юлія. Discursive Markers in the English Language	48
ДЕНИСЮК Василь. Функціонування полонізмів у поезіях І. Величковського	50
КЛИМЕНКО Людмила, КЛИМЕНКО Олена, КЛИМЕНКО Олександра. Which to use: between or among?	51
КОВАЛЬЧУК Катерина. Прийоми перекладу назв професій українською мовою	52
КРИКНІЦЬКА Ірина. Культурологічний аспект перекладу англійських фразеологічних одиниць з кулінарним компонентом українською мовою	53
ЛИЧУК Марія, НЕМОВА Тетяна. Систематизація термінології ветеринарної гематології	55
ЛИЧУК Марія, ФРАНКОВА Аліна. Концепт LOVE та його вербалізація в антиутопічному романі О.Гакслі «Прекрасний новий світ»	56
МОЇСЕЄНКО Катерина. Переклад та передача звукового символізму в поетичних творах	58
НЕЖИВА Ольга. Концепт «гроші» в українській та німецькій фразеології	58
НІКОЛЬСЬКА Ніна, КОЛОМІЄЦЬ Іванна. Міжкультурна комунікація і проблеми перекладу	60
НОЖОВНИК Олег, КУЗЬМЕНКО Вікторія. Переклад алюзій в цитатах до фільму «Диявол носить Прада»	62
ОВДІЙ Наталія. Концептуальні засади професійної підготовки перекладачів в Україні та Німеччині	63
РУДИК Ярослав, МАЛИШ Вікторія. Improvement of Simulation of Work at the Enterprise	65
РУДНИЦЬКА Наталія, САЦЮК Діана. Специфіка перекладу французької науково-технічної патентної літератури	66
СИДОРУК Галина. Способи номінації англійських агроекономічних термінів в українськомовному перекладі	67
СИДОРУК Галина, БОРБИЧ Юлія. Способи перекладу фразових дієслів	69
СИДОРУК Галина, БУНЧУК Олександра. Особливості перекладу міжнародних договорів та нормативно-правових документів	70
СИДОРУК Галина, ГАЛЕТА Наталія. "Неперекладне" в українських народних казках	72
СИДОРУК Галина, КУШНІР Ліза. Полісемія як проблема перекладу в англійській мові	74
СИДОРУК Галина, ЛЕЛЕКА Анастасія. Типи інверсії та способи її передачі у перекладі	75
СИДОРУК Галина, ЛИТВИН Марина. Лексико-граматичні трансформації у перекладі	76
СИДОРУК Галина, ТРУФАНОВА Марина. Лінгвокультурологічні проблеми перекладу	78
СКОКОВА Марина, МИХНЮК Сергій. Способи та прийоми перекладу назв підприємств та організацій у німецькомовному аграрному дискурсі	79
ТЕРЕХ Анастасія. Проблеми перекладу англійських футзальних термінів	80

українською мовою.

ЦАРЕНКО Данило. Способи перекладу термінів бізнес-тематики сфери інтернет-маркетингу	81
ЧАЙКА Оксана, БОНДАР Руслана. Деякі особливості англійських термінів лісового господарства в перекладі українською	82
ЧУМАК Тетяна. Новації та традиції в перекладі С. Шевченком поеми Антонія Мальчевського «Марія»	84
ЩЕРБИНА Наталія. Способи перекладу англійських ідіом українською мовою	86
ЯРЕМЕНКО Наталія. Strategies of Rendering English Scientific and Technical Terminology into the Ukrainian Language	87
THAMARAI PANDIAN S., RUBINSKA B.I. On some Problems of Translating Syntactical Constructions in Private Legal Documents	88

СЕКЦІЯ 3. НАЦІОНАЛЬНІ МОВИ І КУЛЬТУРИ У ПОЛІЛІНГВАЛЬНІЙ, ПОЛІКУЛЬТУРНІЙ І ПОЛІЕТНІЧНІЙ ВЗАЄМОДІЇ

АРИНІЧ Марія. Peer-Assessment in the Translation Classroom: Principles for Effective Implementation	90
ВАКУЛИК Ірина. Латинські сентенції – маркери феномену людської пам'яті	92
ВАРГАТЮК Сергій. Сучасні реалії мовного питання як фактор захисту української культури	93
ВЕРНА Олександра. Фіноніми як визначальна складова фразеологізмів англійської мови	95
ГАЛЕВИЧ Аліна. Особливості електронної комунікації у діловій англійській мові	96
ГОЛЬЦОВА Маріанна, БАМБУРА Алла. Лексико-стилістичні особливості ділового листування	97
ДАНИЛОВА Тетяна, КИЧКИРУК Тетяна. Intercultural Challenges in the Era of Globalization	98
ЄРЧЕНКО Олександра. Фразеологізми англійської мови, джерела їх виникнення	99
КОЛОДІНА Лариса. Зовнішня мовна інтерференція в навчанні студентів польської мови як іноземної: розпізнання та уникнення	101
НІКОЛЬСЬКА Ніна. Формування двомовності в Англії	102
ПОЛІЩУК Олександр. Українська мова і латиниця	103
РУБІНСЬКА Броніслава, ХАЛІЛОВ Джавад Вугар огли. Особливості австралійського варіанту англійської мови	104
САВЕНКО Тетяна, САВЕНКО Олександр. Лінгвістичні основи навчання українського словотворення інофонів на підготовчому відділенні	105
СИДОРУК Галина, ГОРЬКАВИЙ Євгеній. Запозичення як невід'ємна частина мови	107
СИДОРУК Галина, СЕРЕДА Дарина. Переклад жартів	108
СОКОЛОВ Олександр. Проблема належності до цивілізації у роботах науковців школи «Аналів» (на прикладі аналізу чорної Африки)	109
СОКОЛОВА Олександра. Соціально-антропологічні виміри цілісності людини у творчості Івана Франка	111
СТОРОЖУК Світлана. Комунікативна єдність як основа збереження культурної ідентичності	112
ТРИМА Катерина, ХВІСТ Вікторія. Партиїно-політичні системи країн членів ЄС в умовах глобалізації	114
ТУРІЦИНА Олена, ЛУБ'ЯНКО Захар, МАМЧЕНКО Вікторія, ТРОХИМЕНКО Ольга. Коучинг: основні принципи і специфіка	116

ТУРІЩИНА Олена, ТУРЧЕНКО Варвара, КОСТЕНКО Дмитро. Проектний метод навчання як спосіб заохочення студентів до вивчення іноземних мов	117
ЧАЙКА Оксана, АНДРЕЄВА Дар'я. Метафори росту та фінансові терміни в англійській та українській мовах	118
ЧАЙКА Оксана, ГАВРИЛЕЦЬ Кирило. Проблеми англо-українського перекладу лінгвістичних лакун в медіасфері	120
ЧАЙКА Оксана, КАМ'ЯНСЬКА Дарина. Міжнародна коучингова термінологія у перекладі українською	121
ЧЕКАЛЮК Вероніка, МОІСЄЄВ Василь. Творення репутації держави: Україна, як сучасний світовий бренд	122
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро. Криза визначення власної індивідуальності сучасним поколінням молоді	124
ШУМИЦЬКА Галина. Функціонування державної мови та мов національних меншин на закарпатті після прийняття закону про державну мову	125

СЕКЦІЯ 4. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

ГОЛЬЦОВА Маріанна, ТОМЧЕНКО Олена. Мнемонічні прийоми навчання іноземної мови	126
КОРОЛЬ Тетяна. Peer-Assessment in the Translation Classroom: Principles for Effective Implementation	128
МАКСИМЧУК Валентин. Концепції та мовно-дидактичні засади у підготовці сучасних перекладачів	129
МИРОНЕНКО Ірина. Позитивна і негативна ввічливість в англійській діловій кореспонденції: перекладацький аспект	130
НОЖОВНИК Олег, КРИВЧУК Вікторія. Підвищення ефективності професійної діяльності перекладача шляхом використання засобів та інструментів автоматизованого перекладу: за та проти	132
НОЖОВНИК Олег. Використання додатку Telegram як педагогічного інструменту для викладання «практики галузевого перекладу» у закладі вищої освіти	133
ПАВЛЕНКО Оксана. Упровадження навчальних комп'ютерних програм у процес навчання іноземної мови студентів ЗВО	134
ПЕРШУКОВА Оксана. Формування міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів	135
ПИЛИПЕНКО Лілія. Культурний аспект у викладанні іноземної мови	136
РУБІНСЬКА Броніслава, БУРЯЧЕНКО Анастасія. Peculiarities of Formation of Methodological Competence of Students of Philology	137
РУБІНСЬКА Броніслава, ОХОТА Софія. Прийоми навчання інтонації чарівної казки	138
СЕРГІЄНКО Інна. Формування медіакомпетентності студентів	140
СИДОРУК Галина, ІГНАТЧЕНКО Єлизавета. Професійна етика в перекладацькій діяльності	141
СИДОРУК Галина, КИСИЛІЧІНА Карина. Порівняльний аналіз термінологічних одиниць англійської та української мов	142
СИДОРУК Галина, КРИЖНЯ Катерина. Переклад жартів: компенсація як перекладацький прийом	144
СТРІЛЕЦЬ Валентина. Мовний портфель у навчанні письмового науково-технічного перекладу	145
ТАРАСЕНКО Ростислав. Інноваційні аспекти вдосконалення технологічної підготовки перекладачів	146
ТУРІЩИНА Олена, БЕРЕЗНЬОВА Тетяна, МАЗУР Дар'я. Месенджери – перший	147

крок для підвищення ефективності навчання студентів	
ТУРЦИНА Олена, СЕРГЄЄВА Аліса, ПОЛІЩУК Андрій. Онлайн-платформи як додатковий метод навчання та закріплення навичок іноземних мов	148
ЯРЕМА Олександр. Реалізація політики підготовки майбутніх фахівців-землевпорядників в закладах освіти країн Європейського Союзу	150
ЯКУШКО Катерина. Future Translator's Soft Skills	151

СЕКЦІЯ 5. ГУМАНІТАРНІ НАУКИ В КООРДИНАТАХ СУЧАСНОЇ НАУКОВОЇ ПАРАДИГМИ

ГЕЙКО Світлана, ЛАУТА Олена. Philosophical connotations of the leadership phenomenon	151
ГОЛЄВА Марія. Особливості професійної компетентності майбутніх менеджерів	152
ГОЛЬЦОВА Маріанна. Oхymoronic implicatures in the english and ukrainian languages	153
ГРАБОВСЬКА Інна. Metadiscourse in written English	154
ДРАЧУК Олександра. Урахування специфіки регіонів у процесі професійної підготовки соціальних працівників	155
КОСТРИЦЯ Наталія, ФОМІНА Галина. Історичні особливості розвитку форм звертання у німецькій мові	157
КРАВЧЕНКО Алла, КУЛЬТЕНКО Валентина. Філософський світогляд в координатах сучасної наукової парадигми	158
ЛИТВИН Владислава. Характеристика англомовного дипломатичного дискурсу	159
МАТВІЄНКО Ірина. Екзистенційна проблема смерті людини та сучасний стан філософії	160
ОСІЮК Оксана. Формування культури мовленнєвого спілкування учнів початкової школи	162
ПИЛИПЕНКО Назар. Синтаксичні особливості англійських термінологічних кластерів зі сфери аудиту	163
ПУЗИРЕНКО Ярина. До питання культури спілкування сучасного студентства у контексті викладання дисципліни «Діловий протокол та етика спілкування»	164
РОЖКОВ Юрій. Онтологічний статус вигуків в англійській мові	165
РУБІНСЬКА Броніслава, БАБАК Дарія. Rhythm in poetry	167
САВИЦЬКА Інна, СУПРУН Аліна. Вплив процесів глобалізації та модернізації на формування нового світорозуміння людини	168
СЕМАШКО Тетяна. Знакова природа стереотипу з позиції когнітивної лінгвістики	170
СИДОРУК Галина, ЄРКІНА Юлія. Походження та функціонування англійського сленгу	171
СИДОРУК Галина, МИХАЙЛЮК Дарина. Фразеологізми та їх специфіка в перекладацькій діяльності	172
СИДОРУК Галина, РУДЕНКО Вікторія. Теоретичні та методичні засади дослідження англомовної банківської терміносистеми	173
СИДОРУК Галина, СЕВЕРІНОВА Софія. Особливості перекладу текстів газетно-публіцистичного стилю	174
СИРОТІН Олексій. Аксіологічний потенціал іноземної мови у вихованні гуманістичних цінностей майбутнього фахівця аграрної галузі	176
СИРОТІНА Олена. Підготовка викладачів іноземної мови до формування гуманістичних цінностей майбутніх фахівців агропромислової галузі	177
СОРОКІН Андрій. Іменникові неологізми англомовного походження у мемуарах	

<i>О. Мосіюка «День прапора»</i>	179
ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна. Реабілітація осіб, які опинилися у зоні надзвичайної ситуації	180
ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна, КУЗЬМЕНКО Зоя. Загальна характеристика надзвичайних ситуацій	182
ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна, МАЛЬОВАНЕЦЬ Владислав. Рекомендації ВООЗ з реабілітації населення	183
ТЕПЛА Оксана. Логічні аспекти редагування перекладних текстів	184
ТУРІЦИНА Олена, КОБЧИК Анастасія, ГРИЩЕНКО Дар'я. Інтернет технології як сучасний спосіб для вивчення іноземних мов	185
ТУРІЦИНА Олена, СЕРГЄЄВА Аліса, ЮНОШЕВ Євген. Рольові ігри як метод подолання проблем комунікативної лінгвістики	186
ФЕДЧЕНКО Каріна. Педагогічні умови формування ціннісного ставлення до здоров'я студентів Університетів наук про життя та навколишнє середовище	188
ЧАЙКА Оксана, ВАСИЛЬЦОВ Сергій. Переклад українською мовою англійських термінів на позначення суб'єктів правовідносин у кримінальному процесі	189
ЧАЙКА Оксана, ДРОЗД Марина. Структура українських термінів у мові аудиту	191
ЧАЙКА Оксана. Monomials as set term clusters in terminologies	192
ЧЕРХАВА Олеся. Прагерманські константи цінностей у свідомості носіїв англійської та німецької мови	193
Відомості про авторів	195

СЕКЦІЯ 1. ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО І ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

*ГОЛЬЦОВА Маріанна,
САГАН Юлія*

УКРАЇНСЬКЕ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО ТА ВІДОМІ ПЕРЕКЛАДАЧІ XIX – XX СТОЛІТТЯ

Український переклад має багатовікову історію і виконує одну з найважливіших соціальних та культурних ролей. Красу і багатство світової культури ми пізнаємо саме завдяки перекладу. Усний та письмовий переклад став необхідним елементом заснування та функціонування великої кількості організацій на теренах України.

Переклад доби критичного реалізму охоплює 1880-1910 роки. У цей час Україна була розділена між двома імперіями – Росією та Австрією. Варто зазначити, що Валувський указ 1863 року та Емський указ 1876 рік категорично забороняли появу друком перекладів українською мовою. Проте, незважаючи на всі ці заборони, наші перекладачі продовжували свою кропітку працю над текстом.

Пантелеймон Куліш – геній української перекладацької школи. Знання європейських мов давало Кулішеві можливість знайомитися з літературними набутками інших народів. Його переклади Святого Письма, Шекспірових творів, збірка “Позичена кобза” – найпереконливіші приклади цьому. Переклади Куліша європейських класиків (Шекспіра, Гете, Байрона) прямо, навіть демонстративно свідчать про європеїзацію української літератури. Високо оцінюючи переклади Куліша, зокрема драматургії Вільяма Шекспіра, Іван Франко зауважив: “Він узявся перекладати Шекспіра не для проби, а певний свого панування над рідною мовою і дав нам переклад, з яким можемо без сорому показатися в концерті перекладів великого британця”.

Перекладач такого масштабу, як І. Франко, до того ж, великий письменник і літературознавець, не міг не цікавитися перекладом і як теоретик. Перекладознавчі розвідки І. Франка мають надзвичайне значення не тільки фактичними даними, а й зауваженнями, роздумами щодо суті перекладу, які в них автор розсипає щедрою рукою.

Франко був автором чисельних перекладів з понад двадцяти мов світу. Він переклав першу частину “Фауста” Гете, “Мертві душі” Гоголя, дванадцять сонетів Шекспіра, твори Пушкіна, Некрасова, Лермонтова, велику кількість народних пісень і балад. Завдяки цьому, у 1880-х роках Іван Франко започаткував українське перекладознавство.

Леся Українка також відіграла значну роль в розвитку українського перекладу. Відома поетеса переклала безліч ліричних пісень Давнього Сходу (Древньої Індії, Єгипту, Ірану, Вавилону). Леся Українка працювала над творами Тургенєва, Горького, Гоголя, Г. Гауптмана та М. Метерлінка.

Український поет Павло Грабовський є автором великої кількості поетичних перекладів. Одним із його найкращих перекладів є поема Байрона «Шільйонський в'язень». Він працював над творами Бернса, Шеллі, Гейне, Бодлера, Некрасова та іншими.

У період «Розстріляного Відродження» (1920 – 1937 р.р.) з'являються нові перекладачі – М. Зеров, М. Рильський, П. Филипович, М. Драй-Хмара, Ю. Буркгардт. Микола Зеров – лідер неокласиків, переклав Горація, Катулла, Овідія та Байрона. У 1920 році видав “Антологію римської поезії”, а в 1925 році – книжку віршів В.Брюсова.

Максим Рильський був відомим завдяки своїм чудовим перекладам з французької, російської та польської поезії. Рильський займався перекладами з 20-х років минулого століття до останніх місяців свого життя. Йому належать понад п'ятдесят книг перекладених творів. Рильський переклав “Слово о полку Ігоревім”, сербські епічні пісні, найвизначніші твори О. Пушкіна та А. Міцкевича. Особливе місце в його перекладацькій спадщині займають твори французької поезії та драматургії XVII-XX ст. (Корнель, Расін, Буало,

Беранже, Гюго, Готье, Верлен, Вольтера, Малларме) та інші. Також Рильський перекладав Шекспіра, Андерсена, Гете, Гейне, італійських, іспанських, норвезьких, латинських, єврейських, вірменських поетів.

Отже, завдяки цим неймовірним геніям перекладацького мистецтва український переклад розвивався дуже швидко. Ці перекладачі відстоювали права української мови, не зважаючи на численні заборони. Вони ризикували власним життям задля прогресу української творчої думки та літератури. Становлення українського перекладу – це важливий чинник в утвердженні освіти, науки, культури та письменництва, завдяки яким постала сучасна незалежна Україна.

Література

1. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Перекладознавство (німецько-український напрям). Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008.

2. Korunets I. V. Theory and practice of translation». Підручник. – Вінниця. «Нова Книга», 2003 – 448с.

3. «Присвята» до «Фауста» Йогана-Вольфганга Гете : Перекладознавчий аспект (на матеріалі перекладів Івана Франка та Миколи Лукаша). Теплий І. *Українське літературознавство*. 2012. Вип. 76. С. 223–236.

**ЛИЧУК Марія,
ЛИТВИН Владислава**

ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ДОРОБОК УКРАЇНСЬКОГО НЕОКЛАСИКА МИХАЙЛА ДРАЙ-ХМАРИ

Михайло Драй-Хмара ввійшов у літературно-науковий процес у час зміни історико-культурної парадигми, заперечення попередніх традицій і канонів, у час глибокої кризи, зумовленої втратою життєвих орієнтирів, і водночас – нетривалого національного відродження. Друга половина 20-х – початок 30-х років ХХ ст. відзначалися загостренням ідеологічної боротьби, ускладненням процесів наукового і мистецького життя. Водночас, звертаючись до творчості видатного поета й ученого-славіста, маємо можливість ознайомитися з унікальними документами складної й суперечливої, бентежної і трагічної епохи. Епохи окрилення національними ідеалами і болючих розчарувань, епохи духовного відродження української культури і трагічних втрат національної еліти [4, с. 33].

Народився Михайло Панасович Драй (таким було його справжнє прізвище) 10 жовтня 1889 р. у с. Малі Канівці Чорнобаївського району Черкаської області в сім'ї заможного селянина. Батько подбав про те, щоб дати синові хорошу освіту, віддав його до Черкаської гімназії, де М. Драй закінчив чотири класи. У 1906 р. як надзвичайно обдарований стипендіат вступив до Колегії Павла Галагана у Києві – однієї з найкращих приватних гімназій в Україні. Після закінчення Колегії вступив на історико-філологічний факультет Київського університету, де отримав стипендію на усі чотири роки навчання. Михайло-студент одразу включився в роботу семінару з російської філології, яким керував відомий науковий авторитет, професор історії і теорії літератури, а згодом академік Петербурзької АН (з 1914 р.) та ВУАН (з 1919 р.) Володимир Перетц [6, с. 11]. Він став учителем плеяди молодих українських учених. І. Огієнка, П. Филиповича, О. Дорошкевича, С. Маслова, Л. Білецького, М. Гудзія, Б. Якубського, К. Копержинського, О. Грузинського, М. Драй-Хмари – ось далеко не повний перелік імен, що вийшли зі школи академіка.

Незважаючи на вагомий внесок спадщини М. Драй-Хмара в українську перекладацьку традицію, змістові та формальні параметри його перекладацького доробку ще не стали об'єктом спеціального наукового дослідження, що зумовлює актуальність порушеної проблеми.

Відомо, що значні труднощі художнього перекладу пов'язані з намаганням інтерпретатора досконало передати не лише концептуальний зміст першотвору, але і його

конотативні нюанси та версифікаційну архітектуру. Це так само вимагає врахування «фонічної, лексичної, фразеологічної, синтаксичної відповідності та еквілінеарності (тобто збереження в перекладі метру, ритму й однакової кількості віршів, строфічної будови) [1, с. 88]. Фактично це вимагає від перекладача досконало знати й володіти як рідною, так і «мовою й культурою народу, літературу якого опрацьовує, бути конгеніальним авторові оригіналу, творити не тільки в раціональному, а й в емоційному реєстрі, з повною духовною самовіддачею» [5, с. 19].

Перекладацька майстерність М. Драй-Хмари зумовлена його ґрунтовною гуманітарною освітою, глибоким засвоєнням світового літературно-філософського досвіду. За свідченням О. Ашер, М. Драй-Хмара знав 19 мов, більшість слов'янських, французьку, давньогрецьку, латинську, німецьку, італійську та ін. Бездоганне знання мов, неабиякий мистецький талант, висока загальна культура уможливили глибоке занурення перекладача в оригінал, передачу найтонших емоційних та смислових відтінків, що забезпечувало авторським версіям відповідність тропам, поетичним фігурам, особливостям строфічної фігури, евфонії першотвору.

М. Драй-Хмарі імпував індивідуалізм та гуманізм поетів «Абатства». Літературний смак і філософські погляди французьких поетів манили його «цінуванням свободи духу понад усе».

Як науковець-поліглот Драй-Хмара зробив неоціненний внесок у розвиток української культури своїми перекладами, а його перекладацька діяльність уявляється не менш продуктивною, ніж власне-поетична. Його переклади кількісно переважають оригінальні твори і становлять собою високомайстерні українські художні версії світових мистецьких надбань, «міцно сплавляючи особистість автора оригіналу і особистість перекладача» [2, с. 258]. Приєднуючи своє поетичне слово до професійних загальновизнаних майстрів перекладу, М. Драй-Хмара успішно розв'язував проблему «самозациклення» тодішньої української літератури. Так, чудово володіючи слов'янськими мовами ще з університету, він першим переклав українською твори білоруса М. Богдановича, чеха Й. Гори, перекладав також російських поетів О. Пушкіна, М. Лермонтова, О. Фета, О. Блока, С. Єсеніна, карело-фінський епос «Калевалу». Найзначнішою в його перекладацькому доробку є питома вага французької поезії: Шарль Бодлер і Поль Верлен, Теофіль Готьє і Леон Дьєркс, Поль Клодель і Трістан Корб'єр, Жуль Лафорг і Шарль Леконт де Ліль, Жерар де Нерваль і Жуль Ромен, Сюлії Прюдом і Стефан Малларме, – перелік можна продовжувати. Однак понад усе М. Драй-Хмару цікавила діяльність французького поетичного угруповання «Парнас», яке було всесвітньо відомим взірцем політично незаангажованої літератури (т. зв. «чистого мистецтва»).

Отже, перекладацька спадщина М. Драй-Хмари становить цікаву сторінку в історії національної культури. Цей неперевершений майстер художнього перекладу сприяв створенню «школи українського поетичного перекладу, роль і значення якої не применшуються з роками» [2, с. 259]. Детальніше вивчення всіх видів і форм перекладів неокласика, з'ясування складників його перекладацької майстерності становить одну з магістральних ліній подальшого наукового осягнення доробку поета у межах його цілісної естетичної системи.

Література

1. Будний В., Ільницький М. Порівняльне літературознавство. Київ, 2008.
2. Іванисенко В. Михайло Драй-Хмара// *Письменники Радянської України: 20–30 роки*. Київ, 1989.
3. Костюк Г. Від редактора// Михайло Драй-Хмара. *З літературно-наукової спадщини*. Нью-Йорк – Париж – Сидней – Торонто. 1979.
4. Рева Л. Михайло Драй-Хмара: людина «відважно чіткого духовного національно-політичного профілю». *Вісник Книжкової палати*. 2007. №6. С. 33–38.
5. Ткаченко А. Мистецтво слова : Вступ до літературознавства. Київ, 2008.
6. Чорній В. Славистична спадщина Михайла Драй-Хмари. Проблеми слов'янознавства. Вип. 58. 2009. С. 11–24.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Стрімкий розвиток науки і техніки в умовах глобалізації сучасного світового суспільства сприяє появі нових термінів різних галузей знань та необхідності їхнього адекватного перекладу.

Аграрна галузь не є винятком. Маючи потужний агропромисловий потенціал, наявні земельні ресурси та сприятливі кліматичні умови, Україна залишається цікавим партнером для багатьох країн світу, оскільки робить істотний внесок у вирішення світової проблеми голоду.

Міжнародна кооперація України з іншими країнами світу в питаннях, пов'язаних з організацією виробництва й підтримки продовольчого забезпечення, сприяє безперервному розвитку термінології й появі нових термінів, що потребують адекватного перекладу. Зважаючи на це, зростає потреба у вивченні способів адекватної передачі термінів аграрної тематики з різних вихідних мов українською мовою. Актуальність зазначеного дослідження пояснюється потребою вивчення способів адекватної передачі термінів аграрної тематики з різних вихідних мов українською мовою загалом і англійських термінів у текстах з технології виробництва та переробки продукції тваринництва зокрема.

Вагомий внесок у дослідження термінологічної лексики зробили такі українські дослідники, як С. Амеліна, Л. Білозерська, Л. Жукова, М. Зайцева, В. Карабан, А. Коваленко, О. Ковальчук та ін.

Дослідження перекладацьких трансформацій, які застосовуються під час перекладу англійських термінів з технології виробництва та переробки продукції тваринництва українською мовою, зумовлене спрямованістю лінгвістичних досліджень на комплексне вивчення структурно-семантичних особливостей вузькогалузевих термінів та актуальних прийомів їхнього перекладу.

Якісний переклад фахових текстів неможливий без знання термінології. Термінологічна лексика користується підвищеним попитом серед фахівців будь-якої галузі, тому її упорядкування та переклад складає основну термінознавчу проблему. Передача англійських термінів українською мовою вимагає розуміння змісту термінів англійською мовою і відповідно знання термінології українською.

За визначенням В. Карабана, термін – це мовний знак, що репрезентує поняття спеціальної професійної галузі науки або техніки. Саме тому переклад будь-яких галузевих термінів потребує від перекладача чіткого знання прийомів, які необхідно застосовувати для передачі змісту оригіналу мовою перекладу. У перекладацькій діяльності вживаним є поняття перекладацьких трансформацій, яке є одним з ключових аспектів теорії перекладу та перекладознавства. Р. Міньяр-Белоручев зазначав, що як основа більшості прийомів, застосування перекладацьких трансформацій полягає в зміні формальних або семантичних компонентів оригінального тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі. До формальних компонентів дослідник зараховує лексичні або граматичні трансформації, семантичних – семантичні трансформації. Дещо вирізняється погляд О. Семенова, який виділяє лексичні, граматичні, семантичні та стилістичні перекладацькі трансформації.

У контексті нашого дослідження дотримуємось погляду В. Комісарова, який вважає, що перекладацькі трансформації поділяються на лексичні, граматичні та лексико-граматичні. Серед лексичних трансформацій дослідник виокремлює перекладацьку транскрипцію, транслітерацію, транскодування, перекладацьке калькування. До граматичних трансформацій В. Комісаров відносить дослівний переклад, розчленування або об'єднання речень, граматичні заміни; лексико-граматичних – антонімічний та описовий переклад, а також компенсацію.

Аналіз наукової літератури дав змогу стверджувати, що транскодування є одним із найпоширеніших й найпростіших прийомів перекладу аграрних термінів. Услід за

В. Карабаном вважаємо, що транскодування, яке включає транскрибування, транслітерування, змішане транскодування та адаптивне транскодування, є таким способом перекладу, при якому звукова або графічна форма слова мови оригіналу повністю або частково передається засобами абетки мови перекладу.

Отже, у процесі перекладу термінів у текстах з технології виробництва та переробки продукції тваринництва українською мовою можуть виникати певні складності, пов'язані з пошуком відповідників, необхідних для адекватного перекладу. У таких випадках, одним із найпоширеніших прийомів перекладу є транскодування. Також доречно використовувати транслітерацію та транскрипцію, оскільки значна частина термінології має латинське походження і схильна до інтернаціоналізації.

МАРКУЛЯК Лариса

АНАТОЛІЙ ДОБРЯНСЬКИЙ – ПЕРЕКЛАДАЧ

4 березня 2003 року до обласної газети «Буковина» зателеграфував народний артист України Богдан Ступка: «Охоплений глибоким сумом від трагічної звістки про смерть видатного українського культуролога, науковця, поета, прекрасної людини, мого давнього приятеля Анатолія Миколайовича Добрянського. Україна втратила істинного патріота, світоча духовності, знань, культури...Схиляю голову перед великим сином Буковини» [1, с.674]. Назвавши Анатолія Добрянського «світочем духовності, знань, культури», Богдан Сильвестрович дуже ємко охарактеризував основні грані сподвижницького життя свого щирого приятеля та однодумця. А таких творчих граней у Добрянського було надзвичайно багато.

Ім'я Анатолія Миколайовича Добрянського добре знане на Буковині, адже впродовж сорока десятиліть з ним було пов'язане культурно-мистецьке життя міста Чернівців та всього Буковинського краю. Його життєві дороги були мережані чорно-червоними нитками, але завжди він намагався нанизувати їх у те найсуттєвіше для людини будь-якої епохи: у любов до людей, до яких з радістю йшов, напуваючи їх життєдайними соками високого Слова. Буковинський Златоуст (а саме так називали його сучасники) віднайшов рецепт, спосіб облагородити людей, вихованих у радянській парадигмі, вводячи їх у світ справжнього мистецтва слова, музики, – всього того, у чому сам шукав надійного прихистку і з великим натхненням умів поділитися з іншими. Він ішов до людей: в університетські та шкільні аудиторії, де його просто обожнювали; у робітничі колективи, в яких розпросторював нові обрії української та світової культур; та навіть причащав своїм Словом тих, які оступилися й перебували в місцях позбавлення волі. Це, напевно, дуже високий чин Анатолія Добрянського. «Власне, його зустрічала оплесками, а проводжала оваціями будь-яка аудиторія. І не тільки на Буковині, але й на Херсонщині, в Одесі, Києві, Мінську, Одесі, Тбілісі, Єревані», – зазначає свідок багатьох таких творчих зустрічей, письменник, літературознавець Богдан Мельничук [1, с. 673]. На таких зустрічах звучала й оригінальна поезія Анатолія Миколайовича, яку він почав писати ще в студентські роки. Вона спонукала слухачів замислитись над законами буття, над тим, як непросто виборювати право бути людиною на життєвому кораблі, що раз по раз перебуває в епіцентрі штормів.

Особливим напрямком творчої діяльності Анатолія Добрянського був переклад. Чудовий знавець світової літератури, він добре розумів важливість перекладу для української культури, тому з таким трепетом підходив до цієї галузі літературної творчості. Для перекладів поет обирав твори тих авторів, у яких відчував естетичну, емоційну спорідненість. Серед авторів, з творчістю яких А. Добрянський прагнув познакомити українського читача через посередництво перекладу, були польські поети Ярослав Івашкевич, Мечислав Пашкевич, Влодзімеж Висоцький, Ян Парандовський; білоруські – Максим Багданович, Володимир Коризна; російські – Сергій Єсенін, Євген Євтушенко. Цікаво спостерегти, що перекладач обирав для своєї роботи як римовані зразки поезії, так і верлібри. Розмірковуючи над працею перекладача, літературознавець Анатолій Ткаченко

слушно зауважив, що «в ідеалі перекладач повинен досконало знати, крім рідної, мову й культуру народу, літературу якого опрацьовує, бути конгеніальним автором оригіналу, творити не тільки в раціональному, а й в емоційному реєстрі з повною духовною самовіддачею» [2, с. 19].

Очевидно, що неймовірна обізнаність Анатолія Добрянського в культурно-мистецькій сфері, його хист відчувати найрізноманітніші стилістичні нюанси мови дозволили йому підійти до перекладу саме з таких позицій.

Література

1. Мельничук Б. Анатолій Добрянський / *Письменники Буковини другої половини ХХ століття: хрестоматія. Частина 2.* / 2-ге видання, доповнене // Упор. Б. І. Мельничук., М. І. Юрійчук. Чернівці : Прут. 2003. С. 670-675.

2. Ткаченко А. О. Мистецтво слова (вступ до літературознавства): підручник для гуманітаріїв. Київ : Правда Ярославичів. 1997.

**НОЖОВНИК Олег,
САЦЮК Діана**

ОНЛАЙН ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ КОРПУСНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ

Корпусна лінгвістика – це розділ прикладного мовознавства, що займається виявленням закономірностей функціонування мови шляхом аналізу лінгвістичних корпусів за допомогою сучасних комп'ютерних технологій.

Ресурси корпусної лінгвістики знаходять застосування у різних галузях, наприклад, для машинної обробки мовного матеріалу в комп'ютерній лінгвістиці, для створення репрезентативних колекцій творів конкретного автора або жанру в корпусній стилістиці, а також для перевірки лінгвістичних теорій та у методиці викладання іноземних мов.

Практичне застосування результатів корпусної лінгвістики можна спостерігати перш за все в галузі лексикографії. В результаті комп'ютерної обробки великих масивів тексту створюються нові словники на зразок COBUILD (Collins Birmingham University International Language Database), Oxford, Longman, Macmillan, Webster та ін., які на основі матеріалу своїх власних, закритих для загального доступу, корпусів реальних текстів, фіксують найсучасніші мовні тенденції, частотність вживання слів, зміни у лексичному складі мови тощо, що звичайно сприяє їхньому комерційному успіху і попиту серед тих, хто вивчає англійську мову. Наприклад, база даних «Collins Corpus» нараховує 4,5 млрд. слів і містить матеріал з англомовних веб- сайтів, газет, журналів, книжок, а також з радіо- і телепрограм та повсякденного мовлення, причому нові дані надходять щомісяця, тому словники постійно оновлюються, щоб надавати найактуальнішу інформацію про вживаність і сполучуваність слів. Зараз вже стало звичною практикою використовувати корпуси для укладання довідкової літератури – граматик, навчальних словників та довідників як для носіїв мови, так і для тих, хто її вивчає.

Найбільш широко лінгвістичний корпус використовується для розвитку лексико-граматичних навичок в рамках проблемного підходу до навчання, коли студенти мають проаналізувати мовний матеріал, щоб отримати інформацію про правила вживання певної лексичної одиниці або граматичної структури. Такі завдання з використанням лінгвістичного корпусу можуть зокрема полягати у з'ясуванні семантики слова, особливості полісемії слів, сполучуваності, керування дієслів, вживання часових форм тощо.

Серед найвідоміших онлайн корпусів англійської мови у вільному доступі слід зазначити:

- Британський національний корпус – British National Corpus (BNC);
- Корпус сучасної американської мови – Corpus of Contemporary American English (COCA);

-Мічиганський корпус академічної англійської мови – Michigan Corpus of Academic Spoken English (MiCASE);

Робота з корпусом здійснюється за допомогою спеціальних пошукових систем – корпусних менеджерів – які представляють результати пошуку у вигляді конкорданса, тобто списку, в якому одиниця пошуку представлена у в контекстному оточенні з фрагментів різних текстів (горизонтальні рядки із пошуковим словом посередині називають KWIC – Key Word In Context) і у вигляді статистичних даних, таких як частота словоформ, частота лексем, граматичних категорій, особливості сполучуваності, управління і т. ін.

Процедура корпусного аналізу включає в себе три кроки: ідентифікацію мовних даних за допомогою категоріального аналізу, співвідношення мовних даних за допомогою статистичних методів та інтелектуальну інтерпретацію результатів. Лексикологічні дослідження корпусів дають змогу встановити частотність вживання лексичних одиниць мови, відносини між значеннями слів, такі як багатозначність, омонімія, синонімія і антонімія, зміни в словниковому складі мови, а також відображення в мові соціальних, територіальних, професійних характеристик.

Якщо необхідно, то дослідник може самостійно укласти прагматично-орієнтовані корпуси невеликого обсягу за допомогою корпусних менеджерів третього покоління Wordsmith, MonoConc, AntConc, Xlara. Ця можливість відкриває нові перспективи у роботі з визначення ознак різних типів дискурсу та виявлення прагматичних особливостей мовної комунікації. Крім того, такі інструменти потрібні, наприклад, у розробці матеріалів для курсу іноземної мови для спеціальних цілей. За допомогою корпусної методики дослідник зможе скласти перелік ключових слів, необхідних для професійного спілкування у певній галузі, визначити найбільш вживані словосполучення, фрази, дискурсивні маркери, граматичні форми, і розробити відповідний комплекс вправ.

Отже, корпусна лінгвістика надає методологічний інструментарій, який можна використовувати у сучасних лінгвістичних розвідках, але який також має дидактичний потенціал для розвитку соціокультурної, прагматичної та дискурсивної складової іншомовної комунікативної компетентності.

**ПІВЕНЬ Олена,
АРТИШ Назар**

ПЕРЕКЛАД СКЛАДНИХ НІМЕЦЬКИХ АГРАРНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У період стрімкого розвитку сучасної науки і техніки спостерігається гостра потреба у передачі великої кількості фахової інформації з іноземних мов.

Однією з основних особливостей науково-технічної літератури є використання термінів. Проблемами утворення і перекладу термінів займалися такі вчені, як В. В. Виноградов, Г. О. Винокур, О. І. Смирницький, О. С. Ахманова.

Запозичення термінів (пряме і опосередковане) обумовлене цілим рядом причин екстралінгвістичного і власне лінгвістичного характеру. Як наслідок – підвищення комунікативної чіткості, запозиченість термінів виявляє тенденцію до усунення семантичного впливу вихідних загальноновживаних форм на їх термінологічні омоніми.

Термінологія з агрономії і механізації сільського господарства завжди були і є важливою складовою частиною в лексичному запасі англійської та німецької мов. На її утворення впливають різноманітні фактори. Кожна галузь людських знань використовує ті чи інші лексичні одиниці для забезпечення своїх потреб у необхідній кількості термінологічних лексичних одиниць. В німецькій мові кожне окреме поняття, яке можна розглядати як синонім, не може виступати їм у кожній окремій науці.

У німецькій мові набули певного поширення термінологічні лексичні лакуни. Це, зокрема, такі лексичні одиниці, які можна розглядати в якості термінологічних лакун:

Getreide n. – зернові культури

Schlepper m. – трактор-тягач
Zapfwelle f. – вал відбору потужності
Kalkung f. – удобрення вапном
Entmisten n. – прибирання гною

У німецькій мові термінологізми утворюють складні іменники. Шар складних іменників є досить чисельним. Такі іменники є надзвичайно характерними для німецької мови. Рід складних іменників залежить від основного слова. До цієї категорії іменників належать такі термінологізми, як:

Kornfrüchte pl. – зернові культури
Ackerkrume f. – орний шар
Drillmaschine f. – рядкова сівалка
Flachsraufmaschine f. – льонотеребилка

Переклад термінів – дуже відповідальне завдання для перекладача. Не зважаючи на розширення зв'язків між народами на планеті, використання все більш ефективних засобів комунікації, перекладач повинен враховувати те, що кожна мова розвивається самостійно: в ній діють власні мовні реалії, закріплені культурно-історичні реалії, з'являються нові реалії, які ще не мають еквівалентів на момент перекладу на інші мови. Але і попри це перекладачеві доводиться перекладати матеріали, що містять і такі термінологічні особливості, з якими він не знайомий. Це означає, що незалежно від ступеня володіння перекладачем обома мовами, об'єму його фонових знань, він так чи інакше зустрінеться з неочікуваним в тексті оригіналу, що може бути лінгвістичними чи екстралінгвістичними реаліями. Враховуючи це, перекладачеві потрібно знати і вміти користуватися (окрім словників) різними енциклопедичними довідниками.

Література

1. Мюллер В. Великий німецько-український словник /Das Große Deutsch-Ukrainische Wörterbuch. Київ :Видавництво: Чумацький Шлях, 2012.
2. Мазур О. Німецько-український, українсько-німецький словник + граматика – Донецьк 2012.
3. Гаврилів О. Німецько-український словник лайливих слів. Львів : Апріорі, 2005.

ПОЛИВАЧ Марія

МАРКО ВОВЧОК – ОДНА З КЛАСИКІВ ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХІХ СТ.

Переклад – це справа не тільки слів:
це справа зробити зрозумілою культуру загалом
Ентоні Берджес

У другій половині ХІХ ст. в культурному та громадському житті України перекладна література виконувала важливі естетичні та соціально-культурні функції, значно зростав її обсяг, урізноманітнювалася тематика. Якісно іншою стала проблема піднесення духовного рівня національного читача. До неї примикає і проблема піднесення національної художньої практики до рівня видатних явищ світового літературного процесу.

В історії українських перекладів важлива роль належить Марку Вовчку – Марії Олександрівні Вілінській (згодом Маркович, згодом Лобач-Жученко). Переклади не були основним видом її творчої діяльності, і все ж таки важко навіть перелічити всіх іноземних авторів (французьких, англійських, німецьких, польських), до яких вона зверталася як перекладач. Вона не лишала байдужим практично нікого, хто був із нею знайомий, нею захоплювалися й робили присвяти, її зневажали, таврували «самозванкою» та навіть звинувачували в плагіаті. За її життям стежили, те як вона його проводила і які погляди

сповідувала. Проте це все ще та письменниця, про смерть якої Іван Франко напише: «Зламалася велика сила. Закотилася ясна зоря нашого письменства» [2].

У кінці 50-х р. XIX ст. Марко Вовчок разом із малолітнім сином переїздить з Росії до Берліна. За кордоном письменниця почувається як риба в воді. Вона швидко входить до інтелектуальних кіл Європи, скрізь її чекають та охоче приймають. Так, у Дрездені письменниця знайомиться з критиком і журналістом Володимиром Майковим, письменником Іваном Гончаровим, професором Санкт-Петербурзького університету Костянтином Кавелініним, у Лондоні – з Олександром Герценом, лікарем-терапевтом Сергієм Боткініним та актором Михайлом Щепкініним, у Гейдельберзі – з хіміком Дмитром Менделєєвим, у Парижі – зі знайомими літераторами Густавом Флобером, Проспером Меріме та Львом Толстим, у Неаполі – з Миколою Добролюбовим. Проте, через бурхливе особисте життя Марія Вілінська мала чималу кількість недоброзичливців та заздрісників. Перед чарами Марко Вовчок не встояв і Жуль Верн, який надав їй ексклюзивне право на переклад його творів російською. З цього, та ще з низки знайомств та домовленостей (зокрема з паризьким видавцем П'єром Жулем-Етцелем) у Європі починається новий виток діяльності Марії Вілінської-Маркович – вона стає перекладачкою.

До розширення фахових компетенцій Марко Вовчок підштовхнула ще й скрута. Живучи в Європі з маленькою дитиною, та ще й будучи іноземкою, заробляти потрібно було чимало. Вона багато пише (зокрема після заборон, накладених на українське книговидавництво, знову починає писати російською) – проте Тургенєв пише в листі до літературного критика Павла Анненкова: «Марія Олександрівна й досі тут живе, і мила, як і раніш; але стільки витрачає ця жінка, сидючи на сухому хлібі, в одній сукні, без черевиків, – це неймовірно!». Тож П'єр-Жуль Етцель, що став, до всього, черговим захопленням Марко Вовчок, у 1863 р. пропонує їй почати перекладати французьку прозу російською мовою.

За наступні вісім років Марко Вовчок переклала 15 романів Жуля Верна. Романи французьких сучасних їй авторів вона отримувала від Етцеля настільки швидко, що вони майже одночасно виходили і в Росії, і в Франції. Переклад російською монографії «Походження видів» Чарльза Дарвіна теж здійснила Марко Вовчок. 1867 р. письменниця разом із сином повертається до Росії, де окрім перекладів повертається й до активної літературної діяльності. За наступні роки вона пише цілу низку російськомовних романів та повістей [1].

Уклавши у травні 1870 р. контракт із 2-ї гільдії купцем, знайомим книгоробом Семеном Васильовичем Звонарьовим на видання та редагування ілюстрованого часопису «Переводи лучших иностранных писателей» («Переклади кращих іноземних письменників»), до перекладів М.О. Маркович залучила знайомих і невідомих письменниць, саме жіноцтво, які вільно володіли основними європейськими мовами – французькою, англійською й німецькою. За цю роботу щороку їй мали платити 2 тис. руб. сріблом. Крім того, якщо б Вовчок погодилася ще й перекладати твори для цього видання, то отримувала б по 25 руб. за кожен друкований аркуш перекладу. Письменниця погодилася, бо мала чимало боргів, які нажила за свого кількарічного перебування у Парижі.

Йшлося про видання щомісячного ілюстрованого журналу обсягом 15-20 друкарських аркушів, який би системно подавав читачеві перекладені романи, повісті, новели, а також оповідав би про захопливі подорожі та пропонував твори для дитячого читання. Перше число «Перекладів кращих іноземних письменників» побачило світ на початку 1871 р. До справи наповнення редакційного портфеля долучилися всі без винятку співробітниці, зокрема Марія Олександрівна Маркович вмістила початок власної повісті «Маруся», перекладеної російською мовою. Не лише дана повість побачила світ в російському перекладі, а й повість «Інститутка» в 1860 р. на сторінках «Отечественных записок», а в 1861 р. увійшла до виданої Кожанчиковим збірки «Новые повести и рассказы» та переклад в 1859 р. «Народні оповідання», який здійснив особисто Іван Тургенєв.

Доволі швидко на шпальтах альманаху з'явилися імена талановитих перекладачок – Надії Білозерської, Анни Буткевич, Олександри Кутузової, Зінаїди Ген, Аделаїди Піре, Юлії Корнільєвої, Віри й Надії Єракових, Олени Лихачової, Катерини Щигльової та інших.

Утім, у колі сумлінних перекладачок-авторок опинилася й родичка покійного чоловіка Опанаса Васильовича Марковича – Катерина Керстен, кузина за материнською лінією. Пробним її перекладом для альманаху стали новітні оповідання П'єра-Жуля де Сталю, під псевдонімом якого оригінальні твори друкував сам паризький видавець П'єр-Жуль Етцель [6]. Редакторці вони сподобалися, бо, мабуть, зринули спогади про швидкоплинний французький роман із книгоробом. Розчулена, на сентиментальній хвилі Марія Олександрівна доручила Катрін Керстен перекладати термінове замовлення – «Казки» Г.Х. Андерсена, на видання повного зібрання творів якого М.О. Маркович уклала угоду із С.В. Звонарьовим.

Роботи й без перекладів було чимало. Письменниця всього не встигала, тому найняла перекладачок – дівчат із провінції, яким платила по 10 руб. за друкований аркуш перекладу. Перекладені ними твори підписувала своїм прізвищем, справжні авторки претензій не висували. У свою чергу, із власними наймичками-перекладачками письмово Марко Вовчок ніколи договорів не укладала.

Попри те, що накладі перших трьох книжок альманаху були повністю розпродані, підлеглим Марія Олександрівна малювала картину економічної скрути. Буцімто, продажі кепські, тому гонорари доводиться платити вполовину менші від тих, які озвучувались на початку співробітництва. Більшість емансипованого жіноцтва злидні терпіли мовчки, принаймні вони трудилися задля великої справи просвіти. Одна з дівчат, Катерина Керстен, якій дуже були потрібні гроші, почала вимагати свій законний гонорар. Вовчок не віддавала. Тоді Катерина вирішила помститися. Вона взяла на переклад ще кілька казок Андерсена, нібито для того, аби хоч трохи підробити. Насправді ж самостійно їх не перекладала – згодом віддала Вовчок переклади, зроблені і видані кілька років тому Марією Трубниковою та Надією Стасовою. Вовчок не читала рукописи, відразу підписала їх своїм прізвищем і віддала в друк. Щойно місячник вийшов у світ, Катерина надіслала його примірники Трубніковій та Стасовій. Ті спочатку вирішили не зчиняти галасу і не псувати репутацію відомої письменниці. Та за кілька місяців знову з'явилися переклади казок, вкрадені у них і підписані прізвищем Марко Вовчок. Після цього, брат однієї з перекладачок, критик і публіцист Володимир Стасов, опублікував у газеті «Санкт-Петербургские ведомости» статтю «Щось дуже негарне», в якій і звинуватив Вовчок у плагіаті.

У зв'язку з гучністю скандалу було скликано третейський суд з 19 літераторів, які визнали Вовчок винною у плагіаті. Зізнатися в тому, що цей переклад вкрала не вона, письменниця не могла. Адже тоді ніхто не знав про найманих нею перекладачок. Це б ще більше зганьбило М. Вовчок, репутація якої і так вже була зіпсована. Після цього випадку, який осоромив письменницю, вона переїхала жити в маєток своїх знайомих у Тверській губернії [3].

Після даного інциденту серед дослідників існує думка, що твори Марка Вовчка, написані українською мовою, – зовсім не її пера, а авторства Опанаса Марковича, чоловіка письменниці [4]. Зокрема, так думають про «Народні оповідання», «Інститутку», «Невільничку», «Кармелюка» та ряд інших, але підтверджень цьому, наразі, немає.

У XIX ст. тільки її переклади романів Жуль Верна за художніми якостями стояли на рівні досягнень російської перекладацької культури 60-70 рр. «Як перекладачка Марко Вовчок займає першокласне місце в російській літературі, - пише Б. О. Маркович. - Завдяки її прекрасному російській мові, вона вміла, вільно відхиляючись від автентичного тексту автора, але не змінюючи його думки або його тону, передавати його у російських художніх образах» [5]. Незважаючи на власні недоліки, М. Вовчок була дуже працьовитою жінкою, не покидала творити та залишалася особистістю.

Література

1. Вовчок Марко. Емансипантка. Оповідання та повісті. Київ, 2019.
2. Гаупт Т. П. Творча діяльність Марка Вовчка в галузі художнього перекладу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філологічних наук: 10.01.01. Івано-Франківськ, 2002.

3. Марко Вовчок у журналі «Основа»: реалії і міфи / В. Дудко. *Спадщина : Літературне джерелознавство. Текстологія*. Київ, 2007. Т. 3. С. 7-56.

4. Бойко-Блохин Ю. Хто написав «Народні оповідання» Марка Вовчка? Режим доступу: <https://zbruc.eu/node/99565>

5. Кохання і страждання Марка Вовчка. Режим доступу: [https://svoboda-news.com/svwp/ Кохання-і-страждання-Марка-Вовчка/](https://svoboda-news.com/svwp/Кохання-і-страждання-Марка-Вовчка/)

6. Рудяченко О. Марко Вовчок. 1. Мовчазна богиня на сухому хлібі. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2747099-marko-vovcok-1-movcazna-bogina-na-suhomu-hlibi.html>

**ПОЛИЩУК Олександр,
БАМБУРА Алла**

МІЖМОВНІ ТА МІЖКУЛЬТУРНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Перекладознавство є однією з найбільш досліджуваних галузей. За його допомогою ми розуміємо мовні явища або можемо відтворити зміст оригінального тексту іншою мовою.

У період глобалізації, коли відбувається активний розвиток всіх аспектів життя, міжмовні і міжкультурні проблеми набувають актуальності. Є дві суперечливі тенденції, на які має бути спрямована діяльність перекладачів: зберегти мовну норму культури в перекладі, а також гармонізувати її з мовою оригіналу.

Багато вчених-теоретиків досліджували та аналізували проблеми сучасного перекладу на міжкультурному рівні. Серед них Р. Зорівчак, Л. Коломієць, В. Карабан, Л. Бархударов та ін. Мова для них вже розглядалася як категоризація досвіду певного етносу.

Різні культури на сучасному етапі розвитку взаємодіють між собою. Дуже важливим аспектом є взаємопроникнення культур. Так, О. Чередниченко вважає, що «європейська співпраця в галузі вивчення мов і культур надалі сприятиме кращому взаєморозумінню між народами, а в майбутньому – побудові Європи без кордонів» [4, с. 4-5].

Крос-культурна комунікація – це проблематична галузь, тому що відрізняються жести, їх сприйняття, форми ввічливості, звертання, менталітет, що спричиняє як комунікативні, так і перекладацькі проблеми. Різниця полягає у лексичному значенні, синтаксисі, ідеології, способі життя. Тобто перекладач має поєднати дві суперечливі тенденції про які згадувалося вище, а саме: зберегти мовну норму культури в перекладі, а також гармонізувати її з мовою оригіналу.

Переклад виступає також засобом захисту національних мов і культур. Ключем до комунікативного успіху і порозуміння між учасниками різних мов і культур є опанування мовним кодом. Варто зауважити, що є спеціальні мовні штампи, які застосовуються різними суспільствами при тотожних ситуаціях.

Мова відіграє дуже важливу роль при перекладі. Це яскраво видно, коли ми передаємо певний об'єкт різними мовами. Наприклад, підсніжник – подснежник – snowdrop – schneeglöckchen. Тут прослідковується паралель між подібними між собою мовами, між українською і російською. Але головна ідея така: незважаючи на те, якою мовою написано, людина розуміє і сприймає об'єкт. Це можна вважати за відображення мовних картин світу.

Знання афоризмів, сталих виразів певної культури є також дуже важливими. Прикладом можуть слугувати ідіоми в англійській мові, дуже рідко їх можна перекласти дослівно, в більшості випадків вони потребують детального вивчення, а для розуміння потрібно вдаватися до історії створення тих чи інших ідіом. Головною ідеєю тут є те, що ідіоми не можна вилучати при перекладі, завдяки ним передається суть і ідея сказаного.

Можливими шляхами вирішення міжкультурної проблеми є: вивчення іноземної мови, збагачення фоновими знаннями, а також людське бажання порозумітися і розвиватися.

Щодо міжмовної проблеми сучасного суспільства, то тут теж існує ряд проблем. Серед них і правильність перекладу і омонімія, фальшиві друзі перекладача, відсутність певних відповідників, взагалі будь-які метамовні перетворення. До таких трансформацій

належать: перестановка, заміна, додавання, вилучення та комплексна трансформація. Прикладом може слугувати словосполучення «*theory construction*», яке перекладається як «*побудова теорії*», і воно є граматично правильним відповідником української мови. Всі перекладацькі нюанси мають при цьому бути враховані. При перекладі можливе і збільшення слів *recurrent* – *той, що періодично повторюється, theoretically* – *в теоретичному плані*, або ж навпаки, щоб уникнути смислового навантаження перекладач має вилучити деякі слова з речення. Наприклад, *this is a very difficult problem to solve* перекладеться як *це дуже складна проблема*. А також перекладач повинен оперувати еквівалентами, аналогами, адекватними замінами.

Отже, лінгвокультурні реалії досить важко відтворювати, але формування соціокультурної компетентності допомагає орієнтуватися в різних типах культур, співвідносити форми спілкування з комунікативними нормами. Переклад є надзвичайно важливим засобом міжкультурної комунікації і допомагає комунікантами різних національностей, культур і народів, хоч вони належать до різних лінгвокультурних ареалів. Дослідження показало нам важливість міжкультурної комунікації з урахуванням міжмовних відмінностей, що досягається за допомогою адекватного перекладу.

Література

1. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Уч. пособие. Москва: ЭТС, 2001.
2. Латышев Л. К. Технология перевода. Уч. пос. по подготовке переводчиков (с нем. яз.). Москва : НВИ-ТЕЗАУРУС, 2001.
3. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007.

**ПОЛИЩУК Олександр,
ВЕРНА Олександра**

ПОЛІТКОРЕКТНА ЛЕКСИКА СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ПРОБЛЕМА

Політична коректність, як поведінковий і мовний феномен, який віддзеркалює бажання носіїв мови подолати дискримінацію, що існує в суспільстві й усвідомлюється ним, виникла досить недавно. Політкоректність стала невід'ємною частиною ідеології та обов'язковим принципом комунікативної діяльності представників англomовної культури. Будучи ефективним інструментом мовної політики, політкоректність допомагає уникнути соціальних загострень і досягти безконфліктної атмосфери в суспільстві, полегшує комунікацію між різними соціальними групами.

Англійській політкоректній лексиці властива досить багатогранна проблематика, зокрема, її переклад іншими мовами. З одного боку, особливості перекладу визначають лінгвокультурні традиції країни, мовою якої здійснюється переклад. З іншого боку, чимале значення відіграють процеси глобалізації та євроінтеграції. Так, у вітчизняних ЗМІ можна побачити численну кількість спроб адаптувати англomовні політкоректні терміни, перспективи ужитку яких залишаються сумнівними. Проте, ставлення до політкоректної лексики в українській мові поступово змінюється і це, безумовно, впливає на перекладацькі тенденції. Якщо раніше українські дослідники політкоректних термінів заглиблювались лише у переклад одиниць на позначення расової та національної належності, фізичних та психічних якостей людини, а також непрестижних професій, то наразі з'являється зацікавленість соціальною політкоректністю та термінами з іронічною конотацією. Варто зауважити, що на категорію політкоректності в значній мірі впливає наш менталітет, українські культурні цінності та моральні принципи. Саме через ці чинники спостерігаємо часткову неадекватність перекладу, що викликана неприродним звучанням термінів – вони здаються глузливими та неприйнятними для формального стилю.

Найважливішою мовленнєвою стратегією, за допомогою якої реалізується в мові феномен політичної коректності, є евфемізація. Політично-коректні евфемізми – це мовні одиниці, що виступають інструментом номінації та характеристики стигматизованих груп суспільства (наприклад, замість *stewardess* вживають *flight attendant*; використання словосполучень *person of color*, *indigenous person*, *golden ager*, *physically challenged* – задля уникнення дискримінації за расовою приналежністю, віком чи фізичним станом).

У англійській мовній свідомості можна спостерігати активне використання політкоректної лексики, що зумовлено насамперед інтересом західної ідеології взагалі та англомовної до окремої людини, як особистості. Найпоширенішими сферами застосування політкоректності є ЗМІ, політичний дискурс та релігія.

Переклад англомовних політично-коректних етнономінацій українською мовою не викликає труднощі, оскільки ці одиниці є засобами офіційного позначення представників різних націй, народів, етносів, що мають свої україномовні відповідники. Політично коректні етнономінації англійської мови актуалізуються подвійними етнонімами, які визначають етнічну чи національну приналежність, а також походження людини чи спільноти.

Отже, переклад англомовних політично коректних етнономінацій, що містять подвійні етноніми, відбувається за допомогою її україномовних еквівалентів. Переклад таких одиниць може здійснюватися із застосуванням трансформацій додавання та перестановки слів. Політично коректні номінації означеної групи можуть не містити етнонімічні назви. Подібні одиниці перекладаються українською мовою шляхом уточнення, конкретизації їх значення та за допомогою трансформації додавання.

Література

1. Гуманова Ю. Л. Политическая корректность как социологический процесс: (на прим. США): автореф. дис. на соиск. учёной степени канд. социол. наук: спец. 22.00.04 «Социальные структуры, социальные институты и процессы». Москва, 1999.
2. Чередніченко І. О., Коваль А. Г. Оказіональні відповідники і переклад на різних рівнях еквівалентності. *Вища школа*. 1981. № 5. С. 72–77.
3. Швачко С. О. Підготовка перекладача на сучасному етапі. *Методологічні проблеми перекладу на сучасному етапі*. Суми : СумДУ, 1999.
4. Tytler A. F. *Essey on the principles of translation*. London..

**ПРОХОРЧУК Олександр,
ГОЛЬЦОВА Маріанна**

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ТЕРЕНАХ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Українська історія перекладу нараховує понад тисячоліття. Прадавня слов'янська перекладна писемність утворилася не відразу, а накопичувалася поступово, причому в її формуванні й укладанні в різні періоди часу брали участь носії різних відгалужень слов'янської мови.

В IX столітті на Русі майже одночасно виникає і розвивається писемність, література і переклад. Згідно з візантійськими хроніками Київський князь Аскольд почав прилучати Київську Русь до світового культурного простору, який об'єднувало християнство. На прохання Аскольда грецькі монахи Кирило та Мефодій у 864 році були послані імператором Візантії для проповідництва християнства серед слов'янських народів. Кирил та Мефодій почали свою діяльність зі створення абетки, що отримала назву – кирилиця.

Відомими перекладами книг Біблії, здійснених учнями та послідовниками Кирила та Мефодія за часів Київської Русі вважаються: Реймське, Остромирове, Мстиславове, Галицьке та Полікарпове Євангелія.

Після вбивства Аскольда Київський престол знов надовго перейшов до рук язичницьких князів, які доклали немалих зусиль, щоб вилучити з літописів всі згадки

запровадження християнства на теренах Київської Русі, але наявність писемності сприяла культурному розвитку Русі далеко за межами країни.

Після хрещення Київської Русі князем Володимиром у 988 році з'явилася велика кількість перекладів, які повинні були ознайомити християн з філософськими доктринами нової релігії та з її церковними звичаями й обрядами. Це були Життя Святих, Притчі, Хроніки та апокрифи, в яких описувалися життя святих. Найбільш відомим вважається переклад “Життя Андрія Юродивого”. Поряд з релігійними текстами у Київській Русі набули популярності світські переклади, такі як: “Бджола”, “Космографія”, “Фізіологія”.

На початку XI століття київський князь Ярослав Мудрий зрозумів важливість перекладу книжок усередині держави. Як згадував у 1037 році відомий давньоруський літописець Нестор: “Ярослав зібрав воєдино багатьох писарів і повелів перекладати книжки слов'янською мовою (*Ярослав собра писци многи і перекладаше на словінське письмо*)”. Фактично, під егідою князя Ярослава в Київському соборі Святої Софії було створено своєрідну перекладацьку школу, яка опікувалася підготовкою перекладачів. Саме в Софійському скрипторії здійснювалися переклади з грецької мови. Тут книги не тільки переписувалися, а й перекладалися. Варто зазначити, що давньоруські перекладачі не тільки зуміли створити точні, адекватні переклади, а й зберегти стиль і ритміку грецьких оригіналів.

Найперше завдання перекладацької школи при соборі Святої Софії полягало в тому, щоб забезпечити переклад із давньогрецької мови матеріалів для релігійних відправ й інших церковних потреб. Згодом були поставлені й інші, більш масштабні цілі, як-от: переклад Євангелія, релігійних і нерелігійних творів. Як відомо, між XI–XIII століттями (аж до монгольської навали 1240 року) у Руській Державі було перекладено низку наукових, історичних, літературних творів, зокрема збірка “Фізіолог”, “Історія Юдейських війн” Тита Йосифа Флавія, твори Плутарха, Аристотеля.

Вважається, що бібліотека Ярослава Мудрого була чи не найбільшою в Європі й містила сотні шедеврів вітчизняного й зарубіжного літописання. За свідченням Якіма Запаса, великокняжий скриптоній, до якого увійшли найцінніші пам'ятки давньоукраїнського рукописного мистецтва, налічував понад 950 томів. Серед них такі шедеври, як Реймська Євангелія, Остромирова Євангелія, Ізборники Святослава.

Такі ж школи, у яких навчалися писемності та перекладу, почали створюватися й у інших краях Київської держави, про що також маємо авторитетне літописне свідчення. Ярослав Мудрий, приїхавши до Новгороду, “зібрав з-поміж дітей старост і священників триста душ і звелів їх учити книгам”.

Таким чином, за часів Київської Русі перекладалося дуже багато творів, що безумовно дало нашим предкам можливість історичного самовизначення, знаходження свого місця у світовому історичному процесі. Перекладна писемність збагатила кругозір слов'янських народів щодо народів Середземномор'я, що згодом увійшли в культурне коло безліччю наукових і філософських уявлень і понять. Через перекладну писемність Київська Русь успадкувала від Візантії основні зразки літературних видів і жанрів, які потім продовжувала розробляти на ґрунті власної творчості.

РУБІНСЬКА Броніслава,
ЖЕЛЄЗНЯКОВА Світлана

ФОНЕТИЧНІ ТА ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ІНДІЇ

Мова – складне суспільне явище, існує в людському суспільстві, в реальній повсякденній практиці людей, що належать різним соціальним, професійним, територіальним класам, тому вона завжди піддається трансформаціям.

Довгий час Індія була колонією Британської імперії, яка прагнула здобути свою незалежність, тому може здатися логічним, що англійська мова могла б трактуватися корінними жителями як мова загарбників, але цього не сталося.

Загальновідомо, що англійська мова використовується як офіційна перша чи друга мова у понад 70 країнах світу, це вказує на соціально-економічний та політичний статус англійської мови та її розвиток протягом 21 століття. Кількість людей, для яких англійська мова є нерідною або другою державною мовою, перевищує кількість усіх інших, хто говорить англійською мовою, і продовжує зростати.

Щодо індійського варіанту англійської мови, то він дуже сильно відрізняється від англійської мови, яку ми чуємо в фільмах або піснях Британії і США. Індійському варіанту англійської мови дали власну назву – хінгліш, від поєднання слів «Hindi» і «English». Найчастіше жителі Індії будують слова у реченнях за схемою, що є загальноприйнятою в мові хінді. Традиційні англійські правила побудови речень, наприклад «Will you go to the pond tomorrow?» скоріше буде звучати як «You will go to the pond tomorrow?». Цікавим фактом є те, що індійський варіант англійської не тільки активно розвивається в мовному середовищі Індії, але навіть проникає в рідну Великобританію. Наприклад, стало звичним для англіців слово «innit» це скорочення «is not it», яке народилося саме в Індії.

Хінгліш існує поза жорстких рамок, тому фонетика може різнитися від міста до міста, від носія до носія. Сама граматики цього феномена заснована на граматиці та фонетиці мови хінді [3], звідси спрощені граматичні конструкції та нехтування стандартними правилами граматики британського варіанту англійської мови: наприклад додавання форми -ing до будь-якого дієслова, незважаючи на час, який буде використано мовцем. Також часто спостерігається використання інфінітиву, незалежно від контексту. Ще однією особливістю індійського варіанту англійської мови є довільна розстановка наголосів, вживання діалектів, а також релігійна складова мови, яка сягає своїм корінням понять індуїзму, наприклад слово «ім'я» (*name*) вимовляється і пишеться як «good name» (*святи ім'я*), що є калькою з хінді.

Склалася своя «макрмова», яка знаходить своїх шанувальників по всьому світу завдяки фільмам, які знімаються в Боллівуді. Ще однією яскравою рисою індійського варіанту англійської мови є його фонетика. Спостерігається ряд фонетичних відхилень індійського варіанту англійської мови від стандартного британського. Дослідники індійського варіанту англійської мови пояснюють це тим, що народи, які населяють Індію, мають артикуляційний апарат (*articulatory set*), відмінний від народів, що населяють Британські острови [2]. Характерною рисою артикуляційного апарату жителів Індії є те, що щелепи з'єднані вільніше і відстань між верхніми та нижніми зубами є більшою, таким чином, ротова порожнина є більш відкритою ніж це передбачено стандартною британською вимовою. Вважається, що характерною особливістю вимови в індійському англійською є заміна альвеолярних приголосних на ретрофлексні приголосні звуки, які утворюються при загині кінчика язика до твердого піднебіння [2]. І до даного процесу найсильніше схильні такі звуки: [t] і [d], які називають проривними. Хоча науковець П. Сайлен [4] зазначає що, глухий звук [t] може бути тільки іноді ретрофлексним, а звук [d] завжди замінюється на ретрофлексний. Саме таку особливість приголосних [t] і [d] можна прослідкувати найчастіше і індійському варіанті англійської мови, особливо на півдні Індії, і в цілому використання ретрофлексних приголосних - звичайне явище даного варіанту мови.

Щодо опозиції світлого та темного [l] (як наприклад, в словах 'milk' і 'leaf'), в індійському варіанті англійської мови відмінності між цими звуками відсутні, при цьому використовується саме м'який [l]. Слід зауважити, що на півдні Індії звук [l] змінюється на ретрофлексний, але цей звук не характерний для стандартної індійської англійської мови. А носії, що розмовляють тамільським та малаямським діалектом індійської мови як правило озвучують вибуховий проривний приголосний, коли він знаходиться між голосними або стоїть після носового звуку. Так, слово "simply" буде вимовлятися як "simbly". Іншим яскравим фонетичним прикладом є: заміна - звуку [r] на тремтячий, що коливається або ретрофлексний. Звук [r] в індійському варіанті англійської мови найчастіше не є вібраційним, що запозичено з стандартного британського вимови. Він виступає як альвеолярний звук. [r] тихий в таких словах як bird, car, park, hurt, higher і т.д. Однак він з'являється, коли слова закінчуються на букву "r", і за ними слідує слово, що починається з голосного звуку: The car [r] is here, The player [r] indicates his discipline. Звук[r] наприкінці слова, наприклад, в словах 'here' і 'displeasure' не вимовляється.

Англійська мова є загальноповсюдною мовою в Індії нарівні з Хінді. На теренах Індії англійська мова має свою історію розвитку та виконує не лише комунікаційну функцію, а й міжнародну. Лінгвісти стверджують, що індійський варіант англійської мови є неповторною і самобутньою частиною і англійської мови в цілому.

При дослідженні фонетичних особливостей індійського варіанту англійської мови спостерігається спорідненість з іншими місцевими діалектами, якими розмовляють в Індії – пом'якшення і скорочення деяких звуків, з'являються ретрофлексні звуки, зміна міжзубних звуків на зубні, перестановка наголосів.

Як вже говорилося вище, фонетичні особливості обумовлені іншою будовою артикуляційного апарату корінних мешканців Індії. Незважаючи на це, освічене населення Індії прагне вдосконалювати свою англійську мову на основі англійської літературної вимови.

Література

1. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка : учебное пособие. Москва : ФЛИНТА, Наука, 2012.
2. Латышев Л. К. Технология перевода. Москва : Академия, 2008.
3. Пастернак Т. А. Інтенсифікація процесу вивчення іноземних мов. Збірник матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф., 25–26 лютого 2016 р. Київ : Міленіум, 2016. С. 181–182.
4. Kachru B., Silen P. The Other tongue: English across Cultures. USA, 1992.

***РУДИК Ярослав,
СУСЛО Тетяна
RUDYK Ja.,
SUSLO T.***

THE CONCEPT OF ORGANIZING TRANSLATOR'S WORKPLACE

In today's world of work, providing employees with comfortable working conditions is an essential condition for highly productive work. Research has shown that well-organized workplaces help increase work efficiency. After all, it is much more comfortable to perform your professional duties in a comfortable environment, with the right lighting and with quality accessories, than to be constantly distracted by the organization of your workplace and try to get more comfortable. Workplace organization as well as staff motivation is an integral part of the organization of the work process in the enterprise.

Workplaces are an important element of labor organization. Their planning, organization and maintenance are necessary conditions for the creation of highly productive work.

A workplace is an area of work of an employee, or employees, which has everything necessary for the successful implementation of work. It is also the primary link in the production structure of the enterprise, which can operate independently.

Workplace organization, in turn, includes a system of measures for planning, equipping, maintenance and certification of workplaces.

Successful and rational organization of workplaces improves working conditions at the enterprise, allows to build effectively work process, optimize expenses of working hours and to increase any performed work. The labor efficiency, tools and means of labor, labor productivity, production costs and other economic indicators of the enterprise also largely depend on how the workers are organized.

Within the workplace there is a purposeful work of the employee. The workplace is the source element of the structure of any organization.

It plays a leading role in the organizational and economic areas of the company.

The workplace is the primary link of the production and technological structure of the enterprise, in which the process of production, maintenance and management carried out. Here

combination of these three main elements of the production process takes place and its main goal is achieved - production and provision of services.

The organization of the workplace is considered as a set of measures to equip the workplace with means and objects of labor, as well as their placement in a certain order. The organization of the workplace involves its planning, as well as the provision of service devices and communication. Also, the organization of the workplace includes the location of places, the provision of technological equipment, all necessary items and means of labor.

It is necessary to pay attention to the sanitary and hygienic norms of workplaces. The translator's workplace must be provided with proper lighting, equipment that is ready for the work process, safe working conditions for the translator, the required temperature, cleanliness and compliance with all safety rules.

In today's world, working at home, on a freelance basis, is becoming increasingly popular. In this case, the organization of the workplace is entrusted directly to the employee. Of course, it is very cool to work sitting in bed and wrapped in a blanket, or even in pajamas, but it is worth remembering that the workplace should be. At a minimum, there should be a desktop, good lighting, computer equipment, a good internet connection, no distractions.

In translation agencies, workplaces are organized at the expense of the company. The company, in fact, provides everything necessary for work. The company organizes workplaces according to sanitary and hygienic norms, provides accessories, office, good internet. Many companies provide their employees with technological programs that are necessary to perform quality translation. They use programs such as, SDL Trados, Multiterm, Passolo, as well as many electronic dictionaries, terminological databases.

High productivity is ensured when the employee enjoys his work. And this in turn also depends on a well-organized workplace. When the staff is provided with all the necessary things to carry out the work process, without distraction on searching the necessary items for work, when it has good lighting and a fixed time for rest, work efficiency increases and working time is optimized.

The manager has to know and take into account the sanitary and hygienic norms, must properly organize workplaces for staff.

Therefore, the organization of the workplace is extremely important for every company. Managers need to know how successfully organize staff to work and achieve goals of the firm and meet its personal needs.

References

1. Amosov O. Y., Chernyaeva A. O., Workplace as an organizational form of the labor process. *Labor Economics and Social Policy*, 2013.
2. Fedotova T. A., Kolechenko D. O. Effective organization of workplaces in enterprises. Fedotova T.A., Kolechenko D.O.
3. Gorelov D .O. Organization of production : Lecture notes. Харків : ХНАДУ, 2012.

САВЧЕНКО Михайло

ІВАН ЧИРКО – УКРАЇНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК- ПЕРЕКЛАДАЧ КИТАЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ, ПЕДАГОГ

Видатне місце в українському китаєзнавстві ньому належить Івану Корнійовичу Чирку (1922-2003) – українському письменникові-перекладачеві китайської літератури, педагогові, одному з організаторів навчання китайської мови в закладах загальної середньої та вищої освіти в Україні.

На різних особистих життєвих етапах Китай, китайська мова відіграли визначальну роль у життєствердженні І. К. Чирка. Іван Корнійович народився 8 березня 1922 року в місті Носівці на Чернігівщині в багатодітній сім'ї (ще троє старших братів) [1, с. 60]. Після закінчення місцевої середньої школи №1 на відмінно юнак пройшов різні життєві дороги (від

кіномеханіка у Носівці до служби в Червоній армії на Далекому Сході в роки Другої світової війни: солдат- залізничник, артилерист, участь у боях під Ржевом, навчання на курсах військових перекладачів східних мов Далекосхідного фронту). Ще в шкільні роки місцевий учитель порадив юному Іванові вивчити китайську мову. У своїх спогадах І.К. Чирко відзначав особливості освітнього процесу на курсах у Владивостоці, пов'язані з навчанням китайської, японської, англійської мов [1, с. 61] до початку війни СРСР з Японією в серпні 1945 року. Він пройшов бойовий шлях у діючій армії, був перекладачем на допитах полонених японців у м. Цзіліні (Гірині) в Маньчжурії; нагороджений бойовими нагородами. Іван Корнійович повертається викладачем до школи військових перекладачів, де працює до 1951 року, одночасно навчаючись на історичному факультеті Вечірнього університету (1947-1949 роки) [1, с. 61]. У роки Корейської війни (1951-1953 роки) працює перекладачем при Головному командуванні військ СРСР на Далекому Сході. Одночасно, за його спогадами, перекладає з англійської мови військові документи збройних сил США. Після демобілізації у вересні 1953 року І.К. Чирко приїжджає до Києва. Працює цензором у Головному управлінні з охорони військових та державних таємниць у пресі при Раді Міністрів УРСР (Головліт УРСР).

З початком розвитку радянсько-китайської дружби у Київському державному університеті імені Т. Г. Шевченка було започатковано факультативне навчання китайської мови українських студентів та аспірантів на філологічному та історичному факультетах. Китайські студенти також навчалися у Київських вишах (до 1962 року). В архіві КНУ імені Тараса Шевченка зберігається особова справа китаєзнавця, де зазначений великий обсяг прочитаних лекцій (1954-1962 роки) [1, с. 62].

У цей період І.К. Чирко закладає підвалини українського китаєзнавства. У вересні 1956 року за ініціативою союзної та республіканської влади, наказом Міністерства освіти УРСР у Києві, у Святошино, було відкрито Київську школу-інтернат №1 з викладанням ряду предметів китайською мовою [3; 5]. Навчання китайської мови розпочалося в 1957 році під керівництвом І. К. Чирка – заступника директора з іноземних мов. Перші вчителі китайської мови – А. М. Бровченко (Соболь), М. І. Литвиненко з І. К. Чирком почали розробляти перші підручники для учнів школи-інтернату, яка була підпорядкована союзному Міністерству освіти (від заснування до проголошення незалежності України в 1991 році). «Кожному з нас, перших викладачів, довелося докласти старань, щоб створити підручники для початкової молодшої школи. На конкурсі у Москві ці розробки були визнані найзручнішим і їх було прийнято для викладання китайської мови в інших школах країни», – згадувала А. М. Бровченко (Соболь) [2, с. 80]. Спочатку було всього 40 учнів [1, с. 62].

Саме в цей час Іван Корнійович починає перекладати українською мовою твори китайської літератури. У видавництві «Молодь» виходить його перша книга дитячих оповідань «Діти нового Китаю» (1955 р.). Щороку з-під пера перекладача виходять книги китайських письменників Мао Дуня, Ся Яня, Чжу Бая, Лу Сіня, Гао Юйбао, роман «Підземна війна» Лі Ке, Лі Веїханя (у співавторстві перекладачів). І.К. Чирко вважав книги власними дітьми [1, с. 62]. Ієрогліфічні тексти заповнили життя перекладача. У 1957 році стає членом Українського товариства дружби з Китаєм. З вересня 1963 року працює у видавництві «Молодь», потім – у видавництві «Ранок». З 1966 року І. К. Чирко – член Спілки письменників України. У видавництві «Дніпро» виходять переклади новел «Серп місяця» Лао Ше (1974 р.), роман Ба Цзіня «Сім'я» (1976 р.). У видавництві «Дніпро» було опубліковано переклад з японської мови «Жінки» Арасімо Такеї. Друкується у видавництві «Всесвіт» [5]. Китаєзнавець досліджує українсько-китайські літературні зв'язки [4, с. 115-124]. В Україні було видано понад 80 книжок китайських письменників, 30 – з яких переклав І. К. Чирко [4, с. 123].

Перекладач підтримував творчі зв'язки з видатним китайським перекладачем Ге Баоцюанем – автором перекладу «Кобзаря» Т. Г. Шевченка.

З вересня 1966 року викладає китайську мову курсантам Київського вищого загальновійськового училища імені М.В. Фрунзе (працює із перервами до 1982 р.). Дослідник, перекладач, педагог І. К. Чирко консультує молодих учених-філологів, науковців. У роки незалежності України в 1992 році повертається до КНУ імені Тараса Шевченка вже

науковим співробітником Інституту українознавства (до 2000 р.), підтримує творчі зв'язки з Київською гімназією східних мов № 1, де вже 65 років учні 1 – 11 класів опановують китайську мову (одну з 7 східних). Готує матеріали розділу до хрестоматії з літератури зарубіжного Сходу, перекладає твори Лу Сіня, Мао Дуня, Гу Хуа, готує Великий українсько-китайський та китайсько-український словник з китайським мовознавцем Чженом Шупу [1, с. 65], який був надрукований у КНР в 2008 році (вже після смерті перекладача 10 травня 2003 року). Китаєзнавець навчає молодих українських дипломатів.

Китайська мова, література, Китай були джерелом творчої енергії, життєвим кредо видатного письменника-перекладача, педагога І. К. Чирка.

Література

1. Коваль О. А. Іван Чирко – патріарх українського китаєзнавства. *Україна – Китай*. 2019/ №4 (18). С. 60–65.
2. Коваль О. А. Перша вчителька китайської мови в Україні. *Україна – Китай*. 2019. №1 (15). С. 78–81.
3. Покиданов Г. О. Інтернатам вдячні тисячі. Київ : Фенікс, УАННП, 2001.
4. Чирко І. К. Україно-китайські літературні зв'язки. *Україна – Китай: шляхи співробітництва*: матеріали конференції (Київ, серпень – вересень 1993 р.), Київ, 1994. С. 117–124.
5. Чирко І. К. Великий мур не на заваді. *Всесвіт*. 1988. №6. С. 15–20.

САЛІХ Саліх Абд

НОСІЙ АРАБСЬКОЇ МОВИ ЯК МЕТОД ВИРІШЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ, СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТА МІЖКУЛЬТУРНИХ ПРОБЛЕМ КОМУНІКАЦІЇ

На етапі інтеграції України у світове співтовариство та здійснення освітніх реформ, зростає роль іноземних мов, у тому числі арабської мови, у розвитку міжнародних культурно-освітніх відносин, міжкультурної комунікації народів. Розширення міжнародного співробітництва України з іншими державами світу робить актуальною роль перекладу як особливого виду міжкультурної комунікації, виду мовного посередництва мета якого максимально наблизити двомовну комунікацію до одномовної.

У Київській гімназії східних мов №1 – Асоційованій школі ЮНЕСКО учні 1-11 класів серед багатьох східних мов вивчають арабську мову у якості першої іноземної мови та англійську мову у якості другої. У педагогічній системі іншомовної освіти в гімназії практикується систематичне залучення носіїв арабської мови, як мовно-культурних особистостей.

Арабська мова - важливий засіб вивчення як етнонаціональних цінностей арабів, так й визначальний чинник комунікативної поведінки у міжкультурній комунікації українців з арабами.

Важливе не тільки оволодіння учнями мовленням арабською мовою, а й вивчення культурно-мовних цінностей арабів як важливої умови розвитку комунікативної компетентності, мовленнєвого етикету у міжкультурній комунікації.

Комунікативна компетенція складається з трьох компонентів: лінгвістичної; мовленнєвої, соціокультурної. Лінгвістичний компонент передбачає оволодіння учнями знаннями про системну організацію мови закономірностями її функціонування, і є засобом мовленнєво-розумової діяльності. Соціокультурний компонент передбачає паралельне вивчення мови та культурного підґрунтя і включає два напрями: філологічний (вивчення відомостей про культуру народів арабських країн); соціологічний (вивчення різноманітних сценаріїв міжкультурного спілкування арабів з представниками інших культур).

Розвиток комунікативної компетенції дає змогу учням планувати комунікативні стратегії для різних комунікативних ситуацій. Під поняттям «комунікативна стратегія»

розуміють сукупність заздалегідь запланованих мовцем теоретичних ходів, які використовуються ним у ході комунікативної ситуації. Комунікативна стратегія передбачає усвідомлення (аналіз) комунікативної ситуації (до початку комунікації), визначення моделі комунікативної поведінки, організацію на основі цього взаємодії (визначення розмовних та поведінкових «ходів» комунікації); досягнення цілей комунікації (для чого й будується стратегія комунікації). Здійснюється розвиток культурно-мовних цінностей учнів.

Культурно-мовні цінності – це система створених у певній мовленнєвій культурі усталених логіко-психологічних формулювань, висловлювань, способів організації думок, котрі дають змогу суб'єкту бути успішним у різноманітних комунікативних ситуаціях. Культурно-мовні цінності впливають на формування комунікативного стилю – індивідуальної чи колективної форми комунікативної поведінки людини, що визначається використанням характерних вербальних і невербальних засобів комунікації в арабській мовній спільноті.

Араби зберігають традиції розгорнутого стилю комунікації, в якому цінується яскрава образність, метафоричність, красномовність, що є ознакою поваги до співрозмовника і самого процесу спілкування. Розмова являється найпопулярнішою формою розваги в арабській лінгвокультурі. Розгорнутий стиль комунікації поширений завдяки Корану. А оскільки в арабських країнах дотримуються традицій ісламу, то одним з найважливіших елементів комунікації є встановлення довіри між комунікантами. Велике значення у комунікації з арабами мають прояви дружби, щирості, гостинності та гарного настрою.

Знання культури та цінностей арабських народів, розуміння їх національного характеру та особливостей мовленнєвої поведінки є важливими елементами, що мають враховуватися вчителем арабської мови при побудові комунікативної стратегії. Саме тому залучення носіїв арабської мови до освітнього процесу є важливим фактором успішності іншомовної освіти.

Носієм мови як представник мовної спільноти, який володіє нормами мови, активно вживає цю мову (зазвичай вона є для нього рідною) у різних побутових, соціокультурних, професійних сферах спілкування. Він здатний розпізнавати різні типи комунікативних ситуацій й поводить відповідно до прийнятих комунікативних норм, що важливо у навчанні учнів

Залучення носіїв арабської мови – важливий фактор розвитку комунікативної компетенції здобувачів освіти, шляхом ознайомлення їх із лінгвокультурними, соціокультурними, міжкультурними проблемами комунікації та способами їх вирішення.

Носій арабської навчає учнів розпізнавати різноманітні комунікативні ситуації – завдяки своєму досвіду спілкування з арабами, розпізнавати і розуміти моделі поведінки арабських співрозмовників – завдяки глибокому розумінню культурно-мовних цінностей та національної арабів; організовувати поведінкові та розмовні «ходи» комунікації у процесі спілкування з арабським співрозмовником (використовувати комунікативні тактики) – завдяки природному знанню мови, здатності до спонтанного спілкування; досягати цілей комунікації та успішної побудови комунікативної стратегії.

У процесі міжкультурної комунікації учнів з представниками іншомовних культур, розуміння ними лінгвокультурних, соціокультурних міжкультурних проблем комунікації є важливою умовою успішного досягнення цілей комунікації.

Залучення вчителів носіїв мови дає змогу ознайомити учнів 1-11 класів з лінгвокультурними, соціокультурними, міжкультурними проблемами комунікації на різних етапах іншомовної освіти.

Література

1. Ганічева Т. В. Соціокультурний компонент перекладацької компетенції. *Вісник СумДУ. Серія: Філологічні науки*. 2005. №5(77). С. 94–98.
2. Редько В. Г. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. Теорія і практика: монографія. Київ : Генеза, 2012.

3. Саліх Саліх Абд. Залучення носіїв арабської мови як чинника розвитку комунікативних стратегій учнів старшої школи. Дидактика: теорія і практика. [За наук. ред. Г. О. Васьківської]. Київ : Фенікс, 2019. С. 228–230.

4. Саліх Саліх Абд. Культурно-мовні цінності арабів у контексті розвитку етики мовленнєвої комунікації учнів гімназії. Дидактика: теорія і практика. [За наук. ред. Г. О. Васьківської]. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 121–126.

СЕГЕДА Жанна

ВАСИЛЬ СТУС ЯК ПЕРЕКЛАДАЧ ТВОРІВ ШКІЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Перекладна література – вікно у світ культурних надбань людства. Переклади на українську мову стирали її меншовартісність, виконували роль утвердження мови, підкреслювали її багатство. До цієї справи долучилося багато видатних українських поетів, серед яких – шістдесятник-дисидент Василь Стус. Він – талановитий перекладач творів визначних майстрів художнього слова, близьких йому за образною суттю, спрямованістю й глибиною думки. Переклади Стуса варті уваги насамперед тим, що залишали автентичним зміст перекладеного твору. Це цінна риса для перекладів творів поетів, які увійшли до програми зарубіжної літератури в школі.

Василь Стус як перекладач сформувався на таких засадах: він отримав добру базову освіту та закінчив історико-літературний факультет педагогічного інституту; участь у літературному об'єднанні «Обрій», спілкування з письменниками, поетами, перекладачами, досконале знання іноземних мов сприяли шліфуванню таланту, захоплення Гете і Рільке поклало початок поетичним перекладам. Перекладацька грань творчості В. Стуса функціонувала в складних умовах тоталітарної системи. Перші переклади, здійснені під час навчання та служби в армії, було конфісковано владою і втрачено. Тоді цензурні обмеження щодо добору іншомовних авторів, яких дозволялося перекладати українською мовою, були суттєво суворішими, аніж для перекладів російською мовою [4].

За час перебування в аспірантурі у 1963-1965 рр. В. Стус надрукував кілька перекладів з Гете, Рільке, Лорки. Василь Стус є насамперед поетом, тому його переклади на українську – одні з найкращих у світі. Переклади В. Стуса є правдивими документами доби, явищами незнищеної української культури [5, с. 392]. Звинувачений у 1972 році в «антирадянській агітації й пропаганді» він був засуджений до 5 років ув'язнення і 3 років заслання.

Одним із тих, хто суттєво вплинув на перекладацьку діяльність поета був видатний майстер перекладу Григорій Кочур [2, с. 2]. Дім Г. Кочура отримав назву «Ірпінський університет», а одним із його «студентів» був Василь Стус. Коли переслідуваний поет не міг друкуватися під власним іменем, використовував псевдоніми. В антології білоруської поезії «Калинові мости», упорядником якої був Г. Кочур, три вірші Ригора Барадуліна й чотири вірші Федора Черні переклав В. Стус і підписався В. Петрик. Пізніше Г. Кочур згадував: «Хто криється під псевдонімом «В. Петрик», було відомо, але на цей псевдонім заборона не поширювалась, отже, й великих неприємностей від появи його в друкованні бути не могло» [3, с. 559].

Перекладацька спадщина В. Стуса – значна за обсягом і розмаїття. Це поетичні переклади з іспанської, італійської, польської, російської, білоруської, словацької, французької, чеської та єврейської мов. Зокрема, поет перекладав з тих письменників, які входять до програми зарубіжної літератури в 5-11 класах – Й. В. Гете, Г. Гейне, Д. Р. Кіплінга; А. Рембо, Ш. Бодлера, М. Цветаєву та ін.

На уроках зарубіжної літератури і в позаурочній діяльності перекладені В. Стусом твори мають застосовуватися більш широко. Адже особливістю перекладів Василя Стуса є успішний пошук еквівалентів перекладу в українській мові, намагання зберегти стиль,

емоційне наповнення поетичного твору. Поет дотримується двох принципів: по-перше, максимально чітко передати зміст, образність, мову, ритміку та строфіку вихідного тексту, по-друге, не обмежуватися вихідною формою твору [1]. Ще звертав увагу на період життя письменника, твір якого перекладає.

В. Стус мав властивий тільки йому стиль: філософічність, полемічну пристрасність, екзистенційні мотиви. Такі ж поезії він обирав для перекладу, у них він реалізувався як поет і перекладач.

Література

1. Григошкіна Я. В. Перекладацька діяльність Василя Стуса. Режим доступу: <http://jvsmk.donnu.edu.ua/article/download/5699/5725>
2. Кочур А. Г. Синівські спомини... (рукопис). *Літературний музей Григорія Кочура*. Цитується за згодою автора
3. Кочур Г. Література та переклад: Дослідження. Рецензії. Літературні портрети. Інтерв'ю / Упоряд. А. Кочур, М. Кочур. Київ : Смолоскип, 2008. С. 559–561
4. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням (до постановки питання). Режим доступу: <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle>
5. Стус В. Твори: у 4 т., 6 кн. Т. 6 (додатковий). Кн. 1. Львів : Просвіта, 1997.

**СИДОРУК Галина,
БАМБУРА Алла**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Проблематика перекладу є однією з основних в лінгвістиці. Надзвичайно важливим при цьому є урахування як міжмовних так і міжкультурних особливостей. На даному етапі розвитку переклад удосконалюється, існує машинний переклад, безліч словників, термінологічних баз, але при цьому роль перекладача не змінюється, проте з кожним днем він має поповнювати свій словниковий запас, збагачуватися додатковими знаннями, розвиватися і вдосконалюватися. Головною завданням при цьому є донести точний зміст тексту. Дозволяється використання граматичних трансформацій чи певні заміни, якщо немає прямого відповідника. За допомогою перекладу забезпечується «діалог культур», тобто відбувається спілкування між комунікантами з різних країн, досягається їхнє порозуміння. Перекладознавство було і буде надзвичайно важливою наукою, адже саме завдяки ньому люди, народи, країни та держави збагачуються, приходять до одного цілого, сприяють всебічному розвитку, а також переймають щось із закордону, попередньо то обговоривши і узгодивши. Саме тому тема проблем сучасного перекладознавства є такою актуальною.

Дуже багато вчених досліджували проблематику перекладу, тому що існує багато проблемних термінів, ідіом, які не мають прямих відповідників в українській мові (*storm in a teacup* – багато шуму з нічого; *be snowed under* – бути перевантаженим роботою), фразові дієслова, де поєднання дієслова одного значення з прийменником чи прислівником призводить до абсолютної зміни значення (*Break away* – відмовитися від старих звичок, *Break down* – виламувати (двері), *Break forth* – вириватися вперед, вибухнути, вигукнути), вчені займаються створенням перекладознавських словників, досліджують терміносистеми, аналізують їх, можуть створити нові еквіваленти чи словники з відповідниками. Над цим питанням працювали О. Ахманова, Л. Білозерська, А. Кульчицька, А. Пісарська, Ю. Соболев, Н. Стефанова, Г. Чорновол, Є. Ярневіч.

Головною метою є визначення проблем перекладу та шляхів їх подолання. Мовні відмінності різних культур, народів спричиняють багато проблем при перекладі. Перекладач іноді має труднощі з перекладом, не знаючи, як найкраще перекласти, щоб одержувач міг ознайомитися з культурою тексту оригіналу. У таких ситуаціях часто доходить до

неможливості знайти прямий відповідник перекладу або до втрати в процесі перекладу культурномовних відмінностей [1, с. 67].

Першою проблемою можна виділити проблему сертифікації перекладачів, тому що завжди потрібно проводити контроль знань та вмінь перекладача, його прагматичні та стратегічні навички. Якість перекладу є надзвичайно важливим аспектом, адже перекладач повинен орієнтуватися в жанровій парадигмі цільових текстів та зважати на параметри перекладознавчого аналізу. *Родрігез-Родрігез окреслила* п'ять параметрів *перекладознавчого аналізу*: текстовий фактор, когерентність і когезію, ситуацію, мету й прийнятність [2]. Тут можна виділити наступні проблеми:

переклад термінів, де варто враховувати різницю понять у різних мовах. Головна проблема – це те, що перекладач повинен безпомилково передати інформацію тексту оригіналу. Потрібно також застосовувати еквіваленти та відповідники, а іноді необхідно створювати і свій власний термін, щоб передача була точною.

переклад неологізмів, перекладач повинен вдаватися в історію створення того чи іншого слова та передати його максимально наближено до оригіналу, можна застосувати транскодування, калькування чи описовий переклад. Неологізми при цьому можуть вказувати на історичний час, розпізнаватися графічно, утворюватися від інших лексем чи позначати певні десигнати. Для правильного перекладу необхідно також ознайомитися з культурою народу того тексту, який ви перекладаєте.

граматичні проблеми перекладу. Перекладач має добре володіти утворюванням різноманітних граматичних структур. Цікавим є й те, що при граматичних проблемах потрібно враховувати не лише граматику, а й культуру та релігію.

переклад власних імен є надзвичайно складною темою, оскільки тут потрібно враховувати всі мовні особливості. Тут застосовують переважно транслітерацію.

У дослідженні було виділено основні проблеми, з якими стикається перекладач та оптимальні шляхи їх вирішення. У будь-якому випадку потрібно враховувати мовні та міжкультурні особливості, а також розвивати себе всебічно як перекладача, тому що перекладач – це людина, яка не лише володіє тією чи іншою мовою, а має велику кількість фонових знань, легко і з впевненістю орієнтується в нагальних питаннях замовника. Повинна бути встановлена чітка межа перекладу слів та словосполучень, зважати на нові слова, авторські неологізми, читати наукові праці та слідкувати за стрімкою зміною мови. Кінцева мета роботи перекладача – це максимально точно перекладений первинний текст, передана його головна думка та ідея, а також детальне опрацювання вихідного матеріалу.

Література

1. Dębska K. Znaczenie różnych odmian językowych i problemy związane z ich tłumaczeniem / R. Lewicki. *Przekład, język, kultura II*. UMCS, 2010.
2. Rodriguez Rodriguez B. M. *Literary Translation Quality Assessment*. Muenchen : Lincom, 2007.

**СИДОРУК Галина,
ГУД Анастасія**

МИКОЛА ЛУКАШ – МОЦАРТ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ

Народився Микола Лукаш 19 грудня 1919 року в Кролевці Чернігівської губернії в сім'ї Олексія Яковича і Василини Іванівни Лукашів. Свої лінгвістичні здібності виявляв змалку. Ще в дитинстві засвоїв їдиш – до революції єврейське населення Кролевця становило четверту частину від загальної кількості селян. Якось він утік із циганами та буквально за кілька днів навчився їхньої мови. В семиріччі опанував французьку, німецьку та англійську мови.

В архіві стародавніх документів М. Лукаш вишукував папери, дотичні до Коліївщини, переписував їх і перекладав з польської та латини українською мовою. Мало не задарма

готував ці матеріали для Костя Гуслистоного: той саме працював над книгою про Коліївщину. Зароблені кошти М. Лукаш витрачав на книжки. В 1930-ті роки буковіністичні крамниці були заповнені «конфіскатом» засуджених письменників і науковців. Цінні видання збували за копійки. На відміну від М. Лукаша, продавці не дуже тямали в книжках. Перекладач знався на них чудово: зібрав усі 10 томів «Історії України-Руси» Михайла Грушевського, «Исторические монографии» Миколи Костомарова, «Описание старой Малороссии» Олександра Лазаревського, твори Михайла Максимовича.

Діапазон перекладацької діяльності Лукаша величезний: тут світовий епос, лірика і драма, йому до снаги були твори різних художніх напрямів і течій. Він зупиняв увагу переважно на вершинних творах митців різних епох і народів, демонструючи багаті можливості українського слова

Миколі Лукашу, першому в Україні, вдалося перекласти «Фауста». За його переклад українською мовою бралися Іван Франко, Михайло Старицький, Дмитро Загул, але подужати всю поему Гете ніхто не зміг — далі першої частини жоден із них не просунувся. Микола Лукаш працював над ним 18 років.

Саме Микола Лукаш чи не вперше в європейській літературі здійснює сміливий експеримент, перекладаючи українською мовою поезію Федеріко Гарсії Лорки, написану галісійським діалектом іспанської мови, послуговуючись гуцульським діалектом.

Володіючи феноменальним словниковим запасом із самих глибин народної мови, не боявся М. Лукаш інших творчих ноу-хау, здебільшого вдало використовуючи в своїх перекладах маловживані українські слова, зокрема суто поліські, сам створює неологізми.

У другому томі мемуарів «Наш Лукаш» Дмитро Павличко згадує: «У ті роки Лукашевого «Фауста» читала вся інтелектуальна Україна. Тувім українською мовою звучав краще, ніж в оригіналі. Лукаш використав таке несподіване лексичне багатство нашої мови, так гнучко та слухняно йшла за його рукою могутня плеяда тувімівських метафор, така іронія виблискувала з кожного речення перекладу, що я був зачарований тим усім. Лукашева мова — як небеса, побачені в телескоп. Міріади слів, які годі спостерігати простим оком, виступають у його мові зі своїм глибинним світлом».

Вражає кількість митців, чиї твори були перекладені Миколою Лукашем. Це Роберт Бернс і Вільям Шекспір, Льюїс Керролл і Джон Мільтон з англійської; Генріх Гейне і Йоганн Гете, Фрідріх Шіллер і Рільке з німецької; Гійом Аполлінер, Артюр Рембо, Густав Флобер і Гюго з французької; Сервантес і Кальдерон, Лопе де Вега і Гарсія Лорка з іспанської; Джованні Боккаччо і Джанні Радарі з італійської; Адам Міцкевич і Юліан Тувім з польської, Мацуо Басьо та багато інших середньовічних поетів з японської.

«Образно кажучи, Миколу можна порівняти з диригентом оркестру, в якому він вловлює партію кожнісінького оркестранта. Це унікальна особливість його таланту! А що вже казати про «Декамерон» Джованні Боккаччо, котрий українські читачі зачитували до дірок!» — писала Мирослава Лещенко. При цьому маестро майже не користується чернетками, пише немов би одразу «по-білому», дуже рідко вносить правки у вже опубліковані переклади. Не всі його експерименти, очевидно, виявляються вдалимими з погляду практики перекладу, проте Микола Лукаш натхненно, як ніхто інший, продовжує й продовжує заповнювати прогалини в українській літературі, збирає багатющий лексикографічний матеріал, перекладає з англійської, німецької, французької, італійської, іспанської, литовської, російської, польської та багатьох інших мов.

Однак геніальна творчість Миколи Лукаша припадає на час невпинної русифікації України, коли українська література всіма засобами зводиться до іміджу смішної, суто «селянської» або, навпаки, винятково офіційної, паркетної.

Особливістю перекладацького почерку М. Лукаша є вміння знаходити в собі, на рідному ґрунті, спільне з іншими народами у звичаях, побуті, одязі, мотивах фольклору і навіть історії. Так, на сторінках «Дон Кіхота», присвячених життю й пригодам іспанця, що потрапив у турецьку неволю, перо перекладача торкається струн українських невольничих плачів та дум, бо турецька неволя була сумною реальністю не лише української, а й іспанської історії.

Дослідивши життя і творчість Миколи Лукаша, можна зробити висновок, що Лукаш – це людина із великої букви, майстер слова і думки, великий творець історій українською мовою. Така людина, як Микола Лукаш заслуговує на нашу пам'ять та шанування його неперевершеної творчості.

Література

1. Савчин В. Микола Лукаш — подвижник українського художнього перекладу: монографія. Львів : Літопис, 2014.

**СИДОРУК Галина,
ЛИТВИН Владислава**

КОТЛЯРЕВСЬКИЙ: ПЕРЕКЛАДАЧ ЧИ ТВОРЕЦЬ «ЕНЕЇДИ»?

Іван Петрович Котляревський – перший автор нової української літератури, творчість якого стала етапною в розвитку національного відродження та самоусвідомлення.

Давнє та поновлене нині твердження російської державно-імперської ідеології про те, що немає української нації й мови, було спростоване ще наприкінці XVIII століття, коли у 1798 році в Петербурзі вийшли три перші частини «Енеїди» Івана Котляревського з об'ємним, більш ніж на 1000 слів, українсько-російським словником.

Однак, слід одразу зазначити, що Котляревський був зовсім не першим автором, який взяв за основу героїчну поему Публія Вергілія Марона. Наприклад, 1791 року з'явилася «Вергилиева Енеида, вывороченная наизнанку» за авторством Миколи Осипова, пізніше продовжена Олександром Котельницьким.

Уперше на разючих подібностях між російською та українською травестіями акцентував російський письменник Микола Мінський: «Стоит только бросить беглый взгляд на «Энеиды» Котляревского и Осипова, чтобы убедиться, что один из этих писателей имел перед собою работу другого и пользовался ею: тот же размер (четырёхстопный ямб строками в десять строчек), то же расположение рифм в строках, та же канва рассказа, тот же колорит, те же подробности, а местами те же слова, выражения и даже целые стихи - все это, несомненно, убеждает нас в том, что мы имеем дело с оригиналом и подражанием. Вопрос лишь в том, кому принадлежит оригинал и кому подражание» [4; с. 67].

Залежність Котляревського від Осипова простежується на різних рівнях. Передусім Котляревський запозичив у російського поета загальний план поеми. Як відзначав Микола Зеров у своїй монографії «Нове українське письменство», український поет «всі головні епізоди Вергілієвої поеми переказує за осиповською поемою: нема ні одної Вергілієвої риси, яку б він вніс у своє оповідання незалежно від російської «Енеїди»... Все це Котляревський подає нам у тій версії, у тому гумористичному освітленні, яке він знайшов у Осипова. В Осипова він запозичує і більшу частину своїх характеристик... І не тільки характеристики, не тільки гумористичні коментарі з приводу тих чи інших епізодів, але й окремі вирази, порівняння, влучні афоризми, кмітливі спостереження, веселі *словоизвития*, макаронічні промови — багато дечого, що ставиться на кошт стилістичного хисту Котляревського, часто-густо виявляється звичайним собі перекладом з Осипова» [1; с. 25–26].

Щоб наочніше продемонструвати зразки такого ось *звичайного собі перекладу*, наведемо вірєць перекладацької майстерності автора української «Енеїди».

Перша строфа поеми, як вона звучить у М. Осипова та у І. Котляревського:

*Эней был удалой детина
И самый хватский молодец;
Герои все пред ним скотина,
Душил их так, как волк овец.
Но после свального как бою
Сожгли обманом греки Трои,*

*Еней був парубок моторний
І хлопець хоть куди козак,
Удавсь на всеє зле проворний,
Завзятіший од всіх бурлак.
Но греки, як спаливши Трою,
Зробили з неї скирту гною,*

Он, взяв котомку, ну бежать;
Бродягой принужден скитаться,
Как нищий, по миру шататься,
От бабьей злости пропадать.
Осипов, 1791 р.[3, с. 10]

Він, взявши торбу, тягу дав;
Забравши деяких троянців,
Осмалених, як гиря, ланців,
П'ятами з Трої накивав.
Котляревський, 1798 р. [2, с. 7]

Перед нами, як бачимо, вільний (за сьогоdnішніми мірками, але не за критеріями кінця XVIII ст.), а в окремих місцях – і досить точний поетичний переклад, із дотриманням багатьох формальних і смислових особливостей осиповського першотвору. Втім, сказане про точність не стосується української «Енеїди» в цілому: І. Котляревський, безперечно, наділений більшим поетичним хистом, ніж його російський попередник, почував себе досить вільно і загалом не прагнув підпорядковувати свої творчі зусилля нині призабутому ірокомічному прообразові.

Строго дотримуючись при перекладі строфіки осиповського оригіналу та схеми його римування, Котляревський нерідко скорочує оповідь Осипова на декілька строф, тим самим досягаючи більшої стислості викладу, хоч і жертвуючи при цьому еквілінеарністю. В інших випадках він навпаки розширює рамки оповіді, додаючи немало живих, яскравих рис і подробиць, часто-густо насичених реаліями українського життя: цим досягається органічна *нострифікація* перекладу, а сам літературний матеріал виразно вводиться у контекст української історії.

Втім, попри такі *відступи* від оригіналу, розширення *горизонту оповіді* та власну образотворчість Котляревського, його «Енеїда» виявилася істотно стислішою (7300 рядків) від Вергілієвої поеми (9897 рядків) і особливо від «Энейды» М. Осипова, завершеної О. Котельницьким (близько 22000 рядків). Переважаючи М. Осипова яскравістю оповіді та зображення, Котляревський умів згустити запозичений у російського поета гумористичний тон першотвору та надати йому (у виразно травестійній манері) замість російських — питомих українських національних рис та українського колориту.

Отже, докорінна відмінність поеми Котляревського полягає у тому, що Осипов на перше місце висуває пародію, а в українського поета, поряд з елементами пародії, далеко більше уваги приділено травестії, тобто *перевдягання*, що надало його творові більше українських ознак, та й загалом зумовило місцеве забарвлення його «Енеїди» як її найхарактернішу рису.

Головне ж у тому, що силою потужної творчої індивідуальності Котляревського в інтертексті його «Енеїди» органічно переплелися численні літературні, а також фольклорні елементи, завдяки чому його травестійна поема вирізняється яскравим і загалом єдиним авторським стилем. Засвоєння інонаціональних, іншомовних художніх творів відбулося шляхом бурлескно-травестійної переробки, найхарактерніші ознаки якої – українізація, почасти перенесення місця дії в Україну (етнотериторіальна локалізація), національне сміхотворення, осучаснення, ідейна трансформація.

«Енеїда» започаткувала нову добу українського письменства, стала національною гордістю, принесла світову славу її авторові. Її вихід у світ став епохальним явищем в історії української культури, визначною подією в духовному житті народу. З'явилася книга, що ставила низку важливих суспільних та естетичних проблем. Під маскою гумору поет кинув сучасній йому кріпацько-чиновницькій спільноті гостре звинувачення в тому, що всі думки її спрямовані на грабіж і здирство, знущання з простих людей і що державні закони закріплюють цю несправедливість. Звинувачення І. П. Котляревського були моральним осудом кріпосницького ладу, осудом, що набував виразного громадянського звучання. Його вільний переклад започаткував нову еру у сфері українського перекладу.

Література

1. Зеров М. Українське письменство. Київ : Вид-во С. Павличко «Основи», 2003.
2. Котляревський І. П. Повне зібрання творів. Київ : Наук. думка, 1969.

3. Нахлік Є. К. Перелицьований світ Івана Котляревського: текст – інтертекст – контекст. Наук. ред. В. Панченко. Львів, 2015.

4. Филипович П. Нові праці про І. Котляревського: (3 нагоди 90-х роковин смерті Котляревського). *Літературознавчі студії. Компаративістика: Статті, рецензії*. Черкаси, 2008.

СПІВАКОВ Ілля

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У країнах Європейського Союзу реалізація політики формування лідерських якостей студентів є одним із ключових напрямів освітнього процесу, яка ґрунтується на концепції активного громадянства, інклюзивності та компетентнісного підходу. Освітні програми передбачають розвиток навичок критичного мислення, командної роботи, креативності та емоційного інтелекту, що є необхідними для сучасних лідерів. Зокрема, у межах Болонського процесу особлива увага приділяється практичному навчанню та міждисциплінарним підходам, що сприяє формуванню відповідальності та ініціативності серед студентів.

Важливу роль у розвитку лідерських компетенцій відіграють студентські організації та волонтерські проекти, які є невід'ємною частиною навчання у закладах вищої освіти ЄС. Молодь активно залучається до процесу прийняття рішень на рівні університетів, що формує у них навички управління, стратегічного планування та комунікації. Окрім того, багато європейських закладів освіти реалізують міжнародні освітні обміни, такі як програма Erasmus +, які допомагають студентам розширювати світогляд, налагоджувати професійні контакти та здобувати досвід міжкультурного лідерства.

Успішна реалізація політики лідерства також забезпечується партнерством університетів із бізнесом та громадськими організаціями. Спільні навчальні програми, стажування та тренінги дозволяють студентам набути реальних управлінських навичок, розвинути підприємницьке мислення та адаптуватися до вимог сучасного ринку праці. Таким чином, завдяки комплексному підходу до освіти в країнах ЄС створюються сприятливі умови для формування нового покоління компетентних, відповідальних і соціально активних лідерів.

Міжнародні освітні обміни відіграють ключову роль у формуванні лідерських якостей студентів у країнах Європейського Союзу, сприяючи їхньому професійному та особистісному розвитку. Програми академічної мобільності надають студентам можливість навчатися в закордонних університетах, отримуючи новий досвід управління, міжкультурної комунікації та адаптації до різноманітних освітніх систем. Такі ініціативи розвивають у молоді гнучкість мислення, здатність швидко ухвалювати рішення в нових умовах, а також лідерські навички через участь у міжнародних проектах та студентських ініціативах.

Однією з головних особливостей освітніх обмінів є їхня інтегрованість у європейські стандарти якості освіти, що гарантує визнання здобутих знань і навичок у країнах-учасниках. Студенти не лише навчаються за кордоном, а й залучаються до міжкультурної взаємодії, що сприяє формуванню навичок дипломатії, ефективної комунікації та командної роботи. Участь

у таких програмах розширює світогляд молоді, дає змогу розвинути підприємницьке мислення та отримати практичний досвід у сфері міжнародного управління та соціального лідерства.

Окрім того, міжнародні обміни заохочують студентів до активної громадської діяльності та волонтерства, що є важливою складовою лідерства. Багато європейських університетів впроваджують обов'язкові або факультативні програми стажувань у міжнародних організаціях, що допомагає студентам налагоджувати професійні зв'язки та здобувати досвід управління соціальними, освітніми чи бізнесовими проектами.

Таким чином, міжнародні освітні обміни створюють сприятливі умови для підготовки нового покоління лідерів, які здатні ефективно діяти у глобалізованому світі.

SKLIARENKO Olesia

DIFFERENT POSSIBILITIES TO PARTICIPATE IN EXCHANGE PROGRAMS FOR FUTURE TRANSLATORS AND INTERPRETERS

There are a lot of translators as well as interpreters now, but there are much fewer good ones. Perseverance, constant self-improvement, learning new languages and areas of translation will help future translators or interpreters become one of them. And, of course, there is always a factor of some experience.

Our selection of different programs includes several excellent opportunities to gain experience and new skills in translation or interpreting and working in an international team. For those who are ready to go international - internships in international organizations. You don't have to be a translation guru at all – students are more often recruited. For those who want to try themselves in a slightly less stressful situation – volunteer programs.

Opportunities for interpreters: internships

European Commission

This recruitment for paid internships is made twice a year. Everyone can take an internship from October to February (recruitment is from February to May of the previous year) or from March to July (recruitment from July to August of the previous year).

Requirements for candidates for translation positions are as follows: to have at least three languages (two of which are English and French), to be able to translate into their native language from two EU languages.

You can apply at https://epso.europa.eu/documents/2833_en#main-content.

The following set of documents is required:

passport copy

copy of diploma

certificates of participation in other internships, exchanges, seminars and master classes

certificates of proficiency in foreign languages

credentials (if required)

IT skills validation (if necessary)

Court of Justice of the European Union

This is an internship opportunity for young simultaneous interpreters, who can work in specially equipped booths. The duration of the internship is from 10 to 12 weeks. It is necessary to have knowledge of French.

To apply, you should download from the website and fill out a questionnaire in English or French and send it together with a detailed resume and copies of diplomas and certificates to stages.services@curia.europa.eu.

Internships for interpreters

UN Headquarters

The UN offers beginner translators a two-month unpaid internship (January-February or July-August) at one of its headquarters.

Internship quota announcements are published separately for each language and city no later than three months before the deadline for application.

To be considered, you must meet the following conditions:

Bachelor's, Master's, or Postgraduate (Ph.D.) Degree, or be a young professional with a diploma not exceeding one year old.

Have two foreign languages as an asset.

The application is submitted through a special service on the UN website. You should attach a motivational application letter, in which you should specify:

the name of the program for which the candidate is currently studying or has a diploma;

the date of graduation (actual or expected, if a diploma has not yet been received);

what IT skills the candidate has (the names of the programs that the candidate has);

explanation of his/her interest in the position of a UN intern.

European Volunteer Service

Trainees-translators for at least two months are recruited here throughout the year. Professional knowledge of English and French is required, plus knowledge of Russian, Spanish, German, Japanese, or Vietnamese.

The trainee will have to try himself or herself in a variety of tasks – from translation of tourist brochures and correspondence to creating a website in English and translation of legal documents and videoconferences.

The internship takes place in Brussels; the work of the trainee is not paid, but there is an opportunity to get funding from the organization supporting volunteer initiatives – Service Civique.

You must be a student of the Translation Faculty and have an interest in the activities of the volunteer service. The organizers are waiting for a CV and a motivational letter with the position of the interpreter trainee in the subject of the letter to **info@servicevolontaire.org**.

On this point I'd like to tell you about our personal experience in participation in exchange programs. We are very active at **DAAD programs**, which are called "Ost-West Dialog", this year we have had excellent opportunity to win the program "Demokratie und Interkulturelle Kommunikation", under the program conditions we had opportunity to visit Germany with 10 students and 3 students could stay for the whole semester.

As a conclusion I'd like to highlight that there is always a chance to achieve something if you look for this.

Literature

1. Court of Justice of the European Union. URL: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7008/fr/ (Дата звернення: 10.10.2020).

2. DAAD. URL: <https://www.daad.de/en/> (Дата звернення: 10.10.2020).

3. European Commission. URL: https://epso.europa.eu/documents/2833_en#main-content (Дата звернення: 10.10.2020).

4. European Volunteer Service. URL: https://www.hbnc.com.au/Pages/Category/volunteer?gclid=Cj0KCQiAy579BRCPARIsAB6QolbqX3KVVcn5E1xnCVV6Nc9xba76n_Zw2RTybBPZUyGMiklneDE92_AaAgFEEALw_wcB (Дата звернення: 10.10.2020).

4. The UN. URL: <https://www.un.org/en/> (Дата звернення: 10.10.2020).

УХІНА Надія

ГРИГОРІЙ ХАЛИМОНЕНКО – УКРАЇНСЬКИЙ СХОДОЗНАВЕЦЬ-ТЮРКОЛОГ, ПЕРЕКЛАДАЧ, ПЕДАГОГ

Григорій Іванович Халимоненко – визначний український вчений- тюрколог і картвелолог, перекладач, педагог, критик, член Національної спілки письменників України.

Г.І. Халимоненко народився 5 травня 1941 року в селі Товкачівка Прилуцького району на Чернігівщині. Рано, у 5 років, лишився повним сиротою. Після закінчення середньої школи допитливий юнак тричі (1958, 1959 і 1960 роки) вступав до Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка [1]. Лише третього разу завдяки пільгам для робітничої молоді мрія Григорія Халимоненка здійснилася. Він закінчив філологічний факультет КДУ імені Т.Г. Шевченка (україністика) та Тбіліський державний університет (Грузія). Отримав спеціалізацію «філолог», «тюрколог», «перекладач», «викладач університету».

Григорій Іванович успішно закінчив аспірантуру у відділі тюркських мов Інституту мовознавства АН СРСР за квотою Грузинської РСР [1]. Успішно захистив докторську дисертацію та отримав науковий ступінь доктора філологічних наук у Тбіліському державному університеті. Володіє грузинською, турецькою, кримськотатарською, перською, таджицькою, азербайджанською, російською мовами. Працював на посаді професора кафедри тюркології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. З 2001 року завідував відділенням сходознавства, яке було інкорпороване в Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка.

Неодноразово був головою державної екзаменаційної комісії з прийому випускних екзаменів у студентів на факультетах східної філології у ряді закладів вищої освіти м. Києва України.

Г. І. Халимоненко – автор підручників «Турецька мова. Основи теоретичної граматики», «Азербайджанська мова», «Персо-таджицька література», «Історія турецької літератури (частини 1-3)», «Історія грузинської літератури» тощо. Вчений підготував та видав монографію «Тюркізми у професійно-виробничій лексиці української мови». Здійснив багато перекладів українською мовою кращих зразків художньої літератури мов народів Сходу. Серед найвизначніших здобутків тюрколога - фундаментальне дослідження «Історія турецької літератури. Türk Edebiyatı Tarihi» (Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2009), що вийшло в серії «Історія літератури народів Сходу». У цій праці вчений висвітлив історію розвитку турецької словесності з найдавнішої доби до періоду зародження й розвитку літератури турецького народу (XIII – XVIII століття) [7]. Її поява – висококваліфікований здобуток українського сходознавства. Наукова громадськість Турецької Республіки високо оцінила це дослідження, яке відповіло на запити як тюркології, так й арабістики, іраністики.

Праця вченого була затверджена МОН України як підручник для студентів закладів вищої освіти (2007 р.). Автор пояснює літературний процес у тюркських народів, що перейшов у спадок від арабів та персів: і система жанрів, і образна мова, й метрика та римування, і сюжетні мотиви, форма організації літературного процесу - інститут придворного письменства, розкриває ідеологічне підґрунтя літератури - іслам з розмаїттям його течій, передусім – суфізм. Дослідник виокремив контекст арабо-перської поезії, здійснив екскурс в історію арабської та перської словесності, що уможливлює вивчення особливостей турецької поезії класичної доби [7, с. 3-4]. Підручник насичений османськими текстами, що робить його унікальним. Адже в Україні ніколи не виходили ні хрестоматії давнього тюркського письменства, ані збірники вправ з османістики.

Г. І. Халимоненко, користуючись працею турецького літературознавця Фуада Кьопрюлю (1890 – 1966) виділяє три періоди в історії турецького письменства:

1. Турецька література доісламської доби. Тюркська словесність. Міфологія.
2. Турецька література епохи ісламського впливу. Професійна література. Поезія та її форми. Композиційні форми та система жанрів. Поезія дивану. Турецька середньовічна проза. Народна література.
3. Турецька література зорієнтована на західноєвропейську культуру [7, С.10].

У підручниках з турецької літератури в розділі «Сучасна турецька (тюркська) література за межами Туреччини» розглядається азербайджанська, казахська, киргизька, кримськотатарська, туркменська, уйгурська та інші літератури, зокрема й письменство турків Болгарії, Кіпру, Ірану [7, с. 11].

Професор Г. І. Халимоненко, перший з європейців, одержав нагороду турецького уряду «За розвиток тюркської культури». Він переклав українською мови твори грузинських та турецьких письменників: Т. Чіладзе, А. Сулакаурі, О. Сарагьола Полата, Н. Хікмета, Г.

Леонідзе, Р. Гюнтекіна, Шота Руставелі тощо, також уклав і переклав антологію оповідань турецьких письменників, окремі зразки фольклору тюркських народів [2;3;4;5]. Відомий під ім'ям Гриць Халимоненко, як не раз підписував свої переклади. Автор монографії «Тюркська лексична скиба українського словника» [6].

У Київській гімназії східних мов №1 - Асоційованої школи ЮНЕСКО, де з 1994 року учні 1 – 11-х класів навчаються турецької мови, широко використовуються в освітньому процесі праці Г.І. Халимоненка. Нині Г. І. Халимоненко – професор кафедри сходознавства Інституту філології та масових комунікацій Міжнародного університету розвитку людини «Україна» (м. Київ).

Література

1. Халимоненко Григорій Іванович:
https://uk.wikipedia.org/wiki/Халимоненко_Григорій_Іванович.
2. Халимоненко Г. Омер Полат і його роман «Саратьол». *Всесвіт*. 1979. №11. С. 67-69.
3. Халимоненко Г. З когорти велетів (і переклад вірша). *Літературна Україна*, 1982. 21 січня.
4. Халимоненко Г. Шляхом єднання з народом. *Післямова до: Гюнтекін Р. Н. «Чаликушу. Зелена ніч»*. Київ, 1986.
5. Халимоненко Г. Щорічник узбецьких сходознавців. *Східний світ*, 1993. №2. С. 180-184.
6. Інтерв'ю з Григорієм Халимоненком. *Україна молода*, 2007, 1 лютого (№19).
7. Халимоненко Г. Історія турецької літератури. *Türk Edebiyatı Tarihi*. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2009.

ХАРЧЕНКО Людмила

ВАЖЛИВІСТЬ ПЕРЕКЛАДІВ ДРАМАТУРГІЧНИХ ТЕКСТІВ, ЩО ВІДОБРАЖАЮТЬ КОНФЛІКТ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Починаючи з 1991 року державна стратегія формування національної ідеї була спрямована на пошук спільних єднальних моментів (соборність, примирення тощо) у колективних ідентичностях розрізненого поля української нації. Планувалося, що така ідея, підкріплена сучасними комунікативними технологіями, стане рушійною силою у становленні громадянського суспільства, здатного побудувати міцний стержень для сильної держави. Проте, на заваді стало протилежне геополітичне тяжіння окремих регіонів України і запропоновані ідеї відбулися лише як символічні заміники, напівфабрикати, які лише посилили напругу у суспільстві.

З огляду на перебування частин України в зоні різних цивілізаційних впливів, зумовлених військовим протистоянням на Сході України, можемо констатувати глибокий конфлікт і «зіткнення» ідентичностей з кардинально протилежними точками зору на перебіг і кінцевий результат війни. Оскільки такий стан триває в часі вже понад шість років і стратегії, яка б визначала прийнятну державну позицію по вирішенню цього конфлікту не існує, це може призвести і вже призводить до загроз укорінення «патології» суспільного мислення про те, що війна – це нормальний суспільний стан, з яким можна співіснувати. У цьому плані роль культури суспільства, як на загальному, так і на індивідуальному рівні видається надзвичайно важливою, оскільки карбування «нормальності» вбивств як на війні, так і в мирний час за національними, релігійними та іншими принципами може спричинити незворотні ментальні трансформації.

Важливу роль, на нашу думку, у запобіганні зазначених вище ментальних загроз, могли б відігравати такі форми мистецтва, як кіно і театр. Було б несправедливо відзначати, що в цьому напрямку не ведеться робота, у тому числі на державному рівні. Протягом останніх років виділяються кошти на створення художніх та документальних

фільмів, які спрямовані на донесення до громадян України у простій для сприйняття кінематографічній формі стрічок про перебіг подій на Сході. Слід віддати належне режисерам і сценаристам зазначених картин, вони не оспівували велич війни, натомість намагалися донести до глядача усі її жахіття і марність, протиставляли вартість людського життя перед нищівною машиною війни.

Іншою, більш глибинною, на нашу думку, формою співпричетності і співпереживання людським трагедіям і долям є театр. Театральне мистецтво не має аналогів в інших видах мистецтва, оскільки від самого початку свого існування, театр апелював до ритуалів і обрядів, пов'язаних з архетипними моментами життя суспільства. Сакральність дії полягала в тому, що усі, включно з глядачами ставали учасниками драми, що розгорталася.

Важливість перекладу текстів українських драматургів, які зачіпають проблему війни на Сході України не потребує додаткових обґрунтувань. Проте, залишається фактом, що перекладів на зазначену тему є надзвичайно мало. Це спричиняє неможливість представлення проблеми війни і людських жертв на міжнародному рівні у культурницькій площині.

Особливість перекладу драматургічних текстів, на відміну від іншої літератури полягає у тому, що ігровий текст має певні характеристики, які перекладач драми має враховувати. Це насамперед пов'язано з тим, що цей текст написаний з метою виступу на сцені. Тому тут необхідно враховувати такі паралінгвістичні системи, як висота, інтонація, гнучкість, а також жести, які будуть здійснювати актори, які виконують таку п'єсу і використання ними простору на сцені. Характер ігрового тексту містить чимало немовних факторів і це становить перед перекладачем непросте завдання.

З огляду на викладене вище, актуальність перекладу текстів, що відображують військовий конфлікт в Україні і презентація їх на міжнародному рівні видається надзвичайною і потребує уваги з боку перекладачів.

ШИНКАРУК Олександра

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Європейська інтеграція є пріоритетом української влади. Вхідження України в спільноту цивілізованих демократичних країн сприятиме реалізації реформ в системі вищої освіти і науки, дотриманні академічної доброчесності, поліпшенні якості освіти, а також у боротьбі проти корупції. Верховна Рада України 8 червня 2018 року остаточно визначила зовнішньополітичний пріоритет України – це євроатлантична інтеграція, а 7 лютого 2019 року внесено у Конституцію України відповідні зміни щодо європейського і євроатлантичного зовнішньополітичного курсу нашої держави.

У нашій державі є певні досягнення на європейському шляху, а саме: триває процес реформування в усіх суспільних сферах, ухвалюються важливі євроінтеграційні закони, поглиблюється співробітництво з Брюсселем. Інтеграція України у світовий освітній простір змінила освітньо-наукову концепцію у вітчизняних закладах вищої освіти, збільшуються вимоги до надання якісних освітніх послуг, дотримання академічної доброчесності та приведення у відповідність вітчизняних дипломів про вищу освіту європейським стандартам.

Значним надбанням закладів вищої освіти країн Європейського Союзу є реалізація політики академічної доброчесності. На думку С. Сисоевої та Т. Кристопчук «Саме тому дослідження освітніх систем країн Європейського Союзу, спрямоване на виявлення сутності, головних напрямів та чинників, що зумовлюють спільність та розбіжність у функціонуванні та розвитку освіти країн Європейського Союзу, дозволить: визначити майбутні цілі освітніх систем, враховуючи спільні риси та національне різноманіття; визначити нові європейські нормативи»[1, с. 6].

У 2004 році прийнято Бухарестську Декларацію з етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європейському регіоні, в якій відзначено, що етичні стандарти, які впроваджують заклади вищої освіти Європи мають вплив на академічний розвиток вчених і студентів, а також допомагають формувати моральні якості суспільства.

Базові цінності академічної спільноти – це чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність і підзвітність – мають вагомe значення для забезпечення якості вищої освіти та наукового дослідження. Діяльність, пов'язана з присудженням наукових ступенів, має дотримуватися законних, прозорих, справедливих і об'єктивних критеріїв [2].

У закладах вищої освіти Європейського Союзу дотримання принципів академічної доброчесності в освітньо-науковому середовищі є надважливим, оскільки академічна доброчесність є етичним фундаментом для студентів, викладачів та керівництва університету. Основними характеристиками закладу освіти є корпоративна етика. Особливо жорсткій критиці підлягає у закладах вищої освіти Європи списування, яке засуджують і вважають серйозним порушенням академічних норм і принципів.

Чимало університетів Європи, з метою ознайомлення студентів нового набору з концепцією академічної доброчесності, зобов'язують студентів першого курсу на початку навчання виконати програму курсу академічної доброчесності, де передбачено вивчення питань з етики, академічного письма, правил коректного цитування та ін. Зокрема, на сайті Поморської академії в Слупську, з якою НУБіП України співпрацює, розміщено документ «Фундаментальні цінності академічної доброчесності», в якому виокремлено і запропоновано студентам та науково-педагогічній громадськості дотримуватись таких цінностей – справедливості, чесності, довіри, мужності, поваги і відповідальності.

Щодо вимог до отримання дипломів про вищу освіту є, наприклад, система освіти у Франції. Випускники шкіл вступають без екзаменів до закладів вищої освіти Франції, де за два роки навчання в університеті вивчають загальноуніверситетські дисципліни та отримують диплом, який є дозволом на подальшу профільну освіту і підготовку до обраної професії. По успішному завершенні кожного року профільної університетської освіти студенти отримують відповідні дипломи, а саме: «лісанс», який прирівнюється до диплома бакалавра; «метріз» – до диплома магістра (4 роки навчання) та пізніше диплом спеціалізованого навчання, що дає путівку для виконання дисертаційної праці на здобуття наукового ступеня «доктора» (прирівненого до вітчизняного «кандидата наук»). На кожному етапі університетського навчання та отримання відповідних дипломів строго контролюється дотримання здобувачами вищої освіти академічної доброчесності, норм освітнього процесу, відсутність плагіату та відповідальне ставлення до навчання.

На нашу думку, кращі зразки реалізації політики академічної доброчесності в країнах європейського союзу треба впроваджувати у вітчизняних закладах освіти і науки, оскільки доброчесність є гарантом якісної вищої освіти.

Література

1. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навчальний посібник / С.О. Сисоєва, Т.Є. Кристопчук; Київський університет імені Бориса Грінченка. Рівне: Овід, 2012. 352 с.

2. The Bucharest Declaration on ethical values and principles of higher education in the Europe Region [Електронний ресурс] // Independent Kazakh Agency for Quality Assurance in Education. - Режим доступу: <http://iqaa.kz/en/bologna-process/the-main-documents-of-the-bologna-process>.

CHYBIS Larysa

**PROMINENT UKRAINIANS: PROFESSOR ILKO KORUNETS –
AN OUTSTANDING TRANSLATOR AND UKRAINIAN PATRIOT**

Among the prominent names of Ukrainian translators of the 20-21st one stands out most – Ilko Vakulovych Korunets: a well-known scholar in the field of translation and linguistics, a founder of the modern Ukrainian school of translation studies, and a contributor of the translators’ resistance movement of the 1960s.

He was a professor at the Kyiv National Linguistic University where he had been working since 1959 until his death in November 18, 2018. As an Honoured Educationalist of Ukraine he dedicated his life to the development of modern translation studies, scholars’ training and the professional development of prospective interpreters.

In 2002 I. Korunets was awarded the title of Doctor Honoris Causa. It is the highest honour conferred by a university which is given without the need for completion of the usual requirement of the Doctor’s degree. Honoris causa is “for the sake of the honour” in Latin and is awarded to individuals who have made significant contributions to society, science or higher education. It is given to distinguish a person whose knowledge is exemplary compared to his or her contemporaries.

Ilko Korunets was a member of the Writer’s Union of Ukraine performing literary translations from German, English and Italian texts. He translated works by Arthur Rimbaud, Paulo Freire, Mulk Raj Anand, Gianni Rodari, Oscar Wilde, Fenimore Cooper and many other writers and poets for people of different strata of society and age groups.

Ilko Vakulovych had authored more than 100 translations, scientific and methodological works. The best-known among them are “Contrastive Typology of the English and Ukrainian Languages”, “Theory and Practice of Translation” and “Essay on the History of Western European and Ukrainian Translation”. Judging just by their titles it becomes clear what ideas their author supported. His vocation was to convince the world that the Ukrainian language is self-sufficient and has more in common with the ancient language of Sanskrit than, for example, the Russian language. All his academic works were written in English to avoid writing in Russian which was preferred to the “unfashionable” Ukrainian language during Soviet times. Writing in native Ukrainian was considered to be “nationalist”. Whereas the word “nationalist” is synonymous to “patriotic” in English, during the Soviet rule to be denounced as a nationalist had an extremely negative connotation and would mean severe consequences for the bearer: from discrimination against occupying a position or making a successful career to being declared a traitor and an enemy of the state resulting in imprisonment. Resorting to the English language was the only way to realise oneself as a scholar without capitulating to Soviet policy.

Ilko Korunets did not have an easy life. At the age of 11 he witnessed the death of his fellow villagers from starvation. It was the Holodomor or man-made famine of 1932-1933 which took the life of his five close relatives including his three siblings: two sisters and a brother. As we now know, the Holodomor or “murder by starvation” was one of the most tragic historical events in the history of Ukraine that resulted in the deaths of millions of men, women, and children in Ukraine. The Holodomor is recognised by Ukraine and 15 other countries as a genocide of the Ukrainian people carried out by the Soviet government in peacetime. As with many Ukrainian families, I. Korunets’ parents were declared kurkuls and suffered from Stalin’s repressions. During World War II Ilko Vakulovych fought against the German military forces and was among the few who survived The Battle of Białystok–Minsk.

Despite the hardships Ilko Korunets struck people whom he encountered as a resilient and optimistic person. Professor Korunets was respected by his peers not only for his academic achievements but also for his remarkable personality traits: benevolence, humanity, decency, honesty and sincerity. The department where Ilko Vakulovych was devotedly working all his life has been renamed in his honour into “Korunets Department of English and German Philology and Translation”.

СЕКЦІЯ 2. ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ, СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА МІЖКУЛЬТУРНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ

АЛЕКСАНДРЕНКО Єлизавета

МУЛЬТИМОДАЛЬНІСТЬ В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Переклад як інструмент передачі інформації у минулому був чітко обмежений критичним мисленням та аналітичною лексиною, яку треба передати; публікувався повністю без ілюстрацій та мав графічно рівномірні, щільні сторінки друку в літературних романах, наукових трактатах, офіційних документах, звітах. Переклад традиційно вважається перетворенням письмового тексту на письмовий текст, зосереджуючись на слові, рукописах. Однак, зі зростанням впливу інформаційних технологій, переклад сьогодення не обмежується друкованим текстом, а набуває ознак змішаного, *мультимодального* тексту завдяки гіперпосиланням, рекламним оголошенням, gif-анімації тощо.

Мультимодальним є будь-який текст, що поєднує в собі різні семіотичні коди та вимагає актуалізації одразу декількох каналів сприйняття, описує комунікацію з точки зору текстових, аудіовізуальних, лінгвістичних та просторових модусів для складання та передачі повідомлення [1].

Мультимодальність зазвичай визначається з однієї з двох точок зору: її можна описати як співіснування безлічі модусів у певному контексті або як процес декодування паралельних модусів з позиції глядача або читача. Єлісон Гіббонс підкреслює, що такі модуси фактично не взаємодіють, якщо їх хтось не інтерпретує. Мультимодальність вважається взаємодією цих модусів у когнітивній системі глядача або читача [2, р. 12].

Логічно, що аудіовізуальний переклад також є областю досліджень феномену мультимодальності, де функції модусів та загальна їх конфігурація є надзвичайно актуальними. Наприклад, в аудіодескрипціях для людей з порушеннями зору відеоряд з екрана перетворюється на усну вербальну форму. При дублюванні переклад повинен відповідати суворим обмеженням, встановленим іншими модусами вихідного тексту, як то синхронність із відеорядом. У субтитрах переклад подається у формі письмового тексту, додаткового модусу, що відвертає зорову увагу глядача від основних подій на екрані.

Згідно з теорією п'яти семіотичних або сенсоутворюючих систем: *слухової, жестової, мовної, просторової та візуальної*, в тексті створюються певні шаблони образів. Слуховий і мовний модуси знаходяться у внутрішній частині (тексті), а жестовий, просторовий та візуальний є її зовнішньою складовою [4].

Необхідно усвідомлювати полісемантичність аудіовізуального твору, а не лише його вербальну складову, адже аудіовізуальний переклад не обмежується перекладом самого тексту, тому що це мультимодальна система, яка складається з чотирьох паралельних значеннєвих потоків: *невербальний відеоряд* – все, що відбувається на екрані; *вербальний відеоряд* – написи в кадрі, титри, субтитри; *невербальний аудіоряд* – звуки, шуми, музика; *вербальний аудіоряд* – мовлення в кадрі. При перекладі аудіовізуального твору перекладач має працювати з чотирма паралельними значеннєвими потоками даних, що є самостійними системами в глядацькому каналі сприйняття [3, р. 887–906].

Тож, аудіовізуальний текст є мультимодальною єдністю, а процес перекладу такого тексту – актом перенесення інформації між семіотично відмінними єдностями. Таким чином, наголошуючи на гетерогенності цього типу перекладу, необхідно враховувати усі семіотичні коди та вивчати екстралінгвістичні компоненти аудіовізуального твору:

- взаємовідносини персонажів або їх образи
- візуальну синхронізацію міміки
- жанрову, сюжетну та емоційну відповідність оригінального твору із перекладом
- пряму еквівалентність задуму

Отже, *мультимодальність* – креолізований елемент культури, який треба розкодувати, обумовлений активним впровадженням цифрових технологій та глобалізацією. Він зображає

сучасний стиль мислення як взаємодію вербальних і невербальних знаків, особливо із переважанням телебачення та Інтернету і не використовує лише одну знакову систему, а утворює певний симбіоз.

Необхідність сполучення різних семіотичних модусів за допомогою візуального і аудіоканалів ускладнює завдання перекладача, який працює в цій сфері. Оскільки аудіовізуальні твори є мультимодальними текстами, то при їх перекладі в першу чергу слід звертати увагу на те, з яких семіотичних модусів складається твір та яку роль вони відіграють у формуванні змісту повідомлення. *Мультимодальна складова аудіовізуального перекладу* полягає у полісемантичності модусів аудіовізуально твору, з чого випливає множинність сприйняття та тлумачення отриманої інформації перекладачем. Крім цього, мультимодальний текст має соціальне підґрунтя і зв'язок із культурою народу, мова якого перекладається, а в аудіовізуальному перекладі варто звертати увагу на його екстралінгвістичні складові.

Література

1. Крейдлин Г. Е. Семиотическая концептуализация тела и проблема мультимодальности. *Экология языка и коммуникативная практика*. 2014. № 2. С. 100-120.
2. Gibbons A. *Multimodality, cognition and experimental literature*. New York, NY: Routledge. 2012.
3. Gambier Y. Rapid and Radical Changes in translation and Translation Studies // *International Journal of Communication*. 2016. Vol. 10. 2016. P. 887–906.
4. The New London Group. A pedagogy of multiliteracies: Designing social futures. *Harvard Educational Review*, 1996. 66(1). P. 60-93.

**АМЕЛІНА Світлана,
ВОЙТ Ольга**

ЗАПОЗИЧЕННЯ З АНГЛІЙСЬКОЇ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ

Розвиток лексичної системи німецької мови за останні десятиліття означений досить великою кількістю запозичень з англійської мови – як нових понять, так і численних синонімів, які суттєво збагатили німецьку мову. Запозичення з англійської можна знайти у різних галузях економіки, науки і техніки. Зокрема, глобальне використання комп'ютера та Інтернету зумовило появу у німецькій мові термінів, пов'язаних з комп'ютерною технікою, які були запозичені з англійської мови.

Аграрна термінологія сучасної німецької мови також зазнала впливу англійської. Варто зазначити, що запозичення з англійської у німецьку можуть бути як окремими термінами, так і складовими німецьких композитів, оскільки утворення композитів належить до найбільш продуктивних способів німецького словотвору.

Поява і поширення термінів англійського походження у німецькій мові відбувались послідовно, як правило, у зв'язку з певними подіями чи тенденціями суспільного розвитку. Часто слова запозичувались одночасно із новими речами і поняттями, які з'являлись у німецькомовному просторі. Зокрема, в 19 столітті, означеному бурхливим розвитком промислового виробництва і транспорту, були запозичені терміни зі сфери економіки й торгівлі (*Kartell, Tender, Trust, Standard*), а також транспорту (*Express Lokomotive, Tunnel, Waggon*). Суспільний розвиток Англії у 19 столітті характеризувався утвердженням демократії, яка згодом поширювалась і на континентальні країни разом із запозиченням відповідної лексики для позначення нових понять (*Demonstration, Mob, Streik*).

На особливу увагу заслуговують запозичення, здійснені з англійської мови (як британського, так і здебільшого американського варіантів) у німецьку мову для позначення

технічних приладів і пристроїв, комп'ютерної техніки, засобів автоматизації (*Automation, Computer, Laser, Radar*).

Низка німецьких лексем є, власне, точним перекладом англійських слів, що можна пояснити типовістю вживання композитів у німецькій мові (*Gehirnwäsche, Schwarzmarkt, Einbahnstraße, Einwegflasche, Entwicklungsland, Wolkenkratzer*).

Швидке розповсюдження інформаційних технологій і комп'ютерної техніки у всьому світі та домінування у цій сфері англійської термінології, саме ця термінологія активно запозичувалась разом із новими технологіями і обладнанням багатьма мовами світу. Не стала винятком і німецька. Однак, варто зазначити, що у німецькій мові часто паралельно із запозиченими термінами вживаються також терміни німецького походження. Наприклад: *Computer – Rechner, download – herunterladen, Homepage – Startseite, Interface – Schnittstelle, Office-Programm – Büro-Anwendung, Provider – Anbieter, Realtime – Echtzeit, Upload – Hochladen*.

Метою науково-технічного перекладу є точна передача інформації. Технічна лексика тяжіє до інтернаціоналізації, а відтак спостерігається також інтернаціоналізація фахових мов та запозичення лексичних одиниць. Це означає, що багато термінів у різних мовах можуть бути ідентичними за формою і значенням.

На основі аналізу класифікацій запозичень можна зробити висновок, що основними способами перекладу запозиченої лексики з німецької мови на українську є транскодування (транскрипція, транслітерація) і калькування. Перекладачі вдаються до транскодування лексичних одиниць у тих випадках, коли у цільовій мові відсутнє відповідне поняття, а тому і відповідний еквівалент. Використання транскрипції як способу перекладу означає, власне, запозичення словникової одиниці, коли зберігається її звукова форма у незмінній чи дещо видозміненій формі (*bite – Byte – байт, mother board – Mutterplatine – материнська плата*). Спосіб транслітерації полягає у запозиченні написання іншомовного слова. У цьому випадку літери запозиченого слова замінюються літерами мови перекладу (*adapter – адантеп, bit – Бит – біт, cursor – Cursor – курсор, port – Port – порт*).

БАЛАЛАЄВА Олена

ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ЕЛЕКТРОННОГО ПЕРЕКЛАДНОГО СЛОВНИКА

Функціональна модель перекладного словника базується на функціональній варіативності, яку забезпечує певний набір лексикографічних засобів. На думку сучасних науковців, перекладні словники є значно більше детермінованими функціонально, ніж тлумачні.

Як зауважує І. Кудашев, основна функція словника полягає в тому, що він повідомляє інформацію, актуальну щодо інтерпретації, вживання або заміни знаків [3]. Інформативна, або довідкова функція в перекладному спеціальному словнику може бути зреалізована через дефініції, тлумачення, іншомовні еквіваленти й етимологічні відомості [1].

У словнику мовні одиниці, або інший масив інформації, певним чином систематизовано. Реалізації систематизувальної функції в перекладному спеціальному словнику сприяють: понятійний/термінологічний показник, застосування позначок, що відбивають родовидові, синонімічні й інші парадигматичні відношення між термінами, таксономічний опис термінів, термінологічна сполучуваність. Функціональні параметри спеціального словника обумовлені специфікою терміна. Термін завжди є системним, і семантизація терміна в словнику передбачає опис певного фрагмента терміносистеми. До того ж, за спостереженнями дослідників, саме терміни, як жоден інший пласт лексики, підлягають автоматизації, оскільки вони утворюють досить чіткі за семантикою групи слів. Все це дає можливість заздалегідь задати певну модель із засобів лексикографічного опису термінів конкретного типу під час проєктування електронних словників.

Навчальна функція в перекладних словниках реалізується завдяки адресній орієнтації, наявності вербальних і графічних ілюстрацій, експліцитному представлення терміносистеми, спрощеній навігації та пошуку інформації.

Для реалізації нормативної функції словник може містити інформацію про термінологічну сполучуваність, полісемію, синонімію, антонімію, понятійну кореляцію.

Дослідники називають ще три функції сучасних словників: комунікативну, гносеологічну та реєструвальну. По-перше, словники, як довідкові посібники з мови, словники допомагають членам мовного колективу спілкуватися один з одним, тобто виконують комунікативну функцію. Різні види словників обслуговують різні види спілкування – письмове та усне, одномовне та міжмовне, побутове та спеціальне тощо. Словник, на думку А. Баранова [2], можна розглядати як віддалений у часі комплекс мовних актів із широкою комунікативною інтенцією, спрямованою на внесення певного типу знань до моделі світу адресата. Основна складність комунікації такого роду полягає в тому, що автори словника повинні передбачити заздалегідь всі можливі типи комунікативних проблем, специфічних для конкретної галузі. Саме це спонукає «відправника словникового повідомлення» спиратися на загальноприйняті процедури онтологізації знання. І саме тому структура словникової статті є фіксованою, що формує горизонт комунікативних очікувань адресата.

По-друге, розвиток термінологічної лексики графії має особливе значення для процесу пізнання. За свідченням Ю. Марчука, японському «економічному диву» передувало різке збільшення кількості словників, передусім термінологічних. Тобто словники виконують гносеологічну, або пізнавальну функцію.

А. Баранов звертає увагу на те, що словник варто розглядати не лише як інструмент фіксації та збереження знань, а й як інструмент онтологізації знань, який забезпечує розуміння знання, що стоїть за терміном, та його вербалізацію [2]. У структурі словникової статті можна виявити природномовні феномени, яким відповідають когнітивні процедури онтологізації знання. Так, процедурі експлікації знання відповідає зона тлумачення (або коментаря), а в перекладному словнику – зона перекладу.

По-третє, у словниках в узагальненому вигляді зберігаються відомості про мову (або мови) в певний проміжок часу, тобто їм властива реєструвальна функція.

Варто погодитися з науковцями, що функції є одним з найважливіших критеріїв відмінності перекладних словників від інших типів видань, що обумовлює решту відмінностей, зокрема структурних.

Література

1. Балалаєва О. Ю. Аналіз сутності поняття «електронний навчальний словник». *Проблеми сучасного підручника*. 2014. Вип. 4. С. 26–33.
2. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику. Москва : Эдиториал УРСС, 2001.
3. Кудашев И. С. Проектирование переводческих словарей специальной лексики. Helsinki : Helsinki University Print, 2007.

**БІЛОУС Наталія,
АНДРІЙЧУК Людмила**

РОЛЬ ПЕРЕКЛАДУ У ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

На сучасному етапі постійного та стрімкого розвитку суспільства та новітніх інформаційних технологій значно зростає роль міжкультурної комунікації. Різниця культур і мовленнєвих норм вимагає від перекладача глибоких трансформацій. Переклад в контексті міжкультурної комунікації – це комплексна багатогранна діяльність, у процесі якої відбувається взаємодія різних культур, а отже і різних менталітетів, традицій, звичаїв.

Процес міжкультурної комунікації починається зі звичайного визнання факту існування культурних відмінностей між представниками різних культур, що є однією з найважливіших причин непорозуміння, а також їх подолання. Головним суб'єктом комунікації є людина, яка для забезпечення своєї життєдіяльності вступає у взаємозв'язок з іншими людьми. 70% свого часу людина витрачає саме на комунікацію. Система людських взаємин опосередковується культурою, яка визначає характер і ефективність людського спілкування. Здійснення міжкультурної комунікації можливе, коли комуніканти розуміють один одного, і переклад у цьому процесі виступає спільним кодом для досягнення взаєморозуміння. [1, с. 32].

Міжкультурна комунікація – це соціальний феномен, сутність якого полягає у конструктивній чи деструктивній взаємодії між представниками різних культур (національних та етнічних), субкультурами в межах чітко визначеного просторово-часового континууму. У центрі міжкультурних взаємодій перебуває людина як носій загальнолюдських універсалій і культурних особливостей. Ця людина діє й взаємодіє з іншими на основі цих універсалій та особливостей у великій кількості контекстів спілкування [2, с. 2].

Важливим аспектом міжкультурної комунікації є переклад, оскільки він передбачає подолання культурної бар'єру між тими, хто спілкується і спрямований на забезпечення їх порозуміння. Він руйнує міжмовний та міжкультурний бар'єр. Перекладачі повинні мати певну сукупність необхідних обов'язкових знань як своєї, так і іншої національнокультурної спільноти, адже ними володіють носії цих мов і ці знання формують специфічний національно-культурний менталітет. Переклад розглядають як особливий вид міжкультурної комунікації, адже він є важливим засобом спілкування між індивідами, які розмовляють різними мовами й належать до різного лінгвокультурного середовища.

З точки зору теорії міжкультурної комунікації, при перекладі зіставляються не тільки дві мови, а й дві культури в широкому розумінні цього слова. Через міжкультурні відмінності, те, що є зрозумілим носіям однієї мовної культури може викликати нерозуміння у іншомовного реципієнта тексту перекладу. Тому завдання перекладу включає не тільки пошук еквівалентних відповідностей для передачі комунікативної установки відправника, а й надання одержувачу необхідних для розуміння пояснень, щоб реакція іншомовного одержувача відповідала одержувача повідомлення на вихідній мові [2, с. 7–9].

Отже, переклад є навид'ємним та надзвичайно важливим аспектом міжкультурної комунікації. Також він відіграє вагомую роль у підтримці зв'язків між носіями двох різних мов. Перед перекладачем постають високі вимоги, як до особистості з високою культурою. Він повинен бути ознайомлений з особливостями культури країни. Основне завдання перекладача під час процесу міжкультурної комунікації – встановити культурний зв'язок між мовцями і подолати мовний бар'єр, при цьому передати зміст перекладу якомога точніше.

Література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ :Академія, 2004.
2. Борзих О. О., Гук І. С. Роль перекладу в міжкультурному спілкуванні. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2014. №3. С. 31–34.

**ГОЛЬЦОВА Маріанна,
ВАШЕКА Людмила**

CORONAVIRUS NEOLOGISMS IN THE ENGLISH LANGUAGE

The coronavirus pandemic has changed the way the world lives. In a mere three months, coronavirus has fundamentally changed our ways of living.

Coronavirus has led to an explosion of new words and phrases, both in English and in other languages. From a linguistic point of view, words, even if they seem quite new, often hearken back

to other historical terms or roots. That's not a surprise. But it's a rare and fascinating experience for lexicographers to observe an exponential rise in the usage of words in such a short period of time. This new vocabulary helps us make sense of the changes that have suddenly become part of our everyday lives. You will see that two words meshed together, usually blending quite nicely, to respond to a new social situation and describe this *covidocene* (covid era). We saw a *covidslang*, sometimes highly creative, sometimes judgemental, blossom in our everyday lives. A look at some of these words will help you stay informed in these times of social distancing and self isolation.

These include: *Covidiot* – a blend of COVID-19 and idiot, *covidiot* is a slang insult for a person who disregards safety measures or goes against public health advice amid the pandemic. Sometime in early March the word was born, and, almost as fast as the virus spread, so did instances of *covidiotic* behaviour.

Covidient - the opposite of a *covidiot* is a *covidient* or a person who follows all government rules and regulations related to the coronavirus pandemic. *Covidivorce* – one result of relentless spousal intimacy; *Coronakids* – another result of relentless spousal intimacy; *Covideo party* – online parties via Zoom or Skype; **Virtual Happy Hour** - since meeting with friends after work or grabbing a beer after office is now next to impossible, virtual happy hour refers to meeting friends for drinks over a video conference platform like Zoom, Google Hangouts etc; **Zoom-Bombing** - is when an uninvited guest gate-crashes a virtual meeting and takes control of it, perhaps even sharing inappropriate content; *Infodemic* – the overwhelming amount of pandemic news; *Coronadose* – overdosing on bad news; *Panicdemic* – the consequences of *coronadosing*; *Covexit* - the strategy for exiting lockdown; *Blursday* – an unspecified day because of lockdown's disorientating effect on time; **WFH** – stands for 'Work from Home' which has become the new normal in several countries; *BC/AC* – The 21st century's new epochs: *Before Corona* and *After Corona*;

Since the most common consequence of the spread of COVID-19 is quarantine, puns on that word are predictably prolific: *Quaranteams* – online teams created during lockdown; **Quarantini** – is nothing more than a cocktail that people drink at home while under quarantine. A mix of the words quarantine and martini, *quarantini* is a general term for any beverage consumed at home during lockdown; *Quarantech* - apps and gadgets that help while away time indoors; *Quarantrends* – fashion, food and lifestyle *quarantips* for those at home; *Quarantees* – promises by governments and companies to people to tide over *quarantough* times.

This new vocabulary also helps people articulate their worries about the biggest health crisis we have seen in generations. It brings people together around a set of collective cultural reference points – a kind of lexical «social glue».

In times of significant social or civic change, linguistic creativity not only reflects the major preoccupations of the time, but also shows how people gather to talk about new challenges and contexts. The outpouring of metaphors, neologisms and lexical innovations we have seen in the past few months points to the fact that linguistic creativity is a key part of language. We are just more aware of it because so much information is at our fingertips with rolling news and social media. Will it have a lasting effect on language? Once all this is over, which will take a while, we will probably remember *coronlanguage* with mixed feelings. And, hopefully, in twenty years time *coronials*, *quaranteens* and *coronababies* will associate it to a particular period – but not their entire lives.

**ГОЛЬЦОВА Маріанна,
ДЯЧЕНКО Юлія**

DISCURSIVE MARKERS IN THE ENGLISH LANGUAGE

Discursive markers (DMs) are words or expressions that link, manage and help to organise sentences. They connect what is written or said with something else. They make no change to the meaning. They are also often called linking words and, sometimes, fillers. They are important to make your speech or text flow and to avoid a series of short unconnected statements.

Discourse refers to pieces of language larger than a sentence that function together to convey an idea or information. The linguistic devices that are used to connect the pieces of language or expression together are called discourse markers. They are used in conversation or writing to show or signal the relationship between ideas or information in a given context. They are words or phrases used by speakers or writers to link ideas or information in a discourse.

It is necessary to say that DMs are investigated by many scientists, linguists and philologists. This theme is interesting and difficult at the same time.

Yael Maschler divided DMs into four broad categories: interpersonal, referential, structural and cognitive. Interpersonal markers are used to indicate the relationship between the speaker and the listener. Referential markers, usually conjunctions, are used to indicate the sequence, causality, and coordination between statements, for example: «*now*», «*then*», «*because*» etc.

Structural markers indicate which statements the speaker believes to be most or least important. Organization: «*first of all*»; introduction: «*so*» and summarization: «*in the end*». Cognitive markers reveal the speaker's thought process. Processing information: «*uhh*»; realization: «*oh!*»; rephrasing: «*I mean*».

According Gerard (2010), DMs are words like '*however*', '*although*' and '*nevertheless*' which are referred to more commonly as 'linking words' and 'linking phrases', or 'sentence connectors'. They may be described as the 'glue' that binds together a piece of writing, making the different parts of the text 'stick together'. Without sufficient DMs in a piece of writing, a text would not be logically constructed and the connections between the different sentences and paragraphs would not be obvious.

The following DMs are often used in speaking or in informal writing, such as emails or texts to friends. Words like *actually*, *so*, *OK*, *right* and *anyway* all function as discourse markers as they help the speaker to manage the conversation and mark when it changes.

Exactly is used to emphasise what you mean: "What exactly are you talking about? Exactly, that's what I meant." *Well* is used to indicate an emotion including: annoyance, anger, surprise, disappointment and relief: "Well, I didn't expect that!" *Fine* is used informally to indicate that something is not good: «That's another fine mess you've got me into».

Mind (you) is used to highlight or stress something you said to avoid misunderstanding: "He couldn't help me, *mind you*, I know he's busy so it's not his fault". Or to introduce something else that needs to be considered: "My kids never listen to me: *Mind you*, I didn't either at their age so I guess it's normal".

To be honest explains that you are being truthful about what you're saying, usually with an understanding that the person you're talking to will be disappointed: «To be honest, I don't think your offer is sufficient». *Sort of / kind of* is used to describe that something is partly true or that something is difficult to explain entirely.

DMs organise your text logically. They are typical when writing formal letters or when writing essays or reports, especially at work. DMs such as *firstly*, *secondly*, *thirdly* organise your points logically. *On (the) one hand*, *on the other hand* introduces two opposing ideas.

Not only...but also is used to give emphasis to a second point. This phrase uses inversions: «I not only worked in London, but also in Paris». And other DMs in English language, such as *nevertheless*, *such as*, *in comparison*, *moreover*, *in addition*, *for example*, *as a result* can help to diversify speech. DMs are used to clarify a particular emotions or wishes. In the English language there are many discursive markers to finish the speech, such as: *in conclusion*, *finally* and *in summary*.

DMs play an important role in achieving the communicative goals of the language both in written and spoken discourse. DMs allow both speakers and hearers to backtrack or project their attention along the linear string of words, in a relative freedom of movement without which communication cannot seem to be performed efficiently.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛОНІЗМІВ У ПОЕЗІЯХ І. ВЕЛИЧКОВСЬКОГО

Польсько-українські мовні зв'язки простежуються з XIV–XV ст. Це пояснюється фактами тісного економічного і політичного співжиття Польщі з Литовською державою, у якій на той час була вже досить розвинена, зросла на традиціях юридичної літератури києворуської епохи західноруська мова.

Від початку XVI ст. характер польсько-українських мовних взаємозв'язків змінюється. XVI – кінець XVII ст. – це період помітного польського впливу на українську мову. З польської мови приходять не тільки власне польські слова, але й запозичення з чеської, латинської та західноєвропейських мов. Причиною цього були як фактори політичного характеру, так і події культурного життя. У цей час польська шляхта проводить асиміляційну політику щодо української мови. Згідно з угодами Люблінської унії, мовою урядових актів і судових записів повинна була залишатися «руська» мова, але на практиці було інакше.

Вивчати вплив польської мови на українську можна з різних позицій. У нашій невеликій розвідці проаналізуємо особливості функціонування лексеми *зегар* у тогочасній українській мові, яку досить часто подибуємо в літературних пам'ятках кінця XVII – початку XVIII ст., зокрема у творах Івана Величковського, напр.: *Стрѣла зась єст то индекс години являти – І так можем Ясинских герб зегаром звати. ... а другий полузегаровый – приношу прео[священ]ству вашему, ясне в богу н[реосвя]щенный архієрею, вправдѣ не зе злота анѣ з сребра, але з подлого ума моего, нѣбы з твердого желѣза...* (В., 59).

За даними лексикографічних праць, іменник *зегар* потрапив до української мови через польську – *zygar* (ЕСУМ, II, 59), в яку, як зазначає А. Брюкнер, був запозичений з німецької – *seiger*. Як свідчить «Словник української мови XVI – початку XVII ст.», номен *зегар* уживався зі значенням «годинник» (СУМ XVI–XVII, 11, 214–215). Є. Тимченко уточнює, що це був великий годинник (Тимч., ІСУЯ, 709).

У творах Іван Величковський утворює стійке термінологічне словосполучення *зегар цѣлый*, яке тлумачить як «24 години»: *ЗЕГАР ЦѢЛЫЙ, содержащ в себѣ часав 24* (В., 59).

Також зафіксовано демінутивну форму – *зегарок*, яку автор використовує для утворення рими:

*Прето луна єст колом бошьим, а звѣзд парка,
Певне, сут то меншыє колка до зегарка* (В., 59).

Звертає на себе увагу й уживання атрибутива *полузегаровый*, що вимагає додаткового коментаря: ним позначали той тип годинника, який фіксував окремо нічний час, а окремо – денний. Контекст дозволяє твердити, що «напівдобовий» спосіб вимірювання часу стосується «церковного» способу вимірювання часу, а «програмований» – світського. Зрозуміло, йдеться не про відмінність конструкції годинників двох типів, які використовували в давнину, а про концептуальну відмінність, що існувала між ними. Зокрема, треба добре розуміти, що звичайний годинник – *зегар* – поділяв весь добовий час на 24 рівні години, незалежно від пори року і положення Сонця, тоді як інший спосіб вимірювання часу являє собою перемінну годину, що залежить від тривалості «дня» і «ночі» й потребує поділу на години, функційно залежні від пори року, географічної широти, на якій робиться вимір, тощо.

У поезіях засвідчено також похідні від лексеми *зегар* – *зегаровий*, *дзегаровий*, напр.: *Больше двоухь годин зегарових з тимь не бавили* (В., 139).

У сучасній українській літературній мові іменник *зегар* не функціонує, проте у зв'язку з адаптацією лексеми *зегар* на українському мовному ґрунті продовжують функціонувати похідні *дзигар* – годинникар, *дзига* – на позначення дитячої іграшки у вигляді круга чи осі, яка при швидкому обертанні утримується у вертикальному положенні (СУМ, II, 267).

У говірках української мови, зокрема бойківських, номени *дзигарок*, *дзигар* уживаються на позначення годинника (Онишкевич, I, 212).

Отже, лексема *зегар* на ґрунті української мови адаптувалася, зазнавши закономірних фонетичних змін, та продовжує функціонувати в деяких її говірках.

Умовні скорочення

- Брюкнер – Brückner A. *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Warszawa, 1957. 806 s.
В. – Величковський І. *Твори*. Київ : Наук. думка, 1972. 191 с.
ЕСУМ – *Етимологічний словник української мови* : в 7 т. / за ред. О. С. Мельничука. Київ : Наук. думка, 1982–2012. Т. 1–6.
Онишкевич – Онишкевич М. Й. *Словник бойківських говірок*. Ч. 1–2. Київ : Наукова думка, 1984.
СУМ – *Словник української мови* : в 11-ти т. / за заг. ред. І. К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1970–1980.
СУМ XVI–XVII – *Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.* : у 28 вип. Вип. 11. Львів : Ін-т українознавства імені І. Крип'якевича, 2004. 255 с.
Тимч., ІСУЯ – *Історичний словник українського язика* / за ред. Є. Тимченка. Харків ; Київ, 1930–1932. Т. 1 ; вип. 1–2. 947 с.

**КЛИМЕНКО Людмила,
КЛИМЕНКО Олена,
КЛИМЕНКО Олександра**

WHICH TO USE: BETWEEN OR AMONG?

Do you follow the prescribed practice of using *between* for comparison of two things only and *among* for more than two? We use a corpus study to examine the actual use of these two prepositions and find out whether this prescriptive rule can be upheld in modern English.

Some people believe that because the word *between* derives historically from the preposition *by* and a form of the Anglo-Saxon word for 'two', it should be limited to comparisons of two things only. Nevertheless, as early as the Anglo-Saxon period itself, there is evidence that *between* was used to refer to three or more entities. *The Oxford English Dictionary* (1989) records examples of *between* referring to more than two entities from as early as 971. However, many purists simply disregard this (eg Krapp, 1927, s. 83; Nicholson, 1957, s. 21; Partridge, 1965, s. 54), and the rule of '*between* for two and *among* for more' is passed from generation to generation through some prescriptive books.

We examined some grammar books and found that the traditional rule is still being upheld by many writers. For example, in *First English Usage* written by Lee and his associates (1988, s. 25) in Hong Kong, *between* and *among* are regarded as easily confused words, and the writers try to 'clarify' their use by saying:

among = division by more than two persons or things
eg *The cake was divided among the children.*

between = sharing of two only
eg *The money was shared between the two brothers.*

In America, Evans and Evans (1957:31) reject the simple differentiation of *between* for two and *among* for more. They argue that although *among* cannot be used for two, *between* can be used for three or more.

Among is related to the word 'mingle'. It means, roughly, in the midst of or surrounded by, and implies a group. It therefore cannot be used in speaking of only two objects, as the word *between* can. But nor can it be used in speaking of three or more objects unless these are thought of as a group. *Between* must be used if we want to suggest a relation or a difference between individuals, no matter how many individuals are involved.

In Britain, the *Oxford English Dictionary* (1989) also casts doubts on the restriction, pointing out that *between* can be used for more than two entities.

In all cases *between* has been, from its earliest appearance, extended to more than two... It is

still the only word available to express the relation of a thing to many surrounding things severally and individually; *among* expresses a relation to them collectively and vaguely: we should not say 'the space lying among the three points or a treaty among three powers'.

As prescribed by purists, *between* is used to denote the relationship between two persons or things. For example:

- *In Sydney, most houses sold in Sydney in July were priced between \$90,000 and \$110,000.*
- *It first happened between Elizabeth and me the night our young brother Joseph died.*
- *Permanent settlement dates from the Song Dynasty between the tenth and thirteenth centuries when two clans the Chan and the Tang, were first recorded.*
- *Between is also used to denote a relationship between two groups of persons or things:*
  - ... between the rifts and the mountains lies the Serengeti Plain.*
  - The only difference between princesses and other little girls is...*

Regardless of the opposition by some traditional commentators, *between* is commonly used to denote a distinction or relationship involving several persons or things considered individually.

Round and round the garden they chased, jumping the cabbages, in and out between beds of onions, turnips, and lettuces.

- *The death of morning swim enthusiast Kwong Konghing sparked an emergency meeting between relevant government departments.*
-

While *between* is used to express a relationship of things or persons considered individually, *among* is used to express the relationship collectively and vaguely. Compare the use of *among* and *between* in the following examples:

'The Mission ... is about Jesuits sent by the Pope to work among Indians in South America and the political and moral conflicts that arise between them.'

The notion taught in many grammar books that *between* can be used in reference to only two items is unfounded. The actual practice suggests that *between* is widely used to express a relationship involving many persons or things considered individually, while *among* is used to express the relationship collectively. We need grammar books and dictionaries which describe contemporary English in different styles accurately by recording the facts of actual usage in the English-speaking world. It is hoped that the usage manuals of the future will make much more use of corpus data to ensure that they represent current English, rather than following prescriptive traditions which are out of step with actual usage.

КОВАЛЬЧУК Катерина

ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ ПРОФЕСІЙ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Однією з найважливіших галузей економіки, яка забезпечує життєдіяльність суспільства є сільське господарство. В умовах сьогодення зростає кількість міжнародних контактів та зовнішньоекономічних зв'язків, що супроводжуються перекладацькою діяльністю. Тому особлива увага приділяється питанню перекладу назв професій українською мовою в області агрономії. Особливу ж увагу варто приділити вивченню підходів до перекладу, працюючи з текстами агрономічної тематики.

Сьогодні проблема перекладу англійських аграрних професій є недостатньо дослідженою і вимагає вивчення її різноманітних аспектів. Визначення та характеристика

основних способів перекладу аграрних професій українською мовою сприятиме усуненню наріжних каменів у процесі перекладу та стандартизації зазначеної термінології, що дозволить аграрному сектору вийти на новий рівень та покращити власні позиції на міжнародній арені [2, с. 46].

Переклад професій аграрної тематики вимагає знання цієї галузі, розуміння змісту термінів іноземною мовою і знання термінології рідною мовою. При перекладі термінології важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова. Так само А. Я. Коваленко визначає два етапи у процесі перекладу: перший – це з'ясування значення терміну в контексті, другий – переклад значення рідною мовою [4, с. 15].

Найпоширенішими прийомами перекладу в даному аспекті є наступні:

1) Функціональний підхід до перекладу – полягає у тому, що перекладач тяжіє перш за все до передачі змісту та комунікативної інтенції тексту, нехтуючи при цьому певними лінгвістичними нормами. Наприклад, *оператор сівалки* – *seeder operator* [3, с. 61]

2) Географічний. Наприклад, *регіональний представник* – *regional distributor, area distributor, area representative* [1, с. 39].

3) Калькування (дослівний або буквальный переклад) – це прийом перекладу слів (термінів), коли відповідником простого чи (частіше) складного слова вихідної мови в цільовій мові вибирається здебільшого перший за порядком відповідник у словнику. Наприклад, *фермер* – *farmer*.

4) Гендерний (утворюється від відповідних іменників чоловічого роду шляхом збільшення суфікса – *ess*. Наприклад, *лікарка (ветеринар)* – *doctoress*.

Отже, переклад професій аграрної галузі ускладнюється неоднозначністю термінів, відсутністю перекладацьких відповідників, наявністю великої кількості синонімів, а також проблемами, пов'язаними із недостатнім упорядкуванням термінології як на рівні держави, так і на міжнародному рівні. Основними підходами до перекладу є функціональний, географічний, гендерний та калькування. Саме тому необхідно створити уніфіковану базу українських відповідників професій аграрного сектору для вирішення завдань інтеграції у міжнародну секторальну взаємодію.

Література

1. Flotow Luise von. Translation and Gender. Translating in the 'Era of Feminism. Manchester, 1997.
2. Mazoyer, M. A history of world agriculture: From the Neolithic Age to the Current Crisis [Текст] / M. Mazoyer, L. Roudart. – London: Earthscan, 2006.
3. Nord C. Texts in Situations. A functional model for text analysis in translation teaching. Translation & Text Linguistics. Moskva, 1994. S. 105–127.
4. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. Тернопіль : Видавництво Карп'юка, 2004.

КРИКНІЦЬКА Ірина

КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З КУЛІНАРНИМ КОМПОНЕНТОМ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У фокусі сучасних досліджень мови постійно знаходяться стійкі сполучення слів, які не лише характеризують специфічні національні особливості народу, його ментальності, маніфестують уявлення народу про світ, а й відтворюють усю складність і різноманітність мови на всіх її структурних рівнях. Саме ця виняткова смислова і структурна багатоаспектність лексико-фразеологічної підсистеми є причиною як постійного зацікавлення нею з боку провідних мовознавців [Гамзюк М. В., Латыпов Л.Н., Ebeling S. O.,

Gumpel L., Jaeger L., Omazić M. та ін.], так і невирішеності низки питань у царині фразеологічних досліджень.

Кулінарна фразеологія є специфічним розрядом лексики, зі своїми не лише семантичними та граматичними характеристиками, але й етнічно-культурною своєрідністю.

Культурологічний аспект міжмовної комунікації в сучасному світі ґрунтується не тільки на понятті культури як сукупності культурних цінностей народу (творів мистецтва, пам'яток старовини, літератури, живопису, музики, архітектури і т. ін.), а й включає вивчення, опис та інтерпретацію національних традицій носіїв мови, їхній образ життя, кулінарні особливості, суспільну діяльність, способи спілкування, специфіку поведінки, мислення й сприйняття навколишньої дійсності. Повноцінне знайомство з будь-якою культурою припускає не тільки вивчення матеріальних складових цієї культури, не тільки знання її історичної, географічної, економічної детермінанти чи інших параметрів, а й спробу проникнення в образ мислення нації, спробу побачити світ очима носіїв мови цієї культури. Пізнавши мову, культуру, образ мислення нації, перекладач починає розуміти особливості менталітету даної культури, а вся сукупність фонових знань допомагає йому досягти адекватності та повноцінності перекладу [2].

Особливу цінність мають фразеологізми, як національно-специфічні знаки з особливостями символіки, культури й побуту, звичаїв тощо. Кулінарні культурні смисли переосмислюються при фразеологічному декодуванні, їхнє кулінарне значення трансформується в етичне (особистісне, соціальне). У такий спосіб виникають у мові фразеологізми. Страви та продукти харчування – усе це знайшло відображення у фразеології.

Враховуючи усі складності та особливості кулінарних фразеологічних одиниць та, виходячи з проаналізованих способів перекладу фразеологічних одиниць в цілому, ми зупинилися на наступних способах їх перекладу:

1) **переклад еквівалентом**, тобто передача фразеологізма фразеологізмом. Він можливий при передачі фразеологізмів інтернаціонального характеру, заснованих на міфологічних переказах, біблійних легендах та історичних фактах. Такий переклад поділяється на: а) абсолютно еквівалентний (*the salt of the earth* – сіль землі; *the apple of discord* – яблуко розбрату; *cream of society* – вершки суспільства); б) частково еквівалентний, який не означає якоїсь неповноти в передачі значення, а лише містить лексичні, граматичні або лексико-граматичні розбіжності при наявності однакового значення однієї і тієї ж стилістичної спрямованості. Тому частковий еквівалент за ступенем адекватності перекладу слід вважати рівноцінним повного еквіваленту. (*to have one's bread buttered on both sides* – заробляти на хліб з маслом);

2) **безеквівалентний переклад**: а) калькування, тобто спроба скопіювати англійський образ і створити свою фразеологічну одиницю. При такому способі треба пам'ятати, що образ повинен бути зрозумілим, метафоричне, переносне значення повинно виходити з прямого значення (*bad custom is like a good cake* – поганий звичай як хороший торт; *friar preached against stealing and had a pudding in his sleeve* – монах проповідує проти злочинства, а у самого гусак (=пудинг) у рукаві; *give one's stone for bread* – подати камінь замість хліба); б) опис, тобто відмова від перекладу фразеологізмом (*like swimming through porridge* – занадто важко; *promises like piecrust* – пусті обіцянки; *pea-soup fog* (= drizzle) – жовтий лондонський туман; *butter-and-egg man* – людина, яку вважають багатієм і марнотратом (особливо про постійних відвідувачів нічних клубів); *look as if butter would not melt in one's mouth* – мати невинний, смиренний вигляд); в) аналог, тобто використання в українській мові фразеологічних одиниць, які мають те саме значення, але які побудовані на іншому образі. При такому перекладі слід враховувати, що український образ повинен бути нейтральним щодо національного забарвлення (*better some of a pudding than none of a pie* – краще синиця в руках, ніж журавель у небі; *more praise than pudding* – дякую до кишені не покладеш) [1].

Отже, під час перекладу фразеологічних одиниць з кулінарним компонентом перекладач повинен ретельно проаналізувати та ознайомитися із фразеологізмом і його компонентним складом, а також врахувати як лінгвістичні, так і культурологічні аспекти при

перекладі. Перекладач повинен знати добре не тільки мови оригіналу та перекладу, а й бути обізнаним у культурному та історичному житті обох націй.

Література

1. Баранцев К. Т. Англо-український фразеологічний словник. Київ : Знання, 2005.
2. Кузенко Г. М. Культурологічний аспект перекладу у міжмовній комунікації. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2017. № 2 (2). С. 22–26. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2017_2%282%29__6

*ЛИЧУК Марія Іванівна,
НЕМОВА Тетяна*

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ ГЕМАТОЛОГІЇ

Термінологія клінічної ветеринарної гематології – це система понять, що позначає будову і функції системи крові, органи кровотворення і кроворуйнування, причини і механізми розвитку хвороб крові, їх діагностику, лікування, прогнозування і профілактику. Термінологія ветеринарної гематології тісно пов'язана з термінологією ветеринарної імунології, онкології, радіології, токсикології, трансфузіології та інших спеціалізованих галузей ветеринарної і гуманної медицини.

Труднощі у перекладі термінів ветеринарної гематології полягають не лише у тому, що терміни є досить специфічними, а й тому, що між загальноживаними та спеціальними ветеринарними гематологічними і медичними термінами постійно відбуваються процеси взаємопроникнення, що призводить до постійного оновлення її термінології [4].

Мета нашої розвідки – тематично та структурно сформулювати гематологічну термінологію на основі англomовних видань з ветеринарної гематології [1, 2, 3].

За тематичним спрямуванням терміни ветеринарної гематології згруповані у такі групи:

1. Терміни, що позначають структурні компоненти системи крові: erythrocytes, thrombocytes, lymphocyte, leukocytes, monocyte, neutrophil, eosinophil, basophil, macrophage, phagocyte, granulocyte, agranulocyte.

2. Терміни, що позначають утворення крові: сформовані за допомогою суфікса - **poiesis**: hematopoiesis, leukocytopoiesis, thrombocytopoiesis, erythrocytopoiesis, monocytopoiesis, granulocytopoiesis, megakaryocytopoiesis.

3. Терміни, що позначають клітини-попередники зрілих клітин крові:

а) терміни, що позначають клітин попередників еритроцитів: hemocytoblast, proerythroblast, basophilic normoblast, polychromatophilic normoblast, orthochromatic normoblast, reticulocyte;

б) терміни, що позначають клітин попередників тромбоцитів: hemocytoblast, megakaryoblast, promegakaryocyte, megakaryocyte;

в) терміни, що позначають клітин попередників гранулоцитів:

- базофілів: myeloblast; basophilic promyelocyte, basophilic myelocyte, basophilic metamyelocyte;

- нейтрофілів: myeloblast; neutrophilic promyelocyte, neutrophilic myelocyte, neutrophilic metamyelocyte;

- еозинофілів: myeloblast, eosinophilic promyelocyte, eosinophilic myelocyte, eosinophilic metamyelocyte;

г) терміни, що позначають клітин попередників агранулоцитів:

- моноцитів: myeloblast, monoblast, promonocyte, early monocyte;

- лімфоцитів: lymphoblast, prolymphocyte.

4. Терміни, що позначають патологічні зміни, що виникають у процесі утворення крові: thrombocytopathia, myelodysplasia, myelofibrosis, myelodysplastic, dysmyelopoiesis, myelonecrosis, neovascularization.

5. Терміни, що позначають патологічні зміни у клітинах крові: poikilocytosis; anisocytosis, polychromasia; normocytic, macrocytic, microcytic, normochromic, hypochromic hyperchromic cells; schistocytes, elliptocytes (ovalocytes), codocytes, eccentrocytes, pyknocytes, drepanocytes, dacryocytes.

6. Терміни, що позначають методи дослідження системи крові: blood smear; bone marrow biopsy, laboratory test, haematological techniques, Automated Cell Counting, Manual Cell Counting, Blood-Film Staining Procedures Romanowsky-Type Stains, blood smear microscopic examination.

7. Гематологічні терміни, що позначають хвороби або патологічні стани організму: anemia; basopenia, eosinophilia, leukopenia, erythrocytosis, lymphocytosis, thrombocytoasthenia; megakaryocytic hyperplasia.

За структурною характеристикою терміни ветеринарної гематології можна класифікувати на:

1. Прості (складаються з одного слова): blood; bacteremia, plasma, serum, anemia, lipemia, hemostasis, leukemia, hematoma, hematuria, hematocrit, hemostasis, hemothorax, leukograms.

2. Складні (складаються з двох слів): autoimmune neutropenia, blood smear, lipemic serum, blood pressure, blood tests, blood vessels, bloodborne transmission, blood diseases, haemolytic anaemia.

3. Терміни-словосполучення (складаються із кількох компонентів):

- прості словосполучення: bone marrow biopsy, blood cell production, blood formed elements, bone marrow aspiration, blood cell abnormalities, blood cell morphology.

- складні словосполучення: blood platelet, red blood cells, white blood cells, packed cell volume, nucleated red blood cell.

Отже, термінологія ветеринарної гематології відображає великий спектр термінологічних значень клінічної ветеринарної медицини, що постійно розвиваються і оновлюються та потребують подальшого глибокого вивчення.

Література

1. Douglas J. Weiss, K. Jane Wardrop. Schalm's veterinary hematology. 2010.
2. Hoffbrand A. V., Moss P. A. H. (Eds.) Essential Haematology. 7th edition. Blackwell Publishing, 2016.
3. John W. Harvey. Veterinary Hematology. A Diagnostic Guide and Color Atlas. 2012.
4. Рожков Ю. Г. Проблема класифікації термінів ветеринарної медицини. *Молодий вчений*, 2017. № 1 (41). С. 310–313.

**ЛИЧУК Марія,
ФРАНКОВА Аліна**

КОНЦЕПТ LOVE ТА ЙОГО ВЕРБАЛІЗАЦІЯ В АНТИУТОПІЧНОМУ РОМАНІ О. ГАКСЛІ «ПРЕКРАСНИЙ НОВИЙ СВІТ»

Концепт визнають одиницею ментального простору. Він структурує знання про світ і відображає національну специфіку членування світу. О. Селіванова вважає, що «концепт є не що інше, як ментально-психонетичний комплекс, який є єдністю знань, уявлень, почуттів, інтуїції, трансценденції, проявів архетипічно-несвідомого, що закріплені за певним знаком».

О. Гакслі, драматург, англійський письменник, автор роману-антиутопії «Прекрасний новий світ» (1932). Серед концептів роману виокремлюємо концепт *Любов* як один із найважливіших у літературі, культурі та людському соціуму.

Зацікавленість автора феноменом любові простежується у тому, що етнічно-культурне відображення емоцій у мові, співвідношення універсального та етноспецифічного в уявленнях про почуття належать до популярних.

У словниках можна знайти такі визначення слова *love*:

- 1) *a strong feeling of deep affection for somebody / something, especially a member of your family or a friend;*
- 2) *a strong feeling of affection for somebody that you are sexually attracted to;*
- 3) *the strong feeling of enjoyment that something gives you;*
- 4) *a person, a thing or an activity that you like very much* [85].

В антиутопії «Прекрасний новий світ» О. Гакслі подає концепт *Love* досить специфічно. Про романтичні стосунки тут навіть не йдеться. У його творі світ емоцій замінений світом фізіології: нема любові, нема ненависті та радості, проте є сома. Все виховання зводиться до того, щоб примусити людей любити своє невідворотне соціальне призначення, а довгі любовні стосунки викликають підозри у людей.

Автор вербалізує концепт *love* такими лексемами: *discomfort, condition, to obey, to teach, to abolish, isolating pain, suffocating intimacies, obscene relationships lonely remorsees, temptations, orgy-porgy, Ford, sex, soma, sex-hormone, sadism, misery, release, fun, virtue-liking, unescapable social destiny* та ін. Саме ці лексеми та номінації допомагають читачеві зрозуміти всю багаторівневість та специфіку концепту. Лексико-семантичне поле концепту *LOVE* представлене антитезами. Слова «*father*» та «*mother*» заборонені та вульгарні в новому світі: «*Try to realize what it was like to have a viviparous mother*»; «*What suffocating intimacies, what dangerous, insane, obscene relationships between the members of the family group! Maniacally, the mother brooded over her children (her children). The world was full of fathers-was therefore full of misery; full of mothers-therefore of every kind of perversion from sadism to chastity; full of brothers, sisters, uncles, aunts-full of madness and suicide*». – «Які задущиливі близькості, які небезпечні, божжевільні, непристойні стосунки між членами сімейної групи! Маніакально мати роздумувала над своїми дітьми (своїми дітьми). Світ був повний батьків – тому був сповнений бід; повний матерів – отже, всякого збочення від садизму до цнотливості; повний братів, сестер, дядьків, тіток – які повні божжевілья та самогубств».

Ці лексеми мають виключно негативну конотацію. Сімейна ідилія, романтика та моногамність у стосунках, міцні сімейні цінності – неприпустима нісенітниця:

«*Mothers and fathers, brothers and sisters. But there were also husbands, wives, lovers. There were also monogamy and romance*»; «*I often think one may have missed something in not having had a mother; “A mother, and all this dirt, and gods, and old age, and disease*».

Кожен із героїв впевнений, що його місце в житті є найкращим: немає злочинців, немає проблем, немає любові. Жителі Світової Держави не бояться смерті, старості та розчарувань. Всі щасливі та отримують те, що їм потрібно. У Світовій Державі нікому немає діла, що їхні потреби заздалегідь запрограмовані ін'єкцією, і гіпноуроками уві сні. Люди щиро вважають, що це їхнє щастя, їхній власний вибір.

Світ Гакслі емоційно та духовно бідний, з очевидною підміною на фізичні відчуття: любов замінило «взаємодіювання»: «*Every one belongs to every one else, after all*» [75, с. 34] – Зрештою, кожен належить кожному. Це світ інфантильних суб'єктів, які вважають задоволення потреб та споживання – найвищим щастям. У романі лексема *love* вживається жителями лише для позначення їхньої любові і захоплення до речей, що штучно насадженою державою: «*I do love flying,*» *they whispered, «I do love flying, I do love having new clothes, I do love*».

У своїй антиутопії О. Гакслі позбавляє концепт *love* таємничості, переживання, зводить це все до мінімуму. У світі Гакслі люди ніколи не будуть відчувати любов і переживання, пов'язані з нею, а значить будуть щасливі вічно. У концептуальному полі *love* набуває значення інший авторський концепт – *soma* (назва наркотику). Любов порівнюється із сомою, є її втіленням, емоційною стороною концепту: «*Hug me till you drug me, honey; Kiss me till I'm in a coma; Hug me, honey, snuggly bunny; Love's as good as soma*».

Отже, концепт *Love* – фрагмент концептуальної картини світу будь-якого народу; базова одиниця картини світу, що має значущість для лінгвокультурної спільноти загалом.

ПЕРЕКЛАД ТА ПЕРЕДАЧА ЗВУКОВОГО СИМВОЛІЗМУ В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ

Проблема звукового символізму, а саме відношення між звучанням і значення звуку або слова є однією з найсуперечливіших проблем сьогодення у лінгвістиці.

Досліджувати проблеми звукового символізму почали у XX столітті з появою перших психолінгвістичних методів вивчення цього явища. Згодом стало зрозуміло, що погляди різних науковців щодо звукового символізму суттєво відрізняються, а особливо це стосувалося характеру та методів вивчення звукового символізму.

Звуковий символізм широко використовується у бізнесі, при вивченні нових мов та, звісно, у літературі. Звуковий символізм дає можливість нам повніше розкрити індивідуальний стиль автора, підкреслити або знівелювати смислові акценти, передати настрій та емоції, а конотативно-експресивне значення звуків доповнює зміст твору в цілому.

Отже, звуковий символізм або як його ще називають фоносемантика – це наявність у деяких звуках мови здатності безпосередньо відповідати тим чи іншим уявленням. Суть звукового символізму полягає в існуванні умовного зв'язку між звуковим оформленням слова і його емоційним забарвленням.

Механізм звукосимволізму до сьогодні невідомий. Втім, одним із найпоширеніших припущень є ідея міміки. Деякі науковці, наприклад, припускають, що більша частина слів, що починаються на приголосний [b] об'єднуються поняттями «бар'єр, опуклість, вибух» (*barriers, bulges, and bursting*). Це пояснюється дією, яку виконують губи, створюючи звук [b], а саме: вони з'єднуються, щоб створити перешкоду (*бар'єр*) потоку повітря; результатом цього є їх випинання, тобто *опуклість*, і зрештою – *вибух* та утворення звуку.

Звуковий символізм часто використовують, щоб позначити базові поняття, певні явища, форми, емоції, міміку, фізіологічні стани тощо. Саме тому переклад поетичних творів, де зустрічається звуковий символізм, інколи викликає певні труднощі у перекладачів. Щоб вирішити дану проблему перекладач часто вдається до пошуку відповідного звукового аналогу у цільовій мові: *Baa baa black sheep, have you any wool? Yes sir, yes sir, three bags full!* – *Бе-е, бе-е, чорна овечко, чи не дасиш ти нам вовни? Так, сер, так, сер, цілих три торби повні.*

Поети, відповідно до своїх знань, за рахунок комбінацій голосних та приголосних надавали своїй мові ефекту прозорості, або ж навпаки, загадковості, затуманення. Звісно, що поезія – це не єдина сфера, де відчутний звуковий символізм, але це сфера, де внутрішній зв'язок між звучанням та змістом із прихованого стає явним, виявляється найбільш відчутно та інтенсивно. Тож головним завданням для перекладача в свою чергу, коли справа стосується звукового символізму є збереження фонетичної гри та ритміко-мелодійної специфіки твору.

Отже, при перекладі звукового символізму можна помітити певні закономірності, які притаманні художньому та віршованому перекладам в цілому. Перекладач мусить зберегти зміст та відтворити авторську ідею, уникаючи заміну елементів оригіналу твору. У даному випадку часторитмічність та легка вимова виходять на перший план, змушуючи перекладача вдаватись до різного роду комплексних трансформацій, які змінюють змістовні та національно-специфічні характеристики тексту.

Найбільше і найдорожче добро в кожного народу – це його мова, ота схованка його духу, його багата скарбниця. Адже мова народу містить стару, і нову культуру, яка є ознакою національності. Кожна нація має свою родзинку у культурі, яку віддзеркалює фразеологія.

Таким чином, мета даної роботи дослідити спільні і відмінні ознаки в німецькій та українській мовах за допомогою концепту «гроші» у фразеології. Адже гроші є невід'ємною частиною життя, його важливим складником, вони посідають одну з основних позицій у системі національних цінностей. Багато дослідників з різних галузей наук вважають, що концепт «гроші» тісно пов'язаний з особливостями розвитку етносу й визначає ядерні компоненти національного характеру.

В Україні, грошима називають металеві, та паперові знаки, що є мірою вартості при купівлі й продажу. А в Німеччині, є два значення даного концепту: в однині, та у множині. У першому значенні, воно означає засіб чисел, який видає держава у формі монет, і банкнот, а в другому – це велика грошова сума.

Дослідивши фразеологізми в українській, та німецькій мовах, можна відзначити, що німці вважають грошима – багатство, тому у фразеології слово «гроші» означає багатство. Про це свідчать такі фразеологізми: *Geld und Gut* (багатство), *j-d hat dickes Geld* (хтось має багато грошей), *Geld wie Mist* (грошей як баржа). Якщо, німці мають на увазі, що гроші, безпосередньо, пов'язані з багатством, а ні в якому разі не з бідністю, то українці думають навпаки, що гроші не тільки багатство, а й бідність: *копійки не мати за душею, перебиваюсь з копійки на копійку, як гриш маку*.

В українському і німецькому народах є багато спільного у фразеології, а саме, в описі матеріального стану людей, який вони відображають за допомогою концепту «гроші». Адже саме гроші визначають достаток, і потребу у них: *j-d schwimmt im Geld* (купатися у грошах), *j-d hat klotziges Geld* (грошей кури не клюють), *Geld scheffeln* (гребти гроші лопатою), *вітер у кишенях гуляє, копійки не мати за душею*.

Також, в українській та німецькій мовах з словом «гроші» пов'язують негативні риси характеру людини, бо саме ставлення до них розкриває їхні приховані риси, такі як: скупість, грубість і жадібність; *скупий гроші складає, а чорт калитку шиє; ціна гриш в базарний день; не вартий копійки; auf seinen Geldsack sitzen* (бути жадібний). Також, німці на відмінно від українців відображають через гроші інші якості людини: як любов до грошей, комічність та жартівливість (*j-d kann sich für Geld sehen lassen* (хтось великий комік), *am Geld hängen* (той хто любить гроші)).

Крім того, ці два народи описують дії по відношенню до самого слова «гроші». Так, наприклад: *mit dem Geld um sich schmießen* (сипати грошима), *das Geld zum Fenster hinauswerfen* (гроші на вітер сипати), *влетіти в добру копійку*.

Представники українського і німецького народів характеризують про кількість грошей за допомогою концепту «гроші». Так, українці описують про малу кількість грошей, а німці – велику кількість. Адже український народ вважає, що скільки грошей не було, їх завжди мало. На приклад: *щербата копійка* (дуже малі гроші), *нещасна копійка* (про мізерну кількість грошей), *das liebe Geld* (багато грошей), *dickes Geld* (великі гроші). Це свідчить про різний менталітет цих обох народів.

Українці, неодмінно, від німців гадають, що гроші можна легко дістати і заробити. Це сформулювалося у свідомості українського народу: *легкий на гроші; дурні гроші; за так гроші*.

Отже, кожна мова відрізняється своєю оригінальною фразеологією, що пов'язано з неповторністю побуту, звичаїв, культури та й загалом ментальності народу. Це свідчать відмінні риси фразеологізмів. Так, німці спираються на те, що грошей повинно бути багато, і вони приносять багатство. Натомість, українці вважають, що гроші приносять не тільки багатство, а й бідність, і скільки їх не було б, завжди грошей не вистачає, і їх мало. Також, національна своєрідність фразеології полягає і в тому, що в ній зафіксовано реалії життя народу, та його історія. Адже, із самого життя український народ зазначив у фразеології, що гроші можна дістати легко, і без всіляких зусиль.

Література

1. Duden *Das Herkunftswörterbuch: Etymologie der deutschen Sprache. Auflage.* Beltz : Weinheim, 2007.
2. Арутюнова А. Р. *Лексикология немецкого языка.* Москва, 1971.
3. Нежива О. М. Мовна економія в німецькій мові на прикладах складних і скорочених слів. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. наук. фах. вид.* Київ : Національний авіаційний університет, 2020. № 41. С. 25–31. <http://dx.doi.org/10.18372/2520-6818.41.14583>

**НІКОЛЬСЬКА Ніна,
КОЛОМІЄЦЬ Іванна**

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ І ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ

Засновником теорії міжкультурної комунікації можна назвати Е. Холла, який одним з перших переконливо довів зв'язок між культурою і комунікацією, заявивши: «комунікація – це культура, культура – це комунікація», а також провів аналогію з вивченням іноземних мов за допомогою граматичних категорій. Саме в ході прийняття і обговорення науковим співтовариством ідей Е. Холла з'явилися поняття «міжкультурний», «інтеркультурний», «кроскультурний» і «мультикультурний», які, не отримавши однозначного строгого розмежування, співіснують в наукових дослідженнях. Проте термін «міжкультурний» отримав найбільше поширення, отже новий напрям наукового знання носить назву саме теорії міжкультурної комунікації.

Основною ідеєю Е. Холла і його послідовників стало визнання тези про необхідність вчити культурі спілкування з іншими народами, оскільки, якщо культуру можна вивчати, то отримані знання можна викладати, тобто було запропоновано не просто зробити міжкультурну комунікацію предметом наукових досліджень, але й звернутися до неї як до теми самостійного учбового курсу. На думку Е. Холла, головна мета вивчення проблем міжкультурної комунікації – вивчення практичних потреб представників різних культур для їх успішного спілкування один з одним (надалі це дозволило розвивати теорію «культурних моделей взаємодії» - cultural patterns of interaction (Hall 1998)).

Відштовхуючись від оригінального тексту та відтворюваної в уяві дійсності, перекладач через її «вторинне», «наведене» сприймання рухається до нового образного втілення, реалізованого в перекладі. Жоден переклад не може бути абсолютно точним, оскільки мовна система літератури-реципієнта не може вичерпно передати зміст оригіналу, інакше кажучи, втрата певного обсягу інформації є неминучою. Ступінь збереження інформативності першотвору залежить від особистості перекладача, який, чітко усвідомлюючи можливу семантичну неповноту перекодування тексту, налаштовується на те, щоб максимально продемонструвати чи не продемонструвати усі особливості оригіналу. Перекладений твір народжується наново в іншій мовній стихії завдяки здібностям і талантові перекладача. Причому текст повинен передаватися іншою мовою «не від звуку до звуку, не від слова до слова, не від фрази до фрази, а від ланки ідейно-образної структури оригіналу до відповідної ланки перекладу».

Необхідно наголосити на тому, що переклад, з одного боку, є продуктом міжлітературної комунікації, а з іншого – особливим когнітивним посередником між двома мовами, важливим джерелом культурологічної інформації, яке багато в чому зумовлює й визначає напрями міжкультурного спілкування. На думку сучасних науковців, переклад – це передовсім «процес постійної взаємної інтерпретації знаків». Культура є наслідком інтерпретації системи знаків, а міжкультурна комунікація являє собою взаємопереклад знаків

різних культур. У когнітивній площині переклад виступає первинним і центральним аспектом міжкультурної комунікації, дотичним до багатьох сфер людської життєдіяльності. У ньому важливу роль відіграють когнітивні здібності людини, тобто ті сукупності механізмів, які забезпечують створення інтегрувальної бази, що пов'язує когнітивні структури мов, залучених у перекладі. Саме він активізує лінгвальні впливи та взаємовпливи, що стимулюють мовні зрушення, особливо помітні в лексичному складі, який поповнюють топоніми й антропоніми, слова-реалії, запозичені з інших етнокультур. За допомогою перекладу мови контактують, взаємозбагачуються і змінюються.

Варто зауважити, що численні зарубіжні дослідження, присвячені міжкультурній комунікації і перекладу, відзначаються виразною орієнтацією на комунікативні стратегії. Такий підхід виявляє те, що ряд закономірностей, які впливають на створення адекватної комунікабельної ситуації в перекладацькій сфері, залежить передовсім від специфіки відтворюваного тексту. Переклад текстів, що репрезентують певну національну культуру, впливає не тільки на мову, якою вони перекладаються, а й на саму культуру-реципієнта. Взаємодія двох національних культур, опосередкована перекладачем, завжди є компромісною, особливо для тієї з них, у межах якої народився першотвір. Адже під час перекладу неможливо уникнути трансформації, подекуди радикальної, що змінює культурно-історичне тло матеріалу, який перекладається. Проте таке перетворення має бути правдоподібним, доречним та послідовним, бо недоречність, непослідовність культурних зсувів спотворюють твір, викривлюючи читацьке сприймання образу автора, його намірів.

Оскільки рідна мова суттєво впливає на формування світогляду людини, то при розгляді міжкультурної комунікації актуалізуються питання мовної культури. Так, у наші дні увагу мовознавців привертає надміру активне й не завжди вмотивоване вживання лексичних запозичень, найчастіше англіцизмів. Англійські слова, наприклад *deposit*, *click*, *creative* та ін., у певних сферах спілкування витісняють відповідні їм українські лексеми. Це демонструє одну з тих негативних тенденцій у розвитку словникового складу рідної мови, які можуть призводити до зневиразнення його характерних рис, визначальних для самотутності мовної картини, ментальності українців.

Поняття *міжкультурна комунікація* охоплює культурну взаємодію: а) між різними актантами одного суспільства і однієї мови та б) між актантами різних суспільств і різних мов. У першому випадку йдеться про вузьке, а в другому – про ширше розуміння вказаного терміна. Під час розгляду міжкультурної комунікації важливо з'ясувати, наскільки значущими є відмінності певної культури на індивідуальному, етнічному (національному), універсальному рівнях. Крім того, потрібно також виявити особливості комунікації, які відрізняють міжкультурне спілкування від того, що розгортається у монокультурному середовищі.

Існує чимало різних схем комунікації, що містять компоненти, базові й для міжкультурного спілкування, а саме: адресат, повідомлення (вербальне і невербальне), адресант, зворотний зв'язок. Незважаючи на це, створення ефективної моделі, власне, міжкультурної комунікації поки що залишається тільки декларацією, оскільки подолання незбігу двох або більшої кількості знакових (вербальних і невербальних) систем належить до складних проблем, які чекають на своє остаточне розв'язання. Розгляд культурної специфіки у площині протиставлення «своє» – «чуже» засвідчує, що, сприймаючи «свою» культуру, реципієнти наділяють її позитивними якостями, визнають нормою, натомість «чужа» культура оцінюється як певне відхилення від норми.

Отже, міжкультурна комунікація базується на інтерсуб'єктивному знанні, яке значною мірою збігається передовсім у близьких або споріднених культурах. Головною причиною непорозуміння при міжкультурному спілкуванні є відмінність національних знань комунікантів, найбільші труднощі при цьому виникають не тільки внаслідок відмінностей у змісті образів свідомості, а й через нетотожність у системності етнічної свідомості комунікантів. Зрозуміло, що комунікація між представниками різних лінгво-культурних співтовариств можлива за наявності загального соціокультурного коду. Міжкультурне спілкування протікає ефективніше, якщо психічні асоціації та мовні конотації є аналогічними чи близькими.

ПЕРЕКЛАД АЛЮЗІЙ У ЦИТАТАХ ДО ФІЛЬМУ «ДИЯВОЛ НОСИТЬ ПРАДА»

Алюзія (лат. *alludere* — жартувати, натякати) — художньо-стильовий прийом; натяк, відсилання до певного літературного твору або історичної події, яку має витлумачити обізнаний і кмітливий читач. Її природа, як явища, є складною та багатоаспектною; при цьому, вона об'єднує як універсальні, так і специфічні риси, особливо коли йдеться про існування таких ситуацій в реаліях.

У процесі перекладу має бути використано або універсальні, загальновідомі речі, або ж перекладач змушений використовувати описовий переклад. При цьому, слід зауважити, що кожній країні, а отже, і кожній культурі притаманні свої власні та неповторні явища, своє сприйняття натяків тих чи інших ситуацій, що ще більш ускладнює процес перекладу текстів з алюзіями, як наслідок, робить перекладений текст менш динамічним, обтяженим довгими поясненнями та коментарями.

Розглянемо деякі приклади :

Yeah. You know, okay. You're right. I don't fit in here. I am not skinny or glamorous... and I don't know that much about fashion. But I'm smart.	Так, ви маєте рацію. Я зліплена з іншого тіста. Я досить повна, не стильна і мало що тямлю в моді ... ... але я не дурна.
Who is that sad little person? Are we doing a before-and-after piece I don't know about?	Що це за жалюгідна істота? У нас що, нова рубрика "перетворення гидкого каченяти в лебедя"?
Oh, baby. You should see the way these girls at Runway dress. I don't have a thing to wear to work. Come on. You're gonna be answering phones and getting coffee. You need a ball gown for that? I think I might.	Бачив би ти, як одягаються співробітниці. Мені просто нема в чому піти на роботу. Невже, для того щоб відповідати на дзвінки і подавати каву ... ... необхідно вечірнє плаття? Цілком можливо.
So none of the girls here eat anything? Not since two became the new four and zero became the new two. - Well, I'm a six. - Which is the new 14. Oh. Shoot. Oh, never mind. I'm sure you have plenty more polyblend where that came from. - [Cash Register Clicking] - Okay. You think my clothes are hideous. I get it.	Ваші співробітниці нічого не їдять? Ні, з тих пір, як змінили систему розмірів, і нульовий став другим. У мене - шостий. Тобто чотирнадцятий. - Чорт! - О, не переживайте. Упевнений, у вас шафі ще чимало всілякої синтетики. Ну так.

But, you know, I'm not going to be in fashion forever...	Ви вважаєте, я страшенно одягаюся. Але я не збираюся все життя працювати в журналі мод ... ... так що я не бачу сенсу змінювати свій вигляд тому, що тут працюю.
And you want to know why she doesn't kiss you on the forehead... and give you a gold star on your homework at the end of the day. Wake up, sweetheart. [Sighs] - Okay. So I'm screwing it up. - Mmm. I don't want to. I just wish that I knew what I could do to.	І ви дивуєтесь, чому вона не цілує вас в лобик ... ... і не видає вам золоту зірочку під кінець дня? Схаменіться, дитинко. Згодна, я все роблю не так. Але це не навмисно. Просто я іноді розгублена і не знаю, що мені робити...

Це дослідження дозволило зробити низку висновків, а саме: переклад алюзій базується на соціокультурних факторах мови. Читачі або слухачі мови-оригіналу та мови-перекладу мають бути готовими до сприйняття алюзій завдяки своєму рівню обізнаності з історією, літературою як своєї країни, так і країни мови-перекладу, світової культури в цілому. В результаті дослідження було виявлено, що алюзії на рівні сюжету не викликають складнощів при передачі на іншу мову; водночас алюзії на рівні окремих слів, власних імен можуть бути досить складними, саме через різницю культур і відсутність тих чи інших культурних знань у мові оригіналу.

Література

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). Москва: Международные отношения, 1975.
2. Васильева Е. А. Функциональная специфика аллюзивных текстов (на материале пьес Т. Стоппарда «Розенкранц и Гильденстерн мертвы» и «Травести»): дис. канд. филол. наук. СПб., 2011.

ОВДІЙ Наталія

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ В УКРАЇНІ ТА НІМЕЧЧИНІ

Сучасний стан вітчизняного суспільства та значні зміни в політичному, економічному та духовному житті нашої країни зумовлюють необхідність по-новому розглядати потреби професійної підготовки фахівців, формування інтелектуального і творчого потенціалу особистості у вищих навчальних закладах України. Умови постійного розширення та поглиблення сфер міжкультурної комунікації в сучасному світі і зокрема в Україні викликають необхідність реформування перекладацької освіти. Реформування системи освіти завжди починається з певних змін в управлінні освітою та управлінні навчальними закладами. Тому ефективність освітніх процесів значною мірою залежить від ефективності управлінської діяльності. Важливою особливістю є усвідомлення різних аспектів його діяльності. Умови постійного розширення та поглиблення сфер міжкультурної комунікації в сучасному світі і зокрема в Україні викликають необхідність реформування і перекладацької освіти.

Ефективність заходів щодо поліпшення якості підготовки перекладачів багато в чому залежить від урахування позитивних аспектів зарубіжного досвіду у цій сфері професійної освіти, зокрема досвіду Німеччини, що посідає чільне місце серед провідних країн і з

високим рівнем підготовки кваліфікованих фахівців перекладацької галузі. У вищій школі Німеччини відбуваються структурні зміни, розробка нових підходів, моделей, технологій підготовки майбутніх фахівців, зокрема перекладачів. Професійна підготовка перекладачів здійснюється в Німеччині в 8 університетах у містах Берліні, Бонні, Дюссельдорфі, Майнці, Гейдельберзі, Гільдесхаймі та Заарбрюкені. В кожному з цих університетів є можливість обрати спеціальність з послідовним здобуттям ступенів (освітньо-кваліфікаційних рівнів) бакалавра, магістра та непослідовну, за якою бакалаврські та магістерські програми є незалежними одна від одної. В основі навчання лежить загально філологічна освіта з двох іноземних мов, яка доповнюється семінарами з перекладу, та введенням в одну із галузей спеціалізації (техніка, право, природничі науки, медицина, економіка) та із загально лінгвістичних та культурологічних дисциплін. У всіх університетах пропонуються комп'ютерні курси й дисципліни з інформаційних технологій. Процес навчання є гнучким, орієнтованим на індивідуальні потреби та інтереси студентів, що відповідає запитам європейського ринку праці і враховує сучасні та майбутні практичні завдання, з якими стикатимуться студенти в своїй подальшій професійній діяльності. Програми навчання в університетах Німеччини, які готують перекладачів, базуються на вже сформованій загальномовній компетенції студентів, яка в подальшому вдосконалюється в процесі навчання майбутніх перекладачів.

Переклад – це практична діяльність, яка спрямована на виконання конкретних комунікативних завдань у диференційованій за місцем і часом міжкультурній суспільній сфері. Тому під час професійної підготовки перекладачів в Німеччині відбувається послідовна адаптація навчання перекладу до вимог інформаційного суспільства, що розвивається і яка охоплює такі моменти: акцент на професійну спеціалізацію і підготовку майбутніх перекладачів у рамках каталогу додаткових спеціальностей, що постійно розширюється та актуалізується; розширення пропозиції навчальних дисциплін у сфері інформаційних технологій, ознайомлення студентів із технічними можливостями комунікаційних технологій з метою як найкраще підготувати студентів до вимог і наслідків політичної та наукової глобалізації; акцент на науковому характері навчання перекладу завдяки введенню дисциплін із транслаторики, міжкультурної комунікації, мовознавства; викладання, яке орієнтоване на мовні типології та універсалії, щоб забезпечити подальшу спеціалізацію з конкретної мови і культури, поглиблення рівня знань із мовних дисциплін.

У Німеччині існує розгорнута мережа асоціацій та організацій перекладачів. Основна мета асоціації перекладацьких компаній QSD – надання можливості стажування випускникам перекладацьких програм протягом 2-6 місяців у одній з компаній, що входять до складу асоціації. Таким чином, система підготовки перекладачів у Німеччині є чітко окресленою і узгоджується зі ступеневою підготовкою фахівців. Особлива увага приділяється практичній підготовці перекладачів. Слід зазначити, що позитивним аспектом у підготовці майбутніх перекладачів в університетах Німеччини, на наш погляд, є чітка орієнтація процесу навчання на сьогоднішні та майбутні практичні завдання, з якими студенти зіткнуться в своїй професійній діяльності.

Сучасна ситуація на ринку праці в Україні складається таким чином, що перевага у прийнятті на роботу надається перекладачам, які володіють двома або трьома іноземними мовами, наприклад, англійською і німецькою, англійською і польською. Професійна підготовка перекладача у вищих навчальних закладах України є процесом комплексним і включає не лише вивчення професійно значущих дисциплін, а й психологічну підготовку, аутотренінг та етапи формування перекладача як особистості професіонала. Сьогодні у нашій державі налічується понад 70 закладів вищої освіти різних форм власності, які готують перекладачів з іноземних мов. Для порівняння - в Німеччині професійну підготовку перекладачів здійснюють лише 8 вишів.

Підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що позитивним аспектом у підготовці майбутніх перекладачів в університетах Німеччини, на наш погляд, є чітка орієнтація процесу навчання на сьогоднішні та майбутні практичні завдання, з якими студенти зіткнуться в своїй професійній діяльності. Це, зокрема, чітка професійна орієнтація магістерських програм та надання бакалаврськими програмами загальнофілологічної освіти. Зміст навчальних

програм на перекладацьких спеціальностях відповідає потребам європейського ринку праці й глобалізаційним процесам, тому що вони містять всі дисципліни, вивчення яких приводить до формування перекладацької компетенції. Перевага практичних занять, відносно невисокий процент теоретичних дисциплін, їх оптимальне узгодження, професійний досвід перекладачів викладацького складу забезпечують студентам високі шанси на ринку праці. Для України важливо максимально ефективно використати дані позитивні аспекти німецького досвіду функціонування системи підготовки майбутніх перекладачів.

*РУДИК Ярослав,
МАЛИШ Вікторія*

IMPROVEMENT OF SIMULATION OF WORK AT THE ENTERPRISE

An important prerequisite for the development of the enterprise in the use of modern technologies and innovations is the special attention to staff, which creates conditions for rapid economic growth and competitiveness. The efficiency of the enterprise largely depends on the efficiency of staff. Motivated staff helps the company to realize its potential. Therefore, the manager must have the knowledge, experience, professional skills to analyze the motivation and incentives for staff.

Thus, the significant role of labor incentives and staff motivation for the development and economic growth of the enterprise determines the need in investigation issues of effective incentives for workers.

Studying of the literature devoted to studying of aspects of motivation of the personnel, methods of stimulation of successful work, formation of approaches to increase of labor productivity testifies to unconditional interest of both domestic, and foreign scientists to the given subject. The development of new methods of stimulating labor is covered in the works of such scientists as A. M. Kolot, O. L. Yeskov, V. M. Kovalev, A. V. Grishnova, G. A. Дмитренко, M. B. Doronina, I. A. Zavadsky, M. Carlin, A. Kolot, O. Vikhansky, R. Owen, and others. W. Hamilton and G. Emerson focused in their research on material incentives for staff, and scientists such as A. Fayol, D. Carnegie, F. Herzberg – intangible.

Despite the significant contribution of scientists in the study of the essence of motivation and stimulation of staff, their features and characteristics, as well as determining their place in the management of the enterprise, the problem of resolving this issue remains open.

In the literature there are many definitions of motivation, which reveal its essence from different angles. The efficiency of labor is determined by a person's personal attitude to work, his labor behavior. In turn, labor behavior is determined by the influence of many factors that act with different force in different directions.

In a general sense, motivation is a set of driving forces that stimulate a person to perform certain actions. These forces can have both external and internal origin and force a person to do certain actions consciously or unconsciously [1, p. 121].

Attitude to work is characterized by the desire (or lack of desire) of a person to maximize their physical and spiritual strength, use their experience and knowledge, the ability to achieve certain quantitative and qualitative results of work. It is manifested in behavior, motivation and evaluation of work.

Labor behavior is an external manifestation of the attitude to work, motivation and evaluation - internal.

Depending on human behavior, motivation is a process of conscious choice of one or another type of action due to the complex influence of external and internal factors (respectively, incentives and motives).

In management, motivation is a function of management, which is to form incentives for employees to work (encourage them to work hard), as well as long-term impact on the employee to change the given parameters of the structure of his values and interests, the formation of appropriate motivational core and development on this basis of labor potential [2, p. 265].

Crucial in the formation of motives in the staff is material incentives, among the main components of which is not only pay, but also the ability to effectively implement it in the market of goods and services. Today, the system of stimulation by the method of Scanlon is quite popular. The basis for the formation of systems is: housing, car; decent wages, the presence of bonuses and allowances, surcharges, commissions, tuition fees, participation in profits; diplomas, badges of honor, plaques of honor; providing additional social and medical insurance, creating favorable conditions for recreation; guaranteeing decent working conditions.

Paying attention to the fact that a conscientious employee has all the opportunities for professional growth, his desire to meet various needs not only material but also intangible is growing too. Based on this, the encouragement of staff to work, in addition to material incentives should include moral incentives to work to ensure productivity. The content of intangible incentives for personnel in industrial enterprises should include the concepts of improving the quality of working life, employee participation in the distribution of profits, career planning, staff awareness.

Depending on the level of qualification, work experience, gender, age, educational level and other factors, there may be differences between employees in their attitude to the forms of incentives that should be used in the enterprise. Therefore, it is important to combine tangible and intangible incentives for productive work of all team members.

Thus, in the formation of motivation and incentives for staff as components of effective enterprise management, it is necessary to comprehensive motives and incentives, awareness of the current system of incentives, equality of opportunity, staff involvement in the development of incentive methods.

Thus, it can be concluded that the development of the enterprise takes place under the conditions of staff development, which is motivated to perform their duties effectively and whose needs are met through the use of appropriate incentive methods.

References

1. Nikiforenko V. G. Personnel Management: A Study Guide. 2nd edition, corrected and supplemented. Odessa : Atlant, 2013.
2. Kolot A. M. Motivation of personnel: textbook. Київ : КНЕУ, 2005.

***РУДНИЦЬКА Наталія,
САЦЮК Діана***

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ФРАНЦУЗЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ПАТЕНТНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Структурно французький патент включає бібліографічну частину, патентну формулу і опис винаходу. Перед перекладачем патенту, як технічного тексту стоять дуже високі вимоги до добору лексичного матеріалу. Переклад технічних текстів не може бути наближеним, адже може спровокувати неточність, яка недопустима в технічних описах. Будь-яка помилка може мати катастрофічні наслідки. Перекладаючи технічну патентну літературу, перекладач має володіти не лише глибокими лінгвістичними знаннями, знати технічну лексику з певної галузі, а також екстралінгвістичні: структури Франції та Євросоюзу, які відповідають за патентну справу, документацію та всі рівні її подання та затвердження. Оскільки патентування стосується різних галузей науки та техніки, переклад патентної літератури вимагає від перекладача, в першу чергу, відмінних знань перекладача спеціалізованої галузі науки або техніки, якої власне стосується переклад і, по-друге, розуміння змісту термінів французькою мовою у поєднанні зі знанням фахової термінології рідною.

Патент як конкретний жанр науково-технічного функціонуального стилю, перебуваючи на перетині з офіційно-діловим стилем, презентує царину використання мови, що тісно пов'язана з усіма комунікативно-прагматичними й суб'єктивно-орієнтованими категоріями висловлювання. Хоча мова науково-технічна літератури є різновидом загальнонародної мови, маючи загальні граматичні правила та норми, використо- вуючи її лексику, вона

відрізняється від інших стилів і жанрів притаманним лише їй поєднанням певних норм та ознак, особливою структурою висловлювання, особливістю семантики, своєрідністю різноманітних семіотичних зв'язків. На противагу словам загальноживаної лексики, які є переважно багатозначними та мають емоційний відтінок, терміни в межах сфери застосування характеризуються моносемантичністю та відсутністю авторської експресії.

Щодо лексичних трансформацій, то під час перекладу патентної літератури, особливо в описах, найчастіше використовують методи генералізації та конкретизації понять, тобто перехід поняття виду до поняття роду і навпаки. Досить часто під час перекладу технічного тексту з французької на українську мову спостерігається явище транспозиції-заміна однієї частини мови іншою. Іноді винористовується антонімічний переклад, який пов'язаний зі зміною заперечного речення стверджувальним, або навпаки. Питальні речення вживаються дуже рідко та їм властивий здебільшого риторичний характер, практичною метою використання яких є зосередити увагу на питаннях, які розглядає автор.

Пасивні французькі конструкції найчастіше перекладаються активними конструкціями. Під час перекладу науково-технічної літератури важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, в якому він розкриває своє лексичне значення, адже лише контекстуально можна зрозуміти, до якої конкретної галузі знань належить термін і, відповідно, перекласти його за допомогою добору адекватного еквівалента мовою перекладу. Тому мовознавці виокремлюють два етапи в процесі перекладу термінів: перший – це з'ясування значення терміна в контексті, а інший – це переклад значення рідною мовою.

Під час перекладу необхідно пам'ятати, що хоча мова французьких науково-технічних текстів все ж таки є частиною загальнонаціональної мови, тобто використовує спільну лексику і граматику, вона має свій окремий стиль, який відповідає меті і завданню науково-технічної літератури. Тому для перекладача важливим завданням постає збереження цього стилю лексичними засобами своєї мови. Для перекладача важливим постає вимога знання базової термінологічної системи царини знань, з якою він працює, в той же час постійно відслідковуючи появу нових термінологічних утворень у певних галузях знань.

Література

1. Алефиренко Н. Ф. Теория языка. Київ : Академія, 2004.
2. Деркач Л. М. Актуальні проблеми науково-технічного перекладу. Донецьк : Національний гірничий ун-т, 2007.
3. Кириленко К. І, Сухаревська В. Л. Теорія і практика перекладу (французька мова). Вінниця : Нова Книга, 2003.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика. Напрями та проблеми. Полтава : Довкілля-К, 2008.

СИДОРУК Галина

СПОСОБИ НОМІНАЦІЇ АНГЛОМОВНИХ АГРОЕКОНОМІЧНИХ ТЕРМІНІВ В УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Кількість термінологічних одиниць у словниковому складі англійської мови за об'єктивних причин невинно зростає і займає все більшу його частку. До таких одиниць належать усі слова, якими оперує певна предметна область (ПО), або підмова, і яка може існувати, функціонувати та розвиватися тільки завдяки такому її складу і не інакшому. Всі ці ключові для ПО одиниці об'єднуються тут під загальною назвою *терміни*. Сучасна українська мова збагачується через термінологічні неологізми на позначення нових наукових і технічних розробок через їхній переклад з іноземних мов, і в більшості з англійської.

Цивілізаційний поступ йде пліч-опліч з розвитком науки й техніки, і тому передбачає невинні дослідження термінології, явищ і процесів номінації й термінологізації.

Питання перекладу, семантичного наповнення, дериваційних процесів потребують

постійної уваги і все більш глибокого вивчення. Аби підтримувати орієнтування та однаковість в процесі висвітлення фахових знань сучасна наука також конче потребує глибокого дослідження особливостей перекладу термінів, їхнього генезису, шляхів формування терміносистем, семантизації та стандартизації термінів, їхньої прагматистичної реалізації в науковій літературі та науковій комунікації. Адекватність перекладу термінів залежить від обсягу знань з ПО і фахової термінології обома мовами. У процесі перекладу науково-технічної літератури важливе значення має взаємодія терміна з контекстом, в якому він розкриває своє лексичне значення. Виділяють два етапи у процесі перекладу: 1. З'ясування значення терміну в контексті і 2. Передача значення рідною мовою. Основним прийомом і підбір лексичного еквівалента, який за значенням повністю збігається з іншомовним терміном. Відносно постійний склад усталених (тематичних) термінів, що склався в обох мовах, відіграє важливу роль при перекладі. Це ключові пункти фахового тексту, що впливають на глибину розкриття значень суміжних слів, які вводяться в текст як неологізми. Пошук еквівалентів рідною мовою ускладнюється фактором неоднозначності лексичних одиниць. Залежно від ПО вони набувають різних значень і визначень. Деякі терміни є власне-однозначними, не мають жодних побічних значень в тій чи тій ПО і завжди перекладаються абсолютним еквівалентом: *economics*, *money*, *market*, так само як і двох- чи багатокомпонентні кластери *agrarian economist*, *peasant-shareholder*, *farmer-entrepreneur*, *producer-day laborer*, *manager-harvester*, *entrepreneur-agrarian* – економіст-аграрник, селянин-пайовик, фермер-підприємець, виробника-поденника, менеджер-заготівельник, підприємець-аграрник. Частка таких термінів у загальному термінофонді не є дуже значною, тому переклад більшості галузевих термінів не обмежується простою заміною терміна його відповідником. У таких випадках переклад терміна насправді перетворюється на тлумачення звичайної лексичної одиниці через підбір назви до іншомовного наукового чи технічного поняття.

Переклад термінології аграрної економіки здійснюється за допомогою відомих міжмовних трансформацій лексичної, лексико-семантичної та лексико-граматичної заміни. Від вірного вибору прийому перекладу залежить точність передачі значень термінів. Одним із найпоширеніших лексичних способів перекладу є транскодування шляхом передачі звукової/орфографічної форми терміна, побічним ефектом якого є поява «хибних друзів перекладача», які попри формальну подібність в обох мовах мають різні значення. Не менш поширеним є метод калькування шляхом передачі комбінаторного складу слова, який замінюється відповідними елементами: *demand saturation* – насичення попиту, *consumer preferences* – уподобання споживачів. Широкого розповсюдження набув переклад описовим способом тих понять і реалій, які вже відомі в постіндустріальних суспільствах, проте тільки зараз з'являються в українському соціумі. Передача значень таких термінів можлива лише шляхом розкриття та додаткового пояснення змісту нових термінологічних одиниць.

До лексико-граматичних прийомів перекладу сучасних фахових термінологічних одиниць належить метод компресії шляхом компактного викладення думок через видалення надлишкових елементів. Рідше можна зустріти прийом конкретизації, який передбачає заміну лексичної одиниці з широким значенням одиницею з більш конкретним. Протилежний прийом генералізації має місце тоді, коли міра інформаційної упорядкованості іншомовної лексичної одиниці є вищою за міру упорядкованості одиниці перекладу: *The samples exhibit high resistivity*. – Ці зразки характеризуються значним опором.

Терміни аграрної економіки надходять в українську мову різними шляхами номінації, серед яких значне місце посідають транскодування, калькування, компресія, конкретизація, узагальнення, описовий переклад, термінологізація загальноновживаних слів на позначення певного наукового поняття; ретермінологізація готового терміна економіки, використання словотвірних компонентів для створення нових назв. Переклад термінів є відповідальним завданням, що потребує високого рівня володіння обома мовами, багатогранного сприйняття мовної картини світу і певного знання ПО, якої власне стосується переклад.

Перекладач виступає міжмовним посередником, який допомагає отримати необхідну інформацію рідною мовою, тим самим укорінюючи терміни-неологізми у словниковому фонді рідної мови. Перекладачі зазвичай обирають той чи той спосіб перекладу термінів

аграрної економіки, виходячи з контексту, або комбінують низку прийомів, аби точніше передати значення терміну мовою перекладу.

**СИДОРУК Галина,
БОРБИЧ Юлія**

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗОВИХ ДІЕСЛІВ

Розглянемо основні труднощі, які трапляються при вивченні і перекладі фразових дієслів у англійській мові. З цією проблемою стикаються іншомовні студенти, котрі вивчають іноземну мову, викладачі, перекладачі, лінгвісти, вчителі та багато інших категорій населення. Охарактеризуємо класифікації фразових дієслів та їхні характеристики. Актуальність проблеми полягає у високій частотності їхнього використання й активному вживанні у процесі комунікації.

Постановка проблеми. Викладання іноземних мов у закладах вищої освіти здійснюють з метою опанування студентами навиків мовленнєвої діяльності, правильності вимови, розуміння мовленнєвих явищ та перетворень, правильності вживання різноманітних фраз, слів та конструкцій. Усі ці складники є невід'ємними компонентами англійської мови. Зокрема, фразові дієслова є одним із цих складних мовленнєвих явищ. Вони відсутні в українській мові, тому вивчаючи їх, студенти стикаються з певними труднощами. Ці труднощі зумовлюються як в перекладі та вживанні, так і у фразовій семантиці цих дієслів.

Актуальність. Ця тема вартує дослідження, оскільки багато студентів стикаються із проблемою перекладу фразових дієслів під час вивчення англійської мови. Це є дуже важливим для акту комунікації, адже простежується значна частота вживання цих слів у англійській мові. Вони стають все більш поширеними, використовуються у різних стилях мовлення, юриспруденції, медицині та інших галузях.

Лексико-стилістичний набір фразових дієслів в мові є дуже широким. Їхній динамічний характер і можливість прикріплення різного роду атрибутів до смислового елементу робить їх особливо прийнятними для використання порівняно із відповідними простими дієсловами. Маючи високий експресивний характер, такі «метафори» зробили вагомий внесок у розвиток емоційного та ефектного засобу вираження значення в сучасній англійській мові.

Мета. Тези присвячені аналізу основних лінгвістичних проблем перекладу фразових дієслів, з якими можуть мати справу студенти. Запропоновано класифікацію і характеристику цієї групи слів, щоб дати студенту чітке уявлення про ці дієслова і запобігти проблеми під час перекладу з англійської на українську мову.

Виклад основного матеріалу. *Фразове дієслово* як термін походить від слова *фраза*, що означає найменшу можливу одиницю синтаксису. Вони містять у своєму складі двоє і більше елементів, що відрізняє їх від інших, простих дієслів. Фразові дієслова надають мові експресивне забарвлення. Прикладами таких дієслів є *give up*, *cut down*, *get on* та багато інших. Вживання групи цих слів є дуже важливим, адже воно робить мову більш природною та значно збагачує її.

До складу фразових дієслів, що є однією з головних ознак англійського дієслівного словотвору, входить моноксемне дієслово та післядієслівний компонент прислівниково-прийменникової природи, який внаслідок послаблення своєї прислівникової або прийменникової функції утворює з дієсловами відносно стійкі семантичні та синтаксичні сполучення. Фразове дієслово функціонує як поєднання дієслова й прийменника, дієслова і прислівника чи дієслова і прийменника з прислівником, ось чому його часто визначають як багатослівне чи двослівне дієслово. Таке поєднання можна визначити як «ідіоматичне», так як дослівний переклад кожного з компонентів не становить єдиного змісту всього поєднання. Точніше, він може бути зовсім іншим, і часом здогадатися про переклад усього фразового дієслова по його частинах неможливо.

Важливим є знати, що існує велика кількість класифікацій фразових дієслів і це залежить від ознак, які відрізняють їх від простих дієслів. Крім цього, завжди є дієслова, які допускають різне тлумачення. Тому класифікації фразових дієслів можна назвати досить

умовними. Згідно класифікації, що бере за основу кількість постпозитивів у складі фразового дієслова, їх неподільність та наявність чи відсутність додатка (перехідні/неперехідні дієслова), існує чотири типи фразових дієслів:

- 1) фразові дієслова з двома постпозитивами. Більшість цих дієслів вимагають після себе додатка, який може розміщуватись лише після фразового дієслова, не розриваючи його. Тобто, ці фразові дієслова є неподільні.

I'm looking forward to my holidays. You must face up to reality!

- 2) фразові дієслова з одним постпозитивом: перехідні та неподільні. Ці дієслова вимагають додатка, який стоїть після постпозитива, додаток не може розривати фразове дієслово.

I love coffee. I can't do without it in the morning! I'm counting on you to help me.

- 3) фразові дієслова з одним постпозитивом: перехідні та подільні. Ці дієслова вимагають додатка, який може стояти після постпозитива або між дієсловом і часткою (таким чином фразове дієслово є подільним). *We brought up this child.*

We brought her up. Jill asked me not to give her secret away.

- 4) фразові дієслова з одним постпозитивом: неперехідні. Ці дієслова вживаються без додатка.

Charles and Emily have fallen out again. You always show off at parties.

Залежно від ступеня семантичної єдності компонентів у складі фразового дієслова можна виділити два основних типи фразових дієслів, а саме:

- 1) фразові дієслова, що є близькими до вільних сполучень. Для них характерним є низький рівень семантичної єдності, а саме значення фразового дієслова можна легко вивести зі значень його складових (*to call back, to look for* etc.)
- 2) фразові дієслова, що відносяться до розряду фразеологічних одиниць. Вони характеризуються найбільшим ступенем семантичної єдності компонентів: значення сполучення при цьому неможливо вивести із значень компонентів, що входять до його складу (*bring up = educate, give up = stop doing smth* etc)

Висновки. Фразові дієслова є відкриттям суто англійської мови, тому іншомовним студентам проблематично їх розуміти та перекладати. Вірне вживання фразових дієслів робить мову більш природною та лексично багатогою, а їх правильне розуміння і відтворення під час перекладу є ознакою високого рівня володіння англійською мовою.

Викладачі повинні акцентувати на цій складній для розуміння темі, формування навичок правильного використання фразових дієслів у мові та збагачення лексичного запасу студентів. Загалом, вони допомагають виразити думки чіткіше та влучніше, ніж звичайні дієслова та передати ті аспекти значень, які не в змозі передати просте дієслово.

**СИДОРУК Галина,
БУНЧУК Олександра**

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ

Серед проблем, пов'язаних з перекладом документів міжнародного права, проблема лінгвістичної та правової адекватності видається найбільш серйозною. Тому перекладу термінології, зокрема юридичної, приділяється чимало уваги, оскільки в термінах відбиваються розбіжності суспільно-політичних систем та систем права. Переклад документації фізичних і юридичних осіб можна охарактеризувати як переклад текстів, що належать до галузі права й використовуються для обміну юридичною інформацією між людьми, які говорять різними мовами. Право є предметною галуззю, пов'язаною із соціально-політичними та культурними особливостями країни, тому юридичний переклад вважається одним із найскладніших видів перекладу тексту. Для адекватної передачі юридичної інформації мова юридичного перекладу має бути особливо точною, ясною й достовірною.

Тексти юридичного характеру мають високий ступінь перекладності, клішо-вані форми, містять інформацію, яка повинна оформлятися раз і назавжди встановленим чином, відповідно до суворих конвенцій [1, с. 282]. Багато в чому це зумовлено тим, що під час перекладу юридичних текстів як з української мови на іноземну, так і навпаки звичайних навичок перекладача недостатньо. Юридичний переклад не може бути коректним без використання спеціальних знань у відповідній галузі права, без знання специфіки конкретного виду правовідносин. Необхідно орієнтуватися в чинному законодавстві, а також володіти спеціальною лексикою і знати особливості використання іноземної юридичної термінології в конкретному контексті. Проблеми в перекладачі тексту юридичної спрямованості виникають переважно через те, що в мові перекладу відсутні словесні конструкції, які досить точно могли б описати терміни вихідної мови. При перекладі термінів та пошуку їх еквівалентів необхідно враховувати контекст, в якому вживається термін, і яким чином відповідний перекладений термін допомагає реалізувати його основне значення. Саме в залежності від контексту термін *charte* (фр.) в угоді стає не хартією або декларацією, а статутом: *la Charte de l'Organisations des Nations Unies* – Статут ООН; [2, с. 87] *constitution* – не конституцією, основним законом, а уста-новчим актом; *instrument* – не інструментом, а документом або актом; *nation* – країною, державою, а не тільки нацією або народом. В контексті реалізується значення терміну, контекст дає можливість виявити основні ознаки поняття за допомогою логіко-правових та граматичних зв'язків [3, с. 37]. На думку Л. К. Латишева, нерідко потрібні поправки на норму й узус, а також і інформаційна обізнаність носіїв мови перекладу. Тоді перекладач удасться до трансформацій.

Під час перекладу правових документів особлива увага повинна приділятися лексичній безеквівалентності, так як у всіх мовах існують слова та стійкі словосполучення іноземної мови, що не мають повних відповідників у вигляді лексичних одиниць. Деякі труднощі становить переклад словосполучень, що мають різний зміст у британському та американському варіантах англійської мови. Такі випадки не такі численні в юридичних текстах, однак некоректний переклад часто істотно спотворює сенс оригінального тексту [2, с. 69]. У британському і американському варіантах є словосполучення *Attorney General*, проте під час його перекладу потрібно враховувати, який варіант англійської мови використовується в конкретному випадку. У США посади Генерального прокурора та Міністра юстиції поєднуються однією особою, тоді як у Великобританії ці посади обіймають різні чиновники. Аналогічна справа й із перекладом словосполучення *Solicitor General* – заступник Генерального прокурора/заступник міністра юстиції. [3, с. 75]

У лексиці міжнародних договорів існує значна кількість слів, які вживаються у значенні, властивим їм лише у цих текстах. Деякі з цих лексем набувають нового значення, незафіксованого лексикографічними джерелами. Інші слова, у перекладі українською мовою, перекладачі замінюють певними фіксованими відповідниками, закріпленими за конкретними англійськими словами. Аби швидко вибрати правильний варіант перекладу, перекладачам необхідно знати основні види граматичних трансформацій. Досить часто при перекладі було застосовано заміна типу синтаксичного зв'язку, зокрема заміна простого речення складним: *The High Contracting Parties shall secure to everyone within their jurisdiction the rights and freedoms...* [2, с. 50] – Високі Договірні Сторони гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи. В англійському варіанті речення просте, а в українському – складнопідрядне з підрядним означальним. Також під час перекладу міжнародної нормативно-правової документації застосовують такі граматичні трансформації як функціональна заміна, розширення та транспозиція (інверсія).

Розширення має місце тоді, коли рівень складності речення в мові нижче, ніж вимагається для даного контексту в мові перекладу. Вилучення застосовується в тому випадку, коли рівень складності вихідного речення є вищим, ніж дозволяють можливості мови перекладу.

Найбільша проблема перекладу юридичної документації полягає в неможливості у деяких випадках знайти точний, адекватний переклад з однієї мови на іншу. Це ускладнює роботу перекладача. Різні види перекладацької діяльності неоднаковою мірою зберігають близькість до перекладу. Необхідно орієнтуватися в чинному законодавстві, а також

володіти спеціальною лексикою та знати особливості використання іноземної юридичної термінології в конкретному контексті. Тому важливим завданням під час перекладу документів міжнародного права є пошук відповідних українських еквівалентів.

Література

1. Калужная В. В. Стилль англоязычных документов международных организаций. Київ : Наукова думка, 1982.
2. Коммисаров В. Н., Рецкер Я. И, Тархов В. И. Пособие по переводу с английского языка на русский .Часть II. 1965.
3. Латышев Л. К. Перевод : проблемы теории, практики и методики преподавания. Москва : Просвещение, 1998.

**СИДОРУК Галина,
ГАЛЕТА Наталія**

«НЕПЕРЕКЛАДНЕ» В УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ КАЗКАХ

На сучасному етапі розвитку суспільства ми констатували факт підвищення інтересу загалом до казки, адже саме за допомогою цієї епічної форми доросла людина повертається до духовних цінностей, а дитина отримує першу інформацію про них. Ознайомлюючись з новою казкою, читач отримує можливість не лише пізнати іншу, поки що чужу для себе культуру, країнознавчі явища, традиції, а й через порівняння краще зрозуміти свої. Однак, хоч проблеми художнього перекладу досліджені вітчизняними науковцями в достатній мірі, окремі труднощі, пов'язані з трансформацією казок з однієї мови на іншу, ще спостерігаються в українській лінгвістиці.

Власні назви (оніми) займають особливе місце в мові, в номінативній діяльності людини. Вважається, що вони є найважливішим матеріалом у дослідженні питання про лінгвістичне відображення картини світу, оскільки являють собою унікальний прошарок лексики, який дозволяє простежити витоки становлення менталітету народу.

Одним із важливих аспектів під час вивчення онімів є віднесення їх до реалій. Реалія як важливе поняття в лінгвістиці та перекладознавстві в словниках поки не зафіксоване. Будучи носіями національного та/або історичного колориту, вони здебільшого не мають точних відповідників (еквівалентів) в інших мовах, а, отже, не піддаються перекладу на загальних підставах, вимагаючи особливого підходу [1].

Різновиди перекладу безеквівалентної лексики є такими:

1. Транскрипція.

Транскрипція передбачає введення відповідної реалії в текст перекладу за допомогою графічних засобів мови перекладу з максимально можливим наближенням до її оригінальної фонетичної форми: укр. борщ та англ. borshch, англ. LG та укр. Ел Джі.

Бажаність використання транскрипції при перекладі реалій зумовлена тим, що при вдалому транскрибуванні перекладач може подолати згадані вище труднощі: передачі як змісту, так і колориту. При відсутності в перекладі букви, що означає звук, схожий на звук в оригінальному тексті, використовують буквосполучення, що дають відповідне звучання. Так, українська ж передається в англійській мові через буквосполучення zh, x через kh, щ через shch.

Створення нового/складеного слова використовується в тому випадку, коли транскрипція (або транслітерація) неможлива чи небажана через певні причини. В такому разі введення неологізму – найпридатніший шлях збереження змісту та колориту реалії: створення нового слова чи словосполучення іноді вдається досягти майже такого ж ефекту. Такими новими словами можуть бути, в першу чергу, кальки та напівкальки. Тим часом назви казкових персонажів часто транскрибуються, транслітеруються чи перекладаються комбінованою реномінацією: *козак Мамариґа – Mamariha the Cossack; ілля Муромець – Ilya Muromets, Ilya of Murom.*

2. Калькування

Іноді калькування може перетворитися в буквальный переклад, особливо в випадках пов'язаних з реаліями-фразеологізмами. Наприклад, *...тобі лоб забриють – ...then your head will surely be shaven*. Тут калька не спрацювала через розбіжності в позамовній дійсності. Українська реалія фразеологічного характеру лоби забрити (забирати в царську армію) була породжена наказом, чинним до 1874р.: голити передню частину голови всім рекрутам до царського війська. Оскільки англомовний світ не знав такого брутального звичаю, англомовний читач може сприйняти цей вислів лише в прямому розумінні, тобто в цитованому вище контексті зовсім не сприйняти його. Тут єдиний вихід – описова перифраза з свідомою втратою значної частини країнознавчої інформації: *Брати на паницину ходили,/Поки лоби їм поголили!- My brothers slaved on the estate/And then, conscripted, marched away!*

3. Дескриптивна перифраза, чи перифрастичний (описовий, дескриптивний) переклад

Коротко охарактеризувати перифразу можна як описовий зворот, за допомогою якого явище, предмет, особа, реалія називаються не прямо, а описово, через характерні їх риси. Ось деякі зразки вдалих перифраз: *свячений – a consecrated dagger; постолі – ox-hide footwear; полонина – a mountain meadow; староста – the county chief; опришок – a peasant rebel; вин'ємо могоричі – we'll seal a bargain with a drink; за скриню подбай – start thinking about the dowry; на покуті – in the only corner by an icon; коровай – a wedding bread; оселедець – a long forelock*.

4. Гіперонімічне перейменування

Гіперонімічне перейменування – досить поширений вид перекладу реалій, пов'язаний із засадними поняттями лексичних трансформацій, категоризацією денотата, визнанням ізоморфізму частини й цілого, генералізацією. Усе це належить до мовних універсалій. Можливість такого виду трансляційного перейменування, такої деконкретизації по'язана з наявністю міжмовних гіпонімів, які так само зумовлені гіпонімією як мовною універсалією.

- *На кону скликають – на раду громадську, – сказав Максим [2] – They're calling people to the assembly, the community council, – explained Maxim [3]*. Реалія копа перекладена гіперонімом *assembly*, що вміщує значно ширше поняття, яке, однак, не містить у собі сему слова копа.

Ось як описує М. Коцюбинський головну героїню Маланку в повісті “Fata Morgana”: *Мала, суха, чорна, у чистій сорочці, в старенькій свитці*. У перекладі А. Бернгарда читаємо: *There was Malanka, small and thin, in a clean blouse and an old coat*.

5. Компенсація

Компенсація – це спосіб перекладу, за якого елементи смислу, прагматичні значення, а також стилістичні нюанси, тотожна передача яких є неможливою, а отже, такі, що втрачаються при перекладі, передаються елементами іншого порядку, причому необов'язково у тому самому порядку.

Українська народна казка цінна своїми зачинами та кінцівками, що насиченні атмосферою таємничості, гострих вражень, магії, чудес та зрештою безкінечного гумору, що робить її особливою в очах інших народів. Ці увіковічені словосполучення відкривають перед читачем мудрість та знання наших пращурів, тому важливо зануритися у джерело та донести до читача його життєдайну силу. Слід зберігати емоційне навантаження у прикладі *про людське око – to pretend, радий-радісінський – cheeky*, де типовий для української мови лексичний засіб передано іншим засобом; *мріяв-мріяв – thought and thought*, де перекладач тяжіє до збереження повтору і використовує компенсацію. Цей вид перекладу було використано для перекладу вигуків *у-у-у! – ugh! та От я й переміг тебе! Адзуськи!... – At last I've got the better of you! Have you?*, де перекладач використав питання із допоміжним дієсловом саме для збереження ефекту, створеного мовою оригіналу [4].

Отже, ми доходимо висновку, що у процесі роботи над перекладом тексту, перекладач, намагаючись передати деякі моменти, стає автором, у результаті виникає конфлікт двох постатей – безпосередньо автора та перекладача. Переклад українських казок на англійський кшталт – справа копітка, адже неможливо обдурити маленьких читачів та підсунути їм транскрибований переклад.

Література

1. Верещагин Е. М. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. Москва : Русский язык, 1983.
2. Франко І. Я. Зібрання творів: У 50 т. Київ : Наук. думка, 1978. Т. 6.
3. Franco I. Zakhar Berkut. Novel. Київ : Дніпро, 1986.
4. Словник української мови. Київ : Наук. думка, 1970-1980. Т. 4.

СИДОРУК Галина,
КУШНІР Ліза

ПОЛІСЕМІЯ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Серйозне дослідження паронімічних та паронімічних явищ і паронімічних конструкцій зокрема, розпочалося тільки у 60-х роках ХХ століття. У зв'язку з цим на сьогоднішній момент одним із найбільш дискутованих та недостатньо розробленим залишається питання про паронімічні явища.

Паронімія – це явище часткової звукової подібності слів при частковому або повному відмінності значень: *адресат* (той, кому адресують) - *адресант* (той, хто адресує), *інтелігентний* (розумово розвинутий, освічений, культурний) - *інтелігентський* (властивий інтелігентові); *personal* «персональний, особистий» - *personnel* «персонал, особовий склад»; *anterior* «передній, попередній» - *interior* «внутрішній». Існує кілька трактувань терміна «паронімія». У вузькому розумінні пароніми – близькі за звучанням і написанням слова, що мають наголос на тому самому складі, належать до однієї частини мови і до однієї тематичної групи, але мають відмінності у значенні. До таких слів належать пароніми: *веліти* - *воліти*, *базилік* - *базиліка*, *компанія* - *кампанія*, *career* «кар'єра» - *carrier* «носій, перевізник», *human* «людський» - *humane* «гуманний», *physics* «фізика» - *physique* «фізичні дані», *shadow* «тінь» - *shade* «відтінок», *ensure/insure* «гарантувати» - *assure* «запевнювати». У широкому розумінні пароніми – це слова, що при повній або частковій семантичній відмінності мають певну звукову подібність, причому їх морфемний склад до уваги не береться: *етика* - *естетика*, *дипломат* - *дипломат*, *камінь* - *кремій*, *коледж* - *котедж*, *комплекс* - *комплект*, *hare* «заєць» - *hair* «волосся», *diary* «щоденник» - *dairy* «молочний».

За звуковим значенням пароніми бувають як однокореневими, так і різнокореневими. Однокореневі пароніми - відрізняються один від одного лише суфіксами або префіксами: *земний* "пов'язаний із землею, землею сушею" - *земельний* "пов'язаний із землекористуванням" - *земляний* "зроблений із землі" – *землистий* "з частками землі", "за кольором подібний до землі"; *ефектний* "вражаючий" - *ефективний* "з позитивними наслідками" - *дефектний* "зіпсований. Різнокореневі пароніми бувають, коли відмінності між словами спостерігаються у корені слова, як наприклад у таких словах: *компанія* "товариство" - *кампанія* "сукупність заходів"; *continual* "регулярний" - *continuous* "тривалий, тяглий". За лексичним значенням пароніми бувають: 1) синонімічні – це слова, які є взаємозамінними в певних оточеннях: *показчик* - *показник*, *крапля* - *капля*, *ripiti* – *скриніти*; *special* "спеціальний" - *specific* "конкретний", *campaign* "кампанія" - *company* "компанія", *canal* "канал" - *channel* "джерело, річище"; 2) антонімічні: *прогрес* - *регрес*, *експорт* - *імпорт*, *еміграція* - *імміграція*, *густо* - *пусто*; *employer* "роботодавець" - *employee* "робітник", *immigrant* "іммігрант" - *emigrant* "емігрант"; 3) семантично близькі (контактні) – це ті слова, що не мають загальних словникових значень і тому в нормі не є взаємозамінними. Однак такі пароніми належать до одного семантичного поля: *крикливий* - *кричущий*, *церемонний* "манірний, проханий" - *церемоніальний* "урочистий, за певним розпорядком", *цегельний* - *цегляний*, *ніготь* - *кіготь*, *м'язи* - *в'язи*, *кристал* - *кришталь*;

special - specific; campaign - company; 4) семантично різні пароніми відрізняються тим, що не мають явних семантичних зв'язків.

Однак, на відміну від випадкових застережень, змішання дистантних паронімів регулярно відтворюється в мовленні й може бути розцінене як явище "негативної мовної норми", наприклад, помилкова взаємозаміна українських та англійських слів: *газ - гас, глуз - глузд, орден - ордер, дипломат - дипломант, ассерт "приймати" - ехсерт "заперечувати, виключати", bear "ведмідь" - beer "пиво", very "дуже" - vary "різноманітний"*.

Уживання паронімів може бути засобом уточнення думки. Іноді авторові досить звернути увагу на різну лексичну сполучуваність паронімів, щоб уточнити їхнє значення. Паронімія й паронімазія виконують роль звукового курсиву, виділяючи співзвучні слова, яким автор надає особливого значення. Простежуємо як паронімія і паронімазія можуть емоційно впливати на художній текст на прикладі цитат з творів відомих англійських письменників. 1. a) *Than the moon rose like a wonderful silver shield*. "Потім зійшов місяць схожий на дивовижний срібний щит". (Оскар Уайлд); 2. a) *I remember before the war, when Charles inspected the Corps on a white horse*. "Я пам'ятаю, ще до цієї війни, коли Чарльз оглядав цей корпус зверху на білому коні". (Джон Ле Карре); b) *They spent a time between death and rebirth as corpses and were buried*. "У цей час вони перебували між смертю і переродженням, як трупи, і були поховані". З поданих прикладів видно, що змішання або неправильне вживання даних паронімів може призвести до грубих лексичних помилок, до каламбурів або може стати причиною комічних ситуацій.

Отже, будь-яка мова багата різноманітністю стилістичних засобів, які надають їй виразності. Важливе місце посідають пароніми - слова, що призводять до плутанини та непорозумінь. Тому для передачі влучної та коректної думки необхідним є постійне вивчення мови, а при цьому в нагоді стають роботи видатних вчених, укладені словники труднощів, словники паронімів, різні дидактичні посібники та підручники.

Література

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). Москва : Междунар. отношения, 1975.
2. Мінаєва Л. В. Феденьов В. Б. Паронімія в мові та мовленні. 1982.
3. Левицький В. В. Лексична полісемія та квантитативні методи її дослідження // Мовознавство. 2003. № 4 С. 17-25

**СИДОРУК Галина,
ЛЕЛЕКА Анастасія**

ТИПИ ІНВЕРСІЇ ТА СПОСОБИ ЇЇ ПЕРЕДАЧІ У ПЕРЕКЛАДІ

Під інверсією розуміють відхилення від звичайного (прямого) порядку розташування як головних, так і другорядних членів речення. Розглянемо три основні види інверсії: 1. Граматична інверсія використовується не для вираження будь-яких додаткових смислових чи стилістичних нюансів перш за все тому, що інвертований порядок слів єдино можливий для даної граматичної конструкції. Так, у питальній формі англійського речення без питального слова на перше місце слід поставити допоміжне дієслово, в наказовому способі це місце займає основне дієслово-присудок. Тому граматична інверсія є лише носієм певного граматичного значення і не є безпосереднім об'єктом перекладу; 2. Смислова інверсія. Хоч в англійській мові порядок слів більш фіксований, ніж в українській, в низці випадків може бути використана зміна порядку слів для виділення чогось нового, тобто смислового центру висловлювання. Такий вид інверсії зазвичай має місце у тих випадках, коли в реченні відсутній прямий додаток, а на першому місці стоїть обставина: *In the corner stood a long low table. Thus began their friendship. Up in that lake country were many-many lakes*. Як і в українській мові, у таких реченнях група слів, що виражає нове (рему), ставиться у кінці речення. Оскільки в українській мові порядок слів може вільно мінятися для виділення

нового, передача смислової інверсії не завдає труднощів при перекладі, тобто такі речення перекладаються українською мовою дослівно: У кутку стояв довгий низький стіл. Так почалась їхня дружба. Там, в тому краю, було дуже багато озер; 3. Стилiстична iнверсія є сильним стилістичним засобом тому, що винесення на перше місце в реченні обставини (окрім обставини місця та часу) або додатка є відносно рідкісним явищем в англійській мові. При інверсії обставини на перше місце виносяться обставина, далі цде допомiжна частина присудка. Смиcлова його частина йде за підметом: *Gladly would we now consent to the terms we once rejected*. Зазвичай жодна iнверсія не може вiдобразити того, що досягається тут лексичним наголосом. Iнверсія визначається положенням синтаксично пов'язаних мiж собою членiв речення вiдносно один одного. Змiна порядку слiв не може бути не обмежена, оскільки пiдпорядковується певним правилам, тобто використовуються не всi можливи вiрiанти розмiщення членiв речення, а тiльки деякi.

Iнверсія членiв речення та словосполучень в англійській мові є дуже виразним емфатичним засобом, чого не можна сказати про українську мову. Тому ми часто спостерігаємо iнверсiйний порядок слiв в англійських художнiх текстах. О. Смирницький видiляє граматичну та стилістичну функції порядку слiв англійського речення: «Граматична iнверсія служить для формування деяких комунікативних типiв речень; стилістична iнверсія зумовлена навмисним порушенням прямого порядку членiв речення з метою емоційного або смислового видiлення певного елемента, зв'язування окремих частин складного речення та збереження тривалості думки».

Iнверсія прямого додатка. В українській мові iнверсія додатка не завжди створює гостре вiдчуття, а в англійській мові це дуже сильний стилістичний засiб. Поодинокi випадки iнверсії додатка, якi зустрiчаються в художнiй лiтературі, запам'ятовуються як курйози: *Money he had none*. – *Грошей в нього не було ані копійки*.

Iнверсія присвiйного займенника дуже цікава з точки зору перекладу. Присвiйний займенник у його наголошеній предикативній формі виносяться на перше місце в реченні, а iменник-пiдмет ставиться в кінці. Отримуємо надзвичайно емфатичну конструкцію: *Mine is a long and a sad tale*. – *Розповідь моя довга і сумна*. *Ours is a totally different purpose*. – *Мета наша зовсім iнша*.

Вiдхилення вiд встановленого порядку слiв у реченні має назву iнверсія, що є одним з найпопулярнiших мовних засобiв вираження авторського стилю, впливу на читача та створення образності тексту. Iнверсія входить у предмет вивчення стилістики як вiдхилення вiд норми. В англійській мові iнверсія членiв речення та словосполучень є виразним емфатичним засобом, який мiститься в англiомовних художнiх текстах. У процесі вiдтворення речень з iнверсією важливо розуміти функціональні особливості таких iнверсiйних конструкцій в тих чи iнших реченнях та комунікативну мету їхнього використання.

**СИДОРУК Галина,
ЛИТВИН Марина**

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПЕРЕКЛАДІ

Адекватності перекладу далеко не у всiх випадках можна досягти буквальним чи дослівним перекладом. Для того щоб отримати хороший результат, у сучасних перекладачiв є велике розмiття прийомiв, якими можна активно користуватись пiд час роботи. У сучасному перекладознавстві iснує велика кiлькiсть дослiджень цих прийомiв, але досі залишається загальноприйнятою класифікація на лексичні, граматичні та лексико-граматичні трансформації на яку ми будемо спиратись. До таких належать експлікація, компенсація і антонімічний переклад.

Метою нашого дослiдження – зробити загальний огляд цих прийомiв та показати на прикладах їх застосування у рiзних видах дискурсу: політичному, художньому та розмовному.

Розглянемо перший прийом. Експлікація (описовий переклад) – лексико-граматична трансформація, за якої лексична одиниця оригіналу замінюється словосполученням, яке експлікує її значення, тобто дає більш-менш повне пояснення чи визначення цього поняття мовою перекладу [1]. Ця трансформація частіше зустрічається при перекладі з англійської мови на українську, оскільки англійська – більш лаконічна мова. За допомогою цього прийому можна передати значення будь-якого безеквівалентного слова в оригіналі, як от *whistle-stop speech* – виступи кандидата в ході передвиборчої агітаційної кампанії: *No one supposes there are easy overnight solutions, the Rail Passengers Council said.* [3, с. 23] – *Ніхто не передбачає наявність простих раптових рішень, – сказав представник ради з захисту прав пасажирів залізничного транспорту.* Проте експлікація робить речення досить об'ємним, тому її доцільно було б використовувати у випадках, де потрібні недовгі пояснення.

Інший прийом – компенсація. Його визначають як прийом заміни елементу оригіналу, який неможливо передати засобами мови перекладу, підходящим за ідейно-художнім смислом елементом там, де це буде зручно за умовами мови перекладу [5]. Компенсація може мати семантичний або стилістичний характер. Семантична компенсація часто використовується для заповнення пустот, спричинених «безеквівалентною» лексикою: *And not just a slight accent with a subtle, charming southern lilt, but an all-out, unmistakable, like-a-drill-through-the-eardrum redneck drawl.* [7, с. 52] – *І не просто легкий акцент з тонким, знадним південним мотивом, а рішуча, нещадна протяжна мова з тоном, що точить і давить на мозок.* Компенсація також активно використовується при перекладі фразеологізмів, гри слів і каламбурів: *«Why, there they are!» said the King triumphantly, pointing to the tarts on the table. «Nothing can be clearer than that. Then again» – «Before she had this fit» – «you never had fits, my dear, I think?» he said to the Queen.* [6, с. 122] – *«Певно, що повернулись!» – тріумфально вигукнув Король, показуючи на таріль з пиріжками. – «Все ясно, крути – не крути...» – А далі це: «Ще доки на неї дур не найшов...». На тебе ж, любонько, здається, ніколи дур не наводить?» – звернувся він до Королеви* [2, с. 136].

Антонімічний прийом перекладу – це лексико-граматична трансформація, за якої заміна стверджувальної форми в оригіналі на заперечну форму у перекладі або, навпаки, з заперечної на стверджувальну супроводжується заміною лексичної одиниці мови оригіналу на одиницю мови перекладу з протилежним значенням. Цей прийом використовується для зняття можливого конфлікту між лексичною і граматичною сумісністю мовних одиниць в мові оригіналу і перекладу [4]. Іноді антонімічний переклад може стати єдиною можливістю правильно передати думку, коли буквальний переклад призводить до абсурду: *I wish I hadn't got married so young.* – *Якби ж я одружився пізніше.* Ця трансформація є доречною при такому явищі, як подвійне заперечення, і застосовується найчастіше при перекладі українською мовою: *You are not irreplaceable.* – *Тобі знайдуть заміну.*

Отже, короткий огляд лексичних, граматичних та лексико-граматичних прийомів перекладу дозволяє узагальнити існуючу практику перекладу і показати їх роль при перекладі з англійської мови на українську для досягнення адекватності перекладу.

Література

1. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва : Высш. школа, 1990.
2. Керрол Л. Аліса в Країні Чудес/ Л. Керрол [пер. з англ. В. Корнієнко]. Київ, 2001.
3. Черноватий Л. М., Карабан В. І., Набокова І. Ю. Практичний курс англійської мови ч. 2. Вінниця : Вид-во Нова Книга, 2005.
4. Казакова Т. А. Практические основы перевода. English-Russian. СПб : Изд-во Союз, 2001.
5. Умовний спосіб : навч.-метод. посіб. для студентів 3 курсу ф-ту «Референт-перекладач» / Нар. укр. акад., [каф. теорії та практики пер.; упоряд. В. В. Ільченко]. Харків : Вид-во НУА, 2016.
6. Carroll L. Alice's Adventures in Wonderland. L.: Penguin Books Ltd, 1994.
7. Weisberger L. The Devil Wears Prada/ L. Weisberger. N.Y. : Broadway Books, 2003.

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ

Переклад є видом творчої діяльності, що підпадає під правила лінгвістики та культурології. Кожна мова є унікальною, оскільки мовна модель світу визначається через культурологічні особливості, тобто соціальні особливості та етнічні норми. Культурологія стає невід'ємною частиною мовної моделі, а тому ми перекладаємо не мову, а культуру.

Мовна картина світу лінгвокультурного повідомлення постає як засіб втілення культурних стереотипів, символів, еталонів, які формують соціальний статус в суспільстві. Національна ментальність є важливим аспектом мислення і відображається в лексико-семантичній та граматичній систематизованій мові. Завдяки цьому вивчення і адекватність передачі національно-культурних особливостей тексту оригіналу в перекладацькому процесі займає чільне місце з позиції оптимізації міжкультурної комунікації.

У процесі перекладу кожен учасник комунікації вносить свій сенс. Перекладач передає зміст оригіналу таким чином, що він стає носієм і національної, і іноземної культури. Він створює власну перекладацьку картину світу, яка формує його свідомість. Реципієнт сприймає сенс похідного тексту крізь свою власну національну свідомість і свою власну національну культуру. Перекладач може належати тій самій культурі, що і автор, або ж бути представником іншомовної культури. У свою чергу, реципієнт може належати до тієї ж культури, що і перекладач, або іншомовної культури. Важливо підкреслити, що перекладач ревербалізує або девербалізує *інші сенси* стосовно автора, або реципієнта.

У сучасній інтерпретації проблеми взаємозалежності між мовою та культурою, яку вона відображає, головним поняттям є культурний компонент значення слова. Оскільки слово є позначенням тієї чи іншої реальності дійсності, то у його семантиці можна виділити екстралінгвістичний зміст, що відображає національну культуру, яка обслуговується мовою. Подібно до того, як в культурі кожного народу є загальнолюдське й етнонаціональне, так і в семантиці кожної мови є відображення як загального, універсального компонента культур, так і своєрідності культури конкретного народу. Універсальний компонент обумовлений єдністю бачення світу людьми, які належать до різних культур, що в XX ст. відбувалося, а в XXI ст. відбувається з особливою інтенсивністю, завдяки уніфікації мислення й розвитку техніки [3, с. 349].

У перекладі завжди присутній культурний компонент: на практиці перекладач постійно зустрічається з «культурно забарвленими» контекстами навіть у тривіальних ситуаціях. Сучасні дослідження у сфері лінгвокультурології переконливо доводять, що будь-який текст і висловлювання є культурно зумовленими, так, наприклад, поняття *хліб* у різних культурних спільнотах має неоднаковий зміст [2, с. 135].

Безумовно, якісний переклад потребує дотримання двох основних умов: еквівалентності термінів та адекватності перекладу. Адекватність вимагає «відтворення в перекладі функції вихідного повідомлення», в той час як під еквівалентністю мають на увазі максимально можливу лінгвістичну близькість термінів оригіналу і перекладу [1, с. 85]. Еквівалентом вважають сталу лексичну відповідність, яка повністю співпадає зі значенням іншомовного терміну. Потрібно відзначити, що досягти абсолютної тотожності при перекладі не завжди можливо. Так, в англійському праві в окрему галузь виділяється *land law*, що може перекладатися як *земельне право*, але відповідно до тлумачення британського словника це не зовсім правильно. Слово *land* в англійській юридичній термінології означає не тільки ділянку землі, але й будівлі, що знаходяться на ній, тобто нерухомість в цілому. У праві України немає окремої галузі, яка регулювала б подібного роду відносини. Тому, перекладаючи термін *land law*, правильніше було б використовувати переклад *право, що регулює операції з нерухомістю*.

Отже, лінгвокогнітивний рівень знань перекладача визначається трансформаціями та змістовними змінами концептів, спрямованими на передачу особливостей жанрової картини світу тексту оригіналу, лінгвокультурних реалій, системи цінностей і менталітету. Проблема досягнення адекватності перекладу тексту обумовлена самою природою даного явища, що залежить від низки чинників, що знаходять втілення в специфіці діяльності перекладача, який здійснює їхню інтеграцію в процесі трансформаційних перетворень.

Література

1. Алексеева И. С. Текст и перевод : вопросы теории. Москва : МО, 2008.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод : вопросы общей и частной теории перевода. – Москва : МО, 1975.
3. Гачев Г. Национальные образы мира. Москва : Советский писатель, 1988.

**СКОКОВА Марина,
МИХНЮК Сергій**

СПОСОБИ ТА ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ НАЗВ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ АГРАРНОМУ ДИСКУРСІ

Сільське господарство – важлива галузь економіки, яка забезпечує життєдіяльність суспільства не лише в Україні, а й у багатьох інших країнах світу. Усі зовнішньоекономічні зв'язки та міжнародні контакти нашої країни супроводжуються перекладацькою діяльністю. Тому цілком логічно, що питання перекладу наукових аграрних текстів сьогодні є темою наукових досліджень, оскільки дуже важливо віднайти шляхи уникнення непорозумінь в цій сфері. Особлива увага повинна приділятися вивченню шляхів досягнення адекватності та еквівалентності під час відтворення власних назв у текстах аграрного дискурсу, враховуючи їх структурні, семантичні і стилістичні особливості у перекладацькому аспекті.

Розглядаючи назви аграрних підприємств та організацій, беремо до уваги визначення Н. Подольської: «ергонім – власна назва ділового об'єднання людей, зокрема закладів, підприємств та гуртків» [1].

Назви аграрних підприємств та організацій в якості ергонімів мають стосунок до топонімів та соціонімів, оскільки «через свою прив'язаність до місця ергоніми зближуються з топонімами, а завдяки зв'язку з професійно об'єднаними групами людей – з позначенням колективів – соціонімами» [2, с. 65]. Як зауважила Б. Букчина, ергоніми – «це умовний термін на позначення об'єднаних назв різних соціальних груп людей, а саме – міжнародних, державних, проспілкових, суспільних, кооперативних та ін.». Також до цієї групи вчена зараховує назви виробничих організацій (установ), а наближеність ергонімів до топонімів пов'язує з їх співвідношенням з назвами приміщень.

Під час перекладу назв аграрних підприємств переважно використовуються комплексні трансформації.

Наведемо приклад: *der Deutsche Bauernverband* – *Німецька асоціація фермерів*.

Під час перекладу назви організації використано такі трансформації:

- 1) переклад еквівалентом: *Deutsche* = *Німецька*;
- 2) лексична трансформація (лексичне розгортання – слово перекладено словосполученням): *Bauernverband* = *асоціація фермерів*;
- 3) граматична трансформація (опущено граматикалізовану одиницю, зокрема, артикль *der*).

Інший приклад: *Verband Thurgauer Landwirtschaft* – *об'єднання виробників аграрної продукції Тургау*

Застосовано такі трансформації:

- 1) переклад еквівалентом:

- переклад еквівалентом топоніма: *Thurgauer* = *Тургау*,

- переклад еквівалентом поняття *Verband* = об'єднання,
  - 2) лексико-семантичні: конкретизація, семантичний розвиток та лексичне додавання: поняття *Landwirtschaft* «сільське господарство» перекладено з уточненням діяльності підприємства = *виробники аграрної продукції*.
  - 3) лексична трансформація (лексичне розгортання – переклад слова словосполученням): *Bauernverband* = асоціація фермерів.
  - 4) граматична трансформація – зміна порядку слів у словосполученні.
- Наведемо ще приклад: *Österreichisches Kuratorium für Landtechnik und Landentwicklung* – *Австрійське агентство з агротехніки та сільського розвитку*.
- Під час перекладу використано такі трансформації:
- 1) переклад еквівалентом:
    - переклад еквівалентом топоніма: *Österreichisches* = *Австрійське*;
    - переклад еквівалентом поняття *Landtechnik* = *агротехніка*;
  - 2) лексичні і лексико-семантичні трансформації:
    - функціональний аналог: *Kuratorium* (дослівно «опікунська рада») відтворено як *агентство*;
    - лексичне розгортання та прийом семантичного розвитку: *Landentwicklung* «землепорядкування» відтворено як *сільський розвиток*.
- Отже, під час перекладу назв аграрних підприємств використовують такі перекладацькі прийоми, як еквівалентний переклад, лексичні (переважно лексичне розгортання, функціональний аналог, конкретизація, лексичне додавання, семантичний розвиток тощо) і граматичні трансформації (опущення граматизованих одиниць, заміна порядку слів у словосполученні тощо).

Література

1. Подольская Н. В. О развитии топонимической терминологии. *Развитие методов топонимических исследований*. Москва : Наука, 1970. С. 46–55.
2. Суперанская А. Общая теория имени собственного. Москва : Наука, 1973.

ТЕРЕХ Анастасія,

ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ФУТЗАЛЬНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Мета нашого дослідження – виявити проблеми перекладу англійських футзальних термінів українською мовою. Актуальність проблематики полягає у відсутності уніфікованої і стандартизованої термінологічної бази футзального дискурсу в українській мові, де під футзальним дискурсом розуміються тексти, термінологічні системи такого виду спорту як футбол.

Наразы у вітчизняному просторі вивчення цієї проблематики відсутні. На нашу думку, це можна пояснити тим, що футбол є відносно молодим видом спорту. Він почав розвиватися в середині 20-го століття, а перші офіційні змагання з футболу в світі взагалі відбулися лише у 1965 році, а в Україні – в 1994. Аналогічно з іншими системами термінології, термінологія футболу відзначається своєю унікальністю. Опрацювавши літературу, ми визначили, що єдиним джерелом футзальних термінів українською мовою є офіційні правила футболу. На нашу думку, це і є основна проблема, що може бути перспективним напрямом розвитку перекладацької діяльності у майбутньому.

Матеріалом цієї розвідки слугував текст блогу Дуга Ріда, професійного футболіста з Англії. Матеріали дослідження демонструють чітку особливість, яка позначається відсутністю в українській мові еквівалентів для англійських футзальних термінів. Іншою особливістю є те, що деякі відповідники, на нашу думку, є і належать до сленгу чи професіоналізмів. Наприклад, порівняймо кілька футзальних термінів англійською та

українською мовами: 1) англ. *back door cut* 'a feinting movement behind a defender, who is trying to anticipate, in order to open a passing line' – укр. гойдання (сленгове) 'фінт, що передбачає хибний рух позаду захисника задля отримання передачі' (власний переклад); 2) англ. *screen* 'when an attacker cuts (runs) between the ball carrier and their direct opponent. Used to relieve the pressure on the ball' – укр. ширма 'дія атакуючого гравця без м'яча, яка спрямована на те, щоб відволікти захисника від гравця з м'ячем, тим самим змінивши тиск. Полягає у тому, щоб пробігти між гравцем в атаці із м'ячем і захисником, що грає проти нього' (власний переклад); 3) англ. *delaying* 'when a player acts to slow down the attack or defence to allow their teammates to recover and take their correct positions' – укр. пласування 'дія гравця, спрямована на те, щоб уповільнити атаку суперника, аби дозволити своїм товаришам по команді повернутися і зайняти правильні позиції' (власний переклад).

Оскільки немає загальноприйнятої практики щодо перекладу англійських футзальних термінів українською мовою, наразі ми пропонуємо використовувати описовий метод перекладу. У перспективі, для заміни довгого і незручного, на нашу думку, пояснення, яке ще й може варіюватися, нами пропонується ідея створення єдиної бази перекладу англійських футзальних термінів українською мовою: англ. *to recover* – укр. повернутися додому, сісти на свою (половину поля) (сленгове); англ. *fly goalkeeper* – укр. п'ятий польвий (професіоналізм); англ. *isolation* – укр. звільнення зони (професіоналізм); англ. *pivot* – укр. стовп (професіоналізм) тощо.

Як демонструють вищенаведені приклади, українська мова пропонує еквіваленти зазначеним англійським термінам, але ми їх відносимо до сленгової і професійної лексики, оскільки вони не зафіксовані в офіційних джерелах. Результати аналізу роботи можна сформулювати у таких висновках:

1) необхідність підбору відповідників для іноземних, зокрема англійських, футзальних термінів в українській мові;

2) потреба заповнення прогалин української мови у футзальному дискурсі, що утворилися через сповільнений розвиток даного виду спорту в Україні;

3) створення єдиної уніфікованої і стандартизованої бази перекладу англійських футзальних термінів українською мовою як один із основних напрямків розвитку такого роду дослідження.

ЦАРЕНКО Данило,

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ БІЗНЕС-ТЕМАТИКИ СФЕРИ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ

З кожним днем все більше людей вступає в ринкові відносини із зарубіжними компаніями. Внаслідок цього, дуже важливим стає адекватний переклад маркетингової лексики з метою запобігання можливого непорозуміння між учасниками комунікації. Основна проблема полягає в тому, що велика кількість лексичних одиниць, що належать до сфери економіки, має декілька варіантів перекладу та в більшості випадків це стосується окремих слів. Тому актуальність дослідження зумовлена невпинним зростанням обсягів англомовної літератури у сфері інтернет-маркетингу. Мета дослідження полягає у виявленні та комплексному аналізі особливостей перекладу англомовних термінів інтернет-маркетингу українською мовою.

Матеріалом дослідження є вибрані терміни зі сфери інтернет-маркетингу, взяті з сучасних тлумачних словників економічної тематики (Reverso Context, Abbyu Lingvo, Multitran та спеціалізованому тлумачному словнику з інтернет-маркетингу Glossary-Internet) та періодичних видань даної теми (Media Post, SEM Post, Search Engine Land, The Economist).

Предмет дослідження, його мета та завдання зумовили використання як загальнонаукових, так і лінгвістичних методів, а саме: описового методу, який використовувався для наукової інтерпретації фактичного матеріалу, методу абстрагування і

узагальнення, який застосовувався для виокремлення та узагальнення найважливішої інформації з проблеми, що вивчається, зіставного методу.

Особливості перекладу англomовних термінів інтернет-маркетингу українською мовою майже не було проаналізовано, що обумовлює цінність отриманих результатів для проведення подальших досліджень в галузі перекладу. Так, у нових галузях знань замість відповідного однослівного терміну може використовуватись його коротка дефініція. Адекватний переклад термінів цього напрямку прискорює процес обміну інформацією між фахівцями по всьому світу.

Термін позначає поняття, яке так само є уявленням про об'єкт чи предмет. На відміну від звичайного слова термін позначає спеціальне поняття, яке відображає названий об'єкт дійсності у всій його повноті, в той час як звичайне поняття є лише узагальненим представленням об'єкта. Економічні терміни підлягають спеціальній лінгвістичній класифікації. Вони можуть бути класифіковані за такими ознаками: змістовність, формальність, функціональність, тощо. Всі ці класифікації можуть бути пов'язані з тими конкретними економічними науками і областями знання, в яких вони використовуються.

Оскільки поява в сучасних мовах величезної кількості нових термінів, без сумніву, є одним із наслідків науково-технічної революції, з поширенням нових технологій та досягнень існує гостра необхідність відтворити терміни англійської мови українською мовою та ввести їх у професійний вжиток. Під час дослідження особливості перекладу такої лексики розглядалися на прикладі класифікацій Н. Виноградової та П. Горшкова.

Досліджуючи способи передачі термінів інтернет-маркетингу українською мовою, можна виділити ті, що використовуються з найбільшою частотою, а саме: транслітерація, семантичне калькування, перетворення складного слова в словосполучення та навпаки, змішане запозичення, альтернативний спосіб номінації, квазізапозичення, перетворення багатокомпонентного терміну в термін з меншим числом компонентів та інші. Також особливу увагу привернув переклад аббревіатур. У кожному випадку перекладу аббревіатури використовувався спосіб передачі зі збереженням графічної форми вихідної мови. З великою частотою аббревіатура залишається незмінною, оскільки ще не всі терміни з таких галузей, як SEO, SEM, контент-маркетинг, маркетинг впливу, маркетинг в електронній комерції, SMM, прямі розсилки, контекстна реклама та інших, знаходяться у вжитку українських спеціалістів. Тому доцільно постійно оновлювати знання з даної тематики та здійснювати пошук достатньо наповнених тлумачних термінологічних словників сфери інтернет-маркетингу.

Отже, проблема способів перекладу термінів бізнес-тематики в сфері інтернет-маркетингу є актуальною, сучасною та потребує постійного вивчення. Через доступність, можливість постійних змін, розширення та постійного вдосконалення, інтернет-маркетинг є надзвичайно цінною сферою для вивчення та вдосконалення знань та умінь з даної галузі. Ураховуючи результати проведеного аналізу перекладу текстів сфери інтернет-маркетингу та досліджень спеціалізованих електронних тлумачних словників термінів інтернет-маркетингу, можна провести частотне порівняння використання тих чи інших способів перекладу.

**ЧАЙКА Оксана,
БОНДАР Руслана**

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА В ПЕРЕКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЮ

Сьогодення у мовознавстві характеризується значними викликами, оскільки наука й технології завжди перебували в тісній взаємодії, а в наші дні перехід на цифрові технології, розвиток інфраструктури цифрових баз даних потребують все більшої зосередженості в роботі з великими масивами таких даних, в тому числі текстових. Зі швидкістю руху розвитку технологій прямує потреба в міжмовній комунікації. Зовсім не дивно тоді, чому

власне переклад стає ще гостріше, аніж у минулі десятки років, невід’ємною частиною людського існування. Услід за Є.В. Бреус, «переклад – це акт міжмовної комунікації. При перекладі має місце не тільки контакт двох мов, а й зіткнення двох культур» [1, с. 17]. Аналогічно є певні складнощі й невизначеності до одностайності щодо підходів до визначення терміна в українській та англійській мовах. Так, на сьогодні не існує однозначного й усталеного визначення й трактування поняття «термін» у термінознавстві, терміни лісового господарства не є виключенням. Кожен з науковців – вітчизняний чи зарубіжний, по-своєму подає дефініцію терміна, розширюючи чи звужуючи поняття. На нашу думку, з-поміж новітніх підходів до вивчення й аналізу термінів у різних термінологічних системах обґрунтованим є підхід і класифікація О. Чайки (2019). У той же час слід зазначити, що автор класифікації термінів у визначених терміносистемах наголошує на початковому етапі дослідження й зазначає, що робота ведеться лише на матеріалах конкретно визначених фахових мов. Зокрема, у сфері права вирізняється стаття «Англійські мономіали у фаховій мові права» О. Чайки та Ю. Закатей, у котрій автори науково обґрунтовують необхідність дещо по-іншому поглянути на дослідження термінів і аналіз правових термінів у лінгвістиці.

Українські правові терміни у фаховій мові юристів та інших правників називаються мономіалами, зважаючи на їхню просту чи складну структуру. Як бачимо з зазначеного вище, підходи та намагання не лише стандартизувати й уніфікувати терміни у міжмовній і міждержавній площинах на сьогоднішній день залишаються до кінця невирішеними.

Щодо англійських термінів лісового господарства у перекладі українською важливо зазначити таке. У терміносистемі лісового господарства та лісотехнічного виробництва в англійській мові відсоток поліструктурних, тобто полікомпонентних термінів дуже високий, наприклад: англ. *fixation of wood protective means* та укр. *фіксація захисного засобу в деревині* ‘перехід у деревині водорозчинних захисних засобів у нерозчинний стан’ [REUFD, с. 256]; англ. *forming of wood fiber mat* та укр. *формування деревноволокнистого килима* ‘комплекс технологічних операцій для надання килиму необхідних фізико-механічних властивостей’ [REUFD, с. 256]; англ. *wood fiber board waste* та укр. *відходи деревноволокнистої плити* ‘частина плити, відокремленої при форматному розрізанні готової плити’ [REUFD, с. 130]; англ. *cooling of wood fiber board* та укр. *охолодження деревноволокнистої плити* ‘охолодження деревноволокнистої плити’ [REUFD, с. 131] та ін. Це зумовлюється тим, що терміносистема лісового господарства та лісотехнічного виробництва в англійській мові обслуговує сферу регулювання лісових, лісівничих і лісотехнологічних відносин суспільства, тут не повинно бути двозначності, пов’язаних з мовним вираженням відповідних термінів і понять як усередині мовної системи, так і в процесі здійснення перекладу українською мовою.

Англійські терміни лісового господарства та лісотехнічного виробництва в українській мові, які за своєю будовою та синтаксичним типом утворення є трикомпонентними та формуються за допомогою стрижневого іменника і прикметників, що його модифікує, як правило, співвідносяться у перекладі українською мовою з трикомпонентними термінами лісового господарства та лісотехнічного виробництва, що також утворюються за подібною моделлю або аналогічною – стрижневий іменник в однині чи множині, що модифікується прикметниками. Проте відмінною рисою є переклад українською мовою герундіальних термінів-словосполучень в англійській мові. Здебільшого відповідниками у перекладі українською термінам лісового господарства та лісотехнічного виробництва, що утворилися за допомогою герундія і допоміжних елементів, є термін-словосполучення, стрижневий елемент якого виражається абстрактним іменником, наприклад: укр. *обладнання теплове для сушарень* і англ. *heating unit for drier*, укр. *ребросклеювання шпона безстрічкове* і англ. *veneer edge composing*.

Література

1. Бреус Е. В. Основы теории и практики перевода с русского языка на английский. Москва : Изд – во УРАО, 2002.

2. Chaika O. Ukrainian for Law and Portuguese for Law as 'Understudied' Languages for Specific Purposes. *International Journal of Philology*. 2018. Vol. 1 (11), pp. 118-127.
3. Chaika O. Monomial Variables in English Audit Terminology. *International Journal of Philology*. 2019. Vol. 10 (1), pp. 100-108.
4. Chaika, O., Zakatei, Yu. Monomials in English for Law. *International Journal of Philology*. 2019. Vol. 2 (14), pp. 114-121.
5. REUFD – Російсько-англо-український лісотехнічний словник / Укл. І. Дерев'янка, В. Радкевич, В. Сидоренко та ін.

ЧУМАК Тетяна

НОВАЦІЇ ТА ТРАДИЦІЇ В ПЕРЕКЛАДІ С.ШЕВЧЕНКОМ ПОЕМИ АНТОНІЯ МАЛЬЧЕВСЬКОГО «МАРІЯ»

Кожен народ у світі є носієм власної, автентичної культури. Пізнання, взаємозбагачення та взаємопроникнення культур відбувається через культурний діалог, що сприяє також національному самоусвідомленню.

Це чи не найбільшою мірою стосується культур України та Польщі, про що свідчить багатовікова спільна історія цих країн. Саме тому проблема українсько-польських зв'язків у галузі культури як найбільш результативної та масової форми спілкування завжди викликала інтерес дослідників.

Проголошення незалежності України та перемога демократичних сил у Польщі, встановлення між державами відносин на рівні стратегічного партнерства стали поштовхом для історичного висвітлення різноманітних аспектів у стосунках двох країн на основі їх комплексного вивчення та аналізу на тлі оновленої Європи.

Серед літературних досягнень в українсько-польських культурних відносинах вагоме місце займає перекладацька діяльність Станіслава Шевченка.

Нині Станіслав Шевченко – перекладач і упорядник двох двомовних антологій сучасної польської поезії, вибраних творів лауреатів Нобелівської премії Чеслава Мілоша та Віслави Шимборської, віршів і поем Кароля Войтили (Папи Римського Івана Павла II), а також книги Антонія Мальчевського «Марія». У Польщі митець відомий насамперед завдячуючи перекладам на польську мову його витонченої лірики, чудової, «наче фрески на високій соборній стіні» [3].

Поема «Марія» була першою поетичною повістю польського романтизму, але не менш важливим є той факт, що цей твір дав початок цілій школі в польській літературі XIX сторіччя, яка своє натхнення знаходила в Україні.

«Нікому не нав'язую свої думки, але гадаю, що в теперішній поетичній польській літературі немає твору, який за розмірами вкладу, стійкістю духу, чи, нарешті, умілою шикарною спритністю, справді художньої експозиції, перевершив би цю повість Мальчевського» (Маврикій Мохнацький, польський поет, публіцист, громадський діяч, теоретик польського романтизму).

«Марія» була написана під впливом української народної творчості та мальовничої природи України, зокрема, Наддніпрянщини, Волині, Поділля і Полісся. Але дії поеми відобразили реальні події. Йшлося про конфлікт між Францішком Салезієм Потоцьким та його сином Станіславом Щенсим. Син одружився проти волі батька. Це 17 лютого 1771 року призвело до вбивства дружини молодшого з цієї магнатської родини – Гертруди. Про цю історію у свій час багато говорилося та писалося у тогочасній пресі. Історія дещо Шекспірівська і несе багато злочинів. Мальчевський же перемістив дію поеми в Україну 1660 року. Вона отримала назву ім'ям головної героїні – «Марія».

Як зазначають дослідники, художній переклад має двоїсту природу: з одного боку, він є продуктом міждисциплінарної комунікації, але в той же час він багато в чому обумовлює і визначає її. Переклад виконує дві основні функції: інформативну (посередницьку) і творчу. Виявляючи надзвичайну чутливість до авторського тексту, до його внутрішньої структури та

мелодики, Станіслав Шевченко не тільки правильно відтворив ідеї поеми «Марія», а й відобразив спосіб художнього втілення цих ідей, передав образність оригіналу з не меншою силою, ніж це зробив його автор:

Гей, куди, козаче, женеш коня баского?
Чи побачив зайця прудкого, степового?
Чи, думки розбурхавши, у жаданні волі
За вітром українським линеш на роздоллі?
Для порівняння наведемо текст оригіналу:
Ejty! Naszybkimkoniugdziepędzisz, kozacze?
Czyzaoczyłzająca, co nastepieskacze?
Czyrozigraszymyśli, chceszużyćswobody
I z wiatremukraińskimpuścićsię w zawody?[5].

Зберігши форму, зміст, структуру і естетичний вплив оригіналу тексту, урахувавши мовні особливості поеми, перекладач передав думки оригіналу, виклавши їх за допомогою правильної літературної мови.

Серед філологів поширена так звана «теорія неможливості перекладу». За цією теорією повноцінний переклад з однієї мови на іншу взагалі неможливий внаслідок значної розбіжності виразних засобів різних мов; переклад нібито є лише слабким і недосконалим віддзеркаленням оригіналу, що дає про нього вельми окреме уявлення. Однак читаючи поему Антонія Мальчевського «Марія» в перекладі Станіслава Шевченка, ми спостерігаємо вражаючу точність і ясність. Без сумніву, перекладач доніс до читача всі думки, висловлені автором, зберігаючи не тільки основні положення, але також нюанси і відтінки вислову.

Жоден переклад не може бути абсолютно точним, тому що кожна мова відрізняється своїм складом, в ній просто може не бути таких слів, які би точно відобразили те, що хотів виразити автор, тому і не може досконало передати зміст оригіналу, що неминуче призводить до втрати певного об'єму інформації.

Піклуючись про повноту передачі вислову, перекладач разом з тим нічого не додає від себе, не доповнює і не пояснює автора, дотримуючись максимальної точності тексту оригіналу. При перекладі поезії перед С. Шевченком, звичайно ж, постійно виникала проблема розбіжності у смисловому навантаженні та стилістичній виразності слів і зворотів польської й української мов. Однак як досвідчений перекладач, Станіслав Шевченко зумів відтворити головні елементи тексту поеми з усією можливою точністю, не нав'язуючи читачеві свого бачення образу та власних інтерпретацій, при цьому кожна фраза твору в його перекладі звучить влучно і природно, не зберігаючи ніяких слідів синтаксичних конструкцій оригінального тексту. Для польської класичної поезії характерний 14-складовий силабічний вірш. Дотримуючись класичної ритміки поеми Антонія Мальчевського, підбираючи влучні рими, перекладач зумів зберегти ще одну характерну особливість польської класики – обов'язкову цезуру (внутрішню паузу) посередині тринадцятискладового рядка:

Nie, tenurocznypółysk, co jejoczykrasi,
Nieznikomý – bo z duszy – chyba go śmierćzgasi.
Leczgdykirrycerzdostrzegł I posepnaradość,
Co przyżałjbnejszacieażćmiprzezswąbladość...

О, ні! Чудовий погляд, який обличчя красить,
Не зникне, бо з душі йде, його лиш смерть погасить.
І раптом він побачив, що радісну бентежність
Затьмарює вже блідість у траурній одежі [5, с. 98].

Свої пошуки в галузі перекладу Станіслав Шевченко порівнює з апроксимацією – це наближення шляхом безкінечних проб до адекватного контуру, до ідеалу. Блискучий

математик, він використовує свої знання як при перекладі з інших мов, зокрема, з польської, так і при творенні власних неповторних поезій.

Отже, художній переклад С. Шевченка класичної поеми Антонія Мальчевського «Марія» поєднав у своїй суті складний комплексний характер перекладацьких трансформацій. Він несе в собі максимум віддачі перекладача, його ідеї перекладу, його позитивне відношення до самого оригінального твору.

Ця глибока, кропітка праця може стати джерелом досліджень для багатьох краєзнавців, істориків та мовознавців, а не лише літературних критиків. Натомість для широкого кола читачів це передусім захоплюючий твір, від якого неможливо відірватися, не перегорнувши останньої прочитаної сторінки, читаючи на одному подиху. Такій атмосфері сприяє не лише динамічна зміна подій, цікавий сюжет чи конфліктність змалюваної ситуації, а й напрочуд майстерний, вдалий переклад, до якого не виникає жодних зауваг.

Література

1. Тому що вони суцї: Антологія сучасної польської поезії; Упоряд. С. Шевченко. Львів : Каменярь, 2005.
2. Жулинський М. Україна і Польща: перспективи набуття реальної Європи. *Всесвіт*. 2002. №1/2. С. 143-150.
3. Смащ Вольдемар. Панорама сучасної польської лірики. *Тому що вони суцї: Антологія сучасної польської поезії*; Упоряд. С. Шевченко. Львів : Каменярь, 2005.
4. Мальчевський Антоній. Марія: Українська повість [текст]: Поема. Пер. з польськ. та впоряд. С.Шевченка. Львів : Каменярь, 2016. 199 с.: іл.
5. <http://referat.niv.ru/view/referat-international/128/127905.htm>
6. <http://xreferat.com/59/1329-3-ukra-no-pol-s-k-v-dnosini.html>

ЩЕРБИНА Наталія,

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ІДІОМ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Ідіома – це сталий вираз властивий тільки конкретній мові та культурі. При дослівному перекладі подібного виразу, сенс спотворюється або повністю втрачається. Способи перекладу англійських ідіом побутової тематики:

1. Описове пояснення значення [1]. Якщо англійська ідіома не має в українській мові еквіваленту або аналогу, а дослівний переклад малозрозумілий, перекладачеві необхідно відмовитись від передачі образності та використовувати описовий переклад – з поясненням змісту ідіоматичні одиниці за допомогою вільного сполучення слів. *If you want to be a member of this club, you are to abide by.* – *Якщо ти хочеш стати членом цього клубу, ти мусиш дотримуватися правил.* *I wouldn't offend you for all the tea in China.* – *Я б ніколи тебе не образив, якою б не була причина!* [3].

2. Щораз більшої популярності в перекладі ідіоматичних виразів набуває еквівалентний переклад: *Come on in. Sit down and feel at home.* – *Заходь і почувай себе як вдома.* Такі образні фразеологічні одиниці в рідній мові, які повністю відповідають по змісту якому-небудь англійському фразеологізму і які базуються на одному з ним образі перекладаються за допомогою еквівалентів: *early bird* – *рання пташка*; *to stew in one's own juice* – *варитися у своєму соку*; *to be born under a lucky star* – *народитися під щасливою зіркою*; *to pour oil on the flames* – *підлити масла у вогонь*.

3. Фразеологічні аналоги. Кількість образних ідіом, які співпадають по змісту та образності в англійській та українській мовах, порівняно невелика. Значно частіше перекладачеві треба використовувати українську ідіому, аналогічну за змістом англійській, але, яка базується на іншому образі, як наприклад: *a drop in the bucket* – *капля у морі*; *a fly in the ointment* – *ложка дьогтю в бочці з медом*; *it is raining cats and dogs* – *лє як з відра* [3].

4. Дослівний переклад (калькування) ідіом. Дослівний переклад не є фразеологічним

перекладом, бо він не використовує готові ідіоми, які є у мові перекладу, а кожного разу створює новий образний зворот, чужий рідній мові, хоча і зрозумілий: *to grind (one, something) to powder* – *розтерти, стерти на порошок (когось, щось)*; *to keep a dog and bark oneself* – *тримати собаку, а лаяти самому*, *love me, love my dog* – *любиш мене, люби і мою собаку* [2].

5. Контекстуальні заміни при перекладі полягають в тому, що перекладач намагається знайти таку українську ідіому, яка хоча і не відповідає за значенням англійській, але з достатньою точністю передає її зміст у даному конкретному контексті: *fetch and carry for* – *бути на побігеньках*, *to work one's fingers to the bones* – *працювати не покладаючи рук*, *to pull foot* – *рвати кігті (швидко тікати)*.

Отже, дослідження специфіки перекладу ідіом побутової тематики дає можливість розширити гаму засобів передачі значення таких ідіом, визначити оптимальні способи їх перекладу за допомогою застосування положень когнітивної лінгвістики. Перспективою подальших досліджень є аналіз ідіом в англійській мові та пошук ефективних способів їх перекладу, зокрема можливостей застосування еквівалентного перекладу, в межах контекстуального аналізу та основних положень когнітивістики.

Література

1. Свешнікова О. В. Особливості перекладу фразеологічних одиниць англійської мови на українську. *Прикладна лінгвістика 2014: проблеми та рішення*. Київ, 2014 С. 15–17.
2. Петрова Н. Д. Англійські фразеологічні одиниці з національно-культурологічним компонентом. *Іноземна філологія*. Київ, 2013. С. 40–50.
3. Англо-український фразеологічний словник / Уклад. К.Т. Баранцев. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2005.

ЯРЕМЕНКО Наталія

STRATEGIES OF RENDERING ENGLISH SCIENTIFIC AND TECHNICAL TERMINOLOGY INTO THE UKRAINIAN LANGUAGE

In connection with the strengthening of international relations, the strengthening of economic ties between different countries, the integration of European countries and the world, the development of science and technology, the importance of the foreign language as an important determinant of socio-economic, scientific and technological and general cultural progress is gaining ever more importance. Today we can observe significant transformations in all spheres of modern society, especially in the field of science and technology. Accordingly, there is a growing need for a high-quality translation of scientific and technical literature and an efficient exchange of professional information in order to ensure the maximum level of translation accuracy and adherence to professional ethics standards, which is directly related to the adequate use of professional terms. Translation of terminology is one of the most complex issues in the field of linguistics and translation science, therefore, the problem of translation of the terminology used in the field of science and technology is topical nowadays, as the terms form a special layer of vocabulary that is rapidly evolving and updating, and therefore require close attention on the interpreter's side. At the present stage of the development of translation studies, issues of translation of English terminological units has become of particular importance, since English is the language of international communication, business, science and technology.

As to the basic methods of research, we use comparative and descriptive methods that have found practical application in the theory and practice of translation when comparing systems of different languages, and in our case - in search of optimal translation strategies for the transferring English-language terms of the scientific and technical sphere into the Ukrainian language taking into consideration the specifics of both languages.

An important place in the scientific and technical translation is the translation of terms and terminological compounds that make up terminology systems in sciences and branches of knowledge, as well as specific stamps and cliches, which primarily characterize the sphere of professional communication in its oral and written forms.

The term is identified as a word or phrase, which denotes the concept of a special sphere or activity and is part of the general lexical system of language through a specific terminology system (terminology). The term is considered to be a word or sublanguage phrase, which has a special meaning, expresses and forms a professional concept and is used to name scientific and vocational and technical objects and the relationship between them. Considering the status of the term in the language system, scholars emphasize that, above all, the latter belongs to the general class of lexical units. Even then, a specific characteristic is added to it, which contrasts with the general one. The founder of the terminological school D. Lotte believes that the terms as lexemes, denoting a fixed concept, are short, devoid of polysemy, synonymy, homonymy. T. Kyiak states that one can not find a significant difference either in form or content between the words of the general vocabulary and the word of the terminological vocabulary. On the basis of the analysis of the definitions presented in the special literature, we can define the term as a special unit denoting a definite fixed concept of scientific or professional use (abstract or concrete), which is characterized by conciseness, usually monosemantic and limited by the sphere of use. At the same time accuracy, meaningful and structural systemic are constant signs of the term. However, not all terms are short and unambiguous; some also have synonyms. Thus, the ambiguity of the term can create inaccuracy in the system. The most significant features of the term are its correlation with the notion of a certain field of knowledge and the obligatory system relations with other similar units of the terminology system, when both unambiguousness and independence from the context are considered as secondary features of the term.

The problem of translation of the terminology used in the field of science and technology has always been topical, since the terms constitute a special layer of rapidly developing and updating vocabulary, and therefore requires close attention from the interpreter/translator. The rapid development of the international relations of our country and, at the same time, the lack of sufficient development of the highly specialized scientific terminological apparatus of the Ukrainian language makes the task of finding adequate and effective translation strategies urgent. Among the main difficulties in translating English terms into Ukrainian is the discrepancy in terminology, as well as the discrepancy in the lexical-grammatical, morphological and phonetic structure of these languages. The translation of scientific and technical terminology is associated with many difficulties and requires the use of appropriate translation strategies. At the same time, the translator needs not only philological but also technical knowledge, a full understanding of the context of the use of the term to provide its logically meaningful interpretation in the Ukrainian language. The most common strategies for translating terms are transcription and transliteration, loan translation and descriptive translation. These methods of translation provide maximum logic, accuracy, conciseness and objectivity that constitute the universal style features of the scientific and technical field. Among the specific features of the English scientific and technical terminology, there are the homonymy of terms, contextuality, the widespread use of abbreviations and acronyms, pairs "the term-commonly used word". Another peculiar feature is the rapid development of science and technology, that is why for many English terms there are no exact Ukrainian equivalents, which creates additional difficulties for an interpreter when choosing translation strategies.

**THAMARAI PANDIAN S.,
RUBINSKA Bronislava**

ON SOME PROBLEMS OF TRANSLATING SYNTACTICAL CONSTRUCTIONS IN PRIVATE LEGAL DOCUMENTS.

It is becoming increasingly difficult to ignore the fact that there are few articles devoted to the problem of linguistic and legal adequacy in translation of syntactical constructions in private legal documents [1,2,3,4,5,6]. Recent development in Linguistics have heightened the need for such

research. One early research by Kozachek O.V shows peculiarities of translation to be the element of translation's technique and some lexical and grammatical difficulties of translation of such texts are enumerated [2]. Shumilo I. and Snytsa T. have mentioned such syntactic peculiarities of translation as the usage of the Passive voice and modal verb "shall" to express order, obligation [5]. Mishchenko A.L. and Glezer R. look at syntactic construction as one of differentiation criteria of professional texts for scientific and technical translation. In this article he quotes classification of the most typical mistakes proposed by Gyobferich. Among them are syntactic mistakes: on the level of the member of a sentence they are: the wrong usage of cases, the choice of the wrong part of the sentence, the choice of possessive case instead of an object with a preposition, the usage of non-homogeneous parts in enumeration, breaking of valency (combination on syntactic level, absence of correspondence between subject and predicate) as well as mistakes on the level of the members of the sentence: wrong usage of the Infinitive, concentration of conjunctions and constructions in one sentence, incomplete sentences, wrong connections between separate parts of the sentence. Translation mistakes are marked as those related to the level of the text[3]. All these researches do not mention peculiarities of translation of syntactic constructions in private legal documents, which proves topicality of such research.

The purpose of the present research is to determine some problems of translatability by analyzing the existing state of translation practice of private legal documents syntactical constructions in English as well as Ukrainian. So we have set ourselves the task to describe the syntactical structures in these documents and some problems of their translation.

In legal documents an isomorphic linguistic feature is that sentences are typically long and complex. This is true in English, Ukrainian and many other languages. We will describe that feature in the British, American and Ukrainian private legal documents.

Generally speaking, sentences in legal texts are longer than in other text types, and they may serve various purposes. Nevertheless, a complicated syntactical structure can cause comprehension difficulty for the reader, including the translator. It sometimes also makes the rendering into the target language difficult. We can find long and complex-compound sentences in all types of legal documents, private legal documents as well.

Another syntactical isomorphic feature is the use of passive constructions. The usage of the Passive Voice allows the writer to avoid naming or referring to the person or thing that performs the action.

Provisos are a traditional feature of English legal drafting in both private legal documents and statutes. They operate as conditions of qualifications. They are usually introduced by linguistic formula like: provided that, and provided that, and provided further that, provided always that, provided nevertheless that. Such formulas are used to vary or modify a more general provision, qualifying its operation in more particular situations [6, c 86].

Other limiting clauses common in private legal documents include the structure "subject to". It is used to express the intent that one provision (the master provision) prevails over another (the subject provision).

English and Ukrainian have allomorphic features as their sentence structure is different; moreover, legal documents operate on set expressions and clichés. Grammar transformations are required: target language verb should be substituted for a source language adjective as verbs are more characteristic for the English language, and consequently transposition.

Conclusions. In both languages sentences in private legal documents are long, which is an isomorphic feature. This makes the translator analyze their syntactic structure and where necessary divide them into two or more sentences. Lawyers also use a lot of Passive Voice constructions, which is another isomorphic feature in both contrasted languages. Thus they should be translated with the help of these constructions. But one should remember that they are less often used in the Ukrainian language. There are also allomorphic features that present difficulty for a translator. Private legal documents are full of set expressions and clichés in limiting clauses. Grammar transformations are required in this case. Further research of the problem of syntactic structures translation in private legal documents is necessary.

References

1. Aitken J. R. and Butter P. Piesse. *The Elements of Drafting*, 10th edition. Sydney, LawbookCo. P. 6.
2. Желясков В. Я. Труднощі й особливості перекладу текстів, що належать до галузі права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. Ізмаїл. 2015. Вип. 18. Т. 2. С. 16–22.
3. Козачек О. В. Особливості перекладу юридичних текстів. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvxdupmk_2016_2_6 7 www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/cgiirbis_64.exe?.
4. Міщенко А. Л. Лінгвістика фахових мов та сучасна модель науково-технічного перекладу. [Електронний ресурс] / Режим доступу: https://books.google.com/books/about/Лінгвістика_фахових_м.html?id...
5. Чепурна О. В. Особливості методичної роботи над англomовними юридичними текстами у процесі перекладу [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduepf_2013_2_46 7.
6. Шумило І. Особливості перекладу юридичних текстів [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduepf_2013_2_46 7.

СЕКЦІЯ 3. НАЦІОНАЛЬНІ МОВИ І КУЛЬТУРИ У ПОЛІЛІНГВАЛЬНІЙ, ПОЛІКУЛЬТУРНІЙ Й ПОЛІЕТНІЧНІЙ ВЗАЄМОДІЇ

АРИНІЧ Марія

THE ROLE OF DISCOURSE MARKERS IN NON-NATIVE ENGLISH DISCOURSE

This thesis investigates the usage of the discourse markers in the speech of non-native (Ukrainian) speakers of English. The aim of the thesis is to answer the question: how do the students of the philological faculty of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine whose competence in English reaches the pre-intermediate level use some discourse markers in speech? We shall treat the speech of native English speakers as a standard for measuring the competence of the non-native learners.

Discourse markers are implemented for various reasons. One of many is to conduct a shift in a topic, provide an attitude of the speaker, serve as a filler or aid to win some time before responding, marking either foregrounded or backgrounded information (Müller, 2005). Being able to use them appropriately is a sign of fluency in a language. The issue is whether the Ukrainian lower level learners of English are aware of the pragmatic meaning of ‘so’, ‘oh’, ‘finally’, and ‘in fact’ or whether they use the four discourse markers intuitively.

‘So’ is a common word in English that possesses a number of meanings. According to the Cambridge dictionary, ‘so’ appears as a discourse marker at beginning of a clause to summarise what has recently been said or/and when the topic gets changed:

1. *So, we’ve covered the nineteenth century and we’re now going to look at all the experiments in the novel in the early twentieth century.*

In the non-native discourse, the position of ‘so’ shifts to sentence-initial, indicating the need to take some time to think before answering the question. Its prominent feature is a stretched intonation that gives some time to think and a possible short pause afterwards.

1. *So-o... the answer is b).*

Another frequent occurrence of ‘so’ in the students’ speech is in the initial position in order to give the oral answer a tone, i.e. to make some kind of an introduction, possibly to avoid a straightforward reply that may sound awkward.

1. *So the answer is b).*

'Oh' is commonly accepted to be an interjection and is used to indicate strong emotions, e.g. fear, surprise. Nonetheless, 'oh' can also appear at the beginning of utterances followed by a brief pause. This employment of 'oh' is to distract the listener for a short period of time in order to manage oneself (Schiffrin, 1987):

1. *Oh, well they came when they were a year.*

In native Ukrainian discourse the equivalent marker is absent, therefore it is likely that some learners confuse it with a similar marker 'ой' that is also an emotive interjection but has a pragmatic application of a different kind. We assume that due to not knowing the appropriate gap fillers, e.g. 'erm' and 'um', the learners tend to utilise 'oh' as a substitution to express uncertainty (dictionary.cambridge.org):

1. *Oh...the answer is b).*

'finally' generally refers to something that happened after a long time, i.e. serves as a text closer (dictionary.cambridge.org):

1. There were no taxis and we finally got home at 2 pm.

Nonetheless, it is not rare for 'finally' to be regularly used by the learners to express a positive attitude towards an issue:

1. *Finally the semester is over!*

By using 'finally' in example (6) the speaker communicates excitement that the long-awaited came true. Since the marker often gets translated as 'напешті', it loses its initial pragmatic meaning and acquires the meaning of 'at last' which suggests that the speaker was looking forward to this (Volkova, 2005):

1. *The establishment has really got the message at last!*

Another worthy of notice marker is 'in fact' that serves as a tool to provide additional information that the speaker regards relevant and compulsory to grasp the whole emotional range of the spoken (Volkova, 2005):

1. *The holiday was really disappointing – a complete disaster, in fact.*

The learners, on the other hand, interpret 'in fact' as a linker for providing actual information or a valid argument in the context of a discussion or a dispute:

1. *In fact, Charlie loves chocolate. He hopes to visit Mr. Wonka's factory.*

Here 'in fact' appears in the initial position due to the learner treating it as a means to provision of an argument in their favor.

This paper has presented the results of the analysis of the use of four discourse markers in non-native Ukrainian discourse and the way they are treated by the lower level learners. The markers, namely 'so', 'oh', 'finally', and 'in fact' were chosen as the topic of analysis for its high frequency of use. The questions posed in this paper were: what pragmatic uses these discourse markers have in the learning environment in the non-native discourse and what possible reasons were for the learners to interpret the meaning of the discourse markers differently. We discovered that the employment of these markers varied according to the speaker's certainty, attitude to the matter under discussion as well as the ability to find faux equivalents in the native language.

References

1. Müller S. Discourse Markers in Native and Non-Native English Discourse. Justus Liebig University. Giessen. 2005.
2. Schiffrin D. Discourse Markers. Cambridge University Press. 1987.
3. Volkova L. M.. Functional Peculiarities of Some Discourse Markers of English. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2011.

ЛАТИНСЬКІ СЕНТЕНЦІЇ – МАРКЕРИ ФЕНОМЕНУ ЛЮДСЬКОЇ ПАМ'ЯТІ

Загальновідомо, що в нинішньому юридичному вжитку є чимало латинських формул і виразів, оскільки римське право було досконалою формою права й багато його понять набули поширення в сучасному праві. Уміле апелювання майбутніх філологів до класичних джерел – це не лише досконале знання лексичних одиниць стародавньої мови, але й поступове формування навичок роботи зі словом.

Розглянемо латинські крилаті вислови та віднайдемо відповідники до них у сучасній англійській мові. «Ad praesens ova cras pullis sunt meliōra» (досл.: «Краще яйця сьогодні, ніж курчата завтра») в англійській перефразовано на «A bird in the hand is worth two in the bush» («Птах у руці краще двох у куші»). «Amantes – amantes» (досл.: «Закохані – божевільні») перетворилось на «Love and reason do not go together» («Любов і розум не ходять разом»). «Amor caecus» (досл.: «Любов сліпа») майже дослівно перетворилося на «Love is blind», таку ж тенденцію спостерігаємо у «Ars longa, vita brevis» (досл.: «Мистецтво вічне, життя коротке») – «Art is long, life is short». У фразі «Aquilam volāre doces» (досл.: «Учиш орла літати») орел «трансформувався» у рибу – «Never offer to teach fish to swim» («Ніколи не пропонуй рибі навчити її плавати»). Говорячи про велику голову і малий розум – «A big head and little wit», ми бачимо латинське «Barba non facit philosophum» (досл.: «Борода не робить людину філософом»). У вислові «Charta non erubescit» (досл.: «Папір не червоніє») також відбулася заміна – «Pens may blot, but they cannot blush» («Ручки можуть бруднити, але вони не можуть червоніти»). Дослівно перекладено «Cribro aquam haurire» – «To draw water in a sieve» («Решетом воду черпати або Носити воду у решеті»).

У «Domus propria – domus optima» (досл.: «Власний дім – найкращий дім») в англійському варіанті з'явилися сторони світу – «East or West, home is best» («Схід чи Захід, а дім краще»). Ще є такий варіант: «There is no place like home» («Немає місця схожого на дім»). «Equi donāti dentes non inspiciuntur» (досл.: «Дарованому коневі в зуби не заглядають») перекладено дослівно – «Never look a gift given horse in the mouth». «Errāre humanum est» (досл.: «Помилятися властиво будь-якій людині») в англійській існує у трьох варіантах: «He is lifeless that is faultless» (прибл.: «Не помиляються лише мертві»), «He who makes no mistakes, makes nothing» («Не робить помилки той, хто нічого не робить») і «To err is human» («Людині властиво помилятися»). У висловах «Of two evils choose the least» («Із двох бід вибирають найменшу»), «Easier said than done» («Легше сказати, аніж зробити»), «All is well that ends well» («Все добре, що закінчується добре»), «A liar should have a good memory» («Брехун повинен мати гарну пам'ять») etc. вбачаємо чітку латинську основу.

Тому слухним є твердження О. Чередниченка, що семантичний рівень через відому асиметрію мовних картин світу виступає найчисленнішим полем для перекладацьких перетворень найрізноманітнішого характеру. Інтерпретація мовних одиниць як знакової даності за допомогою іншої знакової системи неминуче передбачає цілу низку різноманітних трансформаційних операцій. Деякі з них імітують семіотичні перетворення, які часто застосовуються несвідомо в історії культур.

Література

1. Вакулик І. І. Давньогрецька та латинська мови як джерело сучасної наукової термінології: монографія. Київ: НУБіП України, 2014.
2. Вакулик І. І. Лінгвістичні аспекти наукової комунікації у синхронії та діяхронії: монографія. Київ: Прінт Сервіс, 2015.
3. Балалаєва О. Ю. Латина і мови для спеціальних цілей: pro et contra. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2012. Вип. 7. С. 285-292.

4. Балалаева Е. Ю. Методика обучения фонетике и грамматике латинского языка при помощи электронного ученика. *Психология, социология и педагогика*. 2012. С. 21–25.

ВАРГАТЮК Сергій

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ МОВНОГО ПИТАННЯ ЯК ФАКТОР ЗАХИСТУ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Мовне питання на тлі внутрішніх політичних дискусій та зовнішніх замахів мілітарних загроз українській державності – є актуальним питанням збереження української культури у сучасні буреломні часи.

Відомо, що без мови немає нації. Такий імператив є показником національної ідентифікації населення країн. Мова завжди була й буде головною ознакою етнічного походження людини. На сьомому році війни на сході України мовне питання набирає статус символічного паролю «свій – чужий»!

У міждержавних відносинах усе більшого значення набуває культура, яка може використовуватися як інструмент для досягнення цілей, чи – як показують нещодавні події в Криму й на Сході України – привід для агресії на іншу країну. Саме культурноісторичний концепт «руській мір», який нібито потрібно було захищати, був використаний Російською Федерацією як підстава для вторгнення на територію сусідньої самостійної держави. Власне тому культурна безпека країни все частіше стає центром уваги й предметом дослідження.

Культурна безпека як окремий вид безпеки є відносно новим поняттям порівняно з військовою, політичною, економічною, соціальною, інформаційною чи енергетичною безпекою. В українському науковому дискурсі вона розглядається як частина гуманітарної безпеки, хоча, на нашу думку, заслуговує окремої уваги. Безпека країни стосується не лише збереження суверенітету держави в різних площинах, але й ідентичності її громадян, тому культурна безпека повинна стати невід’ємною частиною безпекової політики України.

Культура – ключовий чинник, що зміцнює єдність і ідентичність нації. Без національної культури немає нації, оскільки спільнота стає позбавленою об’єднавчого чинника й орієнтиру, центру тяжіння. Отже, у будь-якій іншій сфері національна безпека не має так дослівного значення, як у випадку культурної безпеки [3, с. 132], саме тому захист національної культури повинен стати одним з найважливіших завдань української держави. Якщо виходити з того, що «культурна безпека в національному вимірі означає умови, в яких суспільство може утверджувати й плекати цінності, що визначають його ідентичність» [3, с. 132], то відсутність таких умов створює загрози для культурної й – ширше – національної безпеки країни.

З огляду на те, що вісью культурної безпеки є національна ідентичність, головним об’єктом захисту в рамках культурної безпеки повинні бути цінності, як матеріальні, так і нематеріальні, з яких складається національна ідентичність. Однією з таких цінностей, безперечно, є мова. «Мова є частиною культури, а її водночас її фундаментом, умовою існування й функціонування [...] Культура міститься в мові, в значенні слів, семантиці граматичних конструкцій, в мовних текстах [...] доступна через мову» [1, с. 299–300]. Мова – це не лише семіотична система для передачі інформації та спілкування, вона також консолідує народ, є істотним елементом культурної самоідентифікації, важливою умовою для виживання спільноти. Етнічну групу значно легше знищити, коли зникає її мова. «Спільна мова є одним з головних факторів, які забезпечують солідарність населення і, відповідно, стабільність держави» [7, с. 6].

У той час як матеріальні культурні цінності в Україні більш-менш захищені на законодавчому рівні [див., напр., 5], то нематеріальні – значно менше. Зокрема, українська мова й надалі залишається беззахисною, хоча відповідно до ст. 6 Закону України Про національну безпеку «забезпечення розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України» належить до пріоритетів національних інтересів країни [4]. Водночас серед перерахованих у ст. 7 Закону

України загроз національним інтересам і національній безпеці України жодним чином не вказано, яка небезпека виникає з нерегульованої мовної ситуації в державі, з відсутності україноцентричної мовно-культурної політики. Чинний ще й досі мовний закон Колесніченка-Ківалова сприяє подальшій русифікації України, ерозії культурної та національної ідентичності її громадян. Мова – чіткий маркер ідентичності. Останні дослідження Центру Разумкова про ідентичність громадян України підтверджують, що «мовний чинник суттєво впливає на різні аспекти ідентичності громадян України» [6, с. 75].

Україномовні громадяни України більш патріотичні, вважають себе європейцями, підтримують Майдан і демократію, вступ до ЄС та НАТО. З черги «ознака використання російської мови поєднується з очевидним послабленням прихильності до західного вектора зовнішньої політики та посиленням проросійських орієнтацій» [6, с. 75]. Мало того, навіть у ситуації російської агресії проти України, окупації Криму й частини Донецької та Луганської областей, «майже половина російськомовних громадян засвідчують позитивне або нейтральне ставлення до органів влади країнагресора, тоді як переважна більшість україномовних громадян негативно ставляться до них» [6, с. 75].

Така ситуація є наслідком відсутності мовної політики, домінації російської мови в українських ЗМІ та спричинене русифікацією роздвоєння національної ідентичності. Якщо приймемо, що «культурна безпека – це передусім здатність держави захищати культурну ідентичність, культурні блага й національну спадщину, зокрема символи, які складають комплекс національної ідентифікації, тобто національної тотожності» [2, с. 108], то українська держава повинна розробити механізми захисту культурної ідентичності. Одним із таких механізмів, щитом для захисту від «руського міра», повинен стати закон про захист української мови.

Захищаючи мову, держава захистить від ерозії національну ідентичність і зміцнить культурну та національну безпеку України. Висновки: усвідомлення загроз для культурної безпеки України, пов'язаних з питанням мови й національної ідентичності, повинні призвести до невідкладних дій щодо їх захисту й зміцнення як на державному, так і на місцевому рівнях. Відсутність 12 закону про українську мову, її захист та популяризацію складає загрозу культурній і національній безпеці України. Ерозія національної ідентичності, спричинена русифікацією, поглиблюється через відсутність україноцентричної мовно-культурної політики в державі.

Література

1. Bartmiński J. Stereotypy mieszkają w języku. Studia etnolingwistyczne : Wydawnictwo Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2007.
2. Czaja J. Kulturowe czynniki bezpieczeństwa. Kraków 2008.
3. Michałowska G. Bezpieczeństwo kulturowe w warunkach globalizacji procesów społecznych [w:] Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku, red. D. B. Bobrow, E. Halizak, R. Zięba. Warszawa, 1997.
4. Закон України «Про національну безпеку» <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15> [доступ 01.10.2016].
5. Закон України «Про охорону культурної спадщини» <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1805-14> [доступ 01.10.2016].
6. Ідентичність громадян України в нових умовах: стан, тенденції, регіональні особливості, Інформаційно-аналітичні матеріали до Фахової дискусії «Формування спільної ідентичності громадян України: перспективи та виклики», 7 червня 2016 р., <http://razumkov.org.ua/upload/Identi-2016.pdf> [доступ 01.10.2016].
7. Масенко Л. Мова і політика. Київ : Соняшник, 1999.

ФІТОНІМИ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА СКЛАДОВА ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Зазвичай значну роль у створенні мовної картини світу відіграють численні найменування зі світу флори *фітоніми* і *флороніми*. Фразеологізми, як одиниці одного з найцікавіших розділів лінгвістики, постають не лише сталими сполученнями слів з особливою семантичною структурою і стилістичним забарвленням, але фразеологічними зворотами, що мають етнокультурні особливості функціонування в мові. Фітоніми – це назви рослин і плодів, що є компонентами фразеологічних сполучень, які знаходять цікаве застосування в мові і є відображенням національної культури та її самобутності. Фразеологізми часто носять яскравий національний характер і зумовлені культурними компонентами, символами, лексемами з глибоким фоновим етнокультурним контекстом. Ботанічні фразеологічні звороти демонструють багатовікові спостереження людини за світом рослин.

Щодо граматичного структурування досліджуваних фразеологічних одиниць, вони класифікуються так само, як і лексичні одиниці [2]: 1) субстантивні (*small potatoes* – «дрібні люди»; *a broken reed* – *ненадійна людина, щось, що не втілює довіри*); 2) дієслівні (*drive smb nuts* – *зводити когось з розуму (жарг.)*; *top one's fruit* – *виставляти краще на показ (складати кращі плоди зверху, щоби приховати погані)*); 3) ад'єктивні (*as cool as a cucumber* – *абсолютно незворушний, спокійний*); 4) прислів'я [1] (*Oaks may fall when reeds stand the storm*) – (*Буря валить дуби, а очерет стоїть, як стояв*); 5) адвербіальні (*over the walnut and wine*) – (*під час післяобідньої бесіди (коли за столом залишаються одні чоловіки)*); 6) вигуківі (*by ginger!* – *чорт забирай!*).

Потрібно зазначити, що в більшості випадків назви рослин, що становлять основні компоненти у фразеологічному звороті англійської мови, представлені іменником. Не завжди такі фразеологічні звороти можна дослівно перекласти іншими мовами, в таких випадках необхідно підібрати відповідні еквіваленти: *an oak is not felled with one stroke* – *терпіння і труд все перетруть (З одного разу дуб не звалиш)*. Стосовно етнічного маркування зауважимо, що в слов'янських мовах згадуються такі рослини, як белена, блекота (*блекоти об'ївся* – *втратив розум*); калина (*задати калинової каші* – *побити різками*). Ці нетипові для Англії представники флори жодного разу не стали компонентами англійських фразеологізмів, що пояснює відсутність таких аналогів в мові. Тут згадуються кокоси (*that accounts for the milk in the coconut!* – *ось в чому справа! Тепер ясно!*) або лаванда (*lay up in lavender* – *приберегти щось на майбутнє, приховати до першої необхідності*). Незалежно від мови можна помітити, що ботанічний компонент фразеологізму дуже часто є доволі символічним і часто може відображати досить протилежні значення: слово *дуб* символізує і *дурість*, і *силу*. У слов'янській фразеології існує чимало фразеологічних одиниць, до складу яких входять номінативні компоненти *ліс*, *гай* – *темний ліс*; *дивитися в ліс*; *хто в ліс, хто по дрова*; *як в темному лісі*; *дрімучий ліс*; *звідки сир-бор загорівся*; *з бору та з сосонки*. Це можна пояснити тим, що більша частина рівнинної території особливо східнослов'янських держав зайнята листяними, хвойними та змішаними лісами. Фразеологізми в більшості випадків утворюються за допомогою метафор, які надходять зі сфер суспільного життя, тому розвиток людської діяльності відображається в тематичних групах фразеологізмів та їхніх функціях. Тому доцільним постає розгляд функцій фразеологізмів у різних дискурсах [3]. Різні дискурси, що репрезентують різні рівні мови, характеризуються використанням різних видів фразеологічних одиниць. Так, розмовно-побутовий рівень мови містить фразеологічні звороти певної стилістичної спрямованості. До розмовних фразеологізмів належить більшість фразеологічних зрощень і єдностей, які були утворені в живій народній мові. Просторічні фразеологічні словосполучення мають більш знижений стилістичний характер. Вони характеризуються яскраво вираженою емоційністю; частіше мають негативне забарвлення несхвальності чи зверхності.

Книжні фразеологічні звороти використовуються в художній літературі, в публіцистиці, науковому та офіційно-діловому дискурсах. Офіційно-ділові та термінологічні фразеологізми зазвичай нейтральні з погляду емоційної забарвленості.

Фітоніми активно використовують у фразеології декількох доволі різних мовних систем. Вони є об'єктом глибокого і всебічного вивчення національно-культурної специфіки англійської мови.

Література

1. Баранцев К. Т. Англійські прислів'я та приказки. Київ : Радянська школа, 1973.
2. Подолян І. Е. Національна специфіка семантики фітонімів в українській, англійській та німецькій мовах : автореф. дис. к. філол. н. Київ, 2000.
3. Панкова Т. Н. Флористическая метафора как фрагмент национальной картины мира носителей английского языка. *Вестник ВГУ. Серия: Лингвистика и межкультурная коммуникация*. 2009. № 1. С. 38-40.

ГАЛЕВИЧ Аліна

ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ДІЛОВІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Загальновідомим є той факт, що електронна комунікація – це спілкування за допомогою комп'ютерної мережі інтернет, тобто онлайн, а саме спілкування по електронній пошті, соціальних мережах, чатах, форумах і т.д. Електронна комунікація спрямована на швидкий обмін інформації, за допомогою якої можна встановити та підтримувати офіційні, службові, товариські зв'язки з людьми, підприємствами, установами, фірмами та закладами [1, с. 177].

Ділове електронне листування може бути офіційним та неофіційним. Офіційний електронний лист складається з стандартних фраз та конструкцій, часто вживаних кліше, які додають рівень офіційності. Неофіційні листи складаються з менш формалізованої лексики та без експресивних мовних елементів. У них також використовуються шаблони, але менш формальні за стилем [2]. Так, Дон-Мішель Бод рекомендує дотримуватись кількох правил при написанні ділового електронного листа. З-поміж основних необхідно зазначити такі, як формулювання головної думки листа в першому реченні, короткі абзаци, порожні рядки між абзацами, що сприятиме орієнтації в тексті й полегшуватиме адресату сприйняття інформації. Також вагомими елементами є забезпечення фрагментів тексту заголовками, що зробить лист зручним для перегляду, та початок кожного абзацу повинен розпочинатися з найважливішого повідомлення за змістом, за яким потім можуть іти подробиці. Критичним є оформлення й структурування речень, однозначно, вони повинні залишатися короткими, характеризуватися простою структурою в англійській мові. Таким чином, цілком зрозуміло, що речення відкривається підметом, за яким є присудок, у кінці подаються доповнення – поширені чи непоширені. Електронні листи повинні залишатися лаконічними, з вибором простих загальновідомих слів у мові. Вважається недоречним використання будь-яких контекстуальних прикрас і візуальних ефектів [3, с. 296].

Успіх написання електронного ділового листа англійською мовою залежить від його формулювання. Розпочавши процес написання, потрібно визначити етапи формулювання листа: кому буде адресований лист, для якої цілі, що буде написано у листі та у якому стилі [4]. Відповідаючи на ці запитання, адресат зможе з легкістю створювати смислові та лаконічні листи.

Електронна комунікація – це, перш за все, економніть. Світ стрімко змінюється, з кожним роком з'являються нові засоби комунікації. Суспільство обмінюється інформацією неймовірно швидко. Можна зробити висновок, що особливість електронної комунікації у швидкості. Мінімальна кількість слів має забезпечити максимальну віддачу. Ефективна комунікація схожа на успішний бізнес [3, с. 318].

Література

1. Волкотруб Г. Й. Стилїстика ділової мови [навч. посіб.]. Київ : МАУП, 2002.
2. Биконя О. П. Лінгвістичні особливості ділового англomовного електронного писемного мовлення [Електронний ресурс]: <http://scaspee.com/all-materials/37>

**ГОЛЬЦОВА Маріанна,
БАМБУРА Алла**

ЛЕКСИКО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЛОВОГО ЛИСТУВАННЯ

У період глобалізації та суспільно-економічного розвитку України проблема ділового листування почала набувати актуальності. Вітчизняні компанії, які прагнуть вийти на міжнародний рівень, приділяють увагу діловій кореспонденції, адже вона є необхідним засобом комунікації під час ділового спілкування. Лексико-стилістичні особливості при цьому допомагають чітко вибрати стиль, зміст чи форму документа, а також це все показує професійність та повагу до отримувача. Хоча учені-мовознавці неодноразово досліджували цю тему, але вона і досі залишається актуальною, тому що мова ділового листування зазнає певних змін, оновлюється і потребує ретельних досліджень.

Ділова комунікація не може існувати без ділового листування. Мова ділового листа має логічні зв'язки та побудови, пропозиційний зміст, а також виокремлює комунікативні типи ділових листів: з домінуючою функцією впливу (*to offer, to advice, to influence, to order, to request*), листи інформаційного змісту (*to inform, to know, to let*), із домінуючою контактною функцією (*to wish, to thank, to apologize*), де може застосовуватися загальноживана лексика, спеціальна, а також наукова та технічна термінологія.

Так як офіційне листування може бути діловим, дипломатичним чи адміністративним, то стилістика написання і грамотність є обов'язковими вимогами.

За В. І. Резніченко і Л. М. Махно існує внутрішньодержавне листування, внутрішньовідомче та інші сучасні форми ділового листування. Більшість вищезгаданих форм листування мають практично єдину структуру, тому, готуючи відповідний документ, необхідно це враховувати. Будь-який офіційний лист характеризується стислістю, лаконічністю, простотою та переконливістю. Потрібно враховувати і те, що відповідно до країни офіційний лист може різнитися, але це незначна різниця, головним є дотримання структури. Дуже важливо не висувати особисті моменти на перший план і не надавати відтінку фамільярності. В офіційних листах перевага надається займеннику *we* навіть якщо лист пишеться від однієї конкретної особи, займенники *he or she* потрібно вживати якомога рідше, варто прописувати суб'єктів дії повністю. Офіційне листування передбачає використання інфінітивних конструкцій, герундія, дієприкметникових зворотів. Прикладами слугують такі речення: *To understand my decision you need to review the details of the case – Для того, щоб зрозуміти моє рішення, вам потрібно переглянути деталі справи. We demanded that the contract being signed as soon as possible. – Ми вимагали, щоб договір був підписаний якомога швидше.*

Незважаючи на офіційність і суворе дотримання структури, тон має залишатися доброзичливим та партнерським. У таких листах дозволяється також використання скорочень: графічні (CA – Canada. Av – average.), ініціальні та змішані (B/E – bill of exchange/перевідний вексель),

У листі повинна бути чітка послідовність: привітання, мета листа, деталі, заклик, підпис, де кожен новий розділ ділиться на абзаци. Обов'язковою є і стандартизація мови. Для цього використовуються мовні кліше. Спершу повинне бути привітання: *Dear Sirs, Dear Mr. Woland, Dear Mr. President or Dear Professor*. Далі повинні слідувати вступні фрази: *Thank you for your letter of (date), asking if, Thank you for your e-mail*. Основна частина має бути лаконічна і чітка, тут ми описуємо нашу проблему та вказуємо причини написання: *I'm writing to confirm/inform/ask*. Дозволяється також задати додаткові запитання, це робиться,

наприклад, за допомогою фрази *I do not fully understand*, можна перейти до іншої теми *I also wonder if*, повідомити погані\ хороші новини *I'm sorry to inform you that, Fortunately*, попросити щось *I would like to receive* чи запропонувати власну допомогу – *Would you like me to?* Треба приділити увагу заключним реченням, вони завжди мають показувати ваше позитивне ставлення до адресата. Доцільно використати такі фрази: *we are looking forward to hearing from you, your early reply will be appreciated*.

Існує кліше прощальних фраз, але тут варто пам'ятати, що використовувати їх потрібно відповідно до ситуації, якщо ви, наприклад, мало знайомі з людиною, якій пишете лист, то краще використати фрази *sincerely yours, yours truly*, ніж *best wishes or best regards*. Отже, робимо висновок, що лексика та стилістика допомагають нам у написанні офіційно-ділового листа. Використання ділових стандартів вказує на компетентність того, хто пише, а також на його доброзичливе ставлення. Варто зазначити, що на вибір лексики впливає вид ділового листа, комунікативне завдання та тематика питання. Ділове листування здійснюється відповідно до законодавства, складається грамотно, з використанням кліше, має відповідний стиль, тому що все це є діловим іміджем установи і кожного її робітника в цілому.

**ДАНИЛОВА Тетяна,
КИЧКИРУК Тетяна**

INTERCULTURAL CHALLENGES IN THE ERA OF GLOBALIZATION

The imperative of contemporary world politics is the interaction of cultures that can become decisive for the 21st century. Since the last century, «societies around the globe have been interwoven into a complex fabric of interdependent economic, technological, political, and social relationships. This interdependency is a salient characteristic of the world that you presently live in, and the future promises even greater interconnectivity, requiring increased cultural knowledge and language abilities» [2, p. 2]. It is clear that it will not be possible to establish intercultural contacts at once: facing with representatives of a foreign culture, people may experience confusion, fear, mistrust, and even aggression [1]. Building intercultural relationship is a double-edged sword. An intercultural dialogue in its various forms is intensified: we learn and grow getting in touch with other cultures. We open new horizons, learn to be more tolerant, respect and understand the other cultures, and enjoy the fact that the world is that diverse. We see that there are other ways of problem solving and different models of perception of the world. We expand our own set of concepts, principles, values, and ways of resolving conflicts. We explore how to overcome the emotional barriers and stereotypes of the different ways of thinking and feeling.

However, an increase in intercultural communication also brings anxiety. Challenges that threaten the very humanity exacerbate problems between members of different political, social, and religious groups. Thus, for successful communication and peaceful world, we have to go deeper into different cultural narratives and interpret human nature and condition from diverse cultural perspective, as well as avoid and overcome interpersonal and intercultural conflicts.

Culture patterns are largely determined by different reality tunnels – emic realities established by a system of coding, or a structure of metaphors, and transmitted by means of language, arts, mathematics or other symbolic systems [4]. People perceive and interpret the world through a certain set of filters, which may be different in different cultures. Everyone creates his/her own unique reality, which is recognized as the only one «true reality». Furthermore, intercultural communication largely depends on the communicative competence of dialogue participants. These differences essentially influence the success of the communicative process [1]. Participants use special language options and discursive strategies, which may be quite different in any given culture. This makes communication more complicated. These cultural differences are a communicative barrier that must be overcome. Such distinctions in cultural patterns cause difficulties in intercultural dialogue. Nowadays, global awareness and understanding of other cultures help people to cope with the «difficulties of cultural translation».

In intercultural dialogue, representatives of different cultures face great difficulties in communication and mutual understanding, because their perceptions, emotions, thoughts and behaviors may vary significantly. One of the peculiarities of intercultural dialogue is the problem of mutual understanding due to complete or partial ignorance of matrices of another culture. Different cultural identities form different stereotypes at perceptual level: there is a huge gap between our in-group (our cultural group) and out-groups (other cultural groups). At attitudinal level, stereotypes can become prejudice. We form our preconceived opinions and judgments about other groups, which, in fact, are not based on experience or reason. The negative form of prejudice can lead to discrimination at behavioral level. To avoid these threats to effective intercultural communication, we must recognize that the Other doesn't mean Wrong, the Other is just Different [3]. It helps to understand the cultural logics behind cultural differences. One-sided perception caused by cultural and historical differences can be overcome by integrating the other models of thinking, as well as by accepting the other «rules» of relations between people, including those, which have arisen under other cultural and historical conditions. This will lead to recognition that different cultural systems do not exclude, but successfully complement and enrich each other.

Література

1. Danylova T. Overcoming the Cultural Differences: Parable as a Means of Intercultural Dialogue. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. 2013. 3. С. 42-51.
2. Samovar L. A., Porter R. E., & McDaniel E. R. Communication between Cultures. Wadsworth Publishing; 7 edition.
3. Shynkaruk L. V., Salata H. V., Danylova T. V. Dialogue of Cultures: E. Hall and F. 2018.
4. Wilson R. A. (1987). *The New Inquisition. Irrational Rationalism and the Citadel of Science*. Falkon Press, Phoenix, Arisona, USA. 1987.

ЄРЧЕНКО Олександра,

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ДЖЕРЕЛА ЇХ ВИНИКНЕННЯ

Метою тез є надання визначення сутності фразеологічних одиниць англійської мови, їх класифікація і аналіз щодо структурно-семантичної класифікації.

Кожна мова має свої характерні особливості, які відрізняють її від інших мов, має той лексичний запас, який несе в собі мудрість народу, що творила мову, його вірування, відбитки соціально-економічних, культурних умов життя, зрештою, менталітету. Саме таким джерелом життєвого досвіду народу є фразеологізми.

Англійська мова має тисячолітню історію. За цей час в ній накопичилась велика кількість висловів, які люди вважають вдалим, влучним та гарним. Так і виник особливий шар мови – фразеологія, сукупність стійких висловів, які мають самостійне значення. Вивчення англійської мови широко розповсюджено в нашій країні. Гарне володіння мовою, в тому числі англійською, неможливе без знання її фразеології. Знання фразеології надзвичайно полегшує читання як публіцистичної, так і художньої літератури. Розумне використання фразеологізмів робить мову більш ідіоматичною.

За допомогою фразеологічних висловів, які не перекладаються дослівно, а сприймаються переосмислено, посилюється естетичний аспект мови. «За допомогою ідіом, як за допомогою різних відтінків кольорів, інформаційний аспект мови доповнюється чуттєво-інтуїтивним описом нашого світу, нашого життя» [1].

Термін «фразеологізм» походить від давньогрецьких слів «phrasis» – вислів та «logos» – слово. За визначенням «Сучасної термінологічної енциклопедії», фразеологізмами слід вважати «стійкі, зв'язані єдністю змісту, постійно відтворювані в мовленні словосполучення або висловлення, які ґрунтуються на стереотипах етносвідомості, є репрезентантами культури народу й характеризуються образністю й експресивністю» [2, с. 641].

Лінгвістична дисципліна, що вивчає стійкі сполучення слів з погляду їх значення, походження, будови, функціонування в мові, називається фразеологією. До її складу входять стійкі словосполучення, що мають назву фразеологізмів, або фразеологічних одиниць. Фразеологізми відзначаються стійкістю складу й структури. Характерною їх ознакою є те, що вони не конструюються щоразу в процесі мовлення, а відтворюються як готові словесні формули (*насти задніх* – *be at the tail end / be behind the curve / take the dust*, як *kim* *наплакав* – *a drop in the ocean*, *вилами по воді писано* – *written with a pitchfork on the water*).

Чимало фразеологічних одиниць є засобом образності, мають виразне емоційно-експресивне забарвлення. За їх допомогою можна виражати такі позитивні емоції, як любов, пошану, гордість, досягати піднесеності висловлення (*стояти на смерть* – *to fight to the bitter end*), виражати насмішку, іронію, сарказм, гнів, презирство, створювати відтінок фамільярності (*не вартий дірки з бублика* – *not worth a damn*; *хвостом крутити* – *to beat about the bush*). Фразеологізми широко використовують у художньому, публіцистичному стилях літературної мови та в усному побутовому мовленні.

У діловому та науковому стилях фразеологізми не мають емоційного забарвлення: *згідно з наказом* – *according to the order*, *сиди на лаву підсудних* – *sit on the prisoners' bench*, *ліквідувати заборгованість* – *to repay a debt*, *перевірити гіпотезу* – *test the hypothesis*, *закрити дужки* – *close the parenthesis*. Фразеологічні одиниці входять у синонімічні відношення між собою, а також з окремими словами: *сидіти склавши руки* — *ні за холодну воду не братися* — *палець об палець не вдарити* — *байдики бити* — *руки в боки* — *ледарювати* — *twiddle one's thumbs* [3].

Фразеологія – лінгвістична дисципліна, що вивчає стійкі сполучення слів з погляду їх значення, походження, будови та функціонування у мові. Ця дисципліна тісно пов'язана з соціально-економічними, політичними, культурними умовами життя. У фразеології відбивається багатовіковий життєвий досвід народу. Саме з цієї причини важливим є дослідження фразеологізмів.

Фразеологія будь-якої мови – це цінна лінгвістична спадщина, в якій відбивається бачення світу, національна культура, звичаї і вірування, фантазія і історія народу, що говорить на цій мові.

Отже, можна дійти висновку, що фразеологія кожної мови вносить вирішальний вклад до формування образної картини світу. Способи бачення світу через мовні образи, відображені в системі фразеологізму, які, будучи глибоко національними, базуються, проте, на спільних для всіх людей (тобто універсальних) логіко – психологічних і власне лінгвістичних підставах.

Для студента, який вивчає англійську мову дуже важливо правильно володіти фразеологічними виразами, які мають синтаксичні і семантичні особливості побудови. Запам'ятовування окремо взятого слова, особливо багатозначного, не забезпечує вміння його правильно використовувати у мові. Справжнє володіння мовою – це вміння говорити, передавати свої думки. Тому так важливо знати і вміти правильно використовувати фразеологічні вирази іноземної мови.

Література

1. Аничков И. Е. Труды по языкознанию. С-Петербург : Наука, 1997.
2. Назарян А. Г. Фразеология современного французского языка. Москва, 1987.
3. Пазяк О. М., Сербенська О. А. Українська мова : навч. посібник. Київ : Либідь, 2000.

ЗОВНІШНЯ МОВНА ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ В НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ: РОЗПІЗНАННЯ ТА УНИКНЕННЯ

Польська й українська мови – на перший погляд – структурно схожі (принаймні з огляду на морфологічну спільність), однак значно відмінні щодо фонетики, фонології, синтаксису і лексики. Вплив української, а часом і російської мови, зумовлює появу низки помилок, яких припускаються студенти під час вивчення польської мови як іноземної. Як засвідчують результати опитування тих, хто потрапив до польськомовного середовища, після опанування початкового рівня фонетично схожі у польській та українській мовах слова майже ніколи не тотожні лексично, більше того, вони можуть мати взагалі непередбачуване для українців значення. Методом запобігання таким помилкам є систематичне тренування слуху (перегляд фільмів, прослуховування радіопередач тощо), з метою контекстного засвоєння відмінного і подібного у лексиці польської й української мов.

Зовнішня мовна інтерференція – це нашарування структур вихідної мови (української/білоруської/російської) на структури засвоюваної, в результаті чого виникають мовні помилки. На думку вчених існує залежність між ступенем відкритості мовної підсистеми і її схильністю до інтерференції – чим менш вона відкрита, тим менша вірогідність виникнення міжмовної інтерференції. Натомість там, де є більший вибір елементів мови, а засвоєння правил їх нормативного використання перебуває на стадії опанування, то часто перевага надається такій мовній конструкції, яка є подібною до рідної мови.

Наведемо декілька прикладів інтерференційних помилок студентів, які перший рік вивчають польську мову як іноземну: пол. *awans* – підвищення по службі (укр. *аванс* – пол. *zaliczka*); пол. *biesiada* – бенкет (укр. *бесіда* – пол. *rozmowa*); пол. *jutro* – завтра (рос. *утро*, укр. *ранок* – пол. *rano*); пол. *dywan* – килим (укр. *диван* – пол. *kanapa*); пол. *magazyn* – укр. *склад, журнал* (укр. *магазин* – пол. *sklep*); пол. *owoc* – укр. *фрукт*; пол. *dynia* – укр. *гарбуз* (а *диня* – пол. *melon*); пол. *stół* – укр. *стіл*; пол. *miłość* – укр. *кохання*; пол. *rozkaz* – укр. *наказ*; пол. *prosto* – укр. *прямо*; пол. *puszka* – укр. *жестяна банка*; пол. *młodzieniec* – укр. *юнак*; пол. *kozaki* – укр. *чоботи* і т.д.

Якщо йдеться про відкритість підсистем мови, то найбільш закритою є фонологічна підсистема. У кожній мові існує обмежене число фонем, які реалізуються у вигляді звуків мови. Морфологічна підсистема є більш відкритою – кількість флексійних морфем щоправда обмежена, однак словотворчих – ні, а лексичні морфеми майже не мають обмеження. Кількість основних синтаксичних мовних структур є обмеженою, проте кількість мовних конструкцій є необмеженою. Така структура мови засвідчує, що найважче опанувати лексику і користуватися нею нормативно, оскільки правила тут зазвичай одиничні, натомість потрібна мовна інтуїція і комунікативний досвід.

Щодо української та польської мов явища інтерференції спостерігається і на фонетичній площині. Насамперед це стосується вимови звука [ɣ], який в польській мові вимовляється дзвінко як український звук [ɣ] у словах *танок, гедзь, тава* тощо, буквосполучення *cz*, яке завжди є твердим звуком [č]. Інтерференції підлягає також спосіб неприйняття м'яких приголосних [ś], [ź], [ć], [dź], оскільки у східнослов'янських мовах вони не вимовляються м'яко, а лише пом'якшуються (подібно як у польських словах-запозиченнях *sinus, Zimbabwe*). Проте у польській фонетиці їх м'якість зумовлює наближення до шиплячої пари, наприклад: *ścisnąć, ocucić, dziesięć, adziś, o* (замість *śośa, zą, aż, o*).

Значною проблемою при вивченні граматичних категорій є усвідомлення студентами існування в польській мові чоловічоособового роду (*oni*), не існуючого в українській мові. Помилки зумовлені перенесенням до польської мови граматичних категорій української мови. Так, у відповідях або під час виконання завдань з перекладу мають місце речення: *Ludzie już nie takie jak były. (Ludzie – oni, a więc byli).*

Od dzieciństwa dzieci byli wychowywane w ten sposób. (Dzieci – one, a więc były).

На відміну від російської і білоруської мов, у польській мові (як і в українській) кількість відмінків не однакова. Сьомий відмінок – кличний (*Wolacz*), який упродовж українських народно-визвольних змагань вважався тільки формою, проте зберігся у розмовному стилі, тому повернувся до граматичної категорії відмінків, чим спричинив появу низки помилок не тільки при перекладі, а й у живому спілкуванні. Проблема полягає у тому, що цей відмінок не має питань, тому для нормативного мовлення граматично усталену систему закінчень як в українській, так і в польській мові потрібно вивчити. Наведемо приклад помилкового вживання кличного відмінка.

Cześć, moja droga koleżanka! (правильно – koleżanko).

Privit, моя дорога подруга! (правильно – подруго).

При відмінюванні спричиняють клопіт з огляду на зовнішню інтерференцію іменники чоловічого роду в однині у давальному відмінку. Поширене в українській мові закінчення –у (пол. –u) є винятком для польської мови, у якій домінує –owi, що викликає порушення граматичної норми, напр.: *Nie przynosi to żadnej korzyści człowieku. Są kłamstwa, które służą interesu społecznemu. Teraz miasto się rozwija dzięki klasztoru. W ciągu wieków rozwijało się dzięki handlu.*

Такі мовні пастки, на жаль, часто трапляються при вивченні споріднених мов. Тому під час вивчення польської мови як іноземної, зокрема виконуючи вправи з перекладу, варто приділяти якомога більше уваги так званим фальшивим приятелям перекладача.

НІКОЛЬСЬКА Ніна

ФОРМУВАННЯ ДВОМОВНОСТІ В АНГЛІЇ

Двомовність в Англії, зазвичай, спрямована на захист та відродження мов місцевих меншин. В Англії двомовність притаманна великій кількості етнічних меншин, котрі зберігають свою рідну мову вдома, у церкві чи у мечеті. Слід зазначити, що у сучасній Англії можна почути арабську, бенгалі, кантонську, гусраті, грецьку, хінді, італійську, російську, турецьку, українську та урду мови.

Англія – країна непорушних традицій і сучасних поглядів на життя, відрізняється неймовірною терпимістю до всього нового і трепетним ставленням до здобутків минулого. Двомовність, яка представляє ці мови, присутня у школі, на роботі, в релігійних общинах, культурному житті та в засобах масової інформації. Проблемні питання двомовності та білінгвальної освіти в Англії мають більше спільних рис з США, аніж з іншими кельтськими націями. Наприклад, у Північній Ірландії, Уельсі, Шотландії ставлення більшості жителів щодо навчання спадкової мови (*heritage language*), або мови предків – гельської, валлійської можна охарактеризувати як байдуже, аніж вороже; нерідко до навчання ставляться як до хобі, порівняно з Англією, де серед пересічних громадян часто існує ворожість, упереджене ставлення та недовіра до двомовності й білінгвального навчання. Таке сприйняття формується ще з XIX ст. британськими імперіалістами та колонізаторами, які вважали англійську мову пріоритетною. Запровадження двомовної освіти у цих країнах хоча і не принесло повного спокою та злагоди, але сприяло зменшенню напруги у суспільстві, оскільки шляхом реалізації прав надавало можливості представникам національних меншин навчатися рідною мовою.

Мова корніш – це кельтська мова, подібна до валлійської та британської, існує також англо-корнський діалект, яким послуговуються у Корнвелі. Нині мовою корніш користуються дуже мало людей у Корнвелі, у крайній точці Сполученого Королівства південно-західного острова. Цей діалект походить від мови, якою послуговувалися поселенці кельтів ще до римського завоювання. Кельтські мови можна розділити на дві відмінні складові: гельська (*Goidelic*) та британська (*Brythonic*). Мова корніш належить до британської гілки разом з валлійською та бретонською мовами. Зазвичай носії різних кельтських мов не розуміють один одного навіть якщо мови схожі за походженням. Мова корніш (як її

називають носії Kerneweek) має нестійку позицію поміж слабких мов у Європі, оскільки вона була відроджена після вимирання у XVIII ст. Інший вагомий удар по мові корніш – це розрив з мовною групою Бретон. До 1700 р. корніш розмовляли у найвіддаленіших куточках Корнволу, там вона проіснувала протягом наступного століття. Англійська мова нарешті витіснила мову корніш у кінці XVIII ст. Останні жителі, які володіли мовою корніш, померли у XIX ст., але все ж залишились одиниці, які володіли цією мовою.

Варто зазначити інші причини, які призвели до остаточного вимирання мови корніш:

- рання індустріалізація Корнвола, зміна раніше автономної мовної общини у двомовну корніш-англійську общину;
- економічна зміна, яка спричинила процес еміграції у кінці XVIII ст. Багато корнійців переїхали до Австралії та Північної Америки;
- введення англійської мови як мови комерції.

Негативний стереотип мови корніш є сприйняття її як мови бідноти.

Отже, підходи до формування двомовності в Англії відрізняються від цього процесу в Уельсі, Шотландії та Ірландії, де білінгвальна освіта, зазвичай, спрямована на захист та відродження місцевих мов. В Англії білінгвальна освіта стосується, в першу чергу, учнів-вихідців із сімей мігрантів, які не так давно прибули до країни і перед ними виникає потреба соціалізації. Таким школярам є досить важко, оскільки їхні батьки та родичі намагаються зберігати національні традиції та мову вдома, а також у релігійних закладах – церквах чи мечетях.

ПОЛІЩУК Олександр

УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛАТИНИЦЯ

26 березня 2019 року Колишній міністр закордонних справ України Павло Клімкін у своєму пості на Facebook запропонував обговорити можливе введення в Україні латиниці поруч з кириличним алфавітом. Він розповів, що ця ідея виникла під час зустрічі з представниками країн Центральної Європи, присвяченій проблемам регіону, а також ролі України в центрально-європейському співтоваристві. Під час бесіди польський історик і журналіст Земовіт Щерек запитав, чому б Україні не ввести разом з кирилицею ще і латиницю.

Подібні ідеї з'являлися і до міністра Клімкіна. Вперше про транслітерації мови, якою користувалися жителі середнього Придніпров'я, заговорили ще чотири століття тому.

XVII століття - зародження ідеї транслітерації української мови на латиницю. Це було пов'язано з політикою полонізації, яка проводилася на українських землях, що входили до складу Речі Посполитої.

1834 рік - український мовознавець Йосип Лозинський запропонував "абеткадло" - латинські літери української мови на базі польського алфавіту.

1859 рік - чеський славист Іосіа Іречек виступив з ідеєю переходу українського письма на латиницю.

1920-1930 роки - кампанія по латинізації мов народів СРСР, в тому числі і української мови. Прихильниками латинізації були Володимир Ульянов (Ленін) і Анатолій Луначарський.

2014 рік - у Львові почали просувати реформу по переходу на латинський алфавіт. За версією ініціаторів такої реформи, латинізація наблизила б Україну до Європи.

2017 рік - журналіст Станіслав Речинський повернув тему латинізації в поле широкого обговорення під гаслом «Чим більше ми будемо відрізнятися від РФ - тим краще».

У першій половині минулого століття на латиницю перейшла Туреччина. Після розпаду СРСР перехід від кирилиці на латиницю було проведено в Молдавії, Азербайджані, Узбекистані і Туркменістані. Казахстан планує перехід на латиницю для казахської мови до 2025 року.

Перехід з кирилиці на латиницю має як свої переваги, так і недоліки. Серед недоліків варто зазначити наступне:

Видання десятків мільйонів нових підручників для шкіл і вузів вимагає значних грошових і часових витрат.

Заміна всіх вивісок та рекламних оголошень завдасть значних матеріальних збитків бізнесу.

Адаптація адміністративного апарату до нового алфавітом значно сповільнить прийняття управлінських рішень.

Збереження друкованої продукції, наприклад, книг на кирилиці, сповільнить перехід на латиницю, а вилучення їх з бібліотек призведе в значній частині до знищення бібліотечної справи.

У перехідний період може спостерігатися значне зниження грамотності населення.

Не виключений розкол суспільства на латиністів і кирилівців.

У латинському алфавіті немає буквених знаків, відповідних цілої низки звуків, які в українській мові позначаються буквами "щ", "ш", "ч" і деякими іншими.

Переваги латинизації:

Наближення до європейських стандартів. Більшість країн ЄС використовують латиницю.

Чи зникне необхідність переходу на клавіатурах з одного алфавіту на інший.

Для майбутніх поліглотів спроститься процес вивчення слов'янських мов - польської, чеської, словацької.

*РУБІНСЬКА Броніслава,
ХАЛІЛОВ Джавад Вугар огли*

ОСОБЛИВОСТІ АВСТРАЛІЙСЬКОГО ВАРІАНТУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Студенти у всьому світі вивчають британський або американський варіант англійської мови. Але існує ще один варіант англійської мови, якою розмовляє цілий материк, - австралійський. Мало хто знає про його особливості, його носії говорять на трьох основних різновидах австралійської англійської. **Мета тез** – розглянути ключові фонетичні особливості австралійського варіанту англійської мови. В межах тез наведемо деякі відмінності, які існують між австралійською орфоепічною нормою вимови (General Pronunciation) та нормативною вимовою Великобританії (Received Pronunciation). Наведемо приклади деяких відмінностей між британськими і австралійськими голосними. Згідно з дослідженням О.В Костроміної «в підсистемі довгих і коротких голосних було виявлено, що тривалість закритих голосних є меншою за тривалість відкритих голосних. У підсистемі довгих монофтонгів відкриті й напіввідкриті голосні [ɑ:], [ɜ:], [ɔ:] перевищують закриті монофтонги [ɪ:] та [u:] за тривалістю. Найбільша тривалість монофтонга [ɑ:] пояснюється фактом його більш відкритого положення в царині фонетичного простору» [4]. Ще однією особливістю австралійської англійської є назалізація. Наприклад, назалізації зазнають голосні низького підйому по сусідству з носовим приголосним Martin ['mAtən], might [mAɪt]. Відзначається також тенденція до подовження [Æ] та [ɛ] в усіх типах вимови або його дифтонгізація в [ɛə]. Зараз в AusE можна почути [Æ] замість [A] у словах dance, advance, chance, answer. Короткі монофтонги переднього ряду [Æ], [ɛ] та [ɪ] вимовляються на більш високому підйомі в Мельбурні, особливо у швидкому розмовному мовленні [4].

Відмінності між орфоепічною австралійською нормою та нормативною вимовою Великобританії полягають: в вимові звука [ɪ], в різниці вимови дифтонгів [eɪ], [aɪ], заміні одного звука вимовляється інший ([ɑ:] на [æ], [æ] на [e]), в назалізації, однакові звуки вимовляються по різному в залежності від підйому язика, замість звуків [ɪe], [ɛə] вимовляються їх дублювати [ɪ:], [ɛ:], звук [h] часто випадає в австралійській нормі, буквосполучення [nt] між голосними вимовляється [n], звук [ŋ] не існує в кінці слова, звук [r]

вимовляється як сере дній звук між [ʌ] та [a]. Австралійська мова порівняно з британською монотонна і наголос не такий інтенсивний.

Як в британській англійській мові так і в австралійському варіанті англійської мови існують різні діалекти та акценти. [1; 2; 3]. Діалекти – це різновид мови, який вживається як засіб спілкування, в якій носії певного діалекту пов'язанні між собою однією територією. Основними видами діалектів є соціальні та територіальні. Поміж основних видів мовознавці виділяють «інтердіалект», який є міждіалектною формою існування мови.

Акцент – вимова в якій можна помітити звукові відмінності. В кожній країні присутній національний, регіональний, стандартний, місцевий акцент. Акцент проявляється в неправильній вимові звуків, в вживанні граматичних форм, в невірному вживанні лексичних одиниць, наголосі та ін.

Виділяють основні діалекти англійської британської мови: «Кокні», «Estuary English», Валлійський, Шотландський та інші діалекти. В австралійській мові виділяють три діалекти: General Australian, Broad Australian та Cultivated Australian.

Розглянемо коротко їх характеристики та особливу увагу приділимо вимові. Мова деяких людей, що говорять на Cultivated Australian, сприймається як «імітуюча мова» освіченого населення південних районів Великобританії. У своїй кінцевій формі такий діалект сприймається на інших діалектах як «штучний», неприродний, манірний.

Broad Australian – це протилежна крайність, на ньому говорить близько 30% населення. Цей акцент присутній у таких акторів, як П. Хоган («Крокодил Данді») і Б. Хамфріз, що зображують типових австралійців з народу, малоосвічених і грубуватих.

На General Australian, що об'єднує в собі групу діалектів, які не мають виражених рис, говорить більшість населення. Риси, що відрізняють один тип вимови від іншого, стосуються вокальної системи. таку класифікацію видів вимови запропонували в 1960-х рр. відомі австралійські лінгвісти А. Мітчелл і А. Делбрідж. [3].

Наведений поділ до певної міри є умовним. Фактична картина вимови складніша. По-перше, дослідники англійської мови стикаються зі зразками мови, в яких змішуються елементи, притаманні різним типам вимови. Це проявляється в мові іммігрантів-англійців, які намагаються імітувати нову для них вимову. По-друге, слід враховувати явище подвійного діалекту, який проявляється, зокрема, в тому, що іммігранти - носії діалектів – продовжують використовувати діалект в сім'ї та побуті, але в школі і в діловій сфері переключаються на прийнятий «стандарт».

Література

1. Орлов А. Сучасна англійська мова в Австралії. Москва, 1978.
2. Mitchell A. G., Delbridge A. The Pronunciation of English in Australia. Sydney : Angus and Robertson, 1965 .
4. Костроміна О. В. Особливості сегментного рівня в мовленні сучасних австралійців. Москва, 1993.

**САВЕНКО Тетяна,
САВЕНКО Олександр**

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОГО СЛОВОТВОРЕННЯ ІНОФОНІВ НА ПІДГОТОВЧОМУ ВІДДІЛЕННІ

Практика навчання іноземних студентів української мови на початковому етапі переконливо доводить, що в сучасних умовах цілеспрямованість навчального процесу проявляється в орієнтації на навчання говорінню як домінуючого виду мовленнєвої діяльності, хоча відомо, що арсенал мовних засобів, які використовуються у писемному мовленні, як правило, багатший тих мовних засобів, котрі використовуються в усному

спілкуванні та для сприйняття й адекватного розуміння писемних текстів. Для цього необхідний достатньо високий рівень сформованості рецептивної мовної компетенції.

Одним зі шляхів вирішення цієї проблеми є використання дидактико-методичних можливостей різних аспектів української мови, і, зокрема, словотворення. Словотворення є «наскрізною темою» у системі навчання інофонів, якій приділяється велика увага протягом усього навчання. Якщо на початковому етапі присутній елемент випадковості, безсистемності, то на середньому етапі (в подальшому – на основному) слід активізувати роботу над словотвірними вміннями й навичками, частотністю, продуктивністю, тематичною значимістю словотвірних форматів. У роботі зі словотвірними форматами переважає морфологічний тип, всередині нього – суфіксація та префіксація.

Міжмовна та внутрішньомовна інтерференції, які є наслідком різносистемності рідної та української мов, різноманіттям словотвірних дериватів як за формою, так і за значенням, диференціації їх за місцем використання, специфіки використання дериватів різних частин мови, родової кореляції похідних слів, кореляції видової сприяє формуванню у студентів-іноземців негативної установки на можливість оволодіння словотворенням української мови та прогнозування у використанні певного дериваційного формату при утворенні похідних слів.

Відомо, що більшу частину словникового складу представляють похідні слова, яких у сучасній українській мові у 15-20 разів більше, ніж непохідних, кореневих слів, і лінгвістична компетенція у словотворенні збільшує сприйняття значень незнайомих похідних слів майже у 15 разів.

Для іноземця, який слабо володіє українською мовою, навіть продуктивні, прозорі для аналізу слова виявляються на низькому ступені членування, який може зростати в міру оволодіння лексикою та ключовою частиною словотворення – афіксацією. Тому виявлення та опис найбільш продуктивних словотвірних моделей української літературної мови у співставленні з аналогічними явищами у рідній мові студентів, а також визначення номінативно-комунікативної сутності похідних слів є лінгвістичною основою для створення національно орієнтованого комплексу вправ з навчання іноземних студентів розумінню незнайомих похідних слів при читанні, використання якого сприяє вирішенню цілої низки задач:

- збільшенню потенційного словникового запасу;
- оволодіння системним значенням дериваційних моделей української мови з опорою на аналогічні ономазіологічній структурі моделі рідної мови;
- виявлення національно-культурних особливостей «мовного бачення» світу шляхом виявлення різниці та тотожності в ономазіологічній структурі дериватів, що дозволяє вирішувати проблеми «хибних друзів перекладача»;
- оволодіння українською орфографією;
- розуміння лінгвістичної компетенції студентів;
- активізації мовленнєвої розмовної діяльності українською мовою.

Системний характер словотворення дозволяє звести всі словотвірні процеси до трьох типів: аналогічного, кореляційного та дефініційного, робота над якими підсумовує вивчення цього розділу граматики.

В умовах дефіциту часу для вирішення словотвірних завдань одним із засобів оптимізації процесу викладання української мови доцільне використання алгоритмів – покрокової презентації будь-якого мовного матеріалу. Якщо на підготовчому відділенні чи факультеті словотвірний ланцюжок складається з двох-трьох кроків і пропонується викладачем, то на перших курсах до складання алгоритмічних схем, які мають до п'яти кроків, треба залучати студентів. Тоді їхня мовна компетенція набуває глибини та аналізується.

Література

1. Акишина А. А., Коган О. Е. Учимся учить: Для преподавателей русского языка как иностранного. Москва : Русский язык, 2004.

2. Сасвенко Т.Д., Горбань Г.М. Системність словотворення як фактор оволодіння мовою студентами-іноземцями. Збірник Матеріалів X Міжнар. конф. «Науково-методичні проблеми мовної підготовки іноземних громадян». Київ : НАУ, 2017. С. 46-47.

3. Українська мова як іноземна: проблеми методики викладання. Збірник Матеріалів Міжнар. наук. конф., Ялта, вересень 1993. Львів, Каменяр, 1994.

**СИДОРУК Галина,
ГОРЬКАВИЙ Євгеній**

ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА МОВИ

Запозичення – це прихід та закріплення слів іншомовного походження через різні соціальні причини, такі як: війна, торгівля, співробітництво в різних галузях тощо. Запозичення слів може мати різний вплив на словниковий запас мови. Деякі лише його збагачують й не мають глибшого впливу, а інші можуть навіть витіснити службові слова, повністю замінюючи них. Даний процес спостерігається у кожній мові, і є особливо важливим для лексичного складу англійської мови, де він завжди був актуальним.

У англійській мові, як і у всіх в цілому можна виявити: слова, властиві мовам однієї сім'ї, слова загальні для певної групи пов'язаних мов, корінні слова мови та власне запозичені слова. Це має такий вигляд:

- Індоевропейські слова: mother, brother, hundred ;
- Германські слова: bear, white, see) ;
- Західно-німецькі слова: age, ask, love ;
- Суто англійські: lord, lady ;
- Запозичення зі споріднених мов: knight, sale; або навіть запозичення з

інших мовних систем: samurai, sumo.

Внаслідок системного характеру мови взагалі та лексики зокрема, ніяке нове поповнення словника запозиченими словами не може пройти безслідно для решти словникового складу. Запозичене слово зазвичай приймає на себе одне або декілька значень семантично найбільш близьких до нього слів, вже раніше існували в мові, при цьому відбувається перегрупування у їх смисловій структурі, тобто якимось другорядним значенням, може стати центральним або навпаки. Може також статися і нерідко відбувається витіснення з мови слів, близько збігаються за значенням з новим словом. Відбувається це тому, що тривале співіснування в мові абсолютних або майже абсолютних синонімів неможливо і завжди ліквідується або розмежуванням їх значень, або витісненням з мови непотрібних слів.

Запозичення можна класифікувати по тому, який аспект слова виявляється новим для приймаючої мови. За цим принципом запозичення поділяються на фонетичні, кальки, семантичні і запозичення словотворчих елементів. Фонетичні характеризуються тим, що ці слова мають загальний звуковий комплекс, що відрізняється та по суті є новим для мови. Серед таких слів є: travel, people, castle і т.п. Кальки – це запозичені з певної мови слова, які мають дослівний (буквальний) переклад. Ось приклади кальок, які з'явилися в англійській мові за часів радянського союзу: five-year plan, hero of labor, Molotov cocktail. Семантичне запозичення – це запозичення значення певного слова, вже наявного у самій мові з інших мов. Наприклад, англійське слово gift не завжди мало значення «подарунок, дар», у минулому, люди трактували це слово, як викуп за наречену, а згодом в результаті асоціації - як весілля. Лише з часом воно набуло свого сучасного значення внаслідок запозичення його дефініції зі скандинавської мови (до речі, це ж слово gift у німецькій мові має кардинально інше значення в порівнянні з вище вказаними і трактується, як «отрута»). Морфеми приходять у мову звичайно не самі по собі, а у словах. Тобто якщо з'являються певні нові слова з невластивими суфіксами або префіксами, то відповідно до уваги беруться не лише слова, а і їх словотворчі елементи. Переважну більшість з них складають запозичення з латинської та грецької мов. Досить популярними в англійській мові є такі префікси, як: -anti, -sub, -ultra, і суфікси: -ism, -ist.

Для перекладу запозичень можуть використовуватися всі прийоми, але не всі вони однаково застосовуються в різних випадках. Вони можуть відрізнятися точністю перекладу в залежності від сфери діяльності. Так, у перекладі запозиченої термінології основною метою є забезпечення максимальної точності, переклад запозичень у художній літературі вимагає передачі конотативних значень слів, що стосується неологізмів, то найчастіше необхідне розшифрування та пояснення значення слова. У кожному конкретному випадку перекладач як автор тексту має вирішувати, який спосіб перекладу найбільш точно передасть сенс висловлення і наміри автора; необхідно враховувати ступінь підготовленості читача в тій чи іншій галузі, а також стилістичну адекватність, що особливо важливо для перекладу художньої літератури.

Підсумовуючи, хочемо сказати, що процес запозичення є одним з найбільш головних умов розвитку мови. З кожним днем з'являється все більше та більше слів іншомовного походження, що швидко вливаються та стають невід'ємною частиною у спілкуванні.

**СИДОРУК Галина
СЕРЕДА Дарина**

ПЕРЕКЛАД ЖАРТІВ

Жарт – це складне та багатоаспектне явище. Саме він виступає об'єктом вивчення багатьох наукових дисциплін та об'єктом багаточисленних досліджень, що поповнюються з кожним роком. Жарти, йдучи з нами пліч о пліч усе життя, полегшують його. Дуже часто з допомогою гри слів можна розкрити серйозність того, що здається абсурдним. Універсальність гумору полягає в тому, що він може бути і доброзичливим і жорстоким, дружнім і образливим та грубим, сумним та зворушливим.

Важливими одиницями гумору є такі художні засоби та тропи як: оксюморон, іронія та самоіронія, як її підвид. Специфіка гумору проявляється в абсурдності жарту – його безглуздості, суперечності, неоднозначності. Кожній країні, а отже кожній культурі притаманний свій власний та неповторний тип гумору, своє сприйняття комічного в тій чи іншій ситуації.

Гумор не стоїть на місці, а разом із розвитком суспільства прогресує. Це означає, що розвивається і перекладацька діяльність, що неодмінно є складною, адже зробити якісний переклад жарту з урахуванням соціокультурних аспектів дуже складно. Іноді для якісного та вірного, а головне зрозумілого перекладу жарту з мови оригіналу на мову перекладу, дійсно складно підібрати прийом і метод.

Щоб досягти повного розуміння між перекладачем та читачем, недостатньо лише дослівного («слово в слово») перекладу. Це означає, що при перекладі жартів прийом дослівного перекладу буде не завжди актуальним, що вимагає іншого, більш підходящого прийому для досягнення мети. Тому ми повинні використовувати описовий переклад. Як правило, він вживається паралельно з транскрипцією і застосовується при перекладі термінів різного характеру та типу, певних об'єктів, предметів або явищ незрозумілих читачеві. Для більш детального опису використовують перекладацький коментар, який неодмінно є ширшим та кориснішим при та подальшому осмисленні та розумінні жарту. І якщо опис супроводжує окреме слово, то перекладацький коментар буде винесений за межі тексту, у вигляді виноски або ж розміщений у кінці тексту як примітка. На відміну від дослівного перекладу описовий служить не тільки для створення вірного та ідіоматичного тексту, але й для тлумачення приблизного перекладу, що буде отриманий після використання низки прийомів перекладу. У більшості випадків, коли потрібно пояснити слово, що не існує у мові, на яку перекладають, використовується прийом описового перекладу. Зазвичай такий прийом використовується в ситуаціях, коли без пояснення просто не обійтись: *Під шубою виявився не оселедець. – Under the coat there was not a herring.*

Безумовно жарт потребує додаткового роз'яснення. Адже для іноземця, що не знайомий з традиційною радянською кухнею, за відсутності даного опису, такий гумор буде

абсолютно незрозумілим. Тому перекладач має, відповідно, пояснити, що «оселедець під шубою» – це відомий та популярний в Росії та країнах колишнього Радянського Союзу салат, що складається з прошарків подрібнених відварених овочів та власне оселедця під ними на дні тарілки. Можна навести ще один приклад на доказ тому, що описовий переклад є невід’ємним та чи не найважливішим інструментом у роботі перекладача: *Нещодавно у дитячому садку № 5 відбувся концерт Мерліна Менсона. До цього Менсон думав, що він – породження пекла та виплодок поріддя Сатани. А виявилося, що він – банальний бабай!*

Recently Merilin Manson gave a concert at the kindergarten № 5. Before the concert he thought that he was a hell spawn and spawn of satan. But it turned out that he was a banal babai!

Для тлумачення останнього слова автору потрібно переказати чи не цілу історію про його походження заради того, щоб його версія перекладу була якісною, правильною, а головне – зрозумілою. Майже кожен з нас згадає Бабая з дитинства, і всі чудово пам’ятають, що це істота, якою залякували чи не кожну дитину. Слово *бабай* походить з тюркської мови. З башкирської й татарської перекладається – як *старий дідусь*. Деякі дослідники пишуть, що цим словом лякали дітей і в Середній Азії. У сучасному використанні *бабай* – це міфологічний персонаж, який використовується у вихованні, для залякування примхливих і неслухняних дітей.

Неперекладна гра слів – це розписка перекладача у власному безсиллі. Яким би унікальним не був каламбур, рішення для його перекладу має існувати – адже шляхи цього рішення так чи інакше збігаються з вивченими в значній мірі каналами людського мислення. При перекладі каламбуру, трансформації підлягає і сама форма оригіналу – фонетична та графічна. Більш того, нерідко доводиться навіть змінювати зміст на новий, якщо неможливо зберегти старий, так як план вираження може виявитись важливіше плану змісту. Неважко зрозуміти, що у даному випадку досягти вірного перекладу, не змінюючи при цьому і форму, вдається доволі рідко, так як між словами (фразеологізмами) іноземної мови, які обіграються, та співвідносними одиницями мови перекладу повинні існувати не просто еквівалентні відносини, а повна еквівалентність з охопленням двох (або більше) значень. Однак навіть при такому положенні не завжди можна розраховувати на стовідсотково вдалий переклад: між еквівалентами часто зовсім несподівано виявляються непомітні за інших обставин розбіжності – в сполучуваності, частотності або вживаності, в стилістичному забарвленні або емоційному заряді, в наборі синонімів або антонімів, в етимології або словотворчих можливостях. А іноді досить навіть незначної на вигляд відмінності, щоб перешкодити правильному відтворенню гри слів на мові перекладу і змусити перекладача шукати для цього нові шляхи.

Отже, абсолютно точного перекладу, до якого ми прагнемо як до ідеалу при перекладі каламбуру, можна досягти лише за деяких винятків; як правило, у даному випадку без втрат не обійтись. Ось чому перекладач повинен в першу чергу поставити собі питання: чим жертвувати? Передати зміст, відмовившись від гри слів, або ж зберегти каламбур за рахунок заміни образу, відхилення від точного значення, а то й взагалі зосередитися лише на грі, повністю абстрагувавшись від змісту?

СОКОЛОВ Олександр

ПРОБЛЕМА НАЛЕЖНОСТІ ДО ЦИВІЛІЗАЦІЇ У РОБОТАХ НАУКОВЦІВ ШКОЛИ «АНАЛІВ» (НА ПРИКЛАДІ АНАЛІЗУ ЧОРНОЇ АФРИКИ)

У 1920-х рр. молоді французькі вчені Марк Блок і Люсьєн Февр засновують журнал «Аннали економічної і соціальної історії». Саме навколо цього осередку об’єднуються молоді вчені, які прагнуть звести з п’єдесталу старих позитивістів. «Аннали...» пропонують більш широке коло джерел і інакші підходи до історіописання – відмовитися від переказу історії, як «історія сильних людей» і від переказування політичних подій. За глибоким переконанням ідеологів нової школи, новітній історик має проникати у свідомість людини з досліджуваної ним реальності і вивчати оточуюче середовище через призму його поглядів.

Така ціль поставила і нову реальність перед джерелами: школа анналів залучає нові джерела а старі знаходять більш глибокий зміст.

Воєнна епоха виділяє перше покоління школи «Анналів» від другого. Загалом під умовною дефініцією «аннали» об'єднують декілька поколінь істориків різного напрямку і ідейного спрямування, яких об'єднало перш за все прагнення відійти від старої історіографії. Одним з найвідоміших істориків школи став Фернан Бродель. Його підхід до історичних досліджень фактично створив друге покоління школи «Анналів». Французький вчений виступив чільником структуралізму – історію він уявляв як череду довготривалих структур, що змінюють одна одну – структури ділилися на рівні, що мали свої конкретні економічні і соціальні показники. Структуралісти нехтували політичною історією – Бродель називав історичні події «піною на воді після відходу хвилі».

Така талановита людина, як Фернан Бродель хотів змінити сучасну йому історичну реальність. Зокрема історика хвилювала політика викладання у школі. Він скептично відносився до підходу міністерства освіти до створення навчальних програм, які були орієнтовані на запам'ятовування учнями чисельних подій із історії Франції. «З таким підходом, - казав Фернан Бродель, - на випускному іспиті з історії я можу завалити будь кого; у тому числі я також можу там провалитися...». У 1968 році міністерство відреагувало на критику змінивши навчальну програму – за нею у 10-11 класах школи мав вивчатися курс «Історія світових цивілізацій», який мав доповнити уявлення учнів про світову історію. Бродель радо відкликається на зміни створенням навчального посібника. У 1968 році виходить його посібник для середньої школи під назвою «ГрамMATика цивілізацій» - виходячи з назви вчений прагнув пояснити учням хоча б загальні відомості про головні цивілізації людства і представити закономірності їхнього розвитку. Однак міністерство відкинуло підручник вважаючи його надто складним для учнів школи; крім того структуралістське бачення світових процесів було незвичним для функціонерів міністерства і це також не зіграло на руку новій книзі (власне такий підручник був би наврядче прийнятий у нашій середній школі). Однак книгу радо зустрів університетський загал: вже через два роки деякі виші Італії і Іспанії почали рекомендувати посібник Броделя студентам вже тоді розуміючи – історик вийшов за межі простого посібника і подав цікаве, унікальне бачення розвитку основних світових цивілізацій; тобто фактично виклав увесь період розвитку людства у дусі новітньої історіографії. Однак можна констатувати, що «ГрамMATика цивілізацій» пройшла непоміченню, навіть якщо порівнювати з іншими Броделевськими працями – «Середземномор'ям...» або «Матеріальною цивілізацією...». Книга довгий час фактично була забута і згадувалась фактично як цікавий експеримент зі шкільним курсом. Можна не зазначати, що загалу пострадянського простору вона стала відома значно пізніше класичних праць Броделя – лише у 2008 році був здійснений переклад і видання книги російською мовою. Зараз інтерес до напівзабутої праці великого вченого поволі відроджується, чим можна завдячити загальною цікавістю до здобутків школи «Анналів», який виникає у момент розуміння потреби реформувати застарілі засади історичної школи; мова йде у тому числі і про українську.

Такий довгий вступ був необхідний для розуміння методології вченого, адже запропонований нами текст є достатньо специфічним. Присвячений він становищу Африки у середині ХХ ст. та невдовзі після здобуття незалежності. Нагадаємо, що праця була написана у 1968 році, тому автор був сучасником цих подій, які описував у розділі – це вплинуло на змалювання становища червоної Африки скоріше у політологічному дискурсі, аніж у історичному. Бродель аналізує також виклики, які будуть стояти перед Чорною Африкою на шляху до побудови власних держав і спробував робити обережні прогнози з приводу майбутнього Чорного континенту.

Тож Фернан Бродель, як структураліст, розумів позбавлення Африки колоніальних впливів, як фактично падіння старої Африканської цивілізації і виникнення кардинально нової – яка зазнала впливів Європейської та Африканських культур та також буде ґрунтуватися на розумінні незалежності країн. Що має запропонувати нова цивілізація Чорній Африці? Бродель бачив запоруку проникнення нової цивілізації у життя мешканців Африки у перемозі над традиційною культурою. Примітивні вірування, що панували на

більшості території Африки не можуть слугувати гарним каталізуючим факторам, більше того, вони є часто ворожими до Європейських впливів, які мають відігравати у Африці головну роль, особливо у освіті. Останню історик також називає фактором, що затримує розвиток – лише у Драгомео (нинішній Бенін), до школи ходило 15 відсотків населення, що стало рекордом для усієї Чорної Африки. Рівень освіти у інших країнах залишав бажати кращого. Освіта має здійснюватися досягненням Європейського інтелектуального здобутку, тому важливо зберігати стосунки з колишніми європейськими колонізаторами.

СОКОЛОВА Олександра

СОЦІАЛЬНО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ВИМІРИ ЦІЛІСНОСТІ ЛЮДИНИ У ТВОРЧОСТІ ІВАНА ФРАНКА

*Лиш хто любить, терпить,
В кім кров живо кипить,
В кім надія ще лік,
Кого бій ще манить,
Людське горе сулить,
А добро веселить, -
Той цілий чоловік*

Іван Франко

Насамперед змістовний аналіз, висвітлення та відповідне науково-дослідницьке врахування сутності людини, її внутрішнього життя та національно-культурних, соціально-політичних умов буття, її інтересів і потреб, «потреб розуму і душі» були визначальними засадами усієї творчості І. Я. Франка, геніального українського мислителя-гуманіста. Так, стосовно «потреб розуму і душі» він зазначав, що «такі потреби так само, як і потреби життя матеріального, родять великі історичні події» [3, с.179]. Національно-культурний, суспільно-політичний розвиток та розвиток і особистісні прояви життєздійснення людської індивідуальності, в усіх її творчо-самотворчих можливостях, І. Я. Франко розглядав у внутрішній єдності. Цілісність людини, відтак, постає у внутрішній єдності зманифестування її сутнісних відмінностей, як активно-творчої, покликаної вільно реалізувати індивідуальні риси у процесах особистісного життєздійснення, тобто спроможної за відповідними вимогами активно возз'єднувати свої біологічні, психологічні, морально-інтелектуальні, духовні якості в статусі особистісно-неповторної цілісності. Своєрідним епіцентром, отже, суспільно-політичних, національно-культурних процесів, безперечно, для українського мислителя є людина, потреби й завдання саморозвитку якої для нього органічно пов'язані з особливостями розвитку нації, зосередженої у першу чергу на вирішенні своїх внутрішніх проблем, а не на підкоренні та пригнобленні інших націй, коли, отже, й людина в умовах буття такої нації позбавляється можливостей об'єктивно визначеного, «особистісного» вільного «простору» життєздійснення, натомість перетворюючись на засіб політичних маніпуляцій та зовнішньої агресії. За виразом О. Забужко: «І. Я. Франко чітко бачив, що сама ця національна самореалізація абсолютно необхідна, неunikна як шлях розвитку людської цивілізації остільки, оскільки становить невід'ємну, «органічну», «натуральну» складову процесу, уважаного І. Я. Франком як мислителем-гуманістом за визначальний, сутнісний для всієї новітньої історії, за «найбільш характерний для XIX в.», - процесу «емансипації людської одиниці». Без цієї складової людина неминує робиться «неповною», «уломною» [1, с.55]. Тому для І. Я. Франка людина як дійсно цілісна формується й життєздійснюється в умовах нації – миролюбної, не здатної проводити політику анексії. Але ж головне – зосередитися на самовихованні.

На підвищену увагу заслуговує при цьому, на наш погляд, положення, що й зманифестовує філософсько-антропологічну концепцію І. Я. Франка, стосовно взаємовідповідності української нації, як «суцільного культурного організму» та цілісної

людини, як «світлого українця». Так, у надрукованому 1905 року «Одвертому листі до галицької української молодіжі» мислитель зазначав: «Перед українською інтелігенцією відкривається також ... величезна дієва задача – витворити з величезної етнічної маси українського народу – *українську націю*, суцільний культурний організм, здібний до самостійного культурного й політичного життя, відпорний на асиміляційну роботу інших націй, відки б вона не йшла, та притім податний на присвоювання собі в якнайширшій мірі і в якнайшвидшім темпі загальнолюдських культурних здобутків, без яких сьогодні жодна нація і жодна хоч і як сильна держава не може остоятися» [2, с. 404]. Цілісна людина – «світлий українець», вільний спадкоємець усіх попередніх історичних, національно-культурних здобутків і *якраз саме тому*, сприймаючи та поцінуючи ці здобутки як вільний, само-стійний нащадок-творець життєздійснюється у формах творчості «суцільного культурного організму», *позаяк* спромагається проти-стояти зовнішнім «асиміляційним» впливам із одночасними культуротворчими проявами відкритості до загальноцивілізаційних надбань людства, причому і як наймасштабніше, і як найінтенсивніше: «світлий українець» чинить «совісно», «розумно», «обдуманно» (І. Я. Франко). Тому людина цілісна – свідомо своєї моральної сили особистість, життєздійснення якої, проходження нею життєвого шляху є демонстрацією усіх зусиль і здібностей, «аби увільнитися від хиб, поводитися краще, працювати пильніше над собою». І, отже, – долати наші «національні», а властиво місцеві хиби – неточність, балакучість, пустомельство, брак характерності, індиферентність та моральну грубошкірість, байдужість до важних загальних справ, а завзятість у дрібницях, пусту амбітність та брак самокритики, парадкування європейськими формами при основній малоосвітності та некультурності...» [2, с. 407]. Але це, у свою чергу, означає, що така людина *покликана* оволодівати належним рівнем освіченості, наукової культури та культури мислення, що вкрай важливо збагнути в період навчання.

Сучасне навчання, зазначав І. Я. Франко, повинно спрямовуватися на оволодіння фаховими знаннями, знаннями історії світової та національної культури, формувати навички й уміння критичного мислення та знання іноземних мов, на чому мислитель особливо наголошував.

Література

1. Забужко О. С. Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період. Київ : Основи, 1993.
2. Франко І. Я. Одвертий лист до галицької української молодіжі. Зібр. тв. у 50 т. Т. 45. Київ : Наук. думка», 1986. С. 401–409.
3. Франко І. Я. *Ukrainairredenta*. Будівничий української державності: хрестоматія політологічних статей Івана Франка. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. С. 164–182.

СТОРОЖУК Світлана

КОМУНІКАТИВНА ЄДНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Соціокультурні зміни, які відбулися майже у всіх сферах життя суспільства у результаті глобалізації, останнім часом привертають чималу увагу наукової спільноти. Психологи, соціологи, культурологи, політологи, педагоги та багато інших фахівців приділяють чималу увагу різним аспектам впливу глобалізації на суспільство та окрему особистість. Поміж тим, як справедливо зауважив свого часу З. Бауман, нарізним каменем більшості новітніх досліджень є «ідентичність». Вона «стає призмою, через яку розглядаються, оцінюються і вивчаються багато важливих рис сучасного життя» [1].

Висновки відомого вченого щодо ролі та методологічного значення ідентичності у сучасному соціогуманітарному знанні не викликають жодних сумнівів з огляду на те, що

спільноти, котрі ще понад пів століття назад утримувалися на основі територіального патріотизму та цілого ряду об'єктивних ознак, починають швидко руйнуватися. Глобалізація невпинно руйнує підвалини культурної одноманітності та модерної соціальної структури, у підсумку чого «визначеність»/«приречення» змінилася «життєвими планами», доля – покликанням [1]. Очевидно, що у такій світоглядній системі, ідентичність, котра нещодавно була наперед визначеною і тлумачилася як незмінна і наперед задана характеристика людини перетворюється у завдання [1]. Упорядкований, детермінований, передбачуваний, і, щонайважливіше, надійний світ модерної людини, котра силою своїх зусиль здатна виконати наперед визначене завдання, руйнується. На зміну йому приходить світ, у якому людина не має орієнтирів – її життя перетворюється у нескінченну бігову доріжку, фінішна лінія якої невпинно змінюється. У наслідок цього, втрата «визначеного місця в суспільстві стає нині досвідом, який може багато разів повторюватися в житті кожної людини, оскільки жоден з можливих статусів не є достатньо надійними, щоб можна було говорити про тривалу відповідність йому» [1].

Аналізуючи причини і наслідки індивідуалізації зумовленої глобальними змінами сучасності, З. Бауман акцентує увагу на тому, що людина стає схожою на волоцюгу, котрий не знає, де і з ким він опиниться завтра і куди приведуть його пошуки. Водночас, дослідник залишає поза своєю увагою той факт, що індивідуалізація зумовлює регіоналізацію та фрагментацію історично сформованих політичних і культурних кордонів, поміж тим, не призводить до зникнення соціальності як такої. Попри докорінні соціокультурні трансформації, сьогодні існує велика кількість культурних спільнот, представники яких мають відмінний спосіб життя, звички, стереотипи та цінності, поміж тим визнають себе членами однієї культури. На думку К. Гансена, усвідомлення цієї єдності забезпечується спільною мовою і спільною історією [4, с. 179]. Зокрема, вчений переконаний, що спільність мови є тим культурним фундаментом, який забезпечує усне спілкування, надаючи речам імена, присвоюючи їм сенс та включаючи їх у зрозумілий для членів спільноти контекст, тим самим формуючи підвалини для сприйняття розрізненого повсякденного життя крізь призму єдності [4, с. 62]. Унаслідок цього, кожне мовне співтовариство має своє власне сприйняття реального життя, що, в свою чергу, сприяє згуртованості та виступає механізмом включення і виключення. Не менш важливе значення, для формування культурної ідентичності, на думку К. Гансена, відіграє історія, що представлена у вигляді традицій, історичних свят та пам'ятних днів. Очевидно, що останні транслуються єдністю мови, яка поступово змінюється у ході історії.

Підкреслюючи провідне значення мови та історії в процесі формування колективної єдності, К. Гансен акцентує увагу на тому, що їх культурний вплив відбувається несвідомо і визначається народженням та соціалізацією. Вона змушує індивіда не тільки вчитися рідною мовою, опановуючи водночас культурний та історичний досвід спільноти, а й забезпечує вступ до організації суспільства та його інститутів. Останні, свою чергою, забезпечують формування цілого спектру вартостей та стереотипів, котрі представники кожної культури вважають «нормальними». У більшості випадків ці правила культури не виписані повністю, а відтак засвоюються тільки у підсумку свідомих та несвідомих актів соціалізації.

Наполягаючи на непересічній ролі «об'єктивних» критеріїв формування колективної єдності та, відповідно, культурної ідентичності культурної, К. Гансен не применшує значення тих соціальних стандартів і норм, котрі встановлюються шляхом спілкування. Дослідник переконаний, що соціальні групи постають результатом вільного обговорення колективних вартостей, які поступово перетворюються у критерії культурної ідентичності. «Індивіди, – пише з цього приводу дослідник, – формують групу, а група формує людей, які набувають свою ідентичність у відповідь на колективні критерії» [4, с. 177]. Вказаний висновок, на наш погляд, надзвичайно важливий з огляду на перенесення уваги в процесі дослідження ідентичності з особистісного рівня на колективний. В такому випадку, культурна ідентичність особистості вже не розглядається як вільний дрейф у варіативних культурних світах, а визначений рядом об'єктивних чинників динамічний процес. При цьому членство окремих осіб у багатьох групах означає, що культурна ідентичність не може розглядатися як зовні насаджена державою. Навпаки, її формування відбувається у

результаті постійного включення і виключення людини із великої кількості груп, які визначають мислення, почуття та поведінку, на основі яких формується унікальність кожної людини [4, с. 177].

Література

1. Бауман З. Индивидуализированное общество. URL: <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/4993/5006>
2. Бондар С. В. Історіософія І. Лисяка-Рудницького в контексті націотворчих та державотворчих процесів в Україні : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.05 «Історія філософії». Київ, 2005.
3. Гоян І., Сторожук С., Федик О. В. Роль колективної пам'яті в процесі формування національної єдності: український вимір. *Гуманітарний часопис*. 2018. № 1. С. 11–22.
4. Hansen K. P. Kultur und Kulturwissenschaft (1. Aufl.). Tübingen/Basel : UTB GmbH; Auflage, 1995.

**ТРИМА Катерина,
ХВІСТ Вікторія**

ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ КРАЇН ЧЛЕНІВ ЄС В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Європейський Союз є принципово новим і унікальним за своєю природою явищем. До його створення історія не знала об'єднання держав з таким рівнем синхронізації та підпорядкування єдиним нормам і цілям держав. Його поява і функціонування означало формування в Європі не тільки єдиного економічного, соціального (гуманітарного), але і політичного простору в рамках якого були створені передумови для формування загальноєвропейської партійної системи, елементом якої стало створення загальноєвропейських партій, діяльність фракцій національних партій в Європейському парламенті. Довгий час, розвиток європейського інтеграційного процесу було гордістю ініціаторів, однак сьогодні ЄС зіткнувся з цілою низкою масштабних викликів, що дозволило експертам говорити про «масштабному системній кризі даної структури». Елементом його є глибока політична криза.

Процес трансформації розвивається як під впливом зовнішніх акторів, так і внутрішніх чинників, природа яких впливає з логіки розвитку Європейського союзу, національних держав, а також процесів, що йдуть всередині партійно-політичних систем. Це так само визначає вкрай складний, суперечливий, багатовимірний і багатовекторний характер процесів модернізації партійно-політичних систем на цьому етапі їх розвитку. Відзначаючи незавершеність цього процесу, сьогодні можна стверджувати, що на політичному полі Євросоюзу формується нова конфігурація його політичного ландшафту, що має принципово нові кількісні і якісні параметри. У той же час, цей процес не є однозначним для партійних систем всіх членів ЄС. Різниця динаміки цього процесу і характеру партіогенез обумовлено особливостями історичного розвитку держав, формуванням їх політичної системи, а також моделлю політичної культури, ступенем розвитку демократії та громадянського суспільства.

Незважаючи на незавершений характер даного процесу, сьогодні можна спостерігати ряд загальних тенденцій його розвитку, які носять стійкий характер і простежуються на всьому політичному просторі Європейського Союзу. До них насамперед необхідно віднести процес фрагментації партійних систем, що йде як на національному, так і на наднаціональному рівні.

За оцінками Г. Вайнштейна, з початку ХХІ століття тільки в країнах Західної Європи було створено 69 нових партій, понад 40 з яких взяли участь у 43 виборчих кампаніях всіх рівнів. До початку нового виборчого циклу 2015-2019 рр., В рамках якого практично у всіх

країнах ЄС пройшли вибори всіх рівнів, а також відбулися вибори до Європарламенту в травні 2019 р. Кількісне зростання партій став одним із значущих параметрів характеристики партійних систем. Так, в Чехії до цього часу налічувалося 89 партій і 143 політичних рухів, в Угорщині – 250, з них 116 з'явилися в 2014–2018 рр.; в Польщі 86 партій; в Словаччині – 61; а Італії – 50. Дві нові партії було створено в Британії, в Греції з 2010 по 2015 рр. з'явилися десятки нових партій.

Така тенденція характерна для всіх партійних систем країн-членів ЄС. Підтвердженням цього є і підсумки виборів до Європарламенту в травні 2019 року, куди увійшли представники 160 партій (в попередніх було на 10 менше). Це дало експертам можливість стверджувати, що партійні системи національних держав мають стійку тенденцію до подальшого поступального розвитку в бік їх фрагментарності і кардинальної зміни їх конфігурації.

Оцінюючи підсумки виборів травня 2019 року в Європарламент, всі експерти констатують, що ніколи ще Європарламент не був так фрагментований як зараз. Вперше дві домінуючі партії, Європейська народна партія (ЄНП) і Альянс соціалістів і демократів (S & D), не мають разом більшості, з 376 місць у них тільки 331.

Велика фрагментація політичного простору Європарламенту є переконливим свідченням того, що загальноєвропейський політичний процес в Європі характеризується послабленням традиційних лівого і правого центру, яке з національного рівня досягло загальноєвропейського. В рамках дискурсу типології партійних систем Сарторі партійно-політичні системи сучасної Європи змінюються від біполярної (або домінантною) до «помірно плюралістичної» або багатопартійної. Підтвердженням цієї тези є аналіз партійних систем в контексті застосування індексу Лааксо-Таагепера. Так, в Словенії він дорівнює 5,58, в Болгарії – 4,88, в Австрії – 5,25.

У результаті останніх виборчих циклів біполярні партійні системи були зруйновані в ряді держав. Це Швеція, Нідерланди, Німеччина, Австрія, Франція. У Франції за підсумками виборів 2017 р. склалася 5-полюсна система; зруйнована двопартійна система в Британії і Швеції. У ФРН йде процес формування партійної системи. Принципово змінюється партійна система в Іспанії, перетворюючись з двополюсною в чотириполюсну з тенденцією її трансформації в багатопартійну. У той же час в Чехії і Угорщині складається 1,5-полюсна система, яка характеризується досить високим ступенем стабільності. До стабільних систем експерти відносять партійні системи країн Балтії, насамперед – партійну систему Естонії.

Отже, відзначаючи, що фрагментація політичного ландшафту ЄС є одним з домінуючих векторів триваючого процесу його трансформації, його прояв має специфіку в окремих державах, що підтверджує неоднозначність процесу трансформації, наявність його особливостей в окремих державах. Формування багатопартійних систем об'єктивно передбачає велику варіативність можливостей створення коаліцій, що, в свою чергу, робить сучасний політичний процес менш передбачуваним і різноманітним.

Література

1. Вайнштейн Г. И. Трансформация западноевропейского политического ландшафта и институализация антисистемной политики. *Мировая экономика и международные отношения*. 2018. №15. С.17–28.
2. Rejstřík politických stran a politických hnutí. URL: Ministerstvo vnitra České republiky. URL: <https://www.mvcr.cz/aplikace-seznam-politickych-stran-a-hnuti.aspx>.
3. Több mint 250 párt van Magyarországon. *Mandiner*, 2019. március 24. URL: https://mandiner.hu/cikk/20190324_tobb_mint_250_part_van_magyarorszagon.
4. Partie polityczne w 2016 r. Główny Urząd Statystyczny. 02.02.2018. URL: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoleczna-wolontariat/gospodarka-spoleczna-trzeci-sektor/partie-polityczne-w-2016-r-,7,3.html>.

5. Узунова Н. Ю. Партийно-политический ландшафт Вышеградской группы. *Трансформация партийно-политического ландшафта Европы в условиях нового миропорядка. Проблемы национальной стратегии*. 2019. №4 (55). С. 38-41.

6. Семушин Д. Итоги выборов в Европарламент: усиление фрагментарности и неопределенности. URL: <http://easaily.com:8080/ru/news/2019/06/04/itogi-vyborov-v-evroparlament-usilenie-fragmentarnosti-i-neopredelennosti>

7. Нарочницкая Е. А. Партийно-политический ландшафт Франции после выборов 2017 г. *Свет и тени «эры Макрона». Доклады Института Европы*. №362. 2019. С.45 - 46. URL: <http://instituteofeurope.ru/images/uploads/doklad/362.pdf>.

**ТУРИЦИНА Олена,
ЛУБ'ЯНКО Захар,
МАМЧЕНКО Вікторія,
ТРОХИМЕНКО Ольга**

КОУЧИНГ: ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ І СПЕЦИФІКА

Коучинг – це взаємостосунки між викладачем і студентами, коли викладач ефективно організовує процес пошуку студентами кращих відповідей на питання, що їх цікавлять. Коуч допомагає студентам розвиватися, закріплювати нові навички і досягати високих результатів у своїй майбутній професії. Адаптація вищої школи до нових умов у соціальному, економічному, політичному житті може відбутися лише на основі позитивного ставлення до особистості студента, розкриття його можливостей.

Коуч сприяє вдосконаленню і максимально ефективному використанню особистісних якостей студентів, про які більшість або не здогадується, або здогадується, але не використовує як основу для подальшого руху вперед. Він стимулює студентів до більш глибокого усвідомлення своїх цілей, ресурсів і обмежень, допомагає визначити напрям розвитку особистості взагалі і професійного розвитку зокрема. Коуч підтримує прагнення студентів досягати мети і здійснювати зміни у своєму житті. Інакше кажучи, в процесі коучингу студенти знаходять свій, унікальний спосіб досягнення мети. В цей же час коуч створює креативну атмосферу, особливий простір пошуку альтернатив, атмосферу довіри, де студент відчуває увагу до його ідей і працює з більшим ентузіазмом.

Коучинг є ефективним, коли студент розуміє, що існує різниця між тим, хто він є, і тим, ким хотів би бути. Студент готовий думати новим, незвичним для нього способом, студент готовий вислуховувати і сприймати критику на свою адресу, студент готовий до здійснення необхідних змін і діє відповідно; студент погоджується з тим, що за результат несе відповідальність лише він сам, а не коуч-викладач. Одним із головних завдань будь-якого навчання є не лише навчити чомусь, але, передусім, навчити вчитися: отримувати, знаходити, вишукувати необхідні знання. Саме коучинг запускає механізми через особистісну мотивацію студентів самостійно отримувати знання.

Коучинг використовує багато принципів із філософії, психології, педагогіки, менеджменту та спрямований передусім на покращення життя людей у професійній та особистісних сферах. Феномен «коучинг» у вищій школі є принципово новим напрямом в педагогічній науці і практиці, в основу якого покладено формулювання і максимально швидке досягнення мети шляхом мобілізації внутрішнього потенціалу, засвоєння провідних стратегій отримання результату, розвиток і вдосконалення необхідних здібностей і навичок.

Коучинг в освіті – педагогічний метод, який може виступати потужним засобом усвідомленого навчання та його активізації серед студентів. Основна ціль коучингу в освітньому процесі – це розкриття внутрішнього потенціалу особистості здобувача освіти для максимізації власної продуктивності й ефективності. Основна процедура коучингу – діалог, в процесі якого треба задавати ефективні питань та уважно вислуховувати відповіді.

Коучинг дає викладачу знайти: індивідуальний та інтерактивний підхід, розвиток, стимуляцію інтересу до навчання, підвищення мотивації, усвідомленості, прийняття

відповідальності за власний результат і результат студента, розвиток нових компетенцій, задоволеність результатами, довіра і відкритість. Мета коучингу – допомогти тим, хто навчається, розібратися у власних здібностях та навчитись їх використовувати з максимальною для себе користю.

Перші сім кроків у коуч-діяльності:

1. Встановлення партнерських взаєностосунків між викладачем і студентами;
2. Спільне визначення завдань для досягнення конкретної мети;
3. Дослідження поточної ситуації чи проблеми;
4. Визначення внутрішніх і зовнішніх перешкод на шляху до результату;
5. Вироблення і аналіз можливостей для подолання труднощів у вирішенні проблеми;
6. Вибір конкретного варіанту дій і складання плану дій;
7. Домовленість про те, що конкретно повинно бути зроблено і у які терміни, тобто кожне наступне коучинг-заняття завжди починається з огляду: що зроблено; що вдалося зробити; що можна було зробити краще.

Методи коучингу.

- Метод конкретних ситуацій. Він заснований на ствердженні, що шлях до вдосконалення власних знань можливо прокласти лише через розгляд, вивчення та обговорення конкретних проблемних ситуацій;
- Метод емоційного стимулювання. В основі цього методу навчання лежить принцип формування пізнавального інтересу шляхом створення позитивних емоцій до запропонованого виду діяльності, підвищення зацікавленості та мотивації до навчального процесу;
- Метод створення ситуації пізнавальної дискусії є дієвим методом активізації навчання, адже в дискусії народжується істина, а пошук істини завжди викликає посилену зацікавленість темою;
- «Мозаїка» – метод розподілу обов'язків у студентській групі, коли розподіл здійснюють самі студенти. Такий вид діяльності змушує студентів самостійно, без допомоги викладача-коуча розподіляти обов'язки в групі та нести за даний розподіл відповідальність;
- Метод проектів є методом, що виводить діяльність студентів на новий, вчально-науковий рівень.

**ТУРЦИНА Олена,
ТУРЧЕНКО Варвара,
КОСТЕНКО Дмитро**

ПРОЕКТНИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ ЯК СПОСІБ ЗАОХОЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Знання іноземних мов є невід'ємним складником успішного розвитку кар'єри. Вони безсумнівно стають у пригоді під час пошуку інвесторів та бізнес-партнерів для власного проекту, а також поїздок на різноманітні конференції, семінари та тренінги, де фахівці високого рівня обмінюються цінними знаннями та обговорюють найновіші тенденції в окремих галузях. Вільно володіючи мовою, Ви зможете взяти участь у таких заходах і відкрити для себе нові горизонти професійного росту. Але, на жаль, більшість людей не усвідомлює справжньої цінності мовних навичок, і через це вони зовсім не мають мотивації до навчання. Саме тут приходить на допомогу проектна методика вивчення іноземних мов.

Проектний метод навчання передбачає систематизацію знань, отриманих у процесі створення власних продуктів, а також використання цих навичок для вирішення реалістичних проблем у повсякденному житті. Ця педагогічна технологія забезпечує творчу самостійність студента, тобто він сам детально аналізує проблемне завдання, створює план роботи та модель майбутнього продукту і потім представляє його аудиторії та викладачу. Таким чином формується відповідальна, дисциплінована особа, яка здатна шукати

інформацію у нетрадиційних джерелах, спокійно працювати у стресових ситуаціях, нестандартних обставинах.

Студенти часто працюють парами або в групах, примірюючи на себе різні соціальні ролі (лідера, посередника, виконавця, тощо). Учні вчаться чітко виконувати свої обов'язки відповідно до їх ролей, приймати колективні рішення, вести дискусію, слухати та розуміти один одного, дивитися на проблему з різних боків, робити висновки. Викладач, у свою чергу, виступає в ролі консультанта, мотиватора та координатора. Він разом зі студентами бере участь у моделюванні та проведенні досліджень, формуванні та обговоренні гіпотез, що підтверджуються доказами й міркуваннями. Перед ним постає важливе завдання – створити комфортні ненав'язливі умови для навчання, у яких учні будуть з легкістю сприймати та пізнавати навколишній світ.

Щоб вдало використовувати проектний метод навчання, педагог має відповідати певним критеріям. Перш за все, він повинен досконало знати кожного студента, його здібності, можливості, бажання та інтереси. Йому треба вміти підтримувати та заохочувати учнів, допомагати, не виконуючи роботу замість них. Вчитель має добре розуміти не лише свій предмет, а й бути обізнаним у інших галузях науки. Не менш важливим аспектом є толерантність та вміння знайти правильний підхід до будь-якої людини. Цінується також креативність, адже професія педагога – одна з найбільш творчих.

Робота над проектом – це клопітка праця, яка потребує зосередження й організованості. Щоб досягти гарного результату, необхідно послідовно пройти усі етапи:

1. Формування теми та мети проекту, створення плану і структури роботи, розподілення соціальних ролей (для групових проектів), визначення критеріїв оцінювання;

2. Пошук та аналіз інформації, уточнення знань, оформлення проектної роботи відповідно до заданих вимог;

3. Перевірка усіх складових проекту, презентація та оцінка готового продукту; Проектний продукт обов'язково повинен бути матеріальним. Це може бути лист, есе, стаття, вірш, буклет, малюнок, колаж, постер, виставка, аудіозапис, відеозапис, театральна постановка, доповідь, мультимедійна презентація, сайт, оповідання, плакат, ролева гра тощо.

Отже, проектна методика навчання дуже впливає на якість навчання іноземних мов та навчання в цілому. Вона дозволяє учням навчитися самостійно організовувати та контролювати роботу, гідно представляти свій результат діяльності. Завдяки їй цілком можливо сформувати суспільство, яке буде вільно орієнтуватися в різноманітних іншомовних комунікативних ситуаціях, встановлювати міжнародний зв'язок та чітко сприймати інформацію оригінальною мовою.

**ЧАЙКА Оксана
АНДРЕЄВА Дар'я,**

МЕТАФОРИ РОСТУ ТА ФІНАНСОВІ ТЕРМІНИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Необхідність розвитку та розширення економічних і торговельних зв'язків, просування зони вільної торгівлі, міжнародний характер концернів і конгломератів вносить якісні зміни в комунікацію між людьми. Бізнес суттєво впливає на розвиток міжнародних та міжнаціональних відносин. У зв'язку з цим переговорна діяльність стає все більш значущою для учасників цього процесу. Комунікативна взаємодія є основою переговорів, а мовні засоби реалізують стратегію і тактику ділових переговорів. У мовному плані текст переговорів відрізняється переважанням усталених штампів і кліше, які забезпечують адекватну передачу інформації, проте ідіоматичність і метафоричність їм також притаманні в силу суб'єктивних показників: індивідуально-людського і емоційного чинників. Оскільки ділова комунікація не передбачає наявності емоційно-забарвленої лексики, тому передача емоцій відбувається завдяки метафорам.

Вченими Дж. Лакоффом і М. Джонсоном була розроблена теорія, викладена в книзі «Метафори, якими ми живемо» (Metaphors We Live By), яка внесла системність в опис метафори як пізнавального процесу [4, с.205-210]. Автори стверджують, що перенесення значення не обмежується лише сферою мови, саме мислення в більшості випадків є метафоричним. Дж. Лакофф і М. Джонсон виділили в англійській мові систему концептуальних метафор, що базуються на точках зору англomовного суспільства на ті чи інші об'єкти позначення [4, с. 117-118].

Як правило, абстрактні фінансові поняття сприймаються та аналізуються людьми через конкретні образи. Погоджуємося з Дж. Лакоффом і М. Джонсоном у ототожненні механізму метафори з механізмом аналогії, тобто завдяки засобам метафоризації є можливим позначати нові феномени дійсності, фіксувати зміни, відворювати явища і об'єкти у перспективі та передбачати можливий розвиток подій у призмі бізнес-простору. Учені дійшли до висновку, що метафоризація є природною здатністю людини, метафора – формою мислення, а метафорична модель – знаряддям пізнання та пояснення дійсності.

Метафора в англomовному бізнес-дискурсі розглядається як засіб концептуалізації уявлень про фінансові реалії. Залежно від джерела походження, існують такі моделі концептуальних метафор у фінансовій сфері: фінансові реалії, які виражаються частинами людського тіла (здоров'я та хвороби); фінансові реалії, що передаються поняттями війни та спорту; фінансові поняття, які описуються процесами та силами природи, тощо.

Результати дослідження базуються на метафорах росту, які описують процеси та сили природи та є широко вживаними в сфері бізнесу та фінансів. Наведемо приклади вживання метафор росту у бізнес-дискурсі: 1) англ. *Our country's economy shows 'the green shoots of recovery'* – укр. *Економіка нашої країни проявляє ознаки відновлення*; 2) англ. *Big companies sprout their branches all over the valley.* – укр. *Великі компанії всюди відкривають свої філії*; 3) англ. *We should plough our profits back into the business.* – укр. *Ми повинні реінвестувати наш прибуток у бізнес*; 4) англ. *Successful companies usually spread into other territories.* – укр. *Успішні компанії зазвичай розповсюджуються на інші території*; 5) англ. *Producing cars is a very fertile area of business.* – укр. *Виробництво автовок – дуже прибуткова сфера бізнесу*; 6) англ. *Sales of popcorn is flourishing at cinemas.* – укр. *Продаж попкорну процвітає в кінотеатрах*; 7) англ. *If we don't weed out the items that don't bring profits, we'll be bankrupt soon.* – укр. *Якщо ми не викорінимо ті пункти, які не приносять прибутку, ми незабаром збанкрутуємося*.

Аналіз прикладів вживання метафоричних моделей дозволяє дійти висновку, що здатність метафори формувати і вербалізувати нові поняття притаманна діловому (фінансовому) дискурсу, де установка на образність не є провідною. Забезпечуючи змістову цілісність окремого тексту та дискурсу в цілому, виступаючи засобом концептуалізації і специфічної інтерпретації фінансових реалій, метафора допомагає реалізувати функції комунікації, впливаючи на реципієнта і регулюючи його поведінку, вказує на культурну ідентичність учасників спілкування, а також сприяє вирішенню когнітивних завдань і насичує мову ділового спілкування образною лексику.

Література

1. Вальчук Г. В. Метафоричні концепти в сфері економіки. [Електронний ресурс]: <http://studentam.net.ua/content/view/8559/97/>.
2. Молчанова Г. Г. Некоторые языковые механизмы вариативной интерпретации действительности (эволюция метафоры – метафора эволюции). *Вестник МГУ. – Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация.* № 2. 2002. С. 7–12.
3. Опарина Е. О. Концептуальная метафора. *Метафора в языке и тексте.* Москва : Наука, 1988. С. 65–77.
4. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By.* Chicago : Chicago University Press, 1980. –
5. Lakoff, G. *The contemporary theory of metaphor. Metaphor and Thought.* Cambridge : Cambridge University Press, 1993. PP. 202–251.

ПРОБЛЕМИ АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ЛІНГВІСТИЧНИХ ЛАКУН В МЕДІАСФЕРІ

Мета нашого дослідження полягає у розгляді проблематики перекладу англійських та українських термінів з медіа сфери, що є лакунами. Феномен лакунарності не є новим і вивчається відносно давно. На сьогодні відзначимо праці таких вітчизняних вчених, як Ю. А. Сорокін, І. Ю. Марковіна, Н. Л. Галєєва тощо, а з зарубіжних вчених – роботи Дж. Лакоффа. Лакофф під лакунами має на увазі ментальні репрезентації світу, які відсутні в інших національностей [5, с. 78]. Так, Ю. А. Сорокін і І. Ю. Марковіна визначають лакуни як «словникові прогалини», «білі плями на семантичній карті мови» [1, с. 23; 3, с. 120].

Медіасфера є однією із сфер діяльності, що відзначається наявністю лакунарності. На нашу думку, це пов'язано з тим, що переклад новин, повідомлень або постів відбувається в досить стислі терміни і, якщо при штаті немає професійного перекладача, то деяких неточностей або ж спотворень при перекладі лакун досить важко уникнути. Для прикладу наведемо англійський термін зі статті [2, с. 34], переклад якого українською мовою викликав певні труднощі: англ. *The professor believes that he hardly managed to achieve such success in the experiment without his new collaborators.* – укр. *Професор вважає, що йому навряд чи б вдалося досягти такого успіху в експерименті без своїх нових колабораторів* [2, с. 35].

Англійський термін *collaborator* позначає людину, яка допомагає іншій, часто в науково-дослідницькій роботі [4, с. 215]. При перекладі терміна була допущена не стільки помилка, скільки неточність, а відтак і термін був транслітерований українською мовою – укр. колаборатор. На нашу думку, такий переклад може викликати певні труднощі у розумінні тексту, адже важко зрозуміти, що мається на увазі під терміном колаборатори. У той же час можна зрозуміти логіку такого перекладу. Англійський термін *collaboration* при перекладі українською теж транслітерується і не викликає проблем у розумінні. Більш того, англійські терміни *collaboration* та *collaborator* мають близький сенс. Проте в перекладі вищезазначеного речення доцільніше було б використати такі українські терміни, як асистент або помічник. Ці терміни не втілюються у повноцінність переклад, не можуть повністю заповнити лакуну, але вони допомагають донести поняття англійського терміна, що без сумнівів є головним завданням при перекладі тексту у медіа сфері з англійської мови українською і навпаки.

Ми вважаємо, що при перекладі англійських чи українських лакун у медіа сфері краще використовувати перекладацьку компенсацію. Компенсація включає використання функціональних аналогів, мета яких полягає у збереженні конотативних і асоціативних компонентів значення вихідного терміна [1, с. 96-99]. Компенсація допомагає донести поняття іншомовної (англійської, української) лакуни при перекладі тексту в медіа сфері через використання найвідповіднішого за поняттям терміна. Проте варто зазначити, що такий метод не завжди передає повністю поняття іншомовного терміна.

Література

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Москва, 1975.
2. Галєєва Н. Л. Основы деятельности теории перевода. Тверь, 1997.
3. Марковина И. Ю., Сорокин Ю. А. Культура и текст. Введение в лакунологию. Москва, 2010.
4. Чудинов А. Н. Словарь иностранных слов, вошедших в состав русского языка.

МІЖНАРОДНА КОУЧИНГОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ У ПЕРЕКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЮ

За п'ятдесят років свого існування коучинг продовжує розвиватися та поширювати свої масштаби популярності серед світової аудиторії. Цей метод першочергово просочував галузі спорту та бізнесу. На початку ХХ століття в спортивних командах стали з'являтися так звані коучі, завданнями яких з-поміж інших було створення плану тренувань та мотивація спортсменів. З 80-х років ХХ століття коучинг офіційно був визнаний бізнесом, отримавши назву «бізнес-коучинг», де за мету постало розкриття потенціалу людини для максимальної ефективності. З 2002 року розпочинається стандартизація в навчанні коучингу, організовуються міжнародні конгреси, коучинг виходить на науковий рівень, починає розроблятися власна методологія та інструментарій.

Так, англ. *coaching* та укр. коучинг – це термін, який, у сучасному розумінні, позначає підхід особистісного і професійного розвитку; це мистецтво створення середовища, за допомогою бесіди і поведінки, яке полегшує наближення людини до бажаних цілей. Найбільше коучинг поширився у США та Японії, головний девіз коуча звучить так: успішна особистість не може існувати без наставника. Один із найвидатніших коучів сучасності Манфред Кетс де Вріс запровадив використання психоаналізу у коучинг-практиці.

У зв'язку з популярністю коучингу відкриваються нові інститути з підготовки фахівців у цій галузі. Наприклад, у Німеччині таке навчання пропонують близько 300 організацій, вартість навчання в яких становить від 5 до 15 тисяч євро. При закінченні навчання кожна з організацій видає своїм випускникам дипломи та сертифікати.

Сьогодні складно навіть уявити життя з усіма його сферами без практики коучингу. Активний розвиток коучингу тягне за собою розвиток термінологічної бази і появу інтернаціоналізмів в українській мові. Вживання таких термінів є невід'ємним для сучасної системи безперервної освіти української аудиторії. Через те, що основні засади, компетенції, методи, інструменти прописані у зарубіжних джерелах, зокрема Міжнародною Федерацією Коучингу, або МФК (англ. *International Coach Federation* – укр. Міжнародна Федерація Коучингу), значна частина наявної моделі базових компетенцій МФК розроблена на основі 25-річних досліджень, залишається критично важливою встановлення і уніфікація міжнародної термінології для практики коучингу у всьому світі. Переклад термінології коучингу з англійської мови українською є актуальною ланкою у розвитку коучингу в Україні. Через відсутність відповідників у вихідній мові перекладачі зіштовхнулися з проблемою перекладу низки мовних одиниць. Для кращого розуміння розглянемо найуживанішу термінологію коучингу в перекладі українською.

Оскільки коучинг історично пов'язується зі спортом, тенденція запозичення основної термінології з цієї сфери не змінилася. Наприклад, термін англ. *client* та укр. клієнт може також перекладатися укр. коучі, причому ще є поширена форма такого відповідника у англomовних країнах, як англ. *player* – укр. *гравець*. Засновником концепції вважається каліфорнійський тенісист. Відповідно до концепції, клієнтом може бути будь-яка особа, що вдосконалюється й прямує до мети: англ. *client* та укр. *клієнт* 'людина або група людей, яка знаходиться у процесі взаємодії з коучем, коуч у процесі менторингу та супервізії, коуч-студент, який навчається коучингу'.

Відповідно до дефініцій, встановлених Міжнародною Федерацією Коучингу, термін англ. *coaching relationship* та укр. *коучингові відносини* позначає 'відносини, які встановлюються фахівцем МФК та клієнтом (-ами) відповідно до договору або контракту, що визначає обов'язки та очікування кожної сторони'. Це також про відносини, які допомагають людям отримати виняткові результати в їх житті, кар'єрі, бізнесі або в громадських справах. За допомогою коучингу клієнти розширюють область пізнання, підвищують ефективність і якість свого життя.

Розглянемо ще кілька прикладів термінів з коучингу: *англ. mentoring – укр. менторинг* ‘один з методів навчання та професійного розвитку коуча, в процесі якого більш досвідчений коуч – ментор (*англ. mentor*), ділиться знаннями, надає допомогу та зворотній зв’язок коучу – менті (*англ. mentee*), який потребує професійної підтримки’ *англ. supervision* та *укр. супервізія* ‘надання професійної допомоги, яка спрямована на подолання професійних труднощів, аналіз недоліків та удосконалення організації роботи’. Перелік можна продовжити такими термінами, як: *англ. life coaching – укр. лайф-коучинг, англ. coaching session – укр. коучингова сесія, англ. coaching process – укр. коучинговий процес, англ. coaching form – укр. коучингова форма, англ. coaching position – укр. коуч-позиція, англ. insight – укр. інсайт, англ. gremlin – укр. гремлін, англ. confidentiality – укр. конфіденційність, англ. pattern – укр. патерн* та ін. Як бачимо, основною тенденцією перекладу міжнародної термінології коучингу українською є транслітерація.

Коучинг – глибока комплексна методологія, яка увібрала в себе найефективніші прийоми і принципи спорту, бізнесу і психології та інших наук, формуючи свою власну термінологію. Створення еквівалентних відповідників в українській мові є головним завданням перекладачів термінологічної бази коучингу в Україні. Важливим залишається питання застосування всіх можливих способів перекладу термінології коучингу з англійської мови українською.

**ЧЕКАЛЮК Вероніка,
МОІСЄЄВ Василь**

ТВОРЕННЯ РЕПУТАЦІЇ ДЕРЖАВИ: УКРАЇНА ЯК СУЧАСНИЙ СВІТОВИЙ БРЕНД

Створення іміджу починається зі створення бренду країни. Ми розглядаємо країну як товар, який потрібно презентувати максимально економічно привабливим і конкурентним для світової спільноти. Як інструмент творення іміджу використовуємо медіа технології. Стратегічний розвиток країни залежить від багатьох факторів, серед яких ключова роль належить веденню іміджетворюючої політики, від публічних кроків і позиціонування публічних осіб до народу в цілому. Кожна країна прагне, аби про неї було відомо якомога більше позитивних фактів. Позитивне позиціонування на світовому ринку сприяє залученню інвестицій й розвитку країни. У дослідженні розглянуто медіа механізми формування позитивного іміджу держави. Певний імідж є в усіх і в усього, а потрібний імідж треба створювати, керувати, корелювати та контролювати. Імідж держави – це продукт ефективних комунікацій. Авторка пропонує наукове бачення творення репутації держави.

Проблема творення державного іміджу є найбільш пріоритетною сферою і для політиків, дипломатів, економістів, державотворців, освітян, педагогів, і для науковців.

Розглядаємо Україну як товар, який потрібно презентувати максимально економічно привабливим і конкурентним для світової спільноти. Future Brand щороку офіційно оприлюднюють рейтинги і прогнози вимірювання країн як брендів. Індекс Країн 2014-2015 відкриває Японія – коронова як сильна країна бренд-2014. В Топ-10 країн брендів 2014 потрапляють в рейтинговій послідовності від лідерства до спадання: Японія, Швейцарія, Німеччина, Швеція, Канада, Норвегія, Сполучені Штати Америки, Австралія, Данія і Австрія. Зазначимо, що Україна жодного року не потрапляла в ТОП десятку. Держава, як будь-який інший об’єкт іміджу, – це товар, який необхідно подати у вигідному, конкурентному світлі. У більшості країн державою передбачено створення, затвердження і виконання офіційних програм «Бренд країни». Україна використовувала подібний досвід лише одного разу – напередодні Євро 2012. У період з 2013 по 2020 рр. українська держава існує в умовах іміджевої невизначеності, причому це стосується не тільки локального, а й глобального інформаційного ринку. Ризики і нестабільність у економіці, невизначеність лідерів країни щодо векторів розвитку країни, АТО, втрати територій, державної цілісності, криза в гуманітарній сфері та ін. Фактори – пряма перешкода формуванню бренду України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники, здебільшого дипломати, політики і науковці В. П. Горбулін, Лі Куан Ю, В. А. Ющенко, А.Д. Гулієв, Том Адамс, А. С. Гальчинський [11] виходили з різних уявлень про сутність іміджу, масову комунікацію, процеси сприйняття інформації та закономірності формування громадської думки. Варто зазначити, що питання іміджу держави досі актуальне й не вирішене, немає єдиного алгоритму створення іміджу. Протягом 2019-2020 рр. було проведено спільний науково-практичний експеримент авторами даних тез, зокрема, на базі наукової бібліотеки НУБіП України було організовано серію мистецьких платформ, що стали успішною комунікаційною складовою зміцнення дружніх стосунків у колективі нашого навчального закладу. Таку модель комунікацій пропонується застосовувати масштабніше, від колективу до державних масштабів. Гармонійний всебічний розвиток особистості – є невід’ємною складовою здорового суспільства. Отже, гуманітарні науки в координатах сучасної наукової парадигми – це інструмент формування репутації держави у світі.

2014-2020 рр., живучи у ворожому оточенні АТО, Україна зберігає рівень демократії, підґрунтям її є, звичайно, традиційні цінності, повага та толерантність, закріплена на генетичному рівні, найнезаангажованішими є соціальні мережі та інтернет-портали, у ЗМІ зберігається право дати протилежну чи альтеративну думку. Головне в Україні – це людський капітал. Одним із найважливіших факторів є освіта. Політичні економічні реалії сьогодення диктують нові умови для творення державного іміджу. Україні необхідно підкоректувати діяльність ЗМІ як інструменту творення іміджу країни, вийти на новий рівень співпраці ЗМІ і державних органів, удосконалити внутрішню редакційну політику. Як це зробити без конфлікту інтересів і хаосу у суспільстві, які інструменти необхідні для цього – головна тема для досліджень міжнародних і вітчизняних експертів.

Вплив ЗМІ на формування іміджу держави беззаперечний. Медіа органи формують і програмують імідж держави. Яким буде імідж України у світі напряду залежать від подачі матеріалів у ЗМІ, їх впливу на цільову аудиторію. Результатом правильної інформаційної кампанії є базова основа успішної держави: економічна незалежність і стабільність, послідовна дипломатична політика, інвестиційна привабливість держави, високий рівень туристичного інтересу до країни, військова міць та готовність і бажання лідерів налагоджувати дипломатичні відносини на всіх рівнях.

У 2014-2020 рр., спостерігаючи за тиражуванням у медіа теми популярності країни, стаємо свідками того, як Україна переходить із категорії країна в бренд. Кілька років тому дослідження FutureBrand задекларували, що не всі з 75 досліджених країн можна кваліфікувати як «бренд». Справді, тільки 22 відповідають критеріям і мають конкурентну перевагу над іншими. Щоправда Україна поки що у переліку розглядається світовими експертами як перспективна держава на шляху до того, щоб стати брендом. Потенційні інвестори і бізнес партнери, світові корпорації заявляють, що вони будуть торгувати охоче з країною брендом, ніж просто «країною». Факторами країни – бренду є наявність репутації за високу якість продукції-послуг; туристичне прагнення відвідати країну; інтерес до навчання в країні; екологічна безпека і сприятлива комфортна інфраструктура; більш ніж задовільний рівень життя громадян; низький рівень корупції; відсутність економічної кризи, воєнно-політичних конфліктів. Пропоную розглядати країну – як товар. Успішний досвід процесу іміджетворення пропонується запозичити у світових держав, що досягли статусу бренду і вдало створили позитивний імідж.

Статус державного бренду визначається тим, наскільки інвестору комфортно працювати з такою країною. У контексті подій, котрі переживає Україна на етапі свого становлення як незалежної держави, головне, щоб у країні була стабільність, а керували нею прагматичні, прихильні національним інтересам політики-професіонали, котрі не бояться прийняття стратегічних і часом непопулярних, проте далекоглядних рішень, продуманих і цілеспрямованих, а не продиктованих миттєвою необхідністю і вже тим більше міркуванням особистої вигоди, заради власного PR. Діяти – лише в інтересах країни. Завдання іміджмейкерів діяти в унісон запитам інформаційного ринку, бути водночас учителем і другом для журналістів.

Реалії сьогодення, глобалізація та інші суспільні чинники диктують нові умови і нові запити ринку. Нестабільна політична і економічна ситуації негативно впливають на роботу над побудовою позитивного державного іміджу, саме нестабільність спонукає до дій і пошуку ефективних шляхів формування іміджу. Тематика державотворення, ефективних комунікацій із медіа є складною і багатовекторною, потребує глибоких знань і практичного досвіду науковців-дослідників. Чимало факторів впливають на імідж, іміджмейкери, мають постійно «тримати руку на пульсі» і фахово реагувати на зміни, задовольняючи запити ринку, використовуючи ЗМІ для поширення іміджевої інформації і комунікацій між державою і аудиторією. Наразі, зовнішня політика і дипломатія перебуває у форматі реконфігурації сучасних міжнародних відносин.

ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро

КРИЗА ВИЗНАЧЕННЯ ВЛАСНОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ СУЧАСНИМ ПОКОЛІННЯМ МОЛОДІ

Характерною рисою буття особистості є її спроможність до самовизначення, власного позиціонування та самореалізації. Кожна людина, що прагне бути членом суспільства має усвідомлювати засади власного світогляду та наявні в них недоліки.

Гуманітарні науки у своїй основі орієнтовані на вирішення проблем котрі виникають у способах розуміння людиною самої себе та пошуку або вибудовування орієнтирів, які б дозволяли людині повною мірою відчувати себе соціальним суб'єктом. Такий індивід усвідомлює себе джерелом дій, які формують реальність, що визначає можливості, перспективи його буття.

Сучасне покоління постає перед нами передусім як носії такого мислення та способу дій, що цілковито відмінний від минулого століття і такий, що абсолютно детермінований, як мінімум, такими процесами як глобалізація, урбанізація та інформатизація.

На мою думку, нездатність відобразити засади власного світогляду та його базових елементів спричинює проблему самовизначення власної індивідуальності представниками сучасного покоління молоді. Велика кількість молодих людей, що складають значну частину сучасного покоління, не набувають здатності осмислено репрезентувати цінності та орієнтири власного буття.

З однієї сторони, частково це обумовлено зростанням темпу життя і «омолодженням» соціалізації з іншої сторони – розширенням рамок «молодості».

Старше покоління для молоді стає дедалі меншим джерелом життєвої мудрості, порад, досвіду, вмінь. Звідси, зниження рівня потреби в спілкуванні з людьми старшого віку. Наслідком цього є також втрата довіри та відсутність будь якого авторитету. Ці чинники впливають на те, що сучасна молодь через наявність значної кількості свобод та широкого доступу до інформації опиняються у скрутному становищі: довіри немає, вибір треба робити, а критеріїв за якими це має відбуватись немає, «усі проти усіх» та «кожен сам за себе» – виявились не надто ефективними гаслами, які тим не менш стали популярними.

Самоідентифікація особистості здійснюється у термінах «егоїзм», «особистість», «індивідуальність» (причому у значенні особливості окремого представника соціуму). Відбувається маніфестація індивідуального з відривом від соціального, «виживання», «життя» розглядається як власне, а не цінне саме по собі. Терміни «нормальний», «моральний», «звичний», «загальний», «масовий» набувають негативного забарвлення для сучасної молоді і подекуди тлумачаться як образливі.

Сучасне покоління не хоче усвідомлювати що вони є результатом, продуктом існування суспільства, натомість інших чинників що впливають на формування їх особистості та ідентичності не визначають.

Я вважаю, що визнання буття власної індивідуальності має спиратися на досягнення персональних, здобутих виключно власними зусиллями, досвіду та знань Вони, в свою чергу,

мають ґрунтуватися на визнанні загальноцивілізаційних цінностей, наприклад, цінності самого життя.

Визнаючи труднощі які відчувають сучасні молоді люди у визначенні та сприйнятті власної індивідуальності, можна припустити що способом подолання цієї напруги може бути зустріч з носієм такого світогляду, який здатен забезпечити відтворення зв'язку минулих і теперішніх правил життя.

ШУМИЦЬКА Галина

ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ ТА МОВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НА ЗАКАРПАТТІ ПІСЛЯ ПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНУ ПРО ДЕРЖАВНУ МОВУ

Становище української мови як державної в Україні зміцнюється, а її статус у суспільстві підвищується, про що свідчить низка важливих мовнополітичних подій, серед яких особливо значущим є прийняття Закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Водночас активізувалися спроби маніпулювання мовним питанням – не тільки у внутрішньополітичній сфері, а й із-за меж України. Така тенденція особливо відчутна в прикордонних регіонах і загрожує державному суверенітету України, оскільки втручання у внутрішньополітичні справи під приводом захисту мов національних меншин стосується не тільки власне мови, а й економічної, освітньої сфер, є спроби заблокувати євроатлантичну інтеграцію України.

Закарпатський політикум демонструє обережність у ставленні до прийнятого закону про державну мову та до його реалізації. Свідченням цього є звернення депутатів Закарпатської обласної ради до Президента України В. Зеленського з проханням перевірити Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» Конституційним Судом України на відповідність Конституції України. Депутати висловили стурбованість тим, що впровадження норм закону може негативно позначитися на конституційних правах національних меншин щодо використання рідної мови.

Водночас обласна влада вживає заходів з метою підвищення якості вивчення української в закладах загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин. На початку 2020 року Закарпатська обласна рада затвердила звіт про хід виконання «Програми поліпшення вивчення української мови у загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням мовами національних меншин» (на 2016—2020 рр.). Метою програми було створення належних умов для поліпшення вивчення української мови в закладах загальної середньої освіти із навчанням мовами національних меншин, розвитку і розширення сфери її функціонування, виховання шанобливого ставлення до неї. Зважаючи на те, що до основних завдань програмного документу віднесені й зміцнення статусу української мови як державної, розширення її функціонування; визначення дієвих заходів щодо поліпшення стану вивчення української мови в закладах загальної середньої освіти із навчанням мовами національних меншин; створення достатньої організаційної, кадрової, фінансової, науково-методичної та матеріально-технічної бази для забезпечення оптимальної ефективності процесу вивчення української мови з метою досягнення високого рівня володіння нею випускниками; створення і видання підручників нового покоління та навчально-методичної літератури до них, розширення словникової бази тощо, можемо говорити про збалансований і комплексний підхід органів влади у плануванні заходів із врегулювання мовного питання в регіоні.

Триває підбиття підсумків Всеукраїнського експерименту з упровадження багатомовної освіти чи її елементів у сучасну українську школу: співпраця освітян 4 областей України (Закарпатської, Запорізької, Одеської та Чернівецької) під егідою МОН України та офісу Верховного комісара ОБСЄ з питань національних меншин впродовж 2015-2020 рр. показує, що цілком імовірним є створення закладу освіти інноваційного типу, у якому учні навчатимуться двома мовами: державною та мовою етнічної спільноти. Це може бути компромісним варіантом у ситуації, що склалася навколо Закону «Про забезпечення

функціонування української мови як державної» і висновків стосовно нього Венеціанської комісії.

Для впровадження багатомовності в українські заклади освіти слід насамперед активно працювати над підготовкою вчителів-білінгвів та створення багатомовних підручників. Наразі концепція такого підручника в Україні, над якою працює робоча група, до складу якої від Закарпатської області входить Г. Шумицька, готова до етапу громадського обговорення. Учасники всеукраїнського експерименту «Формування багатомовності дітей та учнів: прогресивні європейські ідеї в українському контексті», серед яких науковці, досвідчені методисти, представники МОНУ, Національної академії педагогічних наук України узагальнили результати експерименту в посібнику з питань багатомовної освіти.

Перспективність упровадження результатів експерименту у практику роботи закладів освіти засвідчує і те, що у відділі навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України затвердили наукову тему дослідження «Науково-методичне забезпечення реалізації моделі багатомовної освіти в закладах загальної середньої освіти України з класами з навчанням мов корінних народів і національних меншин» з терміном виконання до кінця 2023 року.

Отже, активно вивчаючи й залучаючи європейський та світовий досвід, українські освітяни роблять впевнені поступальні кроки на шляху врегулювання мовної ситуації в освітній галузі.

Ситуацію щодо використання української мови в закарпатських засобах масової інформації та висвітлення ними мовнополітичних питань переважно на державницьких засадах також можна схарактеризувати загалом як позитивну. Закарпатському медіапростору бракує, однак, оригінальних текстів аналітичних жанрів, котрі мали б формувати мовну свідомість громади. Водночас позитивною тенденцією можна вважати появу на вебресурсах Ужгородського національного університету матеріалів з аналізом ситуації. Найбільший і найстарший вищий навчальний заклад області є осередком генерування різногалузевих експертних висновків і водночас майданчиком для їх обговорення з метою пошуку оптимальних механізмів реалізації актуальних завдань.

У питаннях взаємин між Україною та сусідніми державами в контексті дотримання освітніх і мовних прав етноспільнот присутніх відхилень у бік поліпшення чи погіршення курсу не спостережено. Представники чинної української влади на місцях готові шукати порозуміння, установлювати баланс у різнопланових міжнаціональних відносинах, але не за рахунок умотивованих інтересів України та її державної мови.

СЕКЦІЯ 4. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

*ГОЛЬЦОВА Маріанна,
ТОМЧЕНКО Олена*

МНЕМОНІЧНІ ПРИЙОМИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Англійська мова належить до тих мов, що має найширший словниковий запас, і для його активізації застосовуються різноманітні техніки, удаючись до стратегій пам'яті, вибираючи ті прийоми, які більш зручні для досягнення навчальної мети. Як захоплюючу гру для пам'яті на заняттях з англійської мови слід розглядати мнемонічні прийоми.

Загалом процес навчання можна охарактеризувати як постійне тренування мислення та пам'яті. Зважаючи на це, метою є спроба класифікувати та встановити закономірності функціонування мнемотехнічних прийомів, висвітлити переваги їхнього застосування для активізації лексичного запасу на заняттях з англійської мови, проаналізувати недоліки.

Поняття мнемоніки або мнемотехніки у більшості психологічних словників трактується як система різноманітних прийомів, що полегшують запам'ятовування та збільшують обсяги пам'яті шляхом утворення додаткових асоціацій. Для підвищення ефективності пам'яті використання штучних прийомів мнемоніки має лише другорядне та допоміжне значення, оскільки базовими для запам'ятовування є логічно виправдані, усвідомлені зв'язки. Отже, успішна робота пам'яті залежить від прийомів, які були застосовані для запам'ятовування.

Розглянемо мнемотехніки, корисні для запам'ятовування перекладу слів без контексту. Основний прийом відомих мнемотехнік – це створення асоціативного образу.

Один з таких прийомів ми умовно назвали **«заміна флексій»**. Наведемо приклади створення мнемонічних моделей. Так, більшість слів, які в українській або російській мові закінчуються на **–ція** або **–сія**, при усному перекладі фонетично майже не змінюються, лише закінчення передається звуками **[шин]**, якщо ж перед закінченням стоїть буква **а**, то вона звучить як **[ей]**: *амбіція* – *ambition* [амбішин]; *пенсія* – *pension* [пенин]; *санкція* – *sanction* [санкшин]; *сесія* – *session* [сешин] тощо. Таких слів можна нарахувати кілька тисяч, і лише близько 50 з них не підкорюються цій моделі: *дистанція* – *distance* [дістенс]; *поліція* – *police* [пеліс]; *конференція* – *conference* та інші. За тим самим принципом відбувається запам'ятовування слів на **–гія**, при перекладі яких флексія звучить **[джі]**: *екологія* – *ecology* [іколеджі]; *аналогія* – *analogy* [аналеджі]; і подібні. Перелік виключень, який складає 40-50 слів, також необхідно заучити: *релігія* – *religion* [ріліджн]; *магія* – *magic* [маджік]; *демагогія* – *demagogy* [демегогі] тощо.

Інший прийом – **«втрачання флексій»**: в словах, які закінчуються на **–а/–я** при перекладі кінцева не вимовляється: *проблема* – *problem* [проблем]; *армія* – *army* [амі]; *копія* – *copy* [копі]; та інші. Заучуються приблизно 20 слів, які при перекладі або залишають прикінцевий **[а]**, або мають іншу флексію: *діаспора* – *diaspora* [даяспера]; *формула* – *formula* [фом'юла]; *драма* – *drama* [драма]; тощо. Складність цього прийому полягає в тому, що необхідно інтуїтивно відчувати слова, до яких не можна застосовувати цей прийом, такі, як, наприклад, *рука*, *нога*, *книга*, *мама* і подібні.

До прикметників, які закінчуються на **–ний**, також можна застосовувати цей прийом – відкинути закінчення: *глобальний* – *global* [глобл]; *локальний* – *local* [локл]; *прогресивний* – *progressive* [прегресів]; Виключення заучуються: *прекрасний* – *beautiful* [б'ютифл]; *лексичний* – *lexical* [лексікл]; або відчуються інтуїтивно (наприклад, «червоний» не буде звучати при перекладі як «черво»). Ще один прийом, який можна застосовувати до прикметників на **–чний**, **«комбінаторний»**, що базується на принципах заміни та втрачання флексій. Щоб запам'ятати переклад слова достатньо відкинути закінчення **–ний**, а **[ч]** замінити на **[к]**: *романтичний* – *romantic* [романтік]; *демократичний* – *democratic* [демекратік]; *патріотичний* – *patriotic* [патріотік]; тощо. Виключення, як і в попередньому прикладі, необхідно визначати інтуїтивно.

Отже, продемонстровані прийоми мають як переваги, так і певні недоліки. У попередніх дослідженнях було зауважено, що транслітерація призводить «до спотворення звучання слова, що є одним з недоліків застосування цього прийому». Наведені прийоми також не є досконалими, оскільки ігнорується фонетична складова слова, не враховується багатозначність слів та психолінгвістичне змішування мов. Але, зважаючи на підсумки практичної апробації цих прийомів, можна стверджувати, що вони приносять позитивні результати. Впровадження мнемонічних прийомів на заняттях з англійської мови показало їхню ефективність в плані активізації розумових процесів, стимулюванні ініціативи використання мови, стирання мовних бар'єрів. Спостерігалась потенційна готовність студентів до здійснення мовленнєвих дій англійською мовою. Наголошується, що описані прийоми не виключають базових методик вивчення англійської мови і можуть використовуватися лише для вдосконалення мовленнєвих навичок повсякденного іншомовного спілкування, розширення словникового запасу. Навчити людей усному спілкуванню, продукувати, а не тільки розуміти іноземну мову.

PEER-ASSESSMENT IN THE TRANSLATION CLASSROOM: PRINCIPLES FOR EFFECTIVE IMPLEMENTATION

Assessment is supposed to be a key component of any training system. In case of prospective philologists' university training, it takes a particular position and requires the development and application of the efficient and integrated system of varied forms, methods and tools. In view of collaborative nature of modern translation practice peer-assessment is gaining momentum as an important assessment form in translator training environment.

Peer-assessment can be defined as an activity in which students evaluate the amount, level, value, worth, quality, or successfulness of the products or learning outcomes of their fellows. Its skill and strategy acquisition serves as a crucial prerequisite for the development of relevant students' self-assessment skills and strategies. Both assessors and assessees benefit from peer-assessment practice proving its high formative potential. According to relevant sources, peer-assessment promotes students' constructive reflection, urges them to spend more time on a particular translation task approaching it from different perspectives, strengthens their sense of responsibility and positive motivation, encourages interactivity, participation and empathy to others in the translation classroom, develops teamwork, interpersonal and assertion skills, situates active learning.

These peer-assessment outcomes are achieved in case of extensive feedback provision, i.e. qualitative assessment rather than quantitative one. It should be directed to the outlining of strengths and weaknesses of the reviewed translation product, the defining of possible translation problems and commenting on the chosen ways of their solutions, the delivery of possible improvements.

Efficient peer-assessment performance inevitably presumes particular level of translation skill acquisition by the students in order to be able to identify their fellow's translation problems, estimate the ways of their solutions, comment on them, provide and ground their own translation decisions. In this vein, students' pairs or teams for peer-assessment should be formed on the basis of their translation proficiency analysis. There is an assumption that they should be approximately similar. However, this tenet still requires further verification especially in terms of optimal differences. Other researchers insist on exchanging assessor / assessee roles and functions, involving several independent or interacting assessors.

Peer-assessment should be always pre-planned and thoroughly prepared by the teacher. The students should acquire common clearly stated and illustrated assessment criteria or even be involved in their formulation. Peer-assessment process should be based on specially developed and detailed enough guidelines on how to perform it. At the initial stages of peer-assessment practice in the translation classroom sample target texts, assessment checklists and grids, leading questions etc. can be provided.

Students should get enough time and freedom to prepare their feedback. To be encouraging and productive enough peer-feedback should create comfortable and friendly atmosphere in the translation classroom. Out-of-class and anonymous feedback is suggested as possible response to these requirements in modern sources. Its pros include the opportunities for the assessor to stay anonymous and for the teacher to spare in-class time for other practical activities. To this end, online peer-assessment is suggested, being specifically appropriate for distance or blended learning practices widely spread these days.

Finally, the last but not least key to a successful peer-assessment practice in the translation classroom is the closing of feedback loop, revealed in the discussion and negotiation of the received feedback and assessee's active response either in the form of grounding their position and vision, corrective measures taken or assessing feedback utility value.

КОНЦЕПЦІЇ ТА МОВНО-ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

З формуванням поняття «Європейський вимір» і втіленням у життя концепції багатовекторності, актуальності набула проблема іншомовної підготовки перекладачів. В останні роки проблемі навчання іноземних мов приділяється значна увага. Дослідженням концепцій, мовно-дидактичних основ, теорій про місце і роль німецької мови ґрунтовно займалися такі науковці, як Г. Бартніцькі, Н. Гор, К. Келер, Н. Гохштадт, А. Крафт, Е. Нойланд, В. Ульріх та ін.

Р. Віке, У. Креггер, Г. Шмідт, Н. Георгі реалізують принцип домінуючої ролі вправ у навчальному процесі шляхом виконання різноманітних вправ, що спонукають їх до здійснення мовленнєвих дій, в основі яких лежать певні мовленнєво-розумові операції. Вони вважають, що формування та вдосконалення навичок і умінь мовлення відбувається завдяки функціонуванню цих операцій у процесі виконання вправ.

Цікавими і важливими є висновки вищевказаних фахівців про англійську мову, *Lingua Franca* і про витиснення латинської мови, про багатомовність у країнах Європи та які наслідки це буде мати для корінного населення. На думку більшості фахівців, перед сучасною дидактикою стоять такі завдання:

Для чого вчити?

Що вчити?

Як вчити?

За допомогою чого вчити?

Загальні закони, тенденції у навчальному процесі, принципи і правила навчання.

У навчальних планах різних федеральних земель дисципліна «Німецька мова» складається з таких видів діяльності:

Усне спілкування (говоріння);

Робота з текстом (читання і говоріння);

Мовні дослідження (рефлексія);

Написання текстів (складання творів);

Правопис;

Технічні засоби (інтернет, телебачення, ЗМІ).

Важливе дослідницьке завдання для мовної дидактики – створювати науково обґрунтовані критерії для оцінювання писемних й усних виразів. На занятті студенти повинні правильно вивчати правильну німецьку мову, говорити і писати без помилок. Викладач німецької мови, як експерт, повинен вміти пояснити інтерференції, відхилення від норм, помилки або щонайменше висунути та обґрунтовані гіпотези їх виникнення. Для цього він повинен володіти теоретичними знаннями з лінгвістики.

З мовною дидактикою тісно пов'язані загальна дидактика, лінгвістика, психологія, педагогіка. Викладачі діють не лише з погляду дидактики, але й завжди використовують засоби педагогічного впливу. Щодо мовно-дидактичних тенденцій і теорій, то навіть короткий погляд в історію мовної дидактики після 1945 року, показує, наскільки вони залежні від певного відрізка часу.

Прикметно, що під кінець 60-х років ХХ ст. настав час нової освітньої політики, яку назвали «*kommunikative Wende*» (комунікативні зміни). Предметом заняття з німецької мови ставали усі важливі інші тексти з буденного життя: газетні статті, передвиборні виступи, інструкції, комікси, тривіальні літературні анекдоти, кулінарні рецепти, рекламні проспекти, прокламації. Тексти презентувалися як вираження мовного розмаїття. Комунікація стає центральним змістом мовно – дидактичної діяльності.

Робляться спроби побудувати адекватну дидактичну модель і Генеративної трансформаційної граматики Н. Хомського, що розглядалося як спроба орієнтування на лінгвістику як провідну науку.

У Європі люди у майбутньому будуть змушені володіти поряд з рідною мовою двома іноземними: англійською – мовою міжнародного спілкування та іншою європейською мовою. Для спільної Європи було б важливо, щоб також менші мови, такі як данська,

нідерландська, польська і чеська чи світові мови, наприклад, як іспанська, вивчалися як друга іноземна мова. Поруч з цими європейськими, глобальними мовними перспективами не можна нехтувати регіональними розмовними мовами і місцевими діалектами.

Навчання німецької мови здійснюється на основі дидактичних та методичних принципів. До методичних принципів відносяться принципи комунікативності, домінуючої ролі вправ, взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності. Принцип комунікативності є провідним методичним принципом. Він передбачає побудову процесу навчання іноземної мови як процесу реальної комунікації. Комунікативні ситуації, що використовуються у навчанні іноземної мови, мають моделювати типові ситуації реального життя у відповідній сфері спілкування.

Як стверджує Р. Віке, усі вправи на формування і розвиток комунікативних умінь та навичок можна поділити на п'ять груп. Ось вони:

1. Вправи для встановлення контактів.
2. «Угадай, комбінуй, аргументуй».
3. Змінити літературні тексти.
4. Виконати малюнки, скульптури, живопис.
5. Придумування історій та їх розповіді.

У. Рампілльон стверджує, що прийоми і стратегії навчання мають особливе значення для успішного навчання німецької мови як самостійно, так і за допомогою викладача.

Під терміном «стратегії навчання» слід розуміти результат операцій, в яких взаємодіють різноманітні техніки навчання.

На основі вивчення та аналізу наукових праць і методичних рекомендацій фахівців з проблеми дослідження з'ясовано, що питання стосовно подальшого розвитку мовної дидактики, формування і розвитку комунікативних умінь та навичок студентів під час вивчення іноземних мов перебувають у центрі постійної уваги і будуть перебувати у подальшому зв'язку з глобалізацією й інтернаціоналізацією міжнародних зв'язків.

МИРОНЕНКО Ірина

ПОЗИТИВНА І НЕГАТИВНА ВВІЧЛИВІСТЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ ДІЛОВІЙ КОРЕСПОНДЕНЦІЇ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Сучасний світ відкритий людям, які володіють іноземними мовами. Це вже швидше нагальна потреба, ніж захоплення. Співпраця підприємців з різних країн нікого не дивує. Пошуку партнерів та підтримці контактів сприяє вміння вести ділову переписку. Для висвітлення важливості та новизни нагальної проблеми в ході перекладацької діяльності з іншомовною кореспонденцією, зокрема англійською діловою кореспонденцією. Варто визначитися з такими поняттями, як «ввічливість» та «етикет» загалом.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, щоб зробити спробу показати значення влучного та вдалого перекладу ввічливості у дискурсі англійської ділової кореспонденції.

Метою даного дослідження визначено: ідентифікації поняття *ввічливість*, її роль в діловому листуванні та визначення ролі та завдання перекладача в процесі інтерпретації, перекладу ділової кореспонденції за англійської на українську.

Категорія ввічливості сьогодні є поняттям, яке широко вивчається в культурології та прагмалінгвістиці. Метою цієї статті є показати деякі основні проблеми мовної ввічливості у зв'язку з перекладознавством. Обговорюються такі сфери: концепція негативної та позитивної ввічливості, мовленнєвий етикет, міжкультурні відмінності у ввічливості. В результаті стверджується, що контекстна прагматика та маневрування перекладом з інтегрованими областями текстового потенціалу, попитом аудиторії та презентаційними пристроями можуть забезпечити еквівалентність функцій у поданні ввічливості.

Термін *етикет* походить від французької слова *étiqu* (i) (-прикріплювати, дотримуватися). Французькою мовою це означало меморандум, нагадування. Спочатку його використовували для позначення невеликих карток (письмових або друкованих) з інструкціями, як правильно поводитись при дворі. В даний час термін мовленнєвий етикет розглядається як мовна універсалия, спеціальний словесний культурний кодекс, що відображає купу правил, передбачених культурною та мовною традицією та соціальною пам'яттю. Типи етикету численні – військові, ділові, дипломатичні, повсякденні тощо. З одного боку, етикет – це система знаків, що використовуються в конкретних ситуаціях, а з іншого, це явище є комплексом регуляторних норм. Універсальна схема етикету пов'язана зі знанням ввічливого встановлення та припинення контакту. Класифікація репертуару етикету пов'язана з функціональними сферами використання мови та мовним реєстром. Сфера культурних відмінностей у вираженні ввічливості охоплює адресні форми та способи привітань, формули етикету, евфемізми, повороти та поступки тощо.

Аналізуючи явища ввічливості, важливо розрізнати два способи погляду на ввічливість: семантичний та прагматичний підхід, який призводить до двох видів ввічливості - абсолютної та відносної.

Одне з основних припущень більшості повідомлень про прагматику полягає в тому, що для успішного спілкування певна спільність інформації між комунікатором та аудиторією необхідна (в даному випадку адресатом і адресантом).

В англійській мові немає формальної різниці у вживанні займенника ти (*you*), який може бути ввічливим (*Could you/ would you...; do you mind...? Will you...?*) займенник *you* цілком нейтральний. А. Вежбицька вважає, що англійська мова виявляє більше сердечності, чемності, близькості та доброзичливості, ніж слов'янський «ти». Українською є вираз «Перейти на ти», що означає «передати більш близьким та дружнім стосунки у спілкуванні». Якщо ми спробуємо зробити буквальный переклад фрази значення було би повністю загублене. Наприклад, як порівняння англійського слова *Please* та українського *Будь ласка*, як комунікативні коди етикету для функціональних ввічливих полів ми знайдемо багато відмінностей. Стандартна ситуація – сказати *дякую*. Українською мовою кодифіковано у висловлюваннях з «Дякую» – «Будь-ласка». На англійській мові ця ситуативна фраза стосується *here you are/you're welcome*. Українці(україномовні) не завжди пов'язують останню фразу з *будь-ласка*. Дуже часто фраза, *ласкаво просимо*, сприймається як нема за що! Використовується в повсякденному мовленні українською фраза означає, що особа, яка зробила якусь послугу для спікера не хоче додаткової вдячності.

Загалом в перекладі кореспонденції є дуже багато особливостей, як наприклад, структура англійського ділового листа має свою власну структуру. Увесь текст англійського ділового листа поділяється на абзаци без використання червоного рядка. Крім того у верхньому лівому кутку листа указується повне ім'я відправника або назва компанії з адресою. Далі указується ім'я адресата і назва компанії, якій призначено лист, а з нового рядка вказується адреса цієї компанії. Дата відправлення указується трьома рядками нижче або у верхньому правому кутку листа. Основний текст повинен бути поміщений в центральній частині листа. Головна думка листа може починатися з причини звернення, що вводиться словами: *I am writing to you to....* Звичайний лист закінчується висловом подяки (*Thank you for your consideration...*) і вітанням *Yours sincerely*), якщо автор знає ім'я адресата і *'Yours faithfully'*, якщо немає такої інформації. Чотирма рядками нижче ставиться повне ім'я автора і посада. Якщо діловий лист не є електронним, то підпис автора є обов'язковим і ставиться між вітанням і ім'ям відправника.

Дане дослідження дозволило нам зробити нижчезазначені висновки: інтегрована семантика ввічливості полягає в галузях культурології, контекст аналіз та схеми стереотипів. Переклад ввічливості вимагає ставлення до цього явища через інтегровану інтерпретацію. Перекладач стає посередником, який повинен пам'ятати про різні „ввічливі карти”. загальна модель процесу перекладу включає такі галузі, як контекстна прагматика та переклад маневрування з можливістю функціональної маніпуляції.

**НОЖОВНИК Олег,
КРИВЧУК Вікторія**

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕКЛАДАЧА ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ АВТОМАТИЗОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ: ЗА ТА ПРОТИ

В умовах глобалізації існує величезний попит на кваліфікованих знавців іноземних мов. Необхідність перекладу значних обсягів текстів вимагає від перекладача не лише ґрунтовних знань, високого професіоналізму, але й величезних фізичних зусиль. Саме тому з метою підвищення ефективності роботи перекладача постає необхідність застосування засобів та інструментів автоматизованого перекладу.

Автоматизований переклад (CAT tools, Computer-assisted translation) – це переклад тексту людиною-перекладачем з однієї мови на іншу з використанням спеціалізованих програм перекладу, які поєднують в собі комплекс технологій та інструментів для забезпечення: перекладу документації, ведення термінологічних баз, створення баз пам'яті перекладів, контролю термінів виконання перекладів та перевірки їх якості, створення перекладацьких проектів та розподілу ролей перекладачів при їх реалізації тощо. Всі результати автоматично зберігаються в єдиній базі даних, доступній усім учасникам процесу перекладу.

Приклади програмного забезпечення для здійснення автоматизованого перекладу: SDL Trados Studio, STAR Transit, WordFisher, MemoQ, WordFast, Deja vu, WorldServer, Anaphraseus, MetaTaxis, OmegaT, Transolution, Translation, Workspace.

До основних переваг автоматизованого перекладу відносять єдність термінології документа, глосарій для майбутніх перекладів і прискорення процесу перекладу.

Тривалий час у світі розроблялись та вдосконалювались десятки різновидів систем автоматизованого перекладу, при цьому залучались значні людські, фінансові та адміністративні ресурси, що дозволило накопичити значний досвід як теоретичного, так і практичного плану. Всі зусилля не допомогли зробити з них ідеальних перекладачів. Переклади здійснені за допомогою систем автоматизованого перекладу можуть бути лише підмогою в роботі фахівців різних профілів і не можуть замінити людей-перекладачів. У першу чергу це пов'язано з тим, що в більшості випадків такий переклад не є повністю адекватним, дуже сильно поступається перекладу людиною і потребує подальшої доробки.

Отже, головним недоліком автоматизованого перекладу виступає якість. Часто вона залежить від тематики та стилю вихідного тексту. Переклад текстів художніх напрямів за допомогою засобів автоматизованого перекладу практично завжди незадовільної якості. У той же час для технічних документів при наявності спеціалізованих машинних словників і деякому налаштуванні системи на особливості того чи іншого типу текстів можливе отримання переказу прийнятної якості, який потребує лише невеликий редакторської правки. Чим більш формальним є стиль вихідного документа, тим більшої якості перекладу можна очікувати. Найкращих результатів при використанні автоматизованого перекладу можна досягти при перекладі технічних текстів написаних в офіційно-діловому стилі.

Під час аналізу сегментів перекладів системою SDL Trados, де матеріалом для дослідження стали англomовні науково-технічні тексти, розкладені на 300 сегментів та відтворені за допомогою SDL Trados Cloud українською мовою, були отримані такі дані: на рівні функціонально-прагматичної адекватності було перекладено 48 % досліджених сегментів, 32 % було перекладено із спотвореннями синтаксичних норм мови перекладу, 20 % зі спотвореннями морфологічних норм мови перекладу.

Отже, перекладач виконує переклад тексту на цільову мову з використанням засобів та інструментів автоматизованого перекладу для створення пам'яті перекладу та глосарія, які в майбутніх перекладах допомагають зменшити витрачений на переклад час, і тим самим підвищують швидкість та ефективність роботи перекладача і полегшують його професійну діяльність. Засоби та інструменти автоматизованого перекладу сприяють дотриманню єдності термінології у всіх документах та підвищенню якості перекладу. Водночас, автоматизований переклад з однієї мови на іншу не може бути повністю адекватним та потребує редагування людини-перекладача.

ВИКОРИСТАННЯ ДОДАТКУ TELEGRAM ЯК ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ «ПРАКТИКИ ГАЛУЗЕВОГО ПЕРЕКЛАДУ» У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Месенджер Telegram все частіше використовують як додатковий педагогічний інструмент для викладання іноземних мов й для викладання дисципліни «Практика галузевого перекладу», зокрема, у закладах вищої освіти. Процесу впровадження додатку Telegram у організацію та управління навчальною діяльністю студентів закладів вищої освіти сприяють останні виклики пов'язані з пандемією, які переформатували традиційну навчальну модель, роблячи її більш гнучкою, мобільною та студент-орієнтованою.

Метою даної публікації визначено огляд декількох можливостей практичного застосування месенджера Telegram у якості допоміжного педагогічного інструменту.

Теоретичним підґрунтям для застосування даного інструменту слугує концепція B.Y.O.D (Bring Your Own Device – з англ. «Застосуй власний електронний пристрій»). Завдяки впровадженню концепції у викладання, знижується залежність викладача від навчального закладу у сенсі забезпечення викладача технологіями та ІТ підтримкою. Як зазначає Р. Аль-Окайлі, використання власних електронних пристроїв таких як: мобільний телефон, планшет чи ноутбук, у освітніх цілях відповідає як стилю життя та спілкування молодого покоління, так і їх уподобанням, що також підвищує їх ефективність як педагогічного інструменту.

Розглянемо приклади завдань, які можливо реалізувати за допомогою інструментів Telegram:

QuizBot: пропонуємо приклад тесту на визначення рівня володіння англійською мовою (English Language Placement Test) – доступний у відкритому доступі за посиланням: <http://t.me/QuizBot?start=ZYvtRvmX>. Тест виконаний на боті в Telegram дозволяє автоматизувати систему проходження тесту, оцінювання та обробки його результатів. Його параметри дозволяють досягнути високої об'єктивності вимірювання рівнів та уникнути списування, оскільки QuizBot перемішує як запитання, так і відповіді на них. Досвід автору дозволяє стверджувати, що викладач може заощадити до 70% часу завдяки можливостям даного інструменту. Ще одним прикладом може слугувати тест «Theory & Practice of Translation: Miscellaneous», який доступний за посиланням: <http://t.me/QuizBot?start=CqPwn6v0>.

LikeBot – інструмент для залучення студентів у взаємооцінювання певних видів робіт, у нашому випадку перекладу певних речень, конструкцій, зворотів чи назв. Розглянемо приклад: «Translation Challenge» – *Render the below quote into Ukrainian. Publish your translated versions in the Telegram Group entitled PhilChat_5_TPT_best. Let your groupmates like or dislike it using the Telegram LikeBot.*

«If you don't like how things are, change it! You're not a tree», Jim Rohn

Насамкінець студентам пропонують для обговорення такий варіант перекладу: «Якщо тобі у тифель потрапив камінчик, не чекай доки він зробить у твоїй нозі дірку. Життя занадто коротке, щоб жити бодай хвилину страждаючи». Джим Рон.

Отже, використання додатку Telegram у якості педагогічного інструменту для викладання «Практики галузевого перекладу» у закладі вищої освіти забезпечує інтерактивність та соціальність комунікації й допомагає зробити навчальний процес цікавішим, більш насиченим й різноманітнішим.

УПРОВАДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ЗВО

Інформатизація процесу навчання іноземної мови студентів є одним з найважливіших напрямів удосконалення вищої освіти. Різні аспекти впровадження засобів нових інформаційних технологій є особливо актуальними в останнє десятиліття. Про це свідчить науковий інтерес учених. Над проблемою інформатизації освіти активно працює ряд зарубіжних та вітчизняних науковців (А. Алексюк, В. Бевз, В. Биков, М. Бовтенко, І. Богданова, В. Галузинський, С. Гончаренко, С. Григор'єв, В. Гріншкун, Г. Козлакова, І. Мархель, І. Остапйовська, І. Підласий, І. Роберт, П. Сисоєв, Р. Сміт, Н. Тверезовська, Г. Чередніченко, О. Ярошенко та ін.).

На сьогодні сфера залучення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в процес навчання іноземної мови значно розширилась. Впровадження комп'ютерних засобів у навчання іноземної мови перебувають у фокусі уваги дослідників (Е. Азімова, А. Атабекової, М. Бовтенко, А. Богомоллова, Л. Дунаєвої, О. Крюкової, Є. Полат, О. Руденко-Моргун та ін.). З-поміж них активно розробляються та впроваджуються в навчальний процес навчальні комп'ютерні програми (НКП), які науковці поділяють на три групи: 1) програми для вивчення окремих розділів системи мови; 2) програми, спрямовані на оволодіння видами мовленнєвої діяльності; 3) контрольні програми, що забезпечують контроль за рівнем сформованості мовних навичок і умінь.

Переваги НКП перед традиційними методами навчання очевидні. Вони дозволяють тренувати різні види мовної діяльності і поєднувати їх у різних комбінаціях, допомагають усвідомити мовні явища, сформулювати лінгвістичні здібності, створювати комунікативні ситуації, автоматизувати мовні й мовленнєві дії, реалізувати індивідуальний підхід та інтенсифікувати самостійну роботу студентів.

Вочевидь, НКП можна використовувати як в навчальному процесі, так і в позааудиторний час (самостійна робота, тестування, зріз успішності та ін.). Крім того, комп'ютер слугує для студентів джерелом отримання інформації іноземною мовою. З цією метою в навчальний процес залучалися електронні посібники, електронні словники, розмовники, мультимедійні словники, енциклопедії, пошукові системи мережі Інтернет, передачі, блоги іноземною мовою та ін.

Зауважимо, що технологічні можливості комп'ютера дозволяють впливати на різні канали сприйняття, що давало можливість реалізувати принцип взаємопов'язаного навчання усіх видів мовної діяльності – читання, аудіювання, говоріння та письма.

Використання ПК в освітньому процесі студентів ЗВО активно впроваджувався різних етапах роботи. Окреслимо основні види робіт:

1. Вивчення лексики. При введенні й відпрацюванні тематичної лексики методика проведення передбачає залучення аудіо-, відеоматеріалу та візуальних зображень.

2. Відпрацювання вимови здійснюється на основі навчальних програм, які передбачають режим роботи з мікрофоном. Це покращує вміння імітації при відпрацюванні правильної вимови студентом. Варто зауважити, що створення такої програми не лише забезпечує набуття фонетичних та інтонаційних умінь, а й підвищує рівень самоаналізу та самоконтролю. Окрім того, можливості багаторазового прослуховування дозволяють враховувати індивідуальні особливості студентів, які мають труднощі із засвоєнням фонетики.

3. Самостійна робота студентів над діалогами із залученням ПК. Для цього підбираються тематичні відеофрагменти діалогів, які містять як вербальні, так і невербальні засоби комунікації. Методика роботи складає такі етапи: перегляд діалогу (швидкий темп); повторний перегляд діалогу з субтитрами; перегляд граматичного коментаря, відпрацювання вимови фраз; перегляд діалогу у швидкому темпі.

4. Навчання письма передбачає вирішення одразу двох завдань: правильне написання іншомовних слів і друкування на іншомовній клавіатурі.

5. Відпрацювання граматичних явищ з використанням тренувальних і тестових програм, які мають елемент гри.

Проаналізувавши можливості використання комп'ютерів у процесі навчання іноземної мови студентів, ми виокремили низку переваг: а) підвищення мотивації, активності студентів, покращення емоційного клімату; б) підвищення рівня самостійності студентів, вміння знаходити, обробляти, використовувати інформацію в словниках, довідниках, енциклопедіях, пошукових системах мережі Інтернет; набуття навичок друку на іншомовній клавіатурі; в) здійснення проміжного, підсумкового контролю, самоконтролю набутих знань; г) індивідуалізація навчання студентів, коли завдяки можливості вибрати темп виконання завдань, виправити, повторити, скоректувати відповідь, з'являється впевненість у досягненні результату; д) розвиток творчого потенціалу студентів шляхом виконання завдань творчого характеру: створення презентацій, розповідей, коментарів та ін.

ПЕРШУКОВА Оксана

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Беручи участь у сучасному міжнародному спілкуванні люди взаємодіють з представниками інших культур, світогляд яких суттєво відрізняється. Це стосується не лише відмінностей у мовах, одязі та їжі, вони поширюються на норми суспільної поведінки, ставлення до виконання поставлених завдань та багато інших сторін людського життя, які значно ускладнюють, а нерідко й унеможлиблюють контакти. Основними перепонами є наше сприйняття виявів інших культур через призму власної культури, бо наші спостереження і висновки обмежені її рамками. Тому успішній міжкультурній комунікації необхідно навчатися цілеспрямовано. Зокрема такі навички необхідно формувати у процесі підготовки майбутніх перекладачів, адже саме на них покладена місія міжкультурного медіатора як мовної особистості, обізнаної з особливостями різних культур та нюансами їх взаємодії.

Система навчання перекладу як професії постійно оновлюється і адаптується відповідно потреб інформаційного суспільства. Чільне місце у цьому процесі належить міжкультурному аспекту, бо як справедливо відмічає С. Єлізарова (2005) «...у процесі підготовки перекладача, здатного здійснювати міжкультурну взаємодію, значної уваги слід приділяти досягненню такого рівня мовної особистості, яка дозволить вийти за кордони власної культури, не втративши власної культурної ідентичності». Основні труднощі, на думку У. Епп (Ulrike Epp, 2007), викликають відмінності в системах символів, контекстному досвіді та обсязі знань комунікантів, які належать до різних соціальних і культурних груп. Люди приймають як належне звички спілкування, притаманні їх власному соціально-комунікативному оточенню, і намагаються перенести їх на спілкування іншого соціально-культурного плану. Для успішного спілкування в контексті формування професійної міжкультурної компетенції перекладачів необхідні: мовні знання, які становлять базу кодових знань комунікантів, включають у себе знання фонетики, граматики і лексики мови спілкування, конвенцій і норм застосування мовних одиниць; контекстні знання — позамовні знання, отримані в результаті когнітивного опрацювання соціального й індивідуального досвіду комунікантів, є частиною їхніх фонових знань про світ; знання взаємодії відображають попередній дискурсивний досвід учасників спілкування і є результатом узагальнення — визначають що саме: прохання, запрошення, вибачення тощо, і коли (порядок їх виконання) слід виконувати в рамках конкретної дискурсивної взаємодії.

Лише опанування системи нової мови не є запорукою адекватного нею користування в умовах реального спілкування між представниками різних соціокультурних спільнот. Для продуктивного міжкультурного спілкування, мовна особистість має набути міжкультурної компетенції — комплексної характеристики людини, яка є комбінацією знань, умінь, розуміння і ставлення. Її формування ніколи не може бути завершеним, а лише збагачуватися завдяки розширенню досвіду. Знання і розуміння стосуються обізнаності про: внутрішнє різноманіття і гетерогенність усіх культурних груп; власну належність до певної культурної спільноти і сприйняття явищ дійсності через систему координат, властиву цій спільноті;

наявність стереотипів та упередженого ставлення. Вміння міжкультурної компетенції стосуються: емпатії — здатності поглянути на події і явища з іншої соціально-культурної перспективи, і в такий спосіб отримувати інформацію та тлумачити її іншим; когнітивної гнучкості; критичної оцінки та висловлення суджень про культурні цінності, практики, дискурси тощо, зокрема в рамках рідної культури. Ставлення, охоплює: поцінювання культурного розмаїття і демократичного плюралізму поглядів і культурних практик; повага до людей, які належать до інших соціально-культурних груп; толерантне ставлення до двозначності та невизначеності; відкритість і зацікавленість. Особливого значення набуває формування міжкультурної сенситивності, якості, що полягає в обізнаності як про особливості різних культур, так і особливостей їх культурної взаємодії.

У формуванні міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів заслуговує особливої уваги рамка принципів реалізації професійної міжкультурної комунікації Х. Грайса та М. Кляйна (H. Grice, M. Clyne, 1994) до яких віднесено принципи: кооперації; конструктивності; політкоректності; толерантності; самоповаги; устремління до взаєморозуміння; захисту інтересів батьківщини і забезпечення її інформаційної безпеки; не допущення збитків третій стороні та деякі інші. Принцип кооперації, на нашу думку є особливо значимим, бо є одним із найважливіших для досягнення продуктивного взаємовигідного співробітництва завдяки застосуванню комунікативних засобів. Його реалізація пов'язана із дотриманням таких положень: не переривати партнера впродовж бесіди, говорити голосно і чітко із застосуванням відповідної лексики; застосовувати умовні знаки, зрозумілі усім присутнім; прагнути досягнути домовленості, ясно виражати комунікативні наміри; поважати інтереси партнера, демонструвати позитивне ставлення; уважно слухати партнера і прагнути знайти рішення, задовольняюче обидві сторони. Цей принцип вимагає дотримання правил: формулою висловлювання ясно та інформативно (кількість), не говори нічого з того, про що маєш недостатні відомості (якість); уникай двозначності навіть задля ввічливості (модальність); формулою і структурою висловлювання відповідно правил твоєї культури (ставлення і релевантність). Реалізація цього принципу має найвищий результат за умови, що ним керуються обидві сторони і міжкультурний діалог здійснюється у доброзичливому психологічному кліматі.

Отже, опанування студентами нової мови в сучасних умовах має відбуватися як відкриття нового світогляду для збагачення їх індивідуальності, а це можливе лише вивчаючи мови і культури спільно: свідомо і критично порівнюючи, зіставляючи, співвивчаючи. Разом із тим, процес формування у майбутніх перекладачів професійної міжкультурної комунікації вимагає абстрагування від звичної системи тлумачень культурних явищ і може призвести до значних когнітивних і афективних змін. А отже, слід приймати до уваги можливість появи таких явищ, й відображати цей аспект у змісті та організації навчання.

ПИЛИПЕНКО Лілія

КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Мова завжди несе значення та посилення за свої межі: значення певної мови представляє культуру певної соціальної групи. Взаємодія з мовою означає взаємодію з культурою, яка є її орієнтиром, оскільки ми не можемо зрозуміти культуру, не маючи прямого доступу до її мови.

Певна мова вказує на культуру певної соціальної групи. Отже, вивчення мови — це не лише вивчення алфавіту, значення, граматичних правил та розташування слів, але й вивчення поведінки суспільства та його культурних звичаїв. Тому, викладання мови завжди повинно містити явне посилення на культуру з якої взято дану мову.

Процес спілкування людей є складним, оскільки багато наших повідомлень передаються парамовою. Ці допоміжні техніки спілкування специфічні для культури, тому спілкування з людьми з інших суспільств чи етнічних груп може привести до непорозуміння, якщо ігнорувати ширші рамки культури.

Виростаючи в певному суспільстві, ми підсвідомо вчимося використовувати жести, погляди, незначні зміни тембру або голосу та інші допоміжні засоби зв'язку, щоб змінити або підкреслити те, що ми говоримо та робимо. Ми вивчаємо ці культурно специфічні техніки протягом багатьох років, здебільшого спостерігаючи та наслідуючи.

Найбільш очевидною формою парамови є мова тіла, або кінетика, яка є мовою жестів, виразів і поз. Однак значення слів також може змінюватися за тоном і характером голосу.

Мова і культура мають складні, гомологічні стосунки. Мова складно переплітається з культурою (вони еволюціонували разом, впливаючи один на одного). У цьому контексті відомий антрополог А. Кробер зазначив: «Культура почалася тоді, коли була присутня мова, і відтоді збагачення однієї означає подальший розвиток іншої».

Якщо культура є продуктом людської взаємодії, то культурні прояви є актами спілкування, які прийняті у певних мовленнєвих спільнот. Всі діти вивчають свою мову у своїх товариствах, і в процесі вивчення мови також вивчають свою культуру та розвивають свої пізнавальні здібності.

Згідно з принципом лінгвістичної відносності, на те, як ми думаємо про світ, безпосередньо впливає мова, якою ми говоримо про нього. «Реальний світ значною мірою несвідомо побудований на мовних звичках групи. Жодні дві мови ніколи не були настільки подібними, що представляли одну і ту ж соціальну реальність. Світи, в яких живуть різні суспільства, різні, просто мають відмінні ярлики». Проблема виникає тоді, коли відбуваються міжкультурні взаємодії, тобто коли джерело та одержувач повідомлень походять з різних культур.

Мова може позначити культурну ідентичність, але вона також використовується для посилення на інші явища та посилення за своїми межами, особливо коли певний мовець використовує її для пояснення намірів. Певна мова вказує на культуру певної соціальної групи. Ми можемо припустити, що вивчення мови є культурним навчанням, тому викладання мови є викладанням культури через взаємозалежність вивчення мови та культури.

Отже, вивчення мови – це вивчення поведінки даного суспільства та його культурних звичаїв. Мова є продуктом думок і поведінки суспільства. Ефективність окремої людини, що говорить іноземною мовою, безпосередньо пов'язана з його/її розумінням культури цієї мови.

***РУБІНСЬКА Броніслава,
БУРЯЧЕНКО Анастасія***

PECULIARITIES FORMATION METHODOLOGICAL COMPETENCE OF STUDENTS PHILOLOGY

The thesis is devoted to the formation of methodological competence of students of Philology. We created modern basis for the essence of the category “content of training”, the inalienable part of which is the “choice of philologists training content”. The aim of this thesis is to show how to change the content of training for the students of Philology and construction of content of foreign languages training as one of the main controllable factors. Having reviewed studies of many scientists we came to the conclusion that in the definition of this notion much depends on the approach chosen, the subject group of the students and many other factors.

We considered the notion “Philologist” in different sources. From the philosophical point of view a philologist is a person, who considers language expressions as means of constructing the world. In the Ukrainian linguistic Dictionary a Philologist is a specialist in Philology. It also gives its colloquial meaning : a student at the Philology department in higher educational institution. In

Oxford Advanced Learner's Dictionary it is stressed that Philology is a scientific activity, so Philologist is a person engaged in scientific research of the language. Part of the word *philo-* means “liking”, so philologist is a person that is fond of being a specialist, who has competency in Philology.

Methodological competence is a constituent of professional competence like red rose is a constituent of flowers group of Flora. In the narrow meaning “methodological competence” is understood as content analysis, in the wide meaning the notion understanding depends on the approach. If the approach is competence-oriented the essence of the category is considered to be competence (combination of skills, attitudes and knowledge), which marks are programs content, thus key competencies are concerned with methodological culture of students of philology. If it is activity approach, competence is the key category and speech acts are the essence of speech activities, which marks are levels of communication, thus key competencies are concerned with content of knowledge and teaching and translation competency. The modern approach should integrate the best in them on a new spiral of research and be the unity of these two. The formation of intuition in chosen situations may become crucial in the formation of it. Then methodological competency and professional competency are the essence of the category and the key competencies of the students of philology should be based on the concrete choice of the content of learning so that the factors that influence it will become controllable.

We came to the conclusion that we can make teaching more effective if we create modern basis for the essence of the category “content of training” in our research, which is based on the category ‘content of education’. The formation of intuition in chosen situations may become crucial in the formation of it. The essence of the category is methodological competency and professional competency and the key competencies of the students of philology should be based on the concrete choice of the content of learning such as the choice of situations so that the factors that influence it will become controllable.

*РУБІНСЬКА Броніслава,
ОХОТА Софія*

ПРИЙОМИ НАВЧАННЯ ІНТОНАЦІЇ ЧАРІВНОЇ КАЗКИ

Для того щоб забезпечити сучасну підготовку майбутніх філологів, необхідно застосовувати сучасні досягнення педагогічних та методичних досліджень. Незважаючи на значну кількість наукових праць, які розкривають проблему відбору прийомів навчання практичної фонетики англійської мови, ця проблема залишається досі не вирішеною.

Низка провідних лінгвістів та методистів проаналізували формування фонетичних навичок (С. Бобир, О. Негневицька, М. Дворжецька, І. Верещагіна, О. Антипова та ін.), роль ігрових вправ у навчання фонетики (О. Барташніков, О. Близнюк, Т. Олійник, Л. Усачова та ін.), комунікативний підхід у вивченні фонетики (В. Берлюк, В. Бухбіндер, О. Леонтьєв, Г. Рогова та ін.).

Згідно з дослідженням Л. Городничої чимало праць, присвячених використанню лінгвістичних казок в українській та російській мовах (Л. Бурмістрова, Т. Зоріна, Л. Новікова, О. Боднар та ін.) [1;2;3]. О. Казачінер дослідила питання підвищення мотивації на уроках англійської мови у початковій школі за допомогою лінгвістичної казки. Формування граматичної компетенції молодших школярів з використання лінгвістичної казки розглянула Л. Сливка, Н. Ткаченко. Під лінгвістичною казкою ми також будемо розуміти особливу дидактичну розповідь, в якій використовується казкова фабула або побутова ситуація для передачі повідомлення про мовні факти, правила, закони і закономірності мови [5]

При вивченні англійської мови надважливим постає завдання закласти правильне оформлення мовлення, зокрема це стосується як граматики, так і фонетики, чіткої інтонації та влучного наголосу слів. Існує безліч різних варіантів, методів та способів як це зробити. Оскільки саме інтонація є основним базисом, вона має вагоме значення для змісту того чи іншого висловлювання.

Англійська літературна казка має широку палітру відтінків, півтонів та загалом звуків індивідуального казкового образу, тому що автор, розповідаючи про нього більш детально, наголошує про певні непритаманні героєві типові риси. Письменники найбільше акцентують увагу на значення портрету та психології характеру героя, з метою більш глибокого розуміння образу, при цьому незважаючи на різкість переходу вчинків із позитивних у негативні чи навпаки.

Мета дослідження – дослідити прийоми навчання інтонації за допомогою англомовних казок, узагальнити поняття про «лінгвістичну казку» як сучасний прийом, звертаючи увагу на її характерні особливості та позитивний вплив на фонетичне оформлення мовлення.

Інтонація (від лат. *intono* -- голосно виголошую) – фонетичний засіб мови, засіб вираження різних синтаксичних значень і категорій, а також експресивного і емоційного забарвлення. Вона являє собою сукупність мелодики, ритму, фразового наголосу, тембру і темпу мови, яка служить для передачі різних значень в акті комунікації.

Інтонація багатогранна та унікальна, адже надає конкретний сенс певним словам і чітко вираженим граматичним конструкціям. Одна і та ж репліка, сказана різними тонами, може сприйматися як прохання, питання, наказ, вимога, затвердження або заперечення, виголошені з різними модальними, синтаксичними, комунікативними та емоційно забарвленими значеннями.

Таке яскраве оформлення ми можемо спостерігати, як уже було вище зазначено, в англійських лінгвістичних казках. Лінгвістична казка має такі особливості як: вона пояснює нам закони мови; їй властиві казкові елементи, чарівні перетворення, герої, певні стійкі вирази; дана казка народилася набагато пізніше чим фольклорна. Звичайно, вона дуже багато взяла від фольклорної казки.

Композиційно лінгвістична казка складається з приповідки, зачину, самої дії і кінцівки. При цьому характерною рисою є те, що в кінцівці обов'язково робиться наголос на лінгвістичні поняття, які впливають із змісту самої казки.

Від звичайної фольклорної казки лінгвістична казка для навчання фонетики відрізняється тим, що: 1) сюжет побудований на фонетичних явищах; 2) герої – звуки; 3) у лінгвістичних казках не можна допускати помилок; 4) лінгвістична казка має повчальний у фонетичному плані зміст. (знання іноземної мови, знання лінгвістичного матеріалу, всіх умов вимови звука обов'язкове. А інакше ви вигадаете неправильну казку) [4, с. 4].

Не була врахована у попередніх статтях та розробках така властивість казки як те, що це спілкування з уявленим партнером. У цій ситуації студент уявляє себе в ролі незвичайній, наприклад, фонемі /p/, або ролі неординарної людини, наприклад, журналіста або лінгвіста, прем'єр-міністра або графа. У такій ролі студент може вирішити будь яку проблему, яка здається йому важкою або неможливою в реальному житті [5].

Отже, правильне володіння мовленнєвою інтонацією є ознакою фонетичної грамотності мовця. Як показав наш аналіз на заняттях з практичної фонетики англійської мови, не використовують лінгвістичні казки різних типів. Ми пропонуємо широко застосовувати лінгвістичні казки як прийом навчання практичної фонетики англійської мови для мотивації мовленнєвої діяльності студентів з правильною вимовою, наголосом та інтонацією

Тому вивчати англійську мову слід вже з перших сказаних пропозицій, вміти вірно передавати мелодику англійської мови і розставляти фразовий наголос. Багато хто, маючи теоретичні знання, потребує практичного освоєння іноземної мови. Навіть складний фонетичний матеріал легко запам'ятається, якщо при його поясненні використовувати цікаві прийоми, що викликають в студентів позитивну мотивацію.

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Медіакомпетентність формується як результат процесу медіаосвіти й допомагає людині активно використовувати можливості інформаційного простору – телебачення, радіо, відео, преси, Інтернету. Вивчення суспільних дисциплін формує, насамперед, особистість студента, тому інтеграція медіа грамотності в освітньому процесі надзвичайно важлива, особливо на сучасному етапі розвитку суспільства, яке потребує широкого аспекту вивчення тієї чи іншої дисципліни.

Модернізація суспільства зумовлює значні зміни мети та завдань освіти, що ґрунтується на принципах підготовки майбутніх спеціалістів до процесу самореалізації в умовах інноваційного середовища. Ця проблема потребує свого наукового осмислення та практичного розв'язання, оскільки саме освітня структура покликана компенсувати зниження рівня культури молоді, реалізувати творчий потенціал кожної особистості, розвинути її здатність до критичного мислення. У зв'язку з цим постає гостра проблема розвитку медіаосвіти та формування медіа компетентності.

Вважають, що термін «медіаграмотність» походить від термінів «критичне бачення» та «візуальна грамотність». Також використовують такі терміни, як «технологічна грамотність», «інформаційна грамотність», «комп'ютерна грамотність» тощо.

За словами британського науковця Джейн Брауна (Jane D. Brown), поняття медіаграмотності має різні значення для осіб різних професій.

За О. Федоровим, медіаграмотний учень чи студент повинен бути здатний критично й усвідомлено оцінювати медіатексти, підтримувати критичну дистанцію щодо популярної культури та чинити супротив маніпуляціям.

Для більшості студентів при розробці методичних, дидактичних чи мультимедійних продуктів є проблемним:

- підбирати матеріал;
  - критично оцінювати інформаційні ресурси Інтернету;
  - знаходити відмінності між піаром, рекламою, «джинсою» і правдивою інформацією;
  - правильно та критично відбирати той чи інший відео-, аудіо- матеріал;
  - відбирати головне в контексті викладу вибраної ними проблеми;
  - правильно поєднувати всі елементи мультимедійного продукту та інше.
- Це, в свою чергу, відображається на якості створюваного студентами програмного продукту, зокрема мультимедійних проєктів.

Перераховані вище проблеми свідчать про низький рівень **медіаграмотності** студентів.

Серед шляхів підвищення рівня медіаграмотності, використання аудіовізуальних медіа матеріалів в навчально-виховному процесі К. Тайнер пропонує:

- **аналіз медіапродукції** (розвиток критичного мислення), який може мати міждисциплінарний та інтерактивний характер;
- **участь у створенні навчальної медіапродукції**, що передбачає спільний вибір теми, змісту, концепції, шляхів практичної реалізації проєкту;
- **розроблення критеріїв оцінювання**, яке здійснюють спільно викладачі й студенти тощо.

Використання різних видів медіатекстів у початковому процесі дозволить:

- підвищити рівень мотивації студентів до навчальної діяльності;
- вчитиме їх критично сприймати медіа-інформацію у величезному інформаційному просторі;
- дозволить сформувати у них уміння керувати потоками інформаційних ресурсів;
- опановувати комунікаційні технології і стратегії їх використання.

Сучасні електронні медіа (у першу чергу, телебачення, персональні комп'ютери та Інтернет) та відповідні їм медіапродукти, поєднуючи в собі можливості всіх існуючих до цього медіа, реалізують комплекс функцій і впливу на аудиторію. З одного боку, ця

багатофункціональність, дійсно, відкриває широкий діапазон можливостей для вдосконалення навчально-виховного процесу. З іншого боку, вимагає від педагогів, що використовують електронні медіа та ресурси у своїй роботі, ретельного планування і чіткого розуміння цілей і завдань своїх занять.

Аналіз медіа продуктів, використання їх у педагогічній діяльності сприяє медіа культурі студентства, формуючи його медіа компетентність.

Роль викладача полягає у тому, щоб донести цю інформацію до потенційного слухача, у нашому випадку – студента. Зробити це здебільшого досить просто, адже сучасна людина залежна від техніки, варто лише направити цю залежність у правильне русло. Досить вдалою є практика навчання через Інтернет ресурси, що у свою чергу допомагає формувати поняття самої медіакультури з усіма її підтипами: медіаграмотність, взаємодія в медіапросторі, формування медіакультурних смаків та інше. Залучення студентів до практичних занять пізнавального характеру, особливо коли працювати потрібно з гаджетами, позитивно відобразиться на їх сприйнятті медіаелементів, що будуть задіяні в роботі.

**СИДОРУК Галина,
ІГНАТЧЕНКО Єлизавета**

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА В ПЕРЕКЛАДАЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Доцільним буде з'ясувати сутність поняття професійної етики перекладача та визначення її складників. Але спочатку треба розглянути поняття *професія*. Типовим визначенням цього поняття можна вважати таке: «Професія – це вид трудової діяльності людини, що володіє комплексом спеціальних теоретичних знань та практичних навичок, отриманих у результаті спеціальної підготовки, досвіду роботи. Професія передбачає як теоретичне осмислення дійсності, так і практичне її перетворення у процесі людської цілеспрямованої, раціональної діяльності, що дозволяє стверджувати єдність станів потенції та акту, можливості та дійсності у понятті професії». Предметом професійної етики варто визнати сукупність морально-етичних настанов і ціннісних орієнтацій, що визначають систему норм та принципів, які виступають регулятивами у конкретній специфічній діяльності, що підпадала б під визначення професії.

Цікавими є висновки, що робить І. Алексєєва з етичних помилок перекладача, формулюючи основні правила перекладацької етики, а саме, перекладач – не співрозмовник і не опонент клієнта, а транслятор, який перевиражає усний чи письмовий текст, створений на одній мові, у текст іншою мовою. З цього випливає, що текст для перекладача є недоторканим [1]. Перекладач не має права за своїм бажанням змінювати зміст тексту під час перекладу, скорочувати його чи розширювати, якщо додаткове завдання адаптації, вибірки чи додавань не ставилося замовником. Перекладач мусить дотримуватися етики усного спілкування, поважаючи свободу особистості та не принижуючи гідності співрозмовника.

У деяких випадках у ситуації усного послідовного чи синхронного перекладу перекладач виявляється особою, наділеною також дипломатичними повноваженнями (під час перекладу висловлювань значних політиків в атмосфері міжнародних контактів). Якщо ці дипломатичні повноваження за перекладачем визнані, він має право погрішити проти точності вихідного тексту, виконуючи функцію допоміжної особи у підтримці дипломатичних відносин, перешкоджаючи їх ускладненню, проте не зобов'язаний захищати при цьому інтереси якоїсь сторони. В інших випадках перекладач не має права втручатися у стосунки сторін, так само як і демонструвати свою власну позицію з приводу змісту тексту, що перекладається.

Перекладач зобов'язаний турбуватися про своє здоров'я, оскільки від його фізичного стану залежить якість перекладу. Він не має права реагувати емоційно на індивідуальні дефекти у мовленні оратора і не повинен їх відтворювати; він орієнтується під час усного перекладу на усний варіант літературної норми мови перекладу.

Про свою недостатню компетентність перекладач зобов'язаний завчасно сигналізувати, а помічені за собою помилки виправляти, а не приховувати їх; це є гарантією високої якості перекладу і довіри до нього оточуючих. У письмовому перекладі перекладач зобов'язаний дотримуватися правил його оформлення, які забезпечують коректне ставлення до замовника.

У необхідних випадках перекладач зобов'язаний зберігати конфіденційність стосовно змісту тексту, що перекладається, і без потреби не розголошувати його. Правила ситуативної поведінки передбачають повну адаптацію перекладача до ситуації, в якій він опинився. Знаходячись у ролі транслятора, він має бути непомітним як особистість, не привертати до себе уваги, його завдання полягає в тому, аби бути передавачем інформації. Тому він має бути одягненим дуже акуратно і відповідно до ситуації, дотримуватися загальноприйнятих правил пристойної поведінки. Порушує він їх лише тоді, коли вони є несумісними з його основною професійною роллю у ситуації.

Під час кулуарного спілкування перекладач не може брати участь у розмові як рівноправний співрозмовник, якою б привабливою не здавалася для нього тема, інакше він викривить інформацію джерела і втратить свою надійність як транслятор. Його основне завдання – адаптуватися, але працювати.

До етичних проблем, з якими може зіткнутися перекладач, можна віднести діалект, слова-паразити, індивідуальні дефекти в мові оратора, нерозуміння оригінального тексту та професійний сленг. Ці проблеми можна успішно вирішувати, і в таких ситуаціях головним для перекладача залишається не розгубитися. Йому необхідно заздалегідь дізнатися, з представниками якої країни йому доведеться працювати. Помилки треба виправляти, а не приховувати, а різні дефекти та слова-паразити в мові оратора жодним чином не повинні відображатися у перекладі.

**СИДОРУК Галина,
КИСИЛІЧІНА Карина**

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

Невпинний розвиток науки й техніки вносить значні зміни до мовної та концептуальної картини світу, в декілька раз примножуючи в словниковому складі мови фахову лексику. Стрімкий розвиток економіки й міжнародна інтеграція в цій сфері зумовили інтенсивне зростання економічної термінології та обумовили необхідність її всебічного дослідження. Реформи в українській економіці та інтеграція України у світовий економічний простір зумовлюють прямий вихід переважної більшості суб'єктів господарювання на світовий ринок, активну участь їх у міжнародних економічних відносинах. Англійська мова у сфері економіки продовжує привертати увагу вітчизняних і зарубіжних дослідників терміносистем. Всебічне вивчення англійської фахової термінології економіки вітчизняними дослідниками і спроби унормування запозичень-англіцизмів в українській мові сприяють адекватному формуванню української термінологічної лексики відповідних галузей, оптимізують процеси нормалізації та уніфікації різноманітних економічних терміносистем, полегшують комунікацію спеціалістів та пошуки і засвоєння відповідної економічної інформації.

Термінологічна лексика окремих галузей науки об'єднується у спеціальні лексичні підсистеми – терміносистеми, які формуються на основі синонімічних, гіпонімічних (терміни, що позначають видові і родові поняття), антонімічних, конверсивних відношень. Наприклад, складну організацію спеціальних одиниць, неоднорідну за своїм походженням і сутнісними характеристиками, являє собою правничу терміносистему, яка вербалізовано репрезентує комплекс правових понять.

Основний фонд термінології права концентрується в законодавчих актах. Саме вони визначають термінологічні еталони і типи, на них орієнтуються правотворчі органи, що

приймають підзаконні акти. Головним джерелом основоположних актів є Конституція. Термінологія є показником наукового, соціально-економічного та культурного розвитку нації. Наприклад, право як регулятор правової поведінки тим ефективніше виконує своє призначення, чим правильніше концептуально і лінгвістично виражені його констатації, приписи, дозволи і заборони. Удосконалення системи права відбувається завжди паралельно з удосконаленням правничої термінології.

В українській мові термінологічна лексика, як і науковий стиль, формувалася впродовж століть під впливом європейської школи, передусім Віденської, з урахуванням надбань української філософської і мовознавчої думки. Вихідним положенням термінотворення в новій українській мові було і залишається діалектичне поєднання народних слів, здатних термінологізуватися, з новотворами й потрібними запозиченнями. Передові діячі української культури завжди орієнтували термінотворення на національні джерела, тому що особливості національного світогляду виявляються в науковій мові, де терміни виконують формуючу функцію. Основними способами творення термінів у сучасній українській мові є: – спеціалізація використання загальноновживаних слів, які наповнювалися специфічними значеннями, зумовленими появою нових понять: *сторона (трикутника), коло (геометрична фігура), біль (медичний термін), вина (правничий термін), злочин (правничий термін), часопис, дієслово, прикметник, особа, відмінок, наголос, речення, правопис*; – термінологічна деривація, тобто використання засобів словотвору, характерних для української мови (*опромінення, водогін, кровообіг, провідність, термостійкість, мікроорганізм, гіперфункція*); – запозичення з подальшою фонетичною і граматичною адаптацією слів-термінів іншомовного походження (*функція, аперцепція, конвеєр, конвенція, орфографія, тембр, резонатор, казуїстика*).

До термінів висуваються такі вимоги, як однозначність, дефінітивність, відсутність експресивно-оцінних нашарувань, стилістична нейтральність. Сучасна українська термінологія активно поповнюється новими одиницями – переважно запозиченнями з англійської мови, наприклад: *демпінг, маркетинг, менеджер, траст, файл, курсор, байт, інтерфейс* тощо. Одним із продуктивних способів засвоєння таких запозичень є поєднання їх з власне мовними або давно запозиченими термінами, тобто утворення словосполучень, наприклад: *демпінгові ціни, клірингові розрахунки, маркетинговий аналіз, круглий лот* тощо. Кількість термінів у мові постійно збільшується, а в деяких галузях науки навіть випереджає збільшення кількості загальноновживаних слів української літературної мови.

Отже, термінологія безпосередньо залежить від галузі науки, у якій використовується, та її розвитку. Водночас розвиток галузевих термінологій впливає на розбудову наукового стилю української мови загалом.

Терміни становлять повноцінну частину загального складу мови, тому недоцільно відмежовувати їх від загальноновживаної лексики. Термін має подвійну природу, що зумовлює його стабільність та варіативність, а також певні характеристики. На всіх етапах творення термінів їм властива синонімія. Терміни творяться шляхом зміни значення загальноновживаного слова, словотворення та зовнішнього запозичення. Українська економічна термінологія – складне та неоднорідне утворення, яке має системний характер, та призначене забезпечувати специфічні потреби спілкування у сфері економічної науки та практики. На жаль, українська економічна термінологія – система, що містить найменшу кількість власне українських термінів, у ній переважають терміни, запозичені з інших мов.

**СИДОРУК Галина,
КРИЖНЯ Катерина**

ПЕРЕКЛАД ЖАРТІВ: КОМПЕНСАЦІЯ ЯК ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ ПРИЙОМ

За останнє десятиліття розвиток світу значно прискорився і внаслідок цього активно інтегруються процеси взаємодії людей між собою на міжнародному рівні. Тому, щоб відчувати себе комфортно в будь-якому суспільстві кожен повинен знати етнокультурні особливості не лише характеру людини, а й гумору як такого. Для інтерпретації жарту необхідно мати базові знання про культурні, історичні чи соціальні особливості певного народу. Згадаймо лише про поняття «*британського*» гумору, що, мабуть через некоректний переклад, стало метафорою незрозумілих та несмішних жартів. Англомовний гумор має ще одну особливість: завдяки полісемантичній природі англійських лексичних одиниць часто використовується прийом гри слів, каламбуру (*play upon words*), переклад якого вимагає зусиль та хисту перекладача [1, с. 127].

Компенсацією називається такий спосіб перекладу, при якому елементи змісту оригіналу, що були втрачені при перекладі, передаються в тексті якимось іншим чином для компенсації семантичної втрати [2, с. 169] Причиною компенсації є особливості контексту, а саме незвичайне вживання слова або словосполучення у певному контексті. Серед основних художніх прийомів, що справляють гумористичний ефект, можна вказати наступні: гра слів, іронія/сарказм, пародія, сатира, гумор з «підтекстом», малапропізм (*від франц. mal à propos – недоречне, неправильне слововживання*) чорний гумор.

При дослідженні явища контекстуальної заміни ми звернули увагу саме на прийом компенсації, оскільки він не набув достатнього висвітлення в лінгвістиці, незважаючи на його вагоме значення при перекладі художньої літератури зокрема [3, с. 188]. У перекладацькій практиці використовують три види компенсації:

1) компенсація аналогічним прийомом (повна компенсація), яка застосовується в іншому місці перекладу по відношенню до позиції цього прийому в оригіналі, і найбільш повною мірою забезпечує еквівалентність перекладу;

2) компенсація іншими прийомами (часткова компенсація), яка частіше використовується на місці непереданого прийому оригіналу, і поповнює втрати лише частково;

3) суцільна компенсація, що застосовується тоді, коли автор навмисне наводить абсурдний порядок слів для того, щоб підкреслити пародійність тексту.

Слід зазначити, що саме «нестандартні» явища вимагають застосування компенсації. Тому враховуючи відсутність системної розробки даного прийому перекладу, була спроба класифікувати ті мовні елементи, що підлягають прийому компенсації при перекладі. Прийому компенсації підлягають такі мовні елементи: розмовна мова; відхилення територіального типу, головним чином елементи діалекту; відхилення соціального типу (жаргони, суржик, розмовно-знижена мова); дитяче мовлення; ламана мова; каламбури; елементи мови оригіналу, що не мають еквівалентів у мові перекладу [2].

Антонімічний переклад – прийом перекладу, що полягає у заміні поняття, вираженого в оригіналі, протилежним поняттям. Особливо важливо вміти застосувати прийом антонімічного перекладу у тих випадках, коли в українській мові немає точного еквівалента англійському слову і коли з міркувань стилістичного характеру небажано вдаватися до описового перекладу. Основним змістом жартівливих номінацій є повсякденна побутова реальність, сфера побутових відносин. Жартівливу емоційну оцінку викликають, перш за все, відхилення від норми, еталона, які проявляються в зовнішньому вигляді, вчинках і стосунках людей. В ході нашого дослідження ми прийшли до висновку, що існує багато способів перекладу гумору з англійської мови на українську та російську, що перекладач може калькувати «внутрішню форму» з великою обережністю і лише в тих випадках, коли є повна впевненість в адекватності отриманого перекладу.

Для досягнення адекватності при перекладі тексту чи мовлення з вихідної мови на цільову перекладач повинен використовувати еквівалентні відповідності в мові, на яку робиться переклад. Серед наявних мовних засобів потрібно знайти еквіваленти, які будуть адекватними по відношенню до оригіналу.

Проаналізувавши такі методи лексичних трансформацій, як антонімічний переклад та компенсація, можемо зробити висновок, що антонімічний переклад нерідко буває найбільш зручним прийомом передачі смислового та стилістичного значення багатьох виразів, а завдяки прийому компенсації всі «нестандартні» елементи мови оригіналу можуть бути відтворені у мові перекладу з досягненням комунікативної рівнозначності різномовних текстів. Успіх у перекладі будь-якого тексту оригіналу прийомами антонімічного перекладу та компенсації втрат залежить від розуміння особливостей стилю, емоційного забарвлення, жанрової своєрідності, реалій художнього твору, а також почуття міри, смаку та досвіду перекладача.

Література

1. Комиссаров В. Н. Теория перевода: (Лингвистические аспекты). Москва : Высш. школа, 1990.
2. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу. Вінниця : Нова книга, 2000.
3. Миньяр-Белоручев Р. К. Теория и методы перевода. Москва : Московский лицей, 1996.

СТРІЛЕЦЬ Валентина

МОВНИЙ ПОРТФЕЛЬ У НАВЧАННІ ПИСЬМОВОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Формування компетентності студентів спеціальності «Філологія» в письмовому науково-технічному перекладі базується на особистісно-діяльнісному підході, який передбачає розвиток професійної особистості перекладача як активного суб'єкта учіння, здатного до самостійної діяльності, готового до безперервного процесу самоосвіти й самовдосконалення впродовж усього життя.

Реалізація цього підходу вимагає застосування відповідних педагогічних технологій, серед яких чільне місце займає технологія мовного портфеля – засобу навчання і показника володіння перекладацькою компетентністю.

Структура мовного портфеля перекладача така ж, як і «Європейського мовного портфеля»: «Мовний паспорт», «Мовна біографія» і «Дос'є». Наповнення цих розділів має враховувати зміст перекладацької компетентності й відповідати вимогам роботодавця, щоб у подальшому доповнити резюме під час працевлаштування.

«Мовний паспорт» містить особисті дані студента, інформацію про перебування за кордоном і про участь у проєктах (освітніх, перекладацьких), свідоцтва, дипломи, сертифікати і таблицю самооцінювання рівня володіння письмовим перекладом. Щодо останнього складника, пропонуємо брати за основу запропоновані в оновленій версії «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти» загальні дескриптори для письмового перекладу текстів як виду медіації. Хоча автори цієї публікації стверджують, що ці дескриптори не орієнтовані на професійних перекладачів і рекомендують звертатися до проєкту PETRA, який містить дескриптори володіння письмовим перекладом художніх текстів [1, с. 113], вважаємо їх прийнятними для науково-технічного перекладу на рівні бакалавра.

«Мовна біографія» допомагає ставити завдання і визначати, якими вміннями вдалося оволодіти за певний час, яким чином і наскільки успішно цього досягнуто за допомогою контрольних листів самооцінювання. Їх розробникам слід звернутися до згаданого вище проєкту PETRA, який пропонує класифіковані за компетентностями художнього перекладу деталізовані дескриптори за 5-ма рівнями. Вважаємо, що їх зміст потрібно переглянути, адаптувавши його до науково-технічного перекладу та розподіливши 1-4 рівні для бакалаврату, а 5-ий – для магістратури. Ураховуючи значущість стратегічної й інформаційно-технологічної компетентностей, сюди також доцільно помістити підрозділ, який допоможе відслідковувати оволодіння глобальними стратегіями письмового перекладу,

які базуються на застосуванні ІКТ інструментів (пам'яті перекладів, машинного перекладу і їх комбінації), та відповідними локальними стратегіями. Студент має вивчити опис перекладацьких умінь і стратегій у листі самооцінки, відмітити ті, якими вже оволодів, і ті, які слід опанувати. Викладач повинен допомогти студенту побачити свої досягнення і недоліки і намітити шлях їх подолання. Цей розділ мовного портфеля допомагає відстежувати динаміку розвитку і самооцінки складників професійно спрямованої компетентності майбутніх письмових перекладачів.

У розділі «Досьє» студенти зберігають виконані переклади у вигляді двомовних паралельних текстів (тексту оригіналу й відповідного тексту перекладу), самостійно створюючи в такий спосіб корпуси текстів (*Do-it-yourself corpora*) певної галузі (будівельної, нафто-газової, аграрної тощо) і жанру (специфікації, інструкції, стандарти, проектну документацію, патенти, звіти; веб-сайти компаній, бюлетні новин; статті, анотації тощо).

У сучасних умовах доцільним є укладання електронного мовного портфеля, який із часом перетвориться на портфоліо випускника для самопрезентації під час працевлаштування.

Отже, мовний портфель майбутнього перекладача виконує звітну й педагогічну функції. Перша проявляється в наданні інформації про його власника всім зацікавленим особам. Друга – в розвитку мотивації до опанування письмовим науково-технічним перекладом, а також умінь планувати свою навчальну діяльність, здійснювати самоконтроль і рефлексію над її процесом і результатом.

ТАРАСЕНКО Ростислав

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

В умовах бурхливого розвитку інформаційних технологій відбувається їх широке запровадження в усі сфери професійної діяльності, навіть у ті, де їх застосування не було вирішальним для ефективнішого досягнення високих результатів. Ці технології вже стали невід'ємною складовою технологій у перекладі, при чому як у письмовому так і усному. Зважаючи на це, актуальним є дослідження у напрямі інновації технологічної підготовки перекладачів. Це дозволить узгодити низку аспектів, які безпосередньо впливають на формування тих компетентностей перекладача, що є необхідними для здійснення професійної діяльності в сучасних умовах. Зокрема, в умовах широкого застосування систем автоматизованого перекладу, систем управління термінологією важливим є вдосконалення технологічної підготовки з метою уніфікації вивчення технологічних операцій.

Зважаючи на те, що головними інструментами перекладача на сьогодні як у письмовому, так і усному (синхронному) перекладі вже стали системи автоматизованого перекладу, важливим є питання щодо вибору того чи іншого програмного продукту для вивчення. Це зумовлено тим, що на ринку існує велика кількість таких систем, які мають низку особливостей щодо функціональних можливостей, умов використання, вартості тощо. Наші попередні дослідження дозволяють стверджувати, що для вивчення має бути обраний не один, а кілька програмних продуктів, що в свою чергу потребує виділення додаткових обсягів кредитів у структурі дисциплін навчального плану. А це можна зробити тільки за рахунок оптимізації змісту певних дисциплін, а саме шляхом уніфікації вивчення спільних типових операцій в цих системах. Для виявлення можливостей уніфікації таких операцій були обрані системи InterpretBank, яка відноситься до CAI систем, SDL Trados, яка відноситься до десктопних CAT систем, та MemSource, яка відноситься до хмарних CAT систем.

У контексті уніфікації вивчення однотипних операцій були визначені напрями оптимізації технологічної підготовки перекладачів. Зокрема, це: пошук термінології в мережі Інтернет та галузевих базах, структурування термінології засобами програм офісного пакету, відбір термінології з галузевих текстів (екстрагування), створення та наповнення

термінологічних баз, імпорту-експорту термінологічних записів до термінологічної бази та з неї. Отримані результати засвідчили доцільність вивчення, наприклад, операцій структурування термінології в різних системах САІ та САТ засобами MS Excel. Вони будуть фактично однаковими в усіх системах лише з мінімальними відмінностями. Операції екстрагування термінології із галузевих текстів відбуваються також аналогічним чином у таких системах, а відтак їх вивчення можна уніфікувати для різних систем автоматизованого перекладу. Така ж подібність виявлена і щодо операцій із створення та наповнення термінологічних баз безпосередньо інструментарієм самих систем автоматизованого перекладу при ручному введенні термінології. Таким чином, можна виокремити дванадцять типових операцій з управління термінологічними ресурсами в системах автоматизованого перекладу, які підлягають уніфікації. Це дозволяє говорити про можливість модифікації структури технологічної підготовки перекладачів шляхом запровадження паралельного вивчення систем автоматизованого перекладу для усного та письмового перекладу з уніфікацією опанування основних технологічних операцій з термінологічними ресурсами.

Спираючись на отримані результати ми можемо констатувати, що запровадження інноваційних елементів у процес технологічної підготовки перекладачів сприятиме підвищенню їхньої конкурентоздатності, розширить можливості перекладача щодо його діяльності у різних сферах перекладацької діяльності, полегшить адаптацію до змін у професійній діяльності, забезпечить здатність більш гнучко реагувати на вимоги і побажання замовників тощо.

**ТУРІЦИНА Олена,
БЕРЕЗНЬОВА Тетяна,
МАЗУР Дар'я**

МЕСЕНДЖЕРИ – ПЕРШИЙ КРОК ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ

У наш час дуже важко уявити людину без сучасних гаджетів із доступом до інтернету. Адже такий апарат надає багато корисної інформації: доступ до всесвітньої мережі, розважальні програми, мобільні месенджери та перегляд мультимедійних файлів. Із кожним днем можливості смартфонів набирають обертів, бо сучасна людина для полегшення свого життя постійно потребує їхньої допомоги. Виключенням не є навчання. Кожен викладач активно співпрацює із соціальними мережами та різними додатками для покращення ефективності подачі інформації. Вищі навчальні заклади постійно використовуються сучасні освітні програми. У кожному університеті свої методики та власні інтерактивні системи для управління навчанням на різних платформах. Існує дуже багато платформ, які вже наповнені такими навчальними ресурсами як Google, Wiki, MOODLE. За останні 10 років вони активно впроваджуються в освітній процес вузів. За даними дослідження, найпопулярнішим каналом комунікації учителів і школярів є месенджери – Viber або Telegram. Педагогічних інновацій в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти потрібно підготувати із врахуванням певних особливостей, а саме:

- повідомлення, яке викладач планує опублікувати на каналі, повинно поміщатися на один екран смартфона, тобто, бути стислим та лаконічним;
- для візуалізації навчального матеріалу використовувати інфографіку, схеми, рисунки тощо;
- до лекцій розміщувати на каналі опорні конспекти.

Досить зручно для публікації текстів лекцій, презентацій, тестових завдань використовувати Сервіси Google, а на каналі у повідомленнях розміщувати посилання. Тож, сучасні месенджери полегшують життя не лише студентів, а й викладачів. Вони мають багато переваг, одними із них є:

- швидке та оперативне інформування студентів про завдання, події та новини, бо повідомлення у месенджері молода людина переглядає дуже часто;

- організація зворотнього зв'язку через групи;
- знайомити із новинками у професійній галузі та рекомендувати підписуватися на спеціальні тематичні канали;
- створити легкодоступну із смартфона тематичну колекцію корисних інформаційних ресурсів.

Загалом використання інструментів мобільних месенджерів виявилося досить ефективним та підвищило інтерес студентів до вивчення курсу, сприяло формуванню комунікативної компетентності майбутнього фахівця, розширює уявлення студентів про сучасні технології та можливості їх впровадження в професійну діяльність, формує здатність впроваджувати сучасні ІКТ, бути не тільки користувачем готових технологій, а й виробляти нові знання з використанням новітніх засобів.

Література

1. Дроговоз Н. А., Матяш В. В. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вчителів асопами мобільних месенджерів. *Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Internet- конференції. Черкаси, 2019.
2. Чернявець Н. М., Алмаший Н. М. Особливості використання комунікативних інформаційних платформ у процесі навчання. *Наука майбутнього : збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених* / гол. ред. В. В. Гоблик. Київ, 2018.

**ТУРИЦИНА Олена,
СЕРГЄЄВА Аліса,
ПОЛІЩУК Андрій**

ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМИ ЯК ДОДАТКОВИЙ МЕТОД НАВЧАННЯ ТА ЗАКРІПЛЕННЯ НАВИЧОК ІНОЗЕМНИХ МОВ

Сучасний розвиток суспільства вимагає використовувати нові інноваційні підходи до навчання студентів у вищих навчальних закладів, що дозволять майбутнім фахівцям бути більш конкурентоспроможними на ринку праці. На думку Бистрова Ю. В., поняттям «інноваційні методики та засоби викладання» є полікомпонентним, оскільки об'єднує всі ті нові й ефективні способи освітнього процесу (здобуття, передачі й продукування знань), які, власне, сприяють інтенсифікації та модернізації навчання, розвивають творчий підхід і особистісний потенціал здобувачів вищої освіти [1, с. 27]. Одним із інноваційних засобів навчання є online-платформи: MyEnglishLab, LinguaLeo, SkyEng, FluentU, Easy Ten, Duolingo, Busuu, Rosetta Stone.

Всі ці платформи – інтерактивні, цікаві та насичена тисячами вправ, Rosetta Stone та Busuu є онлайн платформами, які мають багатий вибір мов, яку ви хочете вивчати та мови, та, якою ви будите навчатись. Інтерактивність цих платформ мотивує до скорішого вивчення мови, адже прогрес заохочується у вигляді бурнусів. LinguaLeo та SkyEng мотивують до збільшення свого словарного запасу методами, які ви можете вибрати самі, ці платформи дозволять вивчити не тільки літературну мову, а ще й розмовну. MyEnglishLab та FluentU дозволяє викладачам слідкувати за навчальним процесом і за межами аудиторних занять, а студентам дозволяє практикувати свою англійську мову в будь який час, коли вони мають доступ до Інтернету. Ці платформи дозволяють поєднати традиційні заняття з викладачем та підручником на занятті із онлайн навчанням поза заняттями. Наші студенти сьогодні є представниками цифрового покоління, які дійсно цікавляться мультимедійним контентом. Інноваційні платформи для навчання надають можливості для вивчення англійської мови за допомогою перегляду відео, прослуховування аудіо, а також запису і прослуховування свого власного голосу. У викладачів є повний контроль над визначенням завдань та тестуванням своїх студентів, а також вони можуть вирішувати, коли та яким чином студенти будуть

отримувати доступ до матеріалів. Завдання можуть бути призначені всій групі або конкретним студентам, що допомагає всім, хто навчається, більш ефективно досягати своїх цілей.

Інструменти зв'язку дозволяють викладачам відправляти повідомлення студентам та нагадувати про завдання, які належить виконати. Відправлені матеріали одразу перевірялися, а викладачі отримують додаткову допомогу у складанні загальних звітів про помилки, які дозволяють швидко побачити слабкі місця як всієї групи, так і окремих студентів. У завданнях стало можливим передбачити підказки, які спрямували студентів до необхідних інформаційних сторінок та прикладів, щоб допомогти їм виконати поставлене завдання. Такі засоби заохочують студентів аналізувати те, що вони роблять, та витрачати додатковий час, зосереджуючи увагу на завданні.

Дослідження, проведені в Україні і по всьому світу, показали, що студенти, які використовують платформи для онлайн навчання, досягають кращих результатів під час тестування та витрачають менше часу на відпрацювання умінь.

MEL (Monitoring, Evaluation & Learning) platform надає інформацію для викладання та навчання, дає викладачам доступ до широкого спектру діагностичних інструментів, щоб вони могли заощадити свій час і спрямувати його на завдання, які відповідають реальним потребам студентів. MEL можна використовувати для попереднього перегляду роботи, яку планується провести в аудиторії, що дає викладачам цінний додатковий час, щоб зосередитися на покращенні знань з мови. Комплексний журнал успішності та вбудовані тести також надають освітнім закладам можливість нарахування балів студентам за роботу, виконану на MEL платформі.

Сотні мільйонів відповідей студентів аналізуються компанією Pearson щороку, щоб виявити помилки, які допускають реальні студенти. Потім фахівці в галузі освіти розробляють відповідні підказки, тобто студенти отримують адресний і миттєвий зворотний зв'язок. Дослідження компанії Pearson та взаємодія з установами та окремими користувачами MEL платформи у всьому світі означає, що ми можемо забезпечити комплекс рекомендацій з найбільш ефективної системи для викладачів і студентів. Міжнародна технічна підтримка також доступна 24 години на тиждень, тоді як співробітники компаній Pearson та Dinternal, можуть забезпечити персональну допомогу.

Онлайн-компонент є важливим інструментом автономної самостійної роботи студентів, яка є кутнім елементом філософії Болонської системи. Моніторинг за навчальною діяльністю студентів дозволяє викладачу мати об'єктивну картину формування іншомовних компетенцій та успішно реалізовувати студент-орієнтовану модель викладання. Серед найбільш важливих переваг використання варто зазначити наступні:

- можливість вносити різноманітність у навчальний процес;
- підвищення мотивації студентів до вивчення дисципліни (за рахунок впровадження різних форм роботи);
- економія аудиторного часу за допомогою винесення певних видів завдань на самостійне опрацювання;
- багаторазове повторення введених лексичних одиниць та конструкцій, що забезпечує високий рівень засвоєння нових лексичних навичок;
- можливість враховувати індивідуальні особливості студентів щодо сприйняття інформації;
- отримання якісного зворотного зв'язку;
- формування у студентів навичок планувати і організовувати свою навчальну діяльність, орієнтуючись на поставлені цілі і очікувані результати.

Крім того, необхідно відмітити підвищення ефективності комунікації між студентом і викладачем, в розрізі того, що спілкування набуває характеру наставництва і дозволяє викладачу координувати та моделювати навчальну діяльність своїх студентів.

Отже, використання online платформ якісно змінює зміст навчання іноземної мови, різноманітність ресурсів електронної складової змішаного курсу відкриває нові можливості презентації навчального матеріалу, дозволяє студентам самостійно визначати індивідуальну траєкторію навчання.

Література

1. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. №1 (4).
2. Берестова А. Інноваційні технології та методи навчання у професійній освіті [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://nadoest.com/innovacijni-tehnologiyi-ta-metodi-navchannya-u-profesijnij-osv>
3. Шестопалюк О. В. Інноваційні моделі навчання в діяльності вищих навчальних закладів. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. №3.

ЯРЕМА Олександр

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Реалізація політики підготовки майбутніх фахівців-землевпорядників у закладах освіти країн Європейського Союзу є важливим напрямом розвитку сучасної аграрної та земельної політики. В ЄС система підготовки землевпорядників базується на поєднанні теоретичних знань і практичних навичок, що дозволяє випускникам ефективно працювати в умовах сучасної земельної реформи та цифровізації галузі. У більшості країн ЄС підготовка таких фахівців здійснюється у спеціалізованих університетах і технічних інститутах, які мають високий рівень наукового забезпечення та співпрацюють із державними і приватними структурами.

Однією з ключових особливостей підготовки землевпорядників у ЄС є акцент на міждисциплінарний підхід. Студенти вивчають не лише землевпорядкування, геодезію та картографію, але й правові аспекти управління земельними ресурсами, екологічну безпеку, цифрові технології та економіку землекористування. Це забезпечує широкий спектр компетенцій, необхідних для роботи в умовах швидких змін законодавства та інновацій у сфері земельних відносин.

Важливу роль у підготовці майбутніх фахівців відіграє дуальна освіта, яка передбачає поєднання академічного навчання з практичним досвідом. У багатьох країнах ЄС, зокрема в Німеччині, Нідерландах і Данії, студентів залучають до стажувань у муніципальних установах, землевпорядних компаніях та геодезичних агентствах. Це дає можливість набувати практичних навичок безпосередньо в робочих умовах, що значно підвищує рівень їхньої професійної готовності.

Діджиталізація земельного кадастру є ще одним важливим аспектом підготовки землевпорядників у країнах ЄС. Університети активно використовують сучасне програмне забезпечення для моделювання територій, аналізу земельних ресурсів і розробки проектів землеустрою. Такі підходи дозволяють студентам освоювати новітні методи управління землею, що є критично важливим для ефективного планування територій та збереження природних ресурсів.

Європейські країни також приділяють значну увагу міжнародній мобільності студентів і викладачів. Програми Erasmus+ та інші ініціативи дозволяють майбутнім землевпорядникам навчатися в різних країнах ЄС, обмінюватися досвідом та переймати найкращі практики у сфері земельного управління. Така мобільність сприяє підвищенню рівня підготовки спеціалістів, розширенню їхніх знань про європейські стандарти та розвиток земельної політики.

Окремо варто зазначити роль державного регулювання в процесі підготовки землепорядників. Освітні програми в ЄС розробляються відповідно до загальноєвропейських кваліфікаційних стандартів, що забезпечує високу якість навчання та визнання дипломів у всіх країнах Союзу. Важливою є співпраця освітніх установ із професійними асоціаціями, які допомагають адаптувати навчальні програми до сучасних вимог ринку праці.

Загалом, система підготовки майбутніх землепорядників у країнах Європейського Союзу відзначається високим рівнем інтеграції науки та практики, широкими можливостями для міжнародної співпраці та використанням інноваційних технологій, що дозволяє випускникам отримувати сучасні знання, необхідні для ефективного управління земельними ресурсами, а також сприяє розвитку сталої та екологічно відповідальної земельної політики в Європі.

ЯКУШКО Катерина

FUTURE TRANSLATOR'S SOFT SKILLS

Nowadays it is important to develop either general cultural, soft or specific purpose practical skills while training modern translator after basic linguistic translating competence or capability to several foreign languages fluent written and oral communication.

Besides previous basic linguistic training it is important to form future translator's social-personal competence including capability to collective, creative activity and capability to systematic, creative thinking as well as capability to self-development and self-improvement or capability to constructive criticism and self-criticism. Future translator's social-personal competence will include adaptability, communicability, tolerance or observance of ethical standards of behaviour within a society or the nature.

All future translators as the representatives of intellectual profession must deal with the knowledge of the philosophy bases and other humanitarian and social and economic sciences, knowledge of national history to promote the development of general culture and socialisation of the person, of acception of universal values, understanding of cause and effect relationships of a society development and ability to use them in professional and public work.

The skills of activity with scientific documents, technical tools or the basic knowledge of fundamental sciences in the volume, necessary for professional spheres detailed translation are important for future modern translators too.

Thus, the professional competence of modern future translator includes either specific linguistic competence or wide range of soft skills.

СЕКЦІЯ 5. ГУМАНІТАРНІ НАУКИ В КООРДИНАТАХ СУЧАСНОЇ НАУКОВОЇ ПАРАДИГМИ

***ГЕЙКО Світлана,
ЛАУТА Олена***

PHILOSOPHICAL CONNOTATIONS OF THE LEADERSHIP PHENOMENON

The article focuses on the phenomenon of leadership in philosophical discourse. Philosophical retrospection of the concept of «leadership» as a philosophical phenomenon and its

systematic analysis is carried out. Philosophical connotations of the phenomenon of leadership in the dynamics of social and political processes of modern times are being defined.

In modern society, the well-formed image of leaders of organizations, movements and etcetera an important role. Leadership is a universal phenomenon of social life. It is present in any sphere of human activity that requires stratification: the separation of leaders and subordinates, leaders and followers.

In modern science, where there is a commonality of initial positions, leadership is characterized by ambiguity: as a social relationship of domination and subordination in a group or organization (sociology); as a characteristic of the figure of a leader and its impact on others (psychology); as effective and successful innovations in business, dominance in enterprise performance (economy); as developing vision, decision-making, empowerment and direction of people towards specific goals (management); as a process of human interaction in which authoritative people wield real power, exerting legitimate influence on a society that voluntarily gives them part of its political power and rights (political science).

The essence of leadership reveals its numerous concepts and theories that have evolved in the history of philosophy and social philosophy. Classical theorists tried to understand and develop the ideal concepts of leadership. Modern researchers are not analyzing the ideal of leadership, but what it is.

The philosophical understanding of leadership can be seen, first, as a form of power held by one individual or group of individuals; secondly, as a social position of decision-making; thirdly, as an influence on others.

ГОЛЄВА Марія

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

Інтеграція України в європейський науковий та освітній простір вносить вимоги реформування системи вищої освіти. У сучасних умовах становлення професіонала неможливе без чіткого визначення системи знань, умінь і навичок, професійних компетентностей, особистісних якостей фахівця. Концепція компетентності стала однією з провідних педагогічних теорій сучасності. Систему освіти можна вважати ефективною, коли її результатом є компетентна особистість, що володіє не тільки знаннями, професіоналізмом, високими моральними якостями, але вміє діяти адекватно у відповідних обставинах, застосовуючи свої знання і беручи на себе відповідальність за результати діяльності. Таким чином, основною метою освіти можна вважати виховання та розвиток компетентної особистості саме в такому розумінні.

Виходячи з розуміння професійної підготовки як процесу професійного розвитку і оволодіння знаннями та навичками майбутньої професійної діяльності, можна говорити, що компетентний фахівець спрямований на майбутнє, передбачає зміни, орієнтований на самоосвіту. Важливою особливістю професійної компетентності людини є те, що компетентність реалізується в теперішньому часі, але орієнтована на майбутнє.

Структуру компетентності складають ключові, базові та спеціальні компетентності. При цьому, ключові набувають сьогодні особливого значення, тому що необхідні для будь-якої професійної діяльності і проявляються в здатності вирішувати професійні завдання на основі використання інформації, комунікації (в тому числі іноземною мовою), соціально-правових основ поведінки людини в суспільстві. Характерними ознаками ключових компетентностей виступають багатофункціональність, багатовимірність, реалізація в різних видах діяльності; їх обов'язковими характеристиками є автономність, рефлексивність та інтерактивність.

Базові компетенції відображають специфіку певної професійної діяльності (педагогічної, медичної, інженерної тощо). Вони припускають сформованість початкового рівня здатності до конкретної професійної діяльності, тобто базову компетенцію можна

придбати тільки при оволодінні методами конкретної роботи, прийняття участі в обговоренні та вирішенні конкретних професійних проблем різноманітного характеру.

Спеціальні компетенції відображають специфіку конкретної сфери професійної діяльності. Їх можна розглядати як реалізацію ключових і базових компетенцій в області навчального предмета, сфери професійної діяльності. Розвиток спеціальної компетентності відбувається через поєднання досвіду роботи з виконанням конкретних навчальних завдань, проведенням власних тематичних досліджень, виконання творчих робіт та проєктів, які визначаються актуальністю професійних проблем, що зачіпає спрямованість сьогоденних і майбутніх інтересів студентів.

Отже, для формування професійної компетентності майбутнього менеджера необхідно розвивати такі важливі якості особистості:

- професійну самостійність, як здатність виконувати вимоги, висунуті професією, вміння планувати, організовувати, регулювати і контролювати свою діяльність, проявляти ініціативу;

- логічність, оперативність та креативність розумових процесів майбутнього фахівця, які проявляються в умінні швидко знаходити рішення професійних задач, в оригінальності і нестандартності рішень;

- професійну мобільність, як здатність до прийняття швидких раціональних рішень, готовності до змін ситуації;

- комунікативність, яка відображає спрямованість особистості на спілкування, зацікавленість в людях, толерантність до них;

- відповідальність за свої рішення і результати своєї діяльності.

З огляду на усе вищесказане, можна зробити висновок, що професійна компетентність майбутніх менеджерів – це інтегративна, комплексна характеристика, яка представляє собою єдність знань, умінь, навичок, цінностей та індивідуальних особливостей фахівця, керуючись якими він визначає мету своєї професійної діяльності і здатний виконувати соціально професійні обов'язки.

ГОЛЬЦОВА Маріанна

OXYMORONIC IMPLICATURES IN THE ENGLISH AND UKRAINIAN LANGUAGES

One of the fastest-growing areas in linguistics is pragmatics. A key question in pragmatics research is the procedure of inferring implicatures. Implicature is a vital pragmatic element in the process of communication which bridges the gap between what is literally said and what is intentionally meant. The logical character of implicatures means that implicature presupposes the information based on logical laws as well as the language capability and encyclopedic knowledge of the interpreter.

Implicature has been the object of numerous linguistic investigations in recent years. Chris Potts observed the logic of conventional implicatures. Craige Roberts analysed a correlation between implicature, presupposition and logical form. Michael Franke explored the extent to which speakers might choose different kinds of implicature triggers in an uncooperative game of communication. Nataliia Kravchenko investigates indirect speech acts' via conversational implicatures and pragmatic presupposition.

Oxymoron as a linguistic phenomenon has been known since antiquity: considerations about the role, purpose, sources and causes of its occurrence are found even in the works of ancient Greek and Roman philosophers. In ancient poetics, an oxymoron is a means of creating novelty based on paradoxical poetic thinking, deviation from the norm, an anomaly that makes it possible to distinguish a certain phenomenon from others, convey an idea more accurately, depict eloquently the polar essence of objects and phenomena of objective reality, to impart imagery, emotionality, expressiveness to the language.

An idiosyncrasy of oxymoron is a combination of words contrasting and opposite in their meaning, resulting in a new semantic quality, an unexpected expressive effect, a new concept, e.g.: *pain for pleasure, clearly confused, only choice, amazingly awful, alone together, cruel kindness, крижана посмішка, депресивна веселість, запеклі друзі, вперед, до минулого.*

Oxymoron is a figure of speech pairing two words together that are opposing or contradictory. Oxymoron characterizes complexity, internal contradictory of a person, an object or a concept, thus enhancing it, for example: *only choice; silent scream; black light; сміх крізь сльози; без надії сподівайся; і мокре горіло; поспішай повільно; початок кінця, неможливе можливо* тощо.

Hence, oxymoron is the means of creating semantic contrast based on opposition and juxtaposition of meanings, stylistic parameters of lexical units within one sentence or word combination.

Oxymoron constructions are a conscious combination of sharply contrasting words that logically seem to be mutually exclusive, but in fact together convey a new concept, e.g.: *pain for pleasure, clearly confused, only choice, amazingly awful, alone together, cruel kindness, living death; живий труп, дзвінка тиша, солодка гіркота, раби волі.*

Oxymoron could be seen in Ukrainian and English proverbs and sayings, for example: *На льоду гріється, Забавив печеної криги, Де всі крадуть, там немає злодіїв, Зимой сонце крізь плач сміється, Спиш, спиш, а відпочити ніколи, Приймай мале за велике; The only consistency is inconsistency; Please all, and you will please none; Silence is the most powerful scream; Commend a wedded life, but keep thyself a bachelor; Deaf people sometimes hear quickly.*

In order to explicate the implicit meaning of the oxymoron we are to delineate the notion of oxymoronic implicature.

Oxymoronic implicature is the essence of an indirect statement, in which two or more diametrically opposed, semantically incompatible concepts are combined; out of them a new, complex, to some extent contradictory thought being developed, which by its meaning occupies a middle place in a verbal phrase.

Decoding implicatures is a real challenge which requires the ability of using not only linguistic but also logical operations in order to make inferences about speakers' implied intentions.

ГРАБОВСЬКА Інна

METADISCOURSE IN WRITTEN ENGLISH

The concept of metadiscourse is based on a view of writing as social engagement. It represents the writer's awareness of the unfolding text as discourse: how the writers situate themselves and their readers in a text to create convincing, coherent prose in particular social contexts. By setting out ideas in ways interlocutors are likely to accept, conveying an appropriate writer personality, and engaging with them in proper ways, the writers create the social interactions that make their texts effective. These interactional functions have attracted increasing attention in recent years as researchers have widened their focus beyond the ideas texts contain to the ways they function interpersonally [3, p. 4; 4, p. 171]. It is currently recognized that written texts not only concern people, places and activities in the world, but also acknowledge, construct and negotiate social relations. The ability of writers to use metadiscourse effectively, control the level of personality in their texts by offering a credible representation of themselves and their ideas, is coming to be seen as a defining feature of successful writing.

Metadiscourse is an intuitively attractive concept as it seems to offer a principled way of collecting under one heading the diverse range of linguistic devices writers use to explicitly organize their texts, engage readers and signal their attitudes to their material and audience. The term *metadiscourse* has first been mentioned by the structuralist Z. Harris in 1959, but has only picked up speed in the mid-1980s with the work of W. J. Vande Kopple (1985), A. Crismore (1989) and J. M. Williams (1981). Although metadiscourse is a fuzzy area to some extent that remains under-theorized and empirically vague there are two different strands of research into this notion,

one preferring a broad definition (the integrative approach) and the other preferring a narrow definition (the non-integrative approach) [1, p. 157]. The distinction between the two approaches boils down to whether or not stance is included into the concept of metadiscourse.

The concept of 'stance' can be identified as expressing personal feelings, attitudes, value judgments, or assessments added [2] to the propositional content, e. g.: *It is obvious that... We can admit that... It stands to reason that...* These examples are highly persuasive. Stance is relevant to metadiscourse in that the broad approach places the addresser's attitude to what is said at center stage. The distinctive feature of the narrow approach to metadiscourse is that it excludes stance as a form of metadiscourse.

To sum up, metadiscourse helps readers to organize, classify, interpret, evaluate and react to content. This notion serves as an interactive tool and a way of interactionally generating, sustaining and eventually ending arguments.

Література

1. Ädel A. Metadiscourse in L1 and L2 English. Amsterdam : John Benjamins Publishing. 2006.
2. Biber D. et al. Longman Grammar of Spoken and Written English. Harlow : Pearson Education Limited. 1999.
3. Hyland K. Metadiscourse : Exploring Interaction in Writing. London : Bloomsbury Publishing. 2018.
4. Sanderson T. Corpus, Culture, Discourse. Chicago : Bod. 2008.

ДРАЧУК Олександра

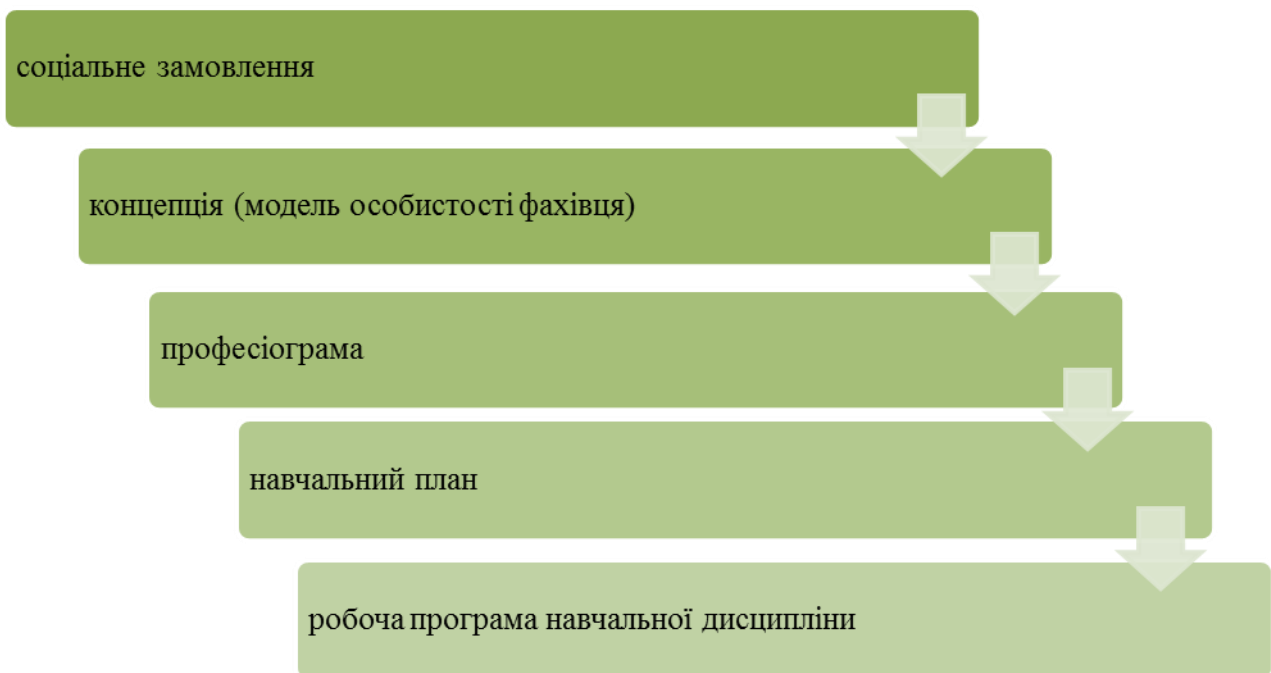
УРАХУВАННЯ СПЕЦИФІКИ РЕГІОНІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Соціальне замовлення суспільства на фахівця-професіонала, здатного до соціальної роботи, вимоги стандарту вищої освіти до рівня освіченості та професійно-компетентнісної підготовки, освітньо-професійні програми (ОПП) та навчальні плани поставили науково-педагогічних працівників перед необхідністю відбору змісту вибіркового блоку ОПП з урахуванням регіонального компонента та потреб регіону в тих чи інших фахівцях.

З прийняттям Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) [3] навчальним закладам надалась автономія, завдяки якій проектні групи змогли самостійно підходити до складання навчальних планів спеціальності 231 «Соціальна робота» та відповідних освітньо-професійних програм.

У процесі розробки нормативних програмно-методичних документів системи вищої освіти йшли від загального до конкретного (див. рис. 1).

Розкриємо стисло зміст кожного компонента. Соціальне замовлення суспільства на професійну підготовку фахівців у галузі соціальної роботи обумовлений існуючою соціально-економічною ситуацією в державі, кардинальним поворотом суспільства до проблем дитинства, осіб з інвалідністю, що обумовлено загальними тенденціями гуманізації та демократизації соціального життя країни. Іншою затребуваністю у фахівцях такого гатунку є військові дії на сході України, котрі зачепили більшість населення, звідси проблема біженців, військовослужбовців та членів їх сімей, торгівля людьми тощо. Розширення сфери соціальної діяльності, розвиток нових форм і методів роботи, зміна і розширення спектра послуг, формування системи соціальних служб, створення закладів нового типу (притулки, кризові та реабілітаційні центри, правозахисні фонди та ін.), Необхідність застосування соціальних знань в охороні здоров'я, освіті, роботі правоохоронних органів – все це робить професію соціального працівника гостродефіцитною і вимагає цілеспрямованої підготовки їх у закладах вищої освіти.

Рис. 1. Розробка нормативних програмно-методичних документів системи вищої освіти

Виходячи з цього, акцентуємо на професійній підготовці фахівців для соціальної сфери з урахуванням специфіки регіонів (економічні та демографічні характеристики регіону, національні і культурні особливості, природні умови та ін.). Саме регіональний компонент соціального замовлення суспільства і визначає освітньо-професійну програму соціального працівника в їх професійній підготовці.

Важливим моментом є прогнозування розвитку соціальної ситуації в регіоні для того, щоб не допустити перевиробництва тих чи інших фахівців і працевлаштувати всіх випускників закладів вищої освіти.

Після того, як від регіону отримано соціальне замовлення на підготовку фахівців з тієї чи іншої освітньо-професійної програми, необхідних на сьогоднішній день і прогнозованих на найближче майбутнє, необхідно створити модель особистості фахівця, яка буде затребованою на ринку праці. Основні вимоги до рівня підготовки осіб, які успішно завершили навчання за програмою спеціальності 231 – Соціальна роботи, відображені в стандарті вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [2] та стандарті вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для другого (магістерського) рівня вищої освіти та [1].

Другою важливою компонентою визначення професіограми соціального працівника є визначення його професійних знань і умінь. В основі їх лежить професійна діяльність соціального працівника.

У професійно-особистісній моделі нами виділені: професіоналізм, правова вихованість, здоров'я, професійна мотивація.

На основі закономірностей, характерних для діяльності соціального працівника, була складена його професіограма, що являє собою складну структуру, де всі сторони професійної діяльності (соціальна, реконструктивна, організаційна, комунікативна, пошукова), а також особистісні якості, знання та вміння фахівця взаємозв'язані та взаємозалежні.

Література

1. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» галузі знань 23 «Соціальна робота» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Наказ МОН № 556 від 24.04.2019 року. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/231-sotsialna-robota-magistr.pdf>
2. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Наказ МОН № 557 від 24.04.2019 року. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/64423/

**КОСТРИЦЯ Наталія,
ФОМІНА Галина**

ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФОРМ ЗВЕРТАННЯ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Однією із форм, які відображають культурологічну специфіку мови, є звертання. Воно може включати номінації, які пов'язані із соціальним становищем, професійною діяльністю, статтю та віком. Проте здебільшого ці номінації відображають відносини між членами соціуму та соціальну ієрархію.

Важливим у процесі комунікації із громадянами Німеччини є вибір правильної формули для комунікації. Найбільш поширеним варіантом у відношенні до жінки є звертання *Frau*. Спочатку правом на шанобливе звертання «пані» (*Frau*) або «панянка» (*Fräulein*) послуговувалися в Німеччині лише представники знаті. Із розвитком індустрії, в кінці XIX століття та появою «жіночих» професій дозвіл на працю отримали дівчата або жінки без сім'ї і дітей. Якщо зробити історичний екскурс, то варто зазначити, що іменник *Frau* походить від свн. *vrouwe*, ahd. *frouwe* та пов'язувався із іменем богині *Freyja*, а також із іменем маскулінного бога *Freyr* із первинною етимологією *der Erste, Vorderste* (got. *frauja*, asächs. *froio*, aengl. *friega*) [1]. Відповідно до походження, лексема мала значення *die Herrin, die Dame von Stand* (як залишок цієї етимології сьогодні функціонує вираз *gnädige Frau*). Окремо слід зауважити, що звертання *Frau* вимагає після себе прізвища. Тобто фраза «*Guten Tag, Frau!*» буде недоречною та звучатиме, як «Привіт, крихітко!». Діалог із незнайомкою варто розпочинати «*Entschuldigen [Sie]!*» або «*Hallo!*» і доповнити паузою. Можливо, вдасться обійтися без *Frau* протягом усієї розмови.

Звертання *Dame* використовується із метою підкреслити освіченість адресата-жінки. Ця лексема була запозичена у XVI ст. із французької мови із первинним значенням «*Herrin; Frau; Ehefrau*». У XVII ст. цей іменник використовується як титул придворної дами, дещо пізніше він починає конкурувати із лексемою *Frau*. Проте ще в XVII ст. виникають зневажливі відтінки значення (*Geliebte; Konkubine*). На сучасному етапі перевага віддається ввічливим конструкціям *meine Damen! sehr geehrte Damen und Herren!*

Якщо провести історичну паралель, то варто звернути увагу, що до середини XX ст. було прийнятим у звертанні до молодих незаміжніх дівчат слово *Fräulein*, яке походило з XII ст.: («*Fräulein (seit dem 12. Jh. bezeichnet mhd. vrouwelīn als Verkleinerungsbildung zu vrouwe besonders die unverheiratete junge Frau vornehmen Standes; die Bezeichnung war bis ins 18./19. Jh. dem Adel vorbehalten und wurde dann auch auf bürgerliche junge Frauen ausgedehnt; danach galt sie allgemein für die unverheiratete [jüngere] Frau*»). У лютому 1971 року така офіційна форма звертання була скасована, оскільки ще у 60-х роках прихильниці фемінізму зазначали, що слово середнього роду, а різниця між словами *Fräulein* та *Frau* наводила їх на думку, що тільки заміжня жінка стає повноцінним членом суспільства. У 1970-80-х рр. цей термін став майже забороненим в офіційних установах, хоча його використовували у вигляді вікової характеристики дівчат в сільській місцевості, крім того воно асоціювалося з дошлюбним сексуальним досвідом, і було образливим. Варто зауважити, що первинно неодружену дівчину називали *juncfrouwe*; дівчина простого походження пов'язувалась із найменуванням *maget* [1], що пізніше набуло значення «служниця» (*Dienstmagd*) і було замінене *Fräulein*.

Ще одним аргументом для уникнення такого слововживання було те, що не було еквівалента для найменування молодого неодруженого чоловіка – до юнаків, як і до одружених чоловіків у Німеччині зверталися однаково – *Herr*. Зменшувально-пестливий суфікс *-lein* підкреслював, на думку феміністок, незрілість, неповноцінність дівчат

Сьогодні це слово найчастіше вживається в іронічному контексті. Наприклад, на ностальгічній вивісці перукарського салону, де власниця навмисно іменує себе на старий лад

Fräulein. Так звертаються іноді суворі батьки до своїх пустотливих малолітніх «панночок», бажаючи їх виховати.

Отже, за допомогою звертань розкривається сутність людської мови, її діяхронічні, соціальні та гендерні аспекти. Оскільки найсуттєвіші риси національних мовних культур зберігаються в лексиці, то її вивчення відкриває широкі можливості для знайомства з іншими націями та культурами.

Література

1. Das Herkunftswörterbuch. Etymologie der deutschen Sprache, neu bearbeitete Auflage. Herausgegeben von der Dudenredaktion. Duden Band 7. Dudenverlag. Berlin.

**КРАВЧЕНКО Алла,
КУЛЬТЕНКО Валентина**

ФІЛОСОФСЬКИЙ СВІТОГЛЯД В КООРДИНАТАХ СУЧАСНОЇ НАУКОВОЇ ПАРАДИГМИ

Поширеність філософського світогляду серед громадян України є необхідною умовою її сталого розвитку. На особистісному рівні це означає оволодіння філософськими та науковими знаннями як необхідною частиною та умовою культурного розвитку. Філософія формує загальний абстрактний теоретичний рівень мислення, який дозволяє вийти за межі наперед заданих схем та мисленнєвих структур. Це важливо для формування вільного критичного мислення, здатності переходити від загально відомого знання до новацій та відкриттів.

В Україні якість освіти сучасних студентів/аспірантів як майбутніх фахівців пов'язана із необхідністю зростанню їхнього загальнокультурного рівня, підвищення рівня конкурентності українських студентів/аспірантів у Європі та світі. Тому освіта має відповідати міжнародним нормам щодо основних компетентностей висококваліфікованого фахівця. Необхідною освітньою метою є теоретичне засвоєння знань з філософії та науки та вміння використовувати їх у власній науковій роботі, в процесі наукової та соціальної комунікації, здатність перетворити знання на соціальний капітал.

Методологія філософсько-наукового пізнання пропонує цілісне розуміння феномену науки як особливого масиву знання, як спеціально організованого пізнавального процесу та особливостей існування науки як важливого соціального інституту. Оволодіння методологією наукового дослідження, загальнонауковими знаннями, навичками і вміннями забезпечує кваліфіковану професійну діяльність у приватній, суспільній, професійній та освітній сферах, а також сприяє зростанню та оптимізації наукової та міжкультурної комунікації.

Філософський світогляд передбачає наявність у його носія ряду рецептивних та продуктивних вмінь. До рецептивних вмінь належить розуміння:

- структури та методів наукового пізнання;
  - тенденцій розвитку гуманітарного дискурсу на різних історичних етапах соціокультурного буття суспільства та в різних цивілізаційних вимірах;
  - фундаментальних світоглядних проблеми сучасного гуманітарного дискурсу;
  - засадничих цивілізаційних підвалин,
- які сприяли формуванню певних типів філософування у синхронному та діяхронному вимірі;
- критичне переосмислення наявної наукової методології та пошук нових методологічних програм, парадигм та підходів;
  - аналіз і оцінка сучасних цивілізаційних трансформацій, та прогнозування соціальних, політичних, економічних та культурних процесів із застосуванням фахових знань.

До продуктивних вмінь належить:

- здатність до залучення до інноваційної діяльності у сфері наукових досліджень.

- використання трансдисциплінарних методологій в філософському й науковому дискурсі та розроблення полідисциплінарних комплексних досліджень складних людиномірних систем;
- застосування специфіки та парадигмальних інтенцій вітчизняного наукового дискурсу для оптимізації європейської спрямованості розвитку України;
- усвідомлення основних тенденцій глобалізації та моделювання універсалістських проектів розвитку науки;
- критичне ставлення до західноєвропейської та вітчизняної інтелектуальної спадщини з метою формування неупередженого ставлення та використання наявних у сучасному інтелектуальному дискурсі проектів та методологій дослідження актуальних соціокультурних та наукових проблем;
- обґрунтування доцільності використання основних методологічних принципів філософії та науки та здатність творчо застосовувати принцип «методологічного анархізму» у власній дослідницькій діяльності;
- використання філософських та наукових знань у різних соціокультурних контекстах та визначення меж та можливостей наявних сьогодні наукових підходів в контексті сучасних імперативів світового та вітчизняного інтелектуального дискурсу.

Висновки. В сучасному глобальному світі істотно змінюються акценти в системі освіти – вона має бути зорієнтована щонайперше на формування інтелектуальної активності молодих спеціалістів. Сучасний світ потребує науковців з інноваційним критичним мисленням, здатних до самоосвіти та розвитку протягом усього життя, до творчого осмислення та застосування набутих знань, з навичками академічної мобільності та засадами глобального мислення.

ЛИТВИН Владислава

ХАРАКТЕРИСТИКА АНГЛОМОВНОГО ДИПЛОМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Тип дискурсу визначається типом тієї соціальної активності, в межах якої він реалізується і з цілями якої співвідноситься. Суспільні інститути та їхня діяльність потрапляють у коло спостережень представників різних галузей гуманітарного знання.

Як зазначає В. І. Карасик, з позицій соціолінгвістики всі типи дискурсів прийнято умовно поділяти на дві групи: групу персональних (особистісно-орієнтованих) і групу інституційних (статусно-рольових) дискурсів. Інституційний дискурс виокремлюється на підставі таких системоутворюючих ознак, як цілі, учасники спілкування, хронотоп, цінності, стратегії, матеріал, різновиди і жанри, прецедентні (культурогенні) тексти та дискурсивні формули. Кожний інституційний дискурс використовує певну систему професійно-орієнтованих знаків або володіє власною підмовою (спеціальною лексикою, фразеологією) та будується за певним шаблоном: мета спілкування жорстко детермінує тематику і тональність дискурсу. Згідно із запропонованою В. І. Карасиком типологією, дипломатичний дискурс поряд з адміністративним, юридичним, медичним та політичним дискурсами зараховують до групи інституційних дискурсів.

Термін ‘дипломатичний дискурс’ (ДД) уведений у науковий обіг порівняно недавно. Специфіка ДД визначається перш за все тим, що його ядро насправді складають комунікативні засоби, які його учасники використовують для реалізації комунікативних завдань.

Основу дипломатичного дискурсу становлять перемовини, під якими в загальному сенсі розуміють обмін думками з діловою метою. Дипломатичний дискурс, який розглядають як породження інститутів дипломатії та міжнародного спілкування, є стійкою системою статусно-рольових стосунків, що склалися в комунікативному просторі соціального інституту дипломатії. Ядром інституційного дискурсу, як і дискурсу загалом, є спілкування базової пари учасників комунікації: адресант повідомлення – породжує і відправляє усне чи письмове повідомлення, адресат повідомлення – слухає / читає і декодує повідомлення. У ДД

в ролі адресанта виступає представник інституту дипломатії (професійні дипломати – посадові особи зовнішньополітичного відомства), або представники політичних кіл держави (глави держав та урядів, спеціальних органів), залучені у процес реалізації зовнішньої політики держави, захисту її прав та інтересів за кордоном.

Загалом дипломатія є засобом здійснення зовнішньої політики держави, а саме – це сукупність невоєнних практичних заходів, прийомів і методів, застосовуваних з урахуванням конкретних умов та характеру розв’язуваних завдань; офіційна діяльність глав держав і урядів, міністрів закордонних справ, керівників іноземних відомств, дипломатичних представництв за кордоном, делегацій на міжнародних конференціях щодо здійснення цілей і завдань зовнішньої політики держави, захисту прав та інтересів країни, її установ і громадян за кордоном.

Зазвичай з поняттям дипломатія прийнято пов’язувати мистецтво ведення переговорів для запобігання чи врегулювання конфліктів, пошуків компромісів і взаємоприйнятих рішень, розширення та поглиблення міжнародного співробітництва. Отже, мовні і мовленнєві засоби в ДД є головними інструментами реалізації невоєнних заходів і ведення переговорів. Відтак, очевидною є й потреба в описі, систематизації та класифікації згаданого арсеналу засобів, якими послуговуються діячі цієї сфери й роду занять.

Загалом поняття мовлення має три різних значення:

- 1) мовлення як діяльність, мовлення як процес;
- 2) мовлення як продукт мовленнєвої діяльності;
- 3) мовлення як ораторський жанр.

У випадку ДД йдеться про друге значення мовлення – «мовлення як результат»; має синонім «текст», письмовий або усний. У межах цього значення досліджуються: структура тексту, його компоненти, зв’язки; стилі мовлення; мовленнєві жанри; використання мовних засобів (лексичних, граматичних) у тексті та ін.; мовна норма та її порушення (помилки) тощо; засоби усної виразності тексту; засоби довготривалого зберігання записів усного й письмового мовлення та ін.

Актуальність вивчення мовлення дипломатів зумовлена важливістю тієї суспільної функції, яку виконує мова у сфері зовнішньополітичної діяльності, а також потребою комплексного дослідження різнорівневих власне-мовних і мовленнєвих засобів англійської мови, що використовуються у дипломатичній сфері.

МАТВІЄНКО Ірина

ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ПРОБЛЕМА СМЕРТІ ЛЮДИНИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН ФІЛОСОФІЇ

Розмірковування з приводу кризового стану сучасної філософії вже давно не є чимось новим, адже ці ідеї супроводжуються актуалізацією розгляду змісту будь-якого філософського питання загалом і питання людини та її свідомості. Досить часто звучить Слотердайкова метафора щодо «умираючого дерева філософії» та мрії побачити його знову розквітлим. Безперечно, криза системи ціннісних орієнтацій, нестабільність соціокультурних моделей поведінки та її мотивації, значна деідеологізація та ідеологізація картини світу в сферах масової та індивідуальної свідомості, не в останню чергу пов’язана зі специфікою постмодерної парадигми в філософії, що насамперед обумовлено її пафосом негатиї, з одного боку, і схильністю до теоретико-філософської рекурсивності, з іншого. Ці тенденції вплинули на проблемне поле (на гуссерлівський «горизонт смислів») сучасної філософії, хоча все згадане вище в соціокультурній сфері філософією і обумовлене.

XIX-XX століття знаменувало собою небачений технічний розвиток, глибокі економічно-соціальні зміни і світоглядно-ціннісні радикальні перетворення. Мова філософії заговорила по-новому про звичні філософські теми, а саме людину та її цінність, життя та культуру, смерть, шлях звільнення людини, структуру її свідомості і сенсу існування. Дійсно, в різні епохи цінність людини розглядалася, але то крізь призму космосу, як це було

в Античності, то крізь призму Бога, як в Середньовіччі, то крізь призму природи та суспільства, як в Новому часі. Свідомість людини, якщо і досліджувалася, то виключно як інструмент пізнання. Етичні проблеми були цікаві лише як пошук чеснот, тобто як певний образ для будь якої людини, і власна неповторність та індивідуальність кожної людини, як окремої особистості не цікавила зовсім.

Філософія XIX та першої половини XX століття, власне кажучи і відкрила світ суб'єкта, тобто як мікрокосмос, тобто як світ цінностей, культури, свідомості, власного людського переживання і т.д. Те про що почали говорити ідеалісти і І. Кант, в XX столітті набуло колосальної зацікавленості в сьогоденні. Нові теми поставали не тільки, для розширення власного кругозору але мали та мають важливий сенс в сучасному світі.

Особливої уваги значення філософії та її задача, як надавалася, так і визначалася у екзистенціалістів як аналіз наукового буття людини, який зупинився «тут і зараз», мимоволі в миттєвому переживанні. Його параметри визначають кінцевість буття людини, її положення в світі і комунікації (спілкування) з іншими людьми. Людина – це тимчасова, конечна істота, яка призначена для смерті. Уявлення про смерть як самоочевидну, абсолютну границю будь-яких людських починань займає в екзистенціалізмі таке ж місце, як і релігія, хоча більшості представників цієї філософії не пропонують людині ніякої іншої перспективи. Екзистенціалісти вважають, що людина не має втікати від усвідомлення своєї смертності, а тому високо ціняться все те, що нагадує індивіду про суєтність його практичних починань. Цей мотив яскраво виражений у вченні про «пограничні ситуації» Карла Ясперса.

«Пограничні ситуації» – певні життєві ситуації або обставини, в які час від часу потрапляє людина: екстремальні випадки, смерть близьких, тяжка хвороба та інше. «Пограничні ситуації», ніби роблять для людини струс, змушуючи її прокинутися від «зачарованої повсякденності». Відбувається тимчасове «падіння системи», визначення умовності і фальшивості соціальних порядків, норм і буденних звичок. Людина перед обличчям смерті починає бачити все те, що відбувається з нею в новому світлі – переконавшись, що живе не по своїй волі і ідеї, а за випадком, який при детальному розгляді виявляється соціальною необхідністю. Коли людина достатньо серйозно замислюється над смертю, вона викликає в своєму переживанні процес помирання, лише тоді вона починає відчувати себе як ціле, яке «скоро закінчиться». Лише коли з жахом та у відчаї або в спокійній констатації людина переконається в випадковості свого приходу в цей світ, вона намагається самовизначитися. Передчуття власної смерті складається в ціле, тобто попередньо розділені фрагменти і факти людського проживання. Усвідомлення власної смертності послаблює тлінність повсякденності, публічності, зовнішнього світу. Всі попередні цікавості життя нівелюються, а яскраві, претензійні масові ідеали і цінності вже не заворюють, як раніше, цілком і повністю всю увагу людини. Її дії визначаються, керуються різними силами як суспільними, так і власними.

Варто зауважити, що поняття смерті досить близьке людині, і хоча замислюватися вона починає над ним лише коли потрапляє в «пограничну ситуацію», проте ми маємо усвідомлювати філософську необхідність визначеності для себе цього питання, особливо сьогодні в період світової пандемії.

Література

1. Kryvda, N., Storozhuk Sv., Hoyan I., Fedyk O. Worldview And Ideological Priorities Of Modern Society: Ukrainian And Euro-Atlantic Context // Ideology and Education in Post-Soviet Countries. Issue № 2(13), 2019.
2. Матвієнко І. С. Екзистенційне осмислення людини: бунт і людська природа у філософії А. Камю. Науковий вісник НУБіП України. Серія «Гуманітарні студії» / Ред. кол. С. М. Ніколаєнко (відп. ред.) та ін. 2015. Вип. 228. С. 7–13.
3. Матвієнко І. С. Природа людини та екзистенція у філософських роздумах С. К'єркегор. Гілея: наук. вісник: збір. наук. праць / гол. ред. В. М. Вашкевич. Київ : Гілея», 2015. Вип. 98 (7). С. 172 - 174.

4. Сторожук С. В., Гоян І. М., Федик О. В. Чинники формування культурної ідентичності русинів Угорської Русі у ХІХ ст. Русин. 2019. № 57. С. 329–348.

5. Сторожук С. В. Націоналізм: проблема визначення та інтерпретації. Вісник Черкаського університету. Серія : Філософія. 2014. № 31. С. 28–33.

ОСІЮК Оксана

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЄВОГО СПІЛКУВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Найважливішим засобом впливу на дитину, облагородження її почуттів, думок, переживань є краса і велич, сила й виразність рідного слова. Роль цього засобу в початковій школі, де кожна зустріч з новим явищем навколишнього світу пробуджує в серцях дітей почуття захоплення, неможливо переоцінити

В. О. Сухомлинський

Рідна мова для кожної людини є важливим елементом культурної свідомості. Вона накопичує традиції й досвід попередніх поколінь і дозволяє передати їх нащадкам. Мова — це історія народу, його світогляд, інтелектуальний та духовний результат кількатисячолітньої еволюції кожного етносу. Без своєї мови, своєї самобутньої культури немає народу. Рідна мова, без сумнівів, є основним предметом у системі навчально-виховної роботи в початковій школі. Її особливе місце серед інших навчальних дисциплін визначається тим, що саме від загальномовної і мовленнєвої компетентності школярів безпосередньо залежать і їхні успіхи в опануванні знань з усіх предметів, зростанні культурного рівня, розширення світогляду.

Формування мовленнєвої компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови вимагає урізноманітнення форм організації навчальної діяльності. При цьому перевага надається формам, які створюють таку мовленнєву ситуацію, коли кожний учень має можливість висловитись, проявити себе в комунікативному процесі. Ефективним з таких позицій є інтерактивне навчання, організація якого передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, які сприяють формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії. Однак різноманітні методи, прийоми, форми навчання не повинні бути самоціллю. Їх добір і використання слід підпорядковувати змісту й меті навчального предмета, у нашому випадку — формуванню в молодших школярів мовленнєвої компетентності. О. І. Пометун та Л. В. Пироженко визначили умовну робочу класифікацію інтерактивних технологій за формами навчання, в яких вони реалізуються. Автори розподіляють їх на чотири групи, в залежності від мети уроку та форм організації навчальної діяльності учнів: — інтерактивні технології кооперативного навчання; — інтерактивні технології колективно- групового навчання; — технології навчання у грі; — технології навчання в дискусії.

Для підвищення рівнів культури спілкування учнів в своїй роботі я використовую бесіди, тренінги, виховні заняття, які включали в себе і теоретичні та практичні види навчальної діяльності, зокрема, мультимедійні засоби навчання, завдяки чому навчальне середовище доповнювали відео, звук, анімація. Усе це здійснює значний вплив на емоційну сферу молодших школярів, підвищуючи пізнавальну активність інтересу до навчання, активізуючи навчальну діяльність учнів. Для глибшого засвоєння теоретичного матеріалу варто запропонувати дітям цікаві, захоплюючі інноваційні форми навчальної діяльності: індивідуальні наукові розвідки, мовні проекти, мандрівки, лінгвістичні повідомлення. Використовувати такі вправи, як моделювання ситуацій, які спонукають до самостійного мислиневого дослідження, рольові ігри «Я-науковець, дослідник, казкар, поет...» дидактичні ігри «Я-вчитель», «Я- телеведучий», «Я- редактор», персоніфікація термінів: «Діалог іменника з прислів'ям», «Зустріч із звертанням» і т. п. На уроках розвитку зв'язного мовлення доцільно формувати в учнів гостре чуття слова, критичне ставлення до того, що і

як вони говорять, уміти чути самого себе. Тут допоможуть й створення мовленнєвих ситуацій з подальшим їх обговоренням, аналіз аудіо та відеозаписів фрагментів улюблених мультфільмів, телепередач, захист творчих проєктів. Доцільними будуть вправи з використанням скоромонок, лічилок, забавлянок, діалоги, розвивальні ігри та інтерактивні методи: «Знаю все!», «Вислови свою думку», «Самооцінювання». Прикладом бездоганної мови є слово українських письменників, яке повинне звучати на кожному занятті з рідної мови. Це – поетичні мандрівки «На хвилях улюблених поезій», літературні хвилини із зачитуванням уривків, мовні розминки. Конкретні приклади, які ілюструють той чи інший мовний факт, синтаксичний розбір, бажано аналізувати тільки в контексті, щоб діти могли зрозуміти, про що йдеться мова та усвідомлено сприйняти думку автора.

Вдячним матеріалом для формування любові й пошани до рідного слова є народна творчість та українська літературна спадщина. Варто залучити дітей збирати прислів'я, приказки, «крилаті» вислови, фразеологізми, висловлювання відомих людей про рідну мову. Не тільки збирати – вивчати й використовувати в процесі навчання та у вільному спілкуванні. Зараз, коли закладається фундамент особистості дитини, формуються її погляди й якості, найбільш яскраві події залишають глибокий слід в емоційній пам'яті на все життя. Такі форми роботи, як драматизація, інсценізація літературних творів, народних казок, віршованих текстів та поезій допомагають через театральне мистецтво залучати учнів до активної розумової й мовної діяльності, впливати на їх почуття за допомогою виразної образної мови. Діти люблять працю, у процесі якої створюється щось красиве, надзвичайне. Саме тому дитяча художня творчість має бути джерелом любові до навчання української мови, національної культури і з усією пристрасстю має будити в дітях прагнення знати й оберігати рідну мову в усій її природній красі, мудрості й гармонійності.

Виховати учня, який би саме так розумів значення рідного слова, справа, що потребує постійної щоденної роботи вчителя. Так що сам педагог не повинен бути байдужий до мови або запобігливо уникати українського слова у вільному спілкуванні. Інакше, як же він зможе навчити мови дітей, прищеплювати любов до неї, викликати інтерес до українського слова, до національної культури, до рідної землі.

ПИЛИПЕНКО Назар

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ КЛАСТЕРІВ ЗІ СФЕРИ АУДИТУ

Англійські термінологічні кластери зі сфери аудиту, як і сталі сполучення слів у загальновживаній мові, дуже неоднорідні за своєю лексичною і граматичною структурою. У широкому сенсі, це і слугує основною причиною, що викликає труднощі визначення і виокремлення з англійських текстів зі сфери аудиту кластерних термінів. Метою нашої розвідки є вивчення проблематики синтаксичних особливостей англійських термінологічних кластерів зі сфери аудиту.

Найважливішою ознакою англійських термінологічних кластерів зі сфери аудиту є їхня відтворюваність у професійній сфері для вираження конкретного спеціального поняття. За межами термінологічної системи аудиту в англійській мові такі термінологічні кластери не будуть вважатися стійкими. Більш того, такі англійські термінологічні кластери не сприйматимуться як зв'язані мовні одиниці. Отже, за кожним складеним мономом зі сфери аудиту в англійській мові (термінологічним кластером) стоїть стійка, стандартно відтворювана структура складного (розчленованого) професійного поняття (Чайка, 2019). Термінологія для термінологічного кластеру в аудиті є тим полем, яке дає йому точність і однозначність. За межами такого термінологічного поля англійські термінологічні кластери з аудиту втрачають ознаки терміна, наприклад: англ. *independent opinion* – укр. незалежна думка; англ. *an internal expert* – укр. внутрішній експерт.

Особливістю синтаксичної структури складеного монома як різновиду термінологічного кластеру зі сфери аудиту в англійській мові є те, що за зв'язаністю

елементів такі термінологічні кластери можна вважати вільними, тобто їхні компоненти зберігають своє пряме значення. Одночасно, такі термінологічні кластери зі сфери аудиту в англійській мові можна вважати закритими, тобто при довільному включенні до їх складу інших слів, вони втрачають свою термінологічність.

За морфологічною ознакою основного терміна у мономі – термінологічному кластері зі сфери аудиту, англійські мономи можна поділити на такі:

1. Іменні термінологічні кластери (з іменником в ролі стрижневого слова): account statement ‘виписка з банківського рахунку’, joint ownership agreement ‘договір про сумісне володіння’, debtor relief law ‘спосіб захисту боржника’ та ін.;

2. Прикметникові термінологічні кластери (з прикметником чи дієприкметником в ролі основного терміна): annual high ‘найвища ціна за рік’, valid for one year ‘що юридично дійсний на один рік’, binding on the parties ‘обов’язковий для сторін’, ineligible to be awarded contract ‘такий, що не має право заключати контракт’, involved in the accountancy profession ‘той, що займається бухгалтерським обліком’, adjusted for the effects of inflation ‘з поправкою на інфляцію’, detrimental to rights ‘такий, що завдає шкода правам’ та ін.;

3. Дієслівні термінологічні кластери: to fulfill obligation ‘виконувати зобов’язання’, to enter into the agreement ‘укладати договір’.

Англійські термінологічні кластери зі сфери аудиту можна диференціювати і за типом синтаксичної будови власне кластера й за типом граматичної моделі. Прості англійські термінологічні кластери зі сфери аудиту, що вживаються у термінологічній лексиці, та моделі їх утворення є перспективним напрямом подальших досліджень.

Література

1. Суперанская А. В. Терминология и номенклатура. *Проблематика определенных терминов в словарях разных типов : сборник*. Ленинград : Наука, 1976. С. 76–80.

2. Чайка О., Бамбура А. Структура бізнес-мономіалів в англійському термінологічному корпусі мови. *Мовознавчий вісник (Linguistic Bulletin)*, 2019, Випуск 27, С. 69–77.

3. Chaika O. Monomial Variables in English Audit Terminology. *International Journal of Philology*. 2019. Vol. 10, no 1. PP. 100–108.

ПУЗИРЕНКО Ярина

ДО ПИТАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА У КОНТЕКСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ДІЛОВИЙ ПРОТОКОЛ ТА ЕТИКА СПІЛКУВАННЯ»

Культура спілкування, культура мови, дотримання етикетних норм і правил є невід’ємною складовою підготовки майбутніх фахівців і запорукою успішної професійної реалізації в майбутньому. Саме тому до навчальних планів підготовки студентів різних спеціальностей Національного університету біоресурсів і природокористування України включено дисципліну «Діловий протокол та етика спілкування». Серед іншого, програмою дисципліни передбачено вивчення тем, пов’язаних з культурою спілкування загалом та, зокрема культурою мови і мовним етикетом. І це не випадково, адже нині спостерігається падіння рівня загальної культури в українському суспільстві, що дається взнаки і на мовній культурі нинішнього студентства. Деякі вчорашні випускники школи, вступаючи до університету, часто навіть не замислюються, що їхнє мовлення далеке від нормативного і прийнятного в інтелектуальному середовищі.

Проблема в тому, що суржик, вульгарна лексика, та навіть і нецензурна лексика, толерується суспільством – все це можна почути у телевізійних і радіопрограмах за участі відомих політиків та артистів, які є авторитетами для молоді, не кажучи вже про соціальні мережі.

Для з’ясування думки студентів щодо означених проблем, було запропоновано написати коротке есе, в якому слід було зазначити причини нинішнього стану речей та

шляхи підвищення культури спілкування молоді. Прикметно, що студенти-першокурсники усвідомлюють існування проблеми низького рівня культури спілкування серед молоді. Найчастіше до чинників впливу на формування мовної культури відносять вплив родини, середовища ровесників та соціальних мереж. Тобто інтуїтивно називають основні чинники соціалізації, що поряд з освітніми інституціями справляють найбільший вплив на молодь. Серед шляхів підвищення рівня культури спілкування студентство найчастіше називає необхідність поповнювати свій словниковий запас через читання та уникання контактів з «поганими» компаніями. Також окремі студенти не соромилися зазначити, що самі можуть вживати нецензурні слова у спілкуванні з друзями. Відповіді студентів підтвердили зокрема актуальність теми «Психологічні аспекти спілкування у діловій сфері комунікації».

Слід зазначити, що культура спілкування не обмежується лише опануванням культури мови та мовлення, а є набагато ширшим поняттям, яке включає етикетні норми та правила, а для майбутніх фахівців ще й оволодіння знаннями з ділового протоколу, етики спілкування тощо.

Отже, вивчення цих та інших тем в рамках навчальної дисципліни «Діловий протокол та етика спілкування» сприятиме підвищенню не тільки культури спілкування, а й загальної культури студентства.

РОЖКОВ Юрій

ОНТОЛОГІЧНИЙ СТАТУС ВИГУКІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Кожна частина мови має властивості, притаманні тільки їй. Однак серед них є такі, що властиві тією чи іншою мірою іншим частинам мови. Це зумовлено входженням усіх частин мови в єдину систему лексико-граматичних класів слів, взаємозбагаченням їх мотивуючими основами, переходом слів однієї частини мови в іншу, що й створює передумови для взаємопроникнення граматичних класів, для пересічення їхніх характеристик, тобто, для взаємодії на різних рівнях частин мови.

Функціонуючи в певних синтаксичних структурах, слово, словосполучення й речення окремих типів можуть набувати нових властивостей, які сприяють переходу цих мовних одиниць до складу іншої частини мови.

Отже, у процесі комунікації відбувається взаємодія різних мовних одиниць на першому словотворчому і другому семантичному рівнях. Вигуки як частина мови не є замкненою групою слів. Вони поповнюються новими одиницями, причому цей процес характерний лише для непервісних, похідних вигуків.

Група первісних вигуків залишається сталою і незмінною. Поповнення вигуків відбувається як на словотворчому, так і на семантичному рівнях. На словотворчому рівні взаємообмін між частинами мови відбувається шляхом переходу мовної одиниці з однієї частини мови в іншу, тобто мовні одиниці переходять у вигуки, насамперед, шляхом конверсії. У цьому разі, зазвичай, зберігається лише генетично-етимологічний зв'язок зі словом-джерелом.

За даними дослідників найактивніше переходять до вигуків іменники *bosh!*, *fiddlesticks!*, *God!*, *nonsense!*, *stuff!*; дієслова: *bother!*, *come!*, *confound!*, *curse!*, *damn!*, *dash!*; прикметники: *bright!*, *clear!*, *fantastic!*, *gracious!*; прислівники: *indeed!*, *now!*, *rather!*; займенники: *me!*, *my!*, *why!*. Причому І. І. Мещанінов відзначав продуктивність цього класу слів у різних мовах.

На це вказували й інші дослідники. Однак це не єдиний спосіб поповнення вигуків. Вони можуть утворюватися також шляхом універбації: *good-bye!]*, зрощення: *alright! all right, alack > ah luck; lackaday > alack the day*. Поповнення вигуків як частини мови відбувається не лише за рахунок окремих слів, але й словосполучень і, ширше, речень фразеологізованої структури, наприклад: *busk up!*, *dear me!*, *goodness gracious!*, *how do you do?*, *I'll be bound!*, *I'm damned!*, *my goodness!* та ін. Наприклад: *Dear me! I'm going to be late!*

На такий процес утворення вигуків у російській мові звертав увагу В. В. Виноградов: «Клас вигуків дедалі більше поповнюється фразеологічними сполученнями й зрощеннями, ідіомами, які виражають складний комплекс переживань, емоційних оцінок і волевиявлень».

Пор.: *вот тебе на! вот тебе раз! была не была! наша взяла! вот ещё! еще бы! то-то!* та ін. Цю ж думку висловлює й І. Р. Іхванець, наводячи такі вигуки української мови, як «ой лишенько!», «ой матінко!». Автори «Словника лінгвістичних термінів» Д. І. Ганич і І. С. Олійник називають їх «вигуковими фразеологізмами» у складі вигуків: «До вторинних належать... вигукові фразеологізми...».

Отже, на відміну від первісних, непохідних вигуків, які становлять закриту групу слів, незмінну у своєму складі, непервісні, вторинні вигуки є відкритою групою мовних одиниць, яка поповнюється за рахунок слів інших частин мови, словосполучень та речень фразеологізованої структури. Оскільки основною метою нашого дослідження є прагматичний аналіз вигуків, значний інтерес становить взаємодія вигуків з іншими частинами мови на семантичному рівні, що виявляється, насамперед, у процесі функціонування цього лексико-граматичного класу слів. Як виразові мовні засоби вигуки нерідко вживаються й за межами власне емоційної мовленнєвої сфери.

З погляду семантики вигуки поділяються на кілька основних класів.

1. Вигуки, які виражають різні емоції людини. На відміну від інших частин мови, для яких зазначена ознака не є основною, вигуки «спеціалізуються» на вираженні емоцій. Наприклад: *My God! He's going to have a heart attack, Jennifer thought*, де вигуком *My God!* передається здивування. У висловленні «*Gosh! What a car!*» *This ejaculation was provoked by its interior*, вигуком *Gosh!* передається захоплення.

2. Вигуки, які виражають волевиявлення людини. Такі вигуки подібні до дієслів, до їх наказової форми. У цих випадках вони виступають комунікативним аналогом імперативних форм дієслова. Як справедливо свого часу зауважував В. В. Виноградов, наказовий спосіб перебуває на периферії дієслівної системи, оскільки його перетягують вигуки. Підтвердження цієї точки зору знаходимо у Н. І. Формановської, яка зазначає, що «імператив у системно-структурному розгляді входить до парадигми ірреальних способів дієслова».

3. Як «опорна» форма спонукальних мовленнєвих актів, імператив, на наш погляд, залишає парадигму способів і вступає в системні зв'язки у функціональній парадигмі висловлень у межах відповідної КСГ – способах вираження прохання, вимоги, поради, пропозиції тощо». До таких вигукових імперативів належать мовні одиниці типу *away!, come!, hear, hear!, ho!, hush!, lo!, look here!, stop!* тощо. значенням вони разом з деякими прикметниками й прислівниками, яким також властива ця ознака, входять до ядра поля оцінності. Це вигуки типу *fantastic, great, phooly, swell, ugh*.

Вигуки взаємодіють з іншими лексико-граматичними класами слів і за іншими ознаками, які не є власними для вигуків. Ці ознаки виділяються методом компонентного аналізу й методом словникових дефініцій, хоча, як відзначає Л. М. Медведєва, «дефініційний підхід враховує й реєструє в мові граматичні відношення... проте при ньому можливе «утворення зачарованих кіл»: вивчаючи тлумачення слів, дослідник може наштовхнутися на слово, яке вже зустрічалося».

Тому в цьому випадку слід застосовувати зіставний та ін-дуктивно-дедуктивний методи. За їх допомогою можна виокремити ознаки персональності, істоти, неістоти, темпоральності, кон'юнкції, дейксиса, за якими вигуки взаємодіють з іншими класами слів. Порівняймо вигук *enough*, який позначає вимогу повторення дії, тобто має аспектуальне значення імперативності. Зазначені ознаки є істотними для вигуків, оскільки вони виявляються в них тільки у процесі функціонування й тісно пов'язані з їхнім прагматичним значенням. За цими ознаками вигуки взаємодіють з іншими частинами мови, в яких ці ознаки є власними, наприклад назви істот для іменників.

Висновки та перспективи подальших досліджень. 1. Вигуки, посідаючи особливе місце в системі частин мови, можуть, однак, бути розглянуті з позиції традиційної класифікації лексико-граматичних класів слів. Своєрідність семантичних особливостей вигуків підтверджується появою в мовленні прагмасемантичних рядів та співвідносних пар,

що відповідають лексичній антонімії. Аналіз вигуків дає змогу простежити їх взаємодію із самостійними частинами мови на словотворчому й семантичному рівнях. Об'єднуючи в мовленні емоційний та інтелектуальний початок, вигуки, значною мірою, визначають змістову структуру синтаксичних одиниць, у межах яких вони функціонують.

2. Вигуки як один з найбільш гетерогенних класів мовних одиниць містять слова, словосполучення, речення фразеологізованої структури. Два останні характеризуються семантичною неподільністю, становлять цілісну одиницю, незважаючи на складний характер і навіть на роздільнооформленість, і синтаксично можуть бути самостійними висловленнями, що й об'єднує їх з вигуками. Включення одиниць різних мовних рівнів у лексико-граматичний клас вигуків пов'язане з їх ресемантизацією і навіть з десемантизацією, висуненням на перший план комунікативної функції. Стаючи прагматично значущими, такі одиниці виступають як вигуківі висловлення і демонструють закономірності й особливості мовно-мовленнєвої взаємодії, урעальнюють триєдиний зв'язок між мовою, мовленням і мовленнєвою діяльністю.

Вигуки як частина мови активно взаємодіють з іншими лексико-граматичними класами слів, що призводить до постійного поповнення новими одиницями похідних, вторинних вигуків, до набуття ними семантико-граматичних ознак, властивих іншим частинам мови, що важливо під час розгляду їх у прагматичному аспекті.

*РУБІНСЬКА Броніслава,
БАБАК Дарія*

RHYTHM IN POETRY

The prominence in English as well as in Ukrainian, is an important tool for combining sequences of words together and select one of the speech flow bits against others. This phenomenon was studied by many linguists from different points of view. Let us first consider the definitions. The term Rhythm is widely used in music, literature, phonetic studies. We will consider the notion «rhythm» defined in different sources. Firstly, Wikipedia gives the following definition: «In the performance arts, rhythm is the timing of events on a human scale; of musical sounds and silences that occur over time, of the steps of a dance, or the meter of spoken language and poetry. In some performing arts, such as hip hop music, the rhythmic delivery of the lyrics is one of the most important elements of the style. Rhythm may also refer to visual presentation, as «timed movement through space» (Jirousek 1995) and a common language of pattern, which unites rhythm with geometry. In recent years, rhythm and meter have become an important area of research among music scholars. Recent work in these areas includes books by Maury Yeston (1976), Fred Lerdahl and Ray Jackendoff (Lerdahl and Jackendoff 1983), Jonathan Kramer, Christopher Hasty (1997), Godfried Toussaint (2005), William Rothstein (1989), and Joel Lester (Lester 1986)». We will base our further research on the following definitions:». Rhythm refers to the model of sounds made by varying the stressed and unstressed syllables in a poem. «Rhythm» is a suprasegmental phenomenon using one or more kinds of meter. «Meter» refers to the number of «feet» of a specific kind in a line of poetry. A «Foot» is used as the measurement for one line of poetry (usually two-three syllables).

Our next task is to consider characteristic features of rhythm in poetry. Rhythm smoothly rotates speech sound, figurative elements in proper sequence; periodic uniform articulation of sounds, movements, images factors such as articulatory effort, length and so on. When actors read rhyming poetry, one of the things you might notice is how the words often have a nice rhythmical quality. That is, there is a pattern to the rhythm of the words that makes them fun to say and easy to remember. Sometimes the rhythm is a simple one, and sometimes it's more complex, but it's not there by accident. Poets arrange their words in such a way as to create those rhythmical patterns. It is a well-known fact that, in music the rhythm of a song is the «beat», often created by instruments such as drums, bass guitars, etc. In fact, in popular music the drummer and bass guitarist in a band are often referred to as the «rhythm section» because they establish the rhythm for the rest of the musicians to follow. Unlike a song, poems don't have a rhythm section. There is no drummer or

conductor establishing the rhythm. Instead, the rhythm is set by the «stresses» or «accents» in the words themselves.

If a word has just a single syllable, that syllable might be stressed, or it might not be. Generally, form words like “a” and “I” and “the” are not stressed. Nouns and verbs, adjectives and adverbs, on the other hand are often stressed, even when they are just one syllable long. So, for example, words like «cat» and «jump» are stressed syllables. A stressed syllable is always pronounced on a higher pitch level, stronger and louder than the unstressed ones.

A foot is a combination of stressed and unstressed syllables in a line of poetry. It has been studied in Literature and Phonetics. Let us just enumerate them. There are many different combinations, but some are more popular than others. They are: iamb: a foot with two syllables, one that is not stressed and one that is, in that order. Trochee: a foot with two syllables, this time with one that is stressed and one that is not. Spondee: a foot with two syllables, both of which are stressed. Anapest: A foot with three syllables, two stressed syllables followed by one unstressed syllable. Dactyl: a foot with three syllables, one stressed syllable followed by two unstressed syllables.

Another term used in Literature is stanza. Stanza is a group of lines in a poem. A stanza is similar to the paragraph.

The Line is a line of poetry, which is not like a sentence. Just because the words are one line, it doesn't mean that the complete thought is finished. When reading poetry, and when a reciter doesn't reach the end of the line and there is no punctuation after the last word, one should not pause but continue reading as one would any sentence.

When investigating rhythm in poetry we should take a look at these examples and notice how the poets are breaking the line. «Like wet cornstarch, I slide past my grandmother's eyes. Bible at her side, she removes her glasses». (“Refugee Ship” by Lorna Dee Cervantes). “What peaches and what penumbras! Whole families shopping at night! Aisles full of husbands! Wives in the avocados, babies in the tomatoes!” (“A Supermarket in California” by Allen Ginsberg) [3].

So rhythm is a very important component of intonation in poetry that needs further investigation. We are going to investigate it in children's poetry.

*САВИЦЬКА Інна,
СУПРУН Аліна*

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ НОВОГО СВІТОРОЗУМІННЯ ЛЮДИНИ

Стрімкість змін в сучасному світі – це нові можливості його соціальної адаптації, так само як і можливості розуміння ним подій, що відбуваються. Процеси розвитку і модернізації в сучасному світі зазнали зростаючого впливу глобалізації – не лише економічної, але й політичної та культурної. Парадоксом процесу глобалізації стало те, що він, розвиваючись чималою мірою під впливом чинників пошуку більш ефективних відповідей на зростаючі глобальні виклики, сам став величезним викликом для людства. Це відбулося внаслідок ендегенних вад неоліберальної форми сучасної глобалізації, входження її в суперечність зі змістом кардинальних структурних змін у світовій системі – економічних, соціальних, політичних, ідеологічних. Нереалізація тих чи інших тягне за собою дедалі більше відчуття втрати контролю над власною суб'єктивністю.

Захист своєї ідентичності в глобалізованому світі – головна проблема для людини. Відстоюючи свою ідентичність, людина не повинна протиставляти себе «іншим», а актуалізувати свій потенціал, адаптуватися до екстремальній ситуації, бути толерантним до неї. Використання категорії безпеки життєдіяльності людини стає ілюзорним, коли зв'язки між індивідами, соціальними організаціями та державою стають лише ефемерними. Рецесія глобальної економіки різко звужує соціальний простір інтерактивного спілкування людей, підриває життєві основи розвитку людини. Вплив іншого (чужого) життя, яке

характеризується іншою логікою організації і психологією менталітету, іншим культурним змістом.

Цілком очевидно, що не можна успішно здійснювати модернізацію суспільства поза контекстом, що відбуваються в сучасному світі глобалізаційних процесів; в рівній мірі неможливо ефективно її реалізовувати без урахування людського фактора. Модернізація – це завжди різноманіття можливостей, а глобалізація – це єдність різноманіття, яке є підставою розвитку людських сил. Єдність і різноманіття як філософський принцип визначають самореалізацію людини, її світобачення, ідентифікацію і комунікацію. Такі кардинальні зміни неможливі поза контекстом аналізу глибинних змін у людській свідомості, світоглядних орієнтаціях, системах панівних ідентичностей та цінностей і способах розуміння сенсу людського буття. І це привертає зростаючу увагу дослідників до таких змін та активізує намагання знайти спільні відповіді на ключові питання, які постають у цьому контексті.

Світогляд людини набуває все більш глобального характеру. Сучасна інформаційна парадигма пізнавальних процесів виходить за рамки жорсткого детермінізму. Розвиток високих технологій вимагає нового світорозуміння. Наслідки поширення високих технологій (інформаційно-комунікативних, нано, біо, гено та ін.) носять суперечливий характер. Створюючи високі технології, людина потрапляє в нову інформаційну зону взаємодії. Виникає необхідність адаптації до них. Ці технології управляються вже не людьми безпосередньо, а саморозвиваючими технічними системами, які стають все більш автономними і непередбачуваними по відношенню до людини. Тому виникає необхідність соціально-філософського, осмислення феномена глобалізації модернізаційного процесу та його безпосереднього зв'язку з екзистенціальним розвитком людини. Такий підхід відповідає концепції сучасної картини світу, коли флуктуації стають творчими елементами організації систем, а самі системи стають нелінійними, саморозвиваючими, відкритими до взаємодії.

Становлення техногенної цивілізації засноване не тільки на цінностях глобалізації та модернізації, а й на екзистенціалах людини. Феноменальне поле самореалізації людини - це та духовна, ціннісна «опора», яка здатна вселити надію, оцінити себе по гідності, здійснити себе в цьому складному і суперечливому світі - світі економічної кризи, міжнародного тероризму, антропогенних і техногенних катастроф, екстремальних ситуацій, негативних наслідків глобалізації модернізаційного процесу. Як впливають глобалізація та модернізація на формування нового світорозуміння людини? Які виникають ціннісні орієнтації, форми ідентифікації, самоідентифікації, способи комунікації людини в суспільстві? Чому в умовах глобалізації та модернізації виникають негативні соціальні наслідки, яких не чекали?

На сьогодні суспільству необхідна креативна, інтелектуально розвинена особистість, що володіє інформаційно-комунікативною культурою, соціальним інтересом та активністю творення і самотворення. Іншого шляху ефективного вирішення проблем модернізації та глобалізації суспільства, на наш погляд, немає. І йти в руслі негативного ставлення до цих актуальних проблем сучасної історичної епохи ми не можемо і не повинні. Занадто дорога соціальна ціна нашої недооцінки сучасних реалій.

Глобалізація модернізаційного процесу та його екзистенційний вимір, гуманістична спрямованість на людину, на його гнучкий раціоналізм, соціальну адаптацію та самореалізацію навіть в екстремальних умовах глобалізованого світу набувають все більшої теоретичної актуальності і практичну значимість. Станом на сьогодні Україна не змогла адекватно вписатися в глобальну систему і не створила адекватних механізмів, які б забезпечували її розвиток перед лицем потужних викликів, що мають глобальний характер.

Ціннісні засади країни зазнали помітного деформуючого впливу глобальних процесів. При цьому окремі потенційно позитивні тенденції глобальних процесів (екологічна орієнтація, соціальна відповідальність корпорацій, стандарти для фінансової сфери та ін.) досі не справляють належного впливу на Україну. Обидві ці обставини значно ускладнюють процеси розвитку і модернізації країни, що, вочевидь, вимагає істотних змін в політиці розвитку на майбутнє.

ЗНАКОВА ПРИРОДА СТЕРЕОТИПУ З ПОЗИЦІЙ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Сучасній розділі лінгвістики, виникнувши на стику різних галузей знань, пропозиціонують нові аспекти дослідження стереотипу – відбулося справжнє переосмислення феномена: від акценту на негативному контексті його сутності, уваги на істинності чи хибності стереотипу, до пояснення природи стереотипу; особлива увага його когнітивній природі та соціокультурній зумовленості.

Специфічну знакову природу стереотипів сьогодні найширше вивчають у когнітивній лінгвістиці, де термін «стереотип» співвідноситься зі змістовим складником мови та культури, тобто розглядається як ментальний (мисленнєвий) стереотип, який корелює з поняттям мовно-культурної картини світу та визначається як вербальне вираження переконань, спрямованих на суспільні групи або конкретну особу – вузьке трактування стереотипу; вербально виражене узагальнення образів будь-яких предметів або понять – широке трактування стереотипу.

На думку Є. Бартмінського лінгвокогнітивне розуміння стереотипу можна звести до наступних варіантів: стереотип – це репродукований зв'язок слів (стереотип лінгвальний); стереотип – це специфічний ментальний конструкт (стереотип ментальний); стереотип – це ментальний конструкт, який утверджується у свідомості через мовний знак (стереотип лінгвоментальний) [3, с. 32]. Дещо по-іншому у межах когнітивної науки трактує стереотип Д. Гамільтон і визначає його як «когнітивну структуру, яка передбачає наявність в індивіда знань, переконань та очікувань щодо тієї чи іншої соціальної групи» [4, с. 53-84]. Як на нашу думку, таке визначення є занадто широким і більше нагадує поняття схеми, ніж стереотипу.

Сутність стереотипу, його природу та місце серед інших культурно-національних феноменів з позицій когнітології досліджує А. Вежбицька. Вагомою є теза дослідниці про стереотип культурного сценарію, втіленого в мовних і культурних знаках [1]. Відома також пропозиція, за якої, виступаючи елементами спільного знання, яким володіють усі суб'єкти певної культури, стереотипи виникають у відповідь на подібні подразники та є результатом когнітивних процесів спрощення та генералізації.

У контексті означеної концепції стереотип, як деяке мінімізоване й національно-детерміноване уявлення про предмет (стереотип-образ) або ситуацію (стереотип-ситуація), або поведінку (стереотип-поведінка), розглядає В. Красних, виділяючи ще один істотний аспект – стереотипи через певний набір усталених культурно-маркованих асоціацій програмують форму висловлювання, стиль поведінки і визначають інваріант, запрограмованість висловлювання та поведінки в конкретній типовій ситуації. Дослідниця акцентує на «іпостасях» буття стереотипу – певного сценарію ситуації або уявлення, що декларує подвійність форм реалізації ментальних за природою стереотипних уявлень, статичних і дієвих [2]. Досліджуючи алгоритм створення й закріплення стереотипних уявлень у свідомості людини, В. Красних звертається до розгляду асоціативної природи вербальних маніфестацій стереотипних образів, які репрезентують концептосфери культури в мовних одиницях певного рівня [2].

Означена думка дає нам підставу стверджувати, що стереотипи стають матеріальними мовними формантами концептуального поля, здатні надати будь-якій абстракції або таємниці буття словесної форми і тоді вона починає функціонувати відповідно до всіх граматико-синтаксичних законів мови. Як наслідок, стереотипізація постає одним із різновидів пізнавальних операцій, глибинним процесом, у формі якого людина структурує світ у мисленні та одночасно вербалізує цей світ, де мовний знак зв'язує об'єкт з системою соціально-детермінованих значень, тобто зі змістом всього колективного досвіду.

Робимо висновок: як когнітивний процес стереотипізація не може бути правильною чи хибною, а стереотипи, відтак, не повинні співвідноситися з ментальними помилками, а скоріше мають розглядатись як шлях, яким оперує людська свідомість. Такий підхід знімає негативну оцінку щодо самого явища стереотипу та процесу стереотипізації. Водночас зауважимо, у сучасних наукових дослідженнях триває процес висвітлення сутності,

структури, типологізації та механізмів творення культурно-мовного стереотипу як міждисциплінарного феномена.

Література

1. Вежицкая А. Семантические универсалии и описание языков. Москва : Языки русской культуры, 1999.
2. Красных В. В. Этнопсихолінгвістика и лингвокультурология: Курс лекций. Москва : Гнозис, 2004.
3. Bartmiński J. Stereotyp jako przedmiot lingwistyki. Z *problemów frezeologii polskiej i słowiańskiej*. Wrocław. Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, 1985, P. 25–53.
4. Hamilton D.A. Cognitive-Attributional Analysis of Stereotyping. *Advances in Experimental Social Psychology*. Academic Press, 1979. Vol. 12. № 7. P. 53–84.

**СИДОРУК Галина,
ЄРКІНА Юлія**

ПОХОДЖЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО СЛЕНГУ

Сучасна лінгвістика передбачає залучення різноаспектних підходів до розгляду наукових проблем, пов'язаних із теорією пізнання та категоризації довкілля за допомогою мови.

Очевидно, що сленг відтворює насамперед фрагменти наївної мовної картини світу, поняття та явища довкілля, котрі оточують людину, колектив і безпосередньо впливають на їхнє буття. Особливо інтерес викликають одиниці молодіжного сленгу, оскільки вони репрезентують ціннісні орієнтири тієї чи іншої лінгвоспільноти, вербалізують реалії життя молоді, яка найбільш чутлива до зовнішніх впливів та пізнає світ по-новому [1].

Тут хотілося б відобразити ціннісні орієнтири англійської молоді за допомогою 20 сленгових виразів, актуальних сьогодні. Як зараз кажуть «Скажіть нам, чи розумієте ви сленг, і ми скажемо, чи знаєте ви англійську». Зараз вже недостатньо знати формальні слова та вирази, щоб з упевненістю сказати, що ви володієте англійською мовою. Адже англійська, точно як і будь-який інший мову, змінюється і щодня поповнюється новими словами і фразами. Більш того, той сленг, який був актуальним вчора, сьогодні вже замінений новими виразами [2].

Iconic – слово, яке вживається занадто часто, щоб дозволити собі розкіш його не знати і означає щось культове, знакове. Як сленг використовується тоді, коли ви говорите про щось унікальне, хвилююче: *she is iconic, iconic moments, iconic photos, iconic outfits; Cheesy* є актуальним і сьогодні, означаючи щось миле, сентиментальне: *cheesy movie, cheesy song; Chill out* – означає класно проводити час з друзями, розважатися; *chill out – relax, calm down* – розслабся, заспокойся; *To be down* – означає бути за щось, мати бажання щось робити: *Let's go to the cinema! - Yeah, I'm down; Bae* – свій хлопець або дівчина, тому що це скорочення від «before anyone else» - перед ким-небудь іншим, хтось найважливіший, на першому місці; *Keep it a hundred* означає бути чесним, справжнім, пам'ятати, хто ви є, не дивлячись на те, що думають і говорять інші: *You do not have to like my decision: I'm gonna keep it hundred and do what I feel is right; Lit* є синонімом до слів *amazing, awesome, cool* і поєднує в собі всі позитивні прикметники, які потрібні вам, щоб описати ваш захват від чогось; *Fire* – це щось круте, то, що вам подобається; *To roast someone* – писати або говорити про когось образливі речі і бути справжнім *roaster*: *Did you see Jake in gym class, he tried to call Ben ugly, but he came back and roasted him; Spill the tea on someone* – пліткувати про когось; *Squad goals* – так ви скажете про банду друзів, про яку мрієте; *To be left on read* – означає, що ваше повідомлення прочитали (зазвичай в месенджерах про це свідчить слово *read* під повідомленням), але не відповіли на нього, що не є дуже добре, але ще є шанс, що вам одпишуть пізніше. А от якщо не одпишуть і припинять спілкуватися, то вже йдеться про *ghosting you*; *On fleek* – Замість заїжджених *very good* і *very cool* можна сказати *on fleek*, що є синонімом виразу *on point* – ідеально, на висоті: *Your hair is always on fleek; Gucci* – все Gucci означає, що у вас все класно: - *Hey! How are you?– Everything's Gucci, bro!; Savage* – так

можна назвати людину, яку не турбують наслідки її дій, оскільки вони роблять речі, після яких у них часто запитують, чи не вижили ті з розуму. Саму ситуацію можна описати словом «savage», що на нашому сленгу звучить як жесь; Slaying it – робити щось дуже добре, вражати інших, бути кращим у своїй ніші: She's slaying it (She's doing extremely well). He slayed that interview (He did really well in the interview). I slayed it (I won! I did excellent! My name's on everyone's lips! Who's awesome? Me!); Word – домовитись про щось; To give a shout out to someone – публічно висловлювати людині вдячність, повагу і шану [3].

Концептуальні лексеми молодіжного сленгу, у свою чергу, становлять згусток колективного свідомого та позасвідомого освоєння довкілля, яке, увійшовши до сигніфікативного поля молоді, знаходить своє вираження в мові [4].

Отже, зіставлення сленгових одиниць української та англійської мов свідчить про подібне моделювання тих чи тих фрагментів дійсності елементами субстандарту. Це має значення як для теоретичного мовознавства, лінгвокультурології, так і для прикладних галузей лінгвістики, зокрема перекладознавства, оскільки більшість сленгових одиниць англійської мови можуть мати свої відповідники в українській мові. На часі, очевидно, створення перекладного словника сленгу тлумачного типу (скажімо, англійсько-українського), який би не лише наводив відповідний адекватний переклад того чи іншого слова, виразу, але й ураховував специфіку функціонування певної лексеми чи фрази у відповідній ситуації, пропонував варіанти-відповідники у мові перекладу, максимально адекватно відтворював семіотичне навантаження субстандартної одиниці.

Література

- 1.Бондаренко К. Співвідношення сленгової лексики української та англійської мов: лексикографічний та перекладацький аспекти. *Наукові записки. Серія: філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. Випуск 81 (3). С. 141–146.
- 2.Бондаренко К. Л. Лінгвокультурні особливості українського та англійського сленгу : автореф. дис. кандидата філол. н. Донецьк, 2007.
- 3.Грабовий П. М. Український молодіжний сленг: сучасна картина світу : монографія. – Київ-Умань : П. П. Жовтий, 2010.
- 4.Ставицька Л. Український жаргон: словник. Київ : Критика, 2005.

**СИДОРУК Галина,
МИХАЙЛЮК Дарина**

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ТА ЇХ СПЕЦИФІКА В ПЕРЕКЛАДАЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Фразеологізми досить часто зустрічаються у повсякденному житті людини і, безсумнівно, в діяльності перекладача. Актуальною темою є те, що собою представляють фразеологізми і які характеристики і особливості вони мають при перекладі на українську мову.

Фразеологізм – це семантично пов'язане словосполучення, що характеризується постійним лексичним складом, граматичною будовою і відомим носіям даної мови значенням. Наука, що вивчає фразеологізми називається фразеологією.

Як зазначає В. В. Виноградов існує три типи фразеологічних одиниць:

З повністю переосмисленим складом і немотивованим значенням - **фразеологічні зрощення**.

"Back the wrong horse" - "зробити поганий вибір".

З мотивованим значенням - **фразеологічні єдності**:

"The bottom line" - "кінцевий результат".

Фразеологічні сполучення, які включають в свій склад слово або ряд слів з фразеологічно пов'язаним значенням:

"Deep silence" - "глибока тиша".

М. М. Шанський додає до основних трьох типів ще один – **фразеологічні вирази**, поєднання слів з непереосмисленим, але постійним складом і значенням.

Фразеологізми завжди складні за складом, семантично неподільні, утворюються сполученням кількох компонентів, мають окремий наголос, але не зберігають при цьому значення самостійних слів.

Всупереч вільним словосполученням, фразеологізми мають сталість складу. При перекладі не можливо замінити компонент близьким за значенням слово.

Не можна сказати "a gentlemen ' women" замість "lady luck" - "пані удача". Не можна сказати "man luck". При цьому можна порівняти вільні словосполучення: To read a book, to read a novel, to read a story.

Також фразеологізмам властива непроникність структури: до їх складу не можна довільно включати будь-які елементи. Наприклад "Lares and penates" - "домашнє вогнище". В даному випадку неможливо сказати "Very lares and penates etc".

Винятком становлять фразеологізми, які допускають вставку деяких уточнюючих слів.

"To learn one's lesson" - "винести урок".

"To learn good lesson from something" - "винести урок з чого-небудь".

Структурною особливістю окремих фразеологізмів є наявність у них усіченої форми поряд з повною.

"A friend in need" - "добрий друг".

"A friend in need is a friend in deed" - "друг пізнається в біді".

Скорочення складу фразеологізмів в подібних випадках пояснюється прагненням до економії мовних засобів, але іноді призводить до повного переосмислення і зміни значення фразеологізму.

Отже, фразеологізми й справді є досить вживаними, але й насамперед, важкими і своєрідними у своєму перекладі. Така людина, як перекладач, повинна дотримуватися всіх нюансів і аспектів цієї науки, щоб вдало передати суть і забарвлення фразеологізмів.

**СИДОРУК Галина,
РУДЕНКО Вікторія**

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛОМОВНОЇ БАНКІВСЬКОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

Сучасний етап розвитку лінгвістики характеризується послідовним і системним підходом до вивчення термінології. Головне в системному підході дослідження термінології банківського дискурсу – аналіз її складових частин. Про значення системності мови наголошували зарубіжні дослідники, які зазначають, що системність характеризує мову всіх її підсистем, але найпомітніше це явище простежується у фінансово-економічній термінології.

Англомовна банківська термінологія є невід'ємним складником англомовної економічної терміносистеми, пов'язаної з мовною і концептуальною картиною ділового стилю. Вона є ієрархічно організованою сукупністю термінологічних одиниць на позначення специфічних професійних понять у сфері банківської діяльності. Термін постає як особливе слово чи словосполучення, що номінує поняття певної галузі знання і/або діяльності та відрізняється від інших номінативних одиниць однозначністю, точністю, системністю, стислістю і незалежністю від контексту.

Дослідження англомовної банківської термінології у контексті новітніх надбань термінознавства зумовило її розгляд у єдності номінативного і функціонально-комунікативного рівнів. Найчисельнішою і найпродуктивнішою є група термінів-словосполучень, утворених комбінацією двох і більше слів: *banking sector; global banking markets; bank giro credit slip*. Між структурним типом моделі та кількістю побудованих за нею словосполучень встановлюється асиметрія, що більше структурних компонентів має словотвірна модель, то менше терміноодиниць утворюється за її зразком композитів.

Основним способом інновативного поповнення термінофонду банківської лексики є акомодация, яка виявляється у двох напрямках – пристосування загальноживаної лексики до потреб банківського дискурсу і транстермінологізація: *push factor*; *pull factor*; *current income*; *current expenditure*. Вони є релевантними як для поповнення та збагачення банківського термінотворення, так і для окреслення когнітивної картини англомовного банківського дискурсу.

Аналізуючи терміни банківського дискурсу, важливо взяти до уваги те, що перенесення поняття інваріанта з односторонніх мовних одиниць призводить до того, що у банківській терміносистемі отримуємо багатовимірне протиставлення інваріанта і варіантів з урахуванням таких його факторів: 1) варіювання у плані вираження при незмінності, інваріантності плану змісту; 2) варіювання у плані змісту при незмінності, інваріантності плану вираження; 3) одночасне варіювання у плані вираження і у плані змісту.

Системність тієї чи іншої термінології залежить від того, якими частинами мови виражені терміни. Більшість термінів банківського дискурсу є іменниками. Домінуючий характер термінів-іменників пояснюється тим фактом, що вони можуть виражати не лише об'єкти, процеси, поняття, а також явища. У роботі концентруємо увагу на термінах міжсистемного функціонування, які мігрують із суміжних терміносистем (економіки, права, маркетингу, менеджменту). Семантичний взаємозв'язок таких термінів визначає їх багатозначність, універсальність та міждисциплінарний статус: *brand manager*; *top manager*; *account manager*; *PR (Public Relation) manager*.

Безперечно, що поняття системності терміна генетично пов'язане з концепцією його структурності. Під структурністю розумімо наявність складових частин (компонентів) терміна, які створюють стійку єдність і цілісність. Структура – сукупність стійких зв'язків об'єкта. Зазначимо, що корелятивність фундаментальних понять *система* та *структура* досі не має чіткого визначення. Так структура як одна із базових онтологічних сутностей визначається дослідниками як ціле, частина цілого та співвідношення частин.

Банківський термін тлумачимо як особливе слово чи словосполучення, що номінує поняття відповідної галузі знання або діяльності. Виявлено, що семасіологічні властивості англомовного банківського терміна корелюють з його структурно-семантичними параметрами. Динаміка використання англомовного банківського терміна визначається трьома жанрами: професійним, академічним і публіцистичним. Англомовні банківські терміни виступають мовними маркерами, за допомогою яких здійснюється розуміння текстів фінансово-економічної та банківської сфер.

Література

1. Авербух К. Я. Терминологическая вариантность: терминологический и прикладной аспекты. 1986. №6. С. 38-49.
2. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка: (Стилистика декодирования): Учебное пособие для студентов пед. институтов. Москва : Просвещение, 1990.
3. Бархударов С. Г. О значении и задачах научных исследований в области терминологии. Москва, 1970. С. 9.
4. Виллюман В. Г. Английская синонимия. Москва : Высшая школа, 1980.
5. Д'яков А. С. Основи термінотворення: семантичні та соціальні аспекти. Київ : КМ Academia, 2000.

**СИДОРУК Галина,
СЕВЕРІНОВА Софія**

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ГАЗЕТНО-ПУБЛІЦИСТИЧНОГО СТИЛЮ

Культурна адаптація при перекладі в лінгвістичній літературі виступає однією з проблем прагматичних аспектів перекладу, серед яких постає питання про передачу

прагматичних значень слів оригіналу і трактування прагматичного аспекту перекладу як завдання конкретного перекладацького акту. Газетно-інформаційному стилю притаманні специфічні особливості, що впливають на процес перекладу. Основне завдання матеріалів цього стилю полягає в повідомленні певних даних з певних позицій і тим самим в досягненні бажаного впливу на реципієнта. Перекладачеві, який працює з публіцистичним текстом необхідно дотримуватися наступних правил:

1. При перекладі слід уникати зайвих слів. До таких слів, безумовно, не можна відносити ключові слова, що несуть головний зміст, а також слова, які передають емоційно-експресивний пафос тексту.

У газетно-інформаційному стилі дуже широко вживаються власні назви, імена, що роблять повідомлення більш конкретним описуючи якісь події на певній місцевості, або тих, що стосуються певних людей або установ. Через це у реципієнта мають бути певні попередні знання, що дозволить йому пов'язати назву з предметом чи об'єктом. Так, будь-якому американському читачу добре відомо, що *Amtrak* це залізнична компанія, або *Frick Collection* – художній музей в м. Нью-Йорк [1].

2. Нерідко публіцистичний твір буває особливо образним, яскравим та динамічним завдяки особливій авторській стилістиці, яка передає настрій автора та його власні думки. При перекладі таких текстів необхідно підбирати аналогічні образні засоби, щоб дати можливість читачеві відчувати настрій оригіналу.

3. Якщо при роботі з текстом зустрічаються складні синтаксичні конструкції, їх можна замінити на простіші. Нерідко складні речення з багатьма підрядними при перекладі тільки ускладнюють сприйняття тексту. В цьому разі перекладач може дещо трансформувати текст, звісно, зберігаючи головні риси оригінального матеріалу.

4. Нерідко при перекладі постає необхідність в експресивно-стилістичній адаптації. Інколи метафора чи фразеологізм, що є своєрідними штампами для мови оригіналу, в мові перекладу можуть стати чужорідними для мовної норми чи взагалі незрозумілими. Саме тому при перекладі іноді необхідна заміна на ту одиницю, яка містить більш зрозумілий образ.

5. Ще одна визначна риса публіцистичних матеріалів – наявність іронії. Вона досягається завдяки використанню лексики високого стилю в нейтральному чи близькому до розмовного контекстах. Перекладачеві доведеться підшукати серед варіантних відповідників такі, які контрастують за тим самим принципом [2].

6. При перекладі англійських заголовків перекладач має враховувати, що для американських газет характерними є дієслівні заголовки: *BOB DORREL IS DEAD. FLOODS HIT FLORIDA*. На українську мову вищенаведені заголовки будуть перекладатись як “Смерть Боба Доррела. Повінь у Флориді”. Іноді буває важко при перекладі уникнути дієслова, наприклад воно буде зберігатись, якщо заголовок буде складатись з питального речення: *WILL PRICE CURBS BOOST EXPORTS?* Українською мовою цей заголовок можна перекласти *Чи підвищить рівень експорту зниження цін?* Ще однією проблемою при перекладі газетних заголовків є різні скорочення. Скорочення, що їх можна зустріти в американській пресі, можна розділити на кілька груп. Перша та найбільш чисельна група включає скорочення назв партій, організацій та різних посад: *FBI – Federal Bureau of Investigation – ФБР, NAM – Національна асоціація підприємців – НАМ, Gov – Governor, D.A. – District Attorney, Sen. – Senator, Rep – Representative*. Також дуже часто зустрічаються скорочення назв міжнародних організацій: *U.N. – United Nations, NATO – North Atlantic Treaty Organization*. При перекладі таких скорочень перекладач має дотримуватись певного правила: багато скорочень назв міжнародних організацій мають свій еквівалент в українській мові, проте якщо назва організації не є відомою реципієнтові, перекладач може надати скорочення перекладу назви, але в дужках розгорнути її повний варіант. Також перекладач має враховувати й те, що деякі скорочення можуть писатись однаково, але в повному варіанті будуть стосуватись різних організацій: *PM – Prime Minister* або *Police Magistrate* [3].

Отже, переклад текстів газетно-публіцистичного стилю характеризується певними специфічними особливостями, які перекладач обов'язково має враховувати при перекладі. Переклад текстів газетно-публіцистичного стилю характеризується певними специфічними

особливостями, які перекладач обов'язково має враховувати при перекладі статей чи заголовків.

Література

1. Алексеева Л. О. Виразальні засоби мови у текстах розмовного, художнього та публіцистичного стилів. Донецьк : Юго-Восток, 2009.
2. Бабенко Л. Г., Казарин Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста : учебник для вузов. Екатеринбург, 2000.
3. Грицюк Л. Ф. До питання про лінгвістичний статус заголовка. Київ : Нова Книга, 1989.

СИРОТІН Олексій

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИХОВАННІ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

Невід'ємною характеристикою фахівця поряд з високим рівнем знань, умінь і навичок стає стійка система цінностей особистості. Усе це ставить перед викладачем ЗВО важливе завдання виховання студента, причому в цьому процесі мають бути задіяні абсолютно всі предмети, зокрема іноземна мова.

Питання про роль іноземної мови в духовно-моральному становленні особистості отримало достатнє висвітлення у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі. Істотне значення мають дослідження, присвячені вивченню ролі іноземної мови в особистісному розвитку (І. Бім, І. Зимня, Г. Китайгородська, В. Коростельов, А. Леонт'єв, Є. Пасов та ін.). Аксіологічні аспекти іноземної мови розкриваються в роботах Н. Кузовлева, О. Леонтович, О. Пустовалова, О. Столяренко, І. Тимошук. Дослідження доводять, що в силу свого значного аксіологічного потенціалу іноземна мова може стати дієвим засобом формування системи гуманістичних цінностей.

Специфіка занять з іноземної мови саме така, що на цих заняттях є більше можливостей для реалізації розвиваючого особистісний потенціалу. Аксіологічні можливості дисципліни «Іноземна мова» проявляються, насамперед, у змісті дидактичних матеріалів. Ціннісне наповнення мають навчальні матеріали (текстові, візуальні та ін.), що містять країнознавчу інформацію (історія, традиції, спосіб життя людей), інформацію естетичного характеру (мистецтво країн, мова яких вивчається), а також ситуації, вправи, розмовні теми, які так чи інакше розкривають проблеми етики, моралі, гуманності. Як згадувалося вище, важливою умовою формування особистісно-професійних якостей майбутнього фахівця аграрної галузі у процесі навчання іноземної мови є відбір і використання ціннісно-орієнтованих дидактичних матеріалів. Аксіологічні можливості іноземної мови можуть бути представлені не тільки у формі лінгвістичних, культурологічних та професійних знань, але також у способах організації заняття, які сприяли б вільному розвитку особистості. Тому для успішного виховання гуманістичних цінностей особистості майбутнього фахівця потрібно пошук таких форм і методів навчання, які розкривають аксіологічний потенціал предмета «Іноземна мова».

Теоретичною основою аксіологічно спрямованого навчання іноземної мови є особистісно орієнтований підхід, що обумовлює включення психологічних механізмів формування ціннісних орієнтацій. З огляду на те, що формування ціннісного ставлення відбувається в результаті спілкування, коли вступають в дію механізми інтеріоризації цінностей, основними з яких є емоційна реакція, оцінка, почуття і переживання, можна стверджувати, що технологія формування ціннісних орієнтацій повинна бути заснована на живому спілкуванні. Тому великі можливості для виховання гуманістичних цінностей студентів на заняттях з іноземної мови мають діалогові форми роботи: диспути, дискусії, бесіди за круглим столом. Для підвищення ефективності формування гуманістичного

світогляду майбутніх фахівців нами було використано дискусії як широке публічне обговорення спірного питання. Великі можливості для виховання гуманістичних цінностей майбутніх фахівців на заняттях з іноземної має метод вирішення ситуаційних завдань (кейс-метод). Під час навчання ділової англійської мови метод вирішення ситуаційних завдань застосовують у роботі з автентичними текстами, в яких описано проблемну (конфліктну) ситуацію, що вимагає неординарного й позитивного рішення. Під час роботи над конкретним випадком (кейсом) студенти знаходяться не в пасивній ролі одержувачів інформації, а перебувають у центрі процесу розв'язання проблеми завдяки обраній формі роботи в міні-групах, у команді. Процес ухвалення рішень організований інтерактивно. Наведемо приклади ситуаційних завдань, які було вирішено: «Перехід до сталого землеробства та використання ефективних методів ведення сільського господарства», «Знайди сучасні моделі інноваційного розвитку сільського господарства», «Знайди компромісне рішення у використанні генетично модифікованої продукції». Увага приділялася моделюванню ситуацій, які вимагали ціннісного вибору, активізували ціннісну свідомість студентів. Отже, зміст навчання будується не на «проходженні навчальних тем», вивченні готових текстів, а на обговоренні актуальних життєвих та професійних проблем, на потребі виражати своє ставлення до подій, обґрунтовувати й відстоювати власну думку. Великий потенціал для формування виховання гуманістичних цінностей студентів на заняттях з іноземної мови, крім дискусії, має така форма роботи, як бесіда за круглим столом – груповий обмін думками між студентами. На заключному етапі вивчення кожної теми, коли студенти вже володіють достатнім обсягом лексики, використовується метод проектів.

Метод проектів – це спільна робота викладача і студента, в якій мовне спілкування слугує засобом досягнення мети іншої діяльності, спрямованої на пошук вирішення виниклої проблеми. Метод проектів у сучасному трактуванні завжди передбачає наявність проблеми, суб'єктивно або професійно значущої для студентів. Метод проектів припускає наявність соціально та особистісно значущої проблеми. Для студентів аграрного ВНЗ це можуть бути проблеми сучасних технологій в агросфері, проблеми забезпечення населення високоякісними продуктами харчування, проблеми виробництва генетично модифікованої продукції, біобезпеки та багато інших.

За результатами досліджень ми встановили, що аксіологічний потенціал іноземної мови проявляється в змісті дидактичних матеріалів (текстів, аудіо- і відеоматеріалів, тем, ситуацій); в методах і формах навчання; в іншомовній діяльності студентів; особистісних і професійних якостях викладача.

Процес оволодіння іноземною мовою сприяє формуванню у студентів системи ціннісних орієнтацій, важливих для його професійного становлення. Іноземна мова спільно з іншими дисциплінами, що містяться в навчальних планах, надає дієвий вплив на кваліфікацію випускників, поглиблюючи їх професійну орієнтованість; стимулює стійкість і дієвість особистісних якостей майбутнього фахівця.

СИРОТІНА Олена

ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДО ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ГАЛУЗІ

На сьогодні проблема формування гуманістичних цінностей майбутнього фахівця набуває особливого значення та актуальності в контексті гуманістичної парадигми розвитку суспільства у всіх сферах людини життя, особливо в освіті. Різні аспекти проблеми цінностей, зокрема в освіті, широко висвітлюються в науковій літературі. Методологічні та теоретичні основи ціннісних проблем ґрунтуються на працях І. Беха, Т. Бутківської, О. Вишневського, І. Зязюна, В. Кременя, М. Нікандрова, В. Огнев'юка, О. Савченко, О. Сухомлинської та ін.

Для наукового забезпечення системного підходу до процесу формування гуманістичних цінностей у майбутніх фахівців аграрної галузі для надання допомоги викладачам іноземної мови ми провели консультативно-інформаційну роботу.

З метою виявлення ставлення до ролі іноземної мови у формуванні гуманістичних цінностей майбутнього фахівця викладачам іноземної мови було запропоновано відповісти на питання анкети. Результати анкетування показали, що викладачі визнають необхідність формування гуманістичних орієнтацій в умовах навчально-виховного процесу і вважають, що іноземна мова може бути дієвим засобом для цього. Однак деякі викладачі обмежуються на заняттях лише навчальними цілями, не приділяючи належної уваги розвивальному, освітньому та виховному аспектам, часто пояснюючи це браком навчального часу, який відведений на вивчення дисципліни «Іноземна мова» (дві години на тиждень). Незважаючи на це, більшість викладачів використовують активні методи навчання, але цього явно недостатньо для формування стійких гуманістичних орієнтацій через відсутність систематичної роботи з реалізації аксіологічного потенціалу предмета «Іноземна мова».

Тому для організації викладачів іноземної мови до формування гуманістичних цінностей майбутнього фахівця на кафедрі романо-германських мов і перекладу НУБіП України було проведено низку науково-методичних семінарів. Зазначимо, що ефективність науково-методичних семінарів залежить від форми їх проведення. Крім традиційних лекцій і бесід, у роботі семінарів використовували нові форми й методи роботи, описані нижче.

Перший семінар для викладачів з проблеми формування гуманістичних цінностей у студентів провели у форматі круглого столу на тему «Роль іноземної мови у формуванні гуманістичних цінностей майбутніх фахівців в контексті гуманізації освіти». Мета семінару: визначити роль іноземної мови у формуванні та становленні гуманістично спрямованої особистості в сучасних соціокультурних умовах. Методика проведення семінару охоплювала такі етапи: виступ відповідального про актуальність теми й мети семінару; створення аналітичної групи для формування проекту рішення за пропозиціями учасників семінару; виступ доповідачів з аналітикою сучасного заняття з іноземної мови у ЗВО в світлі гуманістичної парадигми освіти; обговорення аксіологічного потенціалу навчального предмета «Іноземна мова» та його використання у процесі формування гуманістичних цінностей майбутніх фахівців; ухвалення рішення. Приклади запропонованих для обговорення питань:

- Чому сьогодні дуже гостро стоїть питання формування гуманістично спрямованої та мовної особистості в освіті взагалі та у професійній освіті зокрема?

- Чи вважаєте Ви, що іноземна мова може бути дієвим засобом формування гуманістичних і ціннісних орієнтацій?

- У чому виявляється аксіологічний потенціал навчального предмета «Іноземна мова»?

- Які умови потрібні для реалізації виховного потенціалу іноземної мови як навчальної дисципліни?

- Якими педагогічними прийомами можна формувати гуманістичну спрямованість майбутнього фахівця в процесі занять із навчального предмета «Іноземна мова»?

Ефективним методом, що застосовується під час проведення науково-методичних семінарів, вважається «колективне мислення». Застосовували цей метод у ході семінару «Інтерактивні технології, форми і методи навчання англійської мови, що сприяють формуванню гуманістичних цінностей майбутнього фахівця».

Мета семінару: з'ясувати роль інтерактивних технологій, форм і методів в активізації пізнавальної діяльності студентів і формуванні їх гуманістичних якостей.

Семінар було проведено за таким планом:

1. Лекція відповідального за проведення семінару з характеристикою інтерактивних технологій, форм і методів навчання англійської мови.

2. Розподіл учасників на групи (за бажанням викладачів). I група – «Інтерактивні технології». II група – «Інтерактивні форми». III група – «Інтерактивні методи». Кожна група виконувала такі завдання: обрання лідера, виявлення найефективніших технологій, форм і

методів формування гуманістичної спрямованості, аргументування доцільності їх використання.

3. Формування аналітичної групи для аналізу роботи кожної групи та ухвалення проекту рішення семінару.

4. Виступи лідерів груп.

5. Обмін думками (пропонується всім висловити ідеї, коментарі, пов'язані з цією проблемою).

6. Виступ аналітичної групи з оцінкою всіх запропонованих пропозицій.

7. Підбиття підсумків семінару. Під час обговорення означеної проблеми учасники семінару дійшли висновку, що стратегічної мети в річці формування гуманістичних цінностей айбутнього фахівця можна досягнути шляхом комбінування різних технологій, форм і методів навчання.

У процесі семінару викладачі постійно зверталися до власного педагогічного досвіду реалізації форм і методів інтерактивного навчання під час проведення занять.

СОРОКІН Андрій

ІМЕННИКОВІ НЕОЛОГІЗМИ АНГЛОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ У МЕМУАРАХ О. МОСІЮКА «ДЕНЬ ПРАПОРА»

Мемуари є важливим джерелом з історії України [5, с. 277–278], зокрема з її новітнього періоду [5, с. 281–284]. Прикметно, що при вивченні української мемуаристики увага дослідників часто зверталася на цінність спогадів для відтворення певних історичних реалій [5, с. 279] і лише побіжно – на їхні мовно-стилістичні особливості, зокрема щодо української мемуаристики новітньої доби – на значний вплив англійської мови [1, с. 50–51; 2, с. 110; 3, с. 102; 4, с. 100–101], що спонукає до поглиблення відповідних досліджень.

Мета доповіді – проаналізувати особливості використання іменникових неологізмів англomовного походження у спогадах О. Мосіюка «День прапора», виданих 2018 р. Під означеним терміном розуміються іменникові англіцизми, вживання яких не є усталеним для сучасної української літературної мови або ж відбувається в незвичному контексті.

Перш за все слід зазначити, що в означених спогадах неологізми англomовного походження практично завжди потрапляють у певний контекст і поділяються на роз'яснювані автором і такі, що не були роз'яснені. Перша група складається лише з двох досліджуваних неологізмів, решта ж використовується без пояснення змісту.

Перший неологізм першої групи використано в автобіографічній характеристиці: «Я – селфмейдмен (selfmademan), тобто людина, яка сама себе зробила» [6, с. 26], другий – при розповіді про політичну ситуацію листопада 1990 р.: «Термін бринкменшип, що з'явився в епоху холодної війни і який в перекладі з англійської означає [«]балансування на грані війни[»,] міг в певному сенсі бути застосований і до листопадових подій в Києві 1990 року» [6, с. 140], третій – при означенні працівників: «надзвичайно важливим компонентом є апарат – твій штаф – працівники, які повинні високопрофесійно виконувати доручення» [6, с. 72].

Найширшу ж групу становлять неологізми англomовного походження без пояснення їхнього змісту, що в низці випадків можуть бути замінені вітчизняними відповідниками. Так, розповідаючи про Луцький з'їзд 1429 р., О. Мосіюк застосовує винайдений лише в роки Другої світової війни на позначення персональних зустрічей вищих посадових осіб кількох держав [7, с. 25–26] термін «саміт» зі зміненим написанням: «15 тисяч гостей [...] прибули на цей самміт» [6, с. 19]. Надалі іменникові неологізми англomовного походження у спогадах О. Мосіюка продовжують застосовуватися з різною частотою з номінативною метою. Це стосується як окремих осіб: «на телефон мого шефа в Інституті фізики подзвонив академік Рухадзе з Москви [...]» [6, с. 36], «Одним із найактивніших промоутерів організації був Лесь

Танюк» [6, с. 46], «[...] не буде хардлайнером своєї політичної сили» [6, с. 68], так і їхніх груп: «Саме завдяки фізикам-теоретикам цей проект був успішно реалізований, тому їх вважали суперменами епохи» [6, с. 31], причому найбільш згадуваним і невідмінюваним є неологізм «комі» як скорочення від «комуніст(и)»: «про шахові комбінації демократів у Раді – політичний мат «комі»» [6, с. 55], «Утвердження історичних національних символів на практиці означало, в сучасних термінах, потужну і дуже ефективну кольорову інформаційно-психологічну спецоперацію, яка відправила «комі» в нокаут» [6, с. 96–97], «Після невдалої спроби зірвати засідання через інспірований страйк, «комі» підсунули нам свиню через «брак кворуму»» [6, с. 124], «Це був священний ритуал «комі», порушити який ніхто не смів протягом багатьох десятиліть» [6, с. 150].

Іменникові неологізми англomовного походження застосовуються О. Мосіюком і щодо певних подій: «Про київську «спікеріаду» і мій перший у житті політичний спіч» [6, с. 55], «Мій перший програмний спіч відбувся 20 квітня» [6, с. 63], «Тригером стала ухвалена 16 липня 1990 року Верховною Радою УРСР «Декларація про державний суверенітет України»» [6, с. 98].

Отже, можна стверджувати, що текст спогадів О. Мосіюка «День прапора» зазнав суттєвого впливу англійської мови, що проявилось в активному використанні іменникових неологізмів англomовного походження.

Література

1. Есенова Е. Й. Англiцизми та їх роль у поповненні лексичного складу української мови. *Сучасні дослідження з української філології. Збірник наукових праць*. 2017. Вип. 15. С. 50–54.
2. Коробова О. І. Лексико-семантичне освоєння новітніх англiзмів в сучасній українській мові. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія*. 2019. Т. 22. № 1. С. 109–122.
3. Лапінська О. М. Неологічна лексика на базі англiцизмів у мові творів української художньої літератури кінця ХХ–початку ХХІ ст. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство*. 2013. Т. 21. Вип. 19 (1). С. 164–170.
4. Ледняк Ю., Ледняк Г., Рябиніна І. Англiцизми в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ ст. *Теоретичні й прикладні проблеми сучасної філології*. 2015. Вип. 1. С. 100–105.
5. Любовець Н. Мемуари (спогади) як джерело біографічних досліджень. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2009. Вип. 24. С. 277–291.
6. Мосіюк О. М. День прапора. Київ : К. І. С., 2018.
7. Плохій С. Остання імперія. Занепад і крах Радянського Союзу / пер. з англ. Я. Лебеденка, А. Сагана. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019.

ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна

РЕАБІЛІТАЦІЯ ОСІБ, ЯКІ ОПИНИЛИСЯ У ЗОНІ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ

В останні роки соціально-психологічної допомоги потребує все більше людей в зв'язку зі збільшенням катастроф, надзвичайних ситуацій, стихійних лих тощо.

Під реабілітацією учасників ліквідації надзвичайних ситуацій та потерпілого населення розуміється система медичних, психологічних і професійних заходів, спрямованих на попередження розвитку патологічних процесів, що призводять до втрати працездатності, на ефективне і раннє повернення учасників ліквідації надзвичайної ситуації до професійної

діяльності, а постраждалого населення – до нормальних життєвих процесів. При цьому розрізняють медичну, психологічну та професійну реабілітацію. Крім того, особливо виділяється екстрена реабілітація, як комплекс термінових заходів щодо своєчасного попередження та швидкісного відновленню порушених психосоматичних функцій людини і профілактиці можливих захворювань.

Аварії, катастрофи, втрата близьких зачіпають всі рівні людського функціонування (фізіологічний, особистісний, рівень міжособистісної і соціальної взаємодії), призводячи до стійких особистісних змін людей, що безпосередньо пережили стрес, членів їх сімей, очевидців.

Психологічна реабілітація – це комплекс медико-психологічних заходів, спрямованих на відновлення, корекцію і компенсацію порушень психічних функцій, станів, особистого і соціального статусу осіб, які постраждали в надзвичайних ситуаціях [2].

Людей, які опинилися в зоні надзвичайної ситуації можна умовно розділити на такі групи:

- 1) жертви – постраждалі, ізольовані в осередку надзвичайної ситуації (в завалі або на даху затопленого будинку);
- 2) постраждалі безпосередньо фізично, матеріально (отримані травми, зруйнований будинок); люди, що втратили своїх рідних і близьких або не мають інформації про їхню долю;
- 3) очевидці – люди, які отримали психологічну травму (представляють на собі, на своїх близьких, що трапилося, ставлять себе на місце постраждалих: «на його місці міг бути я»);
- 4) спостерігачі – люди, які прибули на місце лиха.
- 5) учасники ліквідації надзвичайних ситуацій [1].

Психологічна травма у цих груп різна. Первинна реабілітація третьої і четвертої груп полягає в орієнтації очевидців і спостерігачів на надання допомоги постраждалим, що становить перші групи. Цих людей можна зайняти будь-якою нескладною роботою: знайти і принести води, підігріти чай тощо. Виконання ними таких простих завдань знижує ризик виникнення масових негативних реакцій, а також має певний психотерапевтичний ефект: допомагає знизити рівень неадекватної поведінкової активності.

Психологічна реабілітація відповідно до встановленого порядку проводиться на трьох етапах:

- психологічна допомога постраждалому населенню під час проведення рятувальних робіт (екстрена психологічна допомога);
- психологічна допомога постраждалим після завершення рятувальних робіт;
- відстрочена психологічна допомога постраждалим (через кілька місяців).

Первинну реабілітацію проводять психологи і психіатри, але часто її надають рятувальники.

Отже, аналіз досліджень, присвячених реадaptaції осіб, які зазнали впливу психотравмуючих чинників, а також змін особистості та психологічної адаптованості осіб, які пережили техногенні аварії, показав, що екстремальний вплив в умовах хронічного стресу в більшості випадків призводить до глибоких особистісних трансформацій потерпілих, що детермінує психологічну дезадаптацію. Процеси психологічної адаптації, дезадаптації і реадaptaції осіб, які зазнали впливу екстремальних факторів, мають свої особливі закономірності і механізми, що слід враховувати при проведенні реабілітаційних та психокорекційних заходів.

Вивчення психологічних особливостей реадaptaції постраждалих осіб в період відновлення дозволить виявити перспективні напрямки при розробці комплексних психопрофілактичних і психокорекційних програм, спрямованих на поліпшення соціального функціонування, підвищення ефективності діяльності таких осіб, обґрунтувати необхідність впровадження реадaptaційних заходів [3].

Література

1. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Том 2. *Організація управління в надзвичайних ситуаціях. Методичні рекомендації*. Київ : ВНДІЦЗ, 2007. С. 28-35.
2. Козяр М. М. Екстремально-професійна підготовка до діяльності у надзвичайних ситуаціях: Монографія. Львів : Сполом, 2004..
3. Коробка Л. М. Соціально-психологічна адаптація спільноти до умов і наслідків воєнного конфлікту: теоретичні засади дослідження. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. Збірник наукових праць*. 2015. №4 (29). С. 96-103.

**ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна,
КУЗЬМЕНКО Зоя**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Надзвичайні ситуації як прояв стихії несуть в собі негативні наслідки як для людей, так і для суспільства, ускладнюють нормальне функціонування економіки і влади [4]. При всьому різноманітті надзвичайних ситуацій вони надзвичайні тільки для людини, тільки людина стає їх жертвою, тому що несуть загрозу їй, її життю, її здоров'ю, її благополуччю.

Однак людина і сама стає творцем надзвичайних ситуацій, створюючи недосконалі, а часом і просто небезпечні технології, отрути, різні види озброєння, інші «досягнення прогресу», що несуть загрозу самій людині і навколишньому природному середовищу.

Проблема наслідків впливу на психіку людини різних подій екстремального характеру досить широко представлена в працях: Ю. Олександровського, Ц. Короленка, Т. Левін, В. Марголіна, Г. Рум'янцевої, Т. Тарабріна, А. Токман, В. Юрова, С. Яковенко та ін. Однак більша частина досліджень базується на вивченні межових психічних розладів і симптомів ПТСР у учасників військових дій, жертв катастрофи на Чорнобильській АЕС і особливостей роботи фахівців, які надаються екстрену психологічну допомогу у надзвичайних ситуаціях. Значно менша частина наукових робіт присвячена вивченню якості життя (В. Новіков, О. Шестопалова), психологічного статусу (В. Кожевникова, О. Шестопалова), медико-психологічної реабілітації (Є. Сорока, С. Табачников), соціально-психологічної адаптації та дезадаптації осіб (Є. Лосієвський, А. Цимбал, А. Токман), які пережили надзвичайні ситуації.

Малодослідженим є аспект психологічних особливостей та переживань, які постраждали внаслідок певного конкретного виду надзвичайної ситуації; також значно менше досліджень присвячено особливостям психологічної допомоги у таких конкретних та специфічних випадках, тобто існують загальні алгоритми соціально-психологічної допомоги при НС, проте вони рідко враховують специфіку походження та причин виникнення надзвичайної ситуації.

Аналіз Закону України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру» дозволяє виділити такі важливі положення: а) предметом закону є захист населення і територій від надзвичайних ситуацій; б) його дія поширюється на ситуації, що виникають в процесі діяльності в області захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій; в якості суб'єктів цієї діяльності виступають органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації незалежно від їхньої організаційно-правової форми, а також саме населення; в) закон визначає загальні організаційно-правові норми захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру [2].

Важливим є формулювання визначень термінів, що доповнює і розвиває понятійний апарат позначень надзвичайних ситуацій, тим самим розширюючи про них уявлення та формуючи цілісну картину сукупності відповідних явищ [3].

До числа таких понять слід віднести уявлення про:

- джерело надзвичайної ситуації; негативний фактор джерела надзвичайної ситуації;

- шкідливий вплив джерела природної надзвичайної ситуації;
- небезпечне природне явище;
- природно-техногенні катастрофи [1].

Крім цього, важливим є уявлення про зону природної надзвичайної ситуації та про зону ймовірної природної надзвичайної ситуації. Різниця термінів полягає в тому, що перша визначається як територія або акваторія, на якій внаслідок виникнення джерела природної надзвичайної ситуації або розповсюдження її наслідків з інших районів де-факто виникла природна надзвичайна ситуація, тоді як зона вірогідної природної надзвичайної ситуації – це територія або акваторія, на якій існує або не виключена небезпека виникнення природної надзвичайної ситуації.

Джерелами природних надзвичайних ситуацій дослідники називають геологічні процеси, гідрологічні та метеорологічні явища і процеси, яка за своєю суттю та інтенсивністю можуть становити небезпеку для здоров'я та життя людини.

Література

1. Альбошій О. В. До питання забезпечення ефективності управління в надзвичайних ситуаціях. *Організація управління в надзвичайних ситуаціях*: м-ли 10ї Всеукр. наук.-практ. конфер. Київ, 2008. С. 36-43.

2. Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. *Закон України № 2469-VIII* від 21 червня 2018 року (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст. 241). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

3. Про соціальні послуги. *Закон України № 2671-VIII* від 17 січня 2019 року (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 18, ст.73) URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15>

4. Формування екологічної відповідальності у населення – мешканців забруднених територій : монографія / Н.Т. Тверезовська та ін. Київ : Франко Пак, 2019.

**ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна,
МАЛЬОВАНЕЦЬ Владислав**

РЕКОМЕНДАЦІЇ ВООЗ З РЕАБІЛІТАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

У міру зміни соціально-економічної системи у світі як і в будь-якому суспільстві існують глибокі соціальні, політичні, економічні, етичні, психологічні проблеми. Це призводить до порушення норми життя більшості членів суспільства, погіршення проблем особистості і соціальних груп, а також неможливість вирішити самостійно певні проблеми соціалізації. Результатом є трансформація суспільства, розпад цінностей та соціальних норм, розвиток процесів дестабілізації в цілій сфері суспільного життя.

Аналіз літератури, соціологічних досліджень, статистичних даних (2018 р.) показав, що в усіх регіонах світу існують значні незадоволені потреби у реабілітації, і в деяких країнах більше 50% людей, які потребують реабілітаційних послуг, їх не отримують. Наприклад, кілька досліджень з Африки показують, що від 62,5% до 82,5% тих, хто потребує реабілітаційних послуг, їх не отримують (Мозамбік 62,3%; Малаві 76,2%, Замбія 62,5%; і Лесото 82,5%) [1].

На сьогодні попит на реабілітацію залишається в основному незадоволеним через низку факторів, серед яких: 1) «відсутність пріоритетів, фінансування, політики та планів реабілітації на національному рівні; 2) відсутність доступних реабілітаційних послуг за межами міських районів та тривалий час очікування; 3) високі власні витрати та неіснуючі або неадекватні механізми фінансування; 4) відсутність підготовлених фахівців з реабілітації, у яких менше 10 кваліфікованих практиків на 1 мільйон населення у багатьох країнах із низьким та середнім рівнем доходу; 5) нестача ресурсів, допоміжних технологій та пристроїв; 6) необхідність додаткових досліджень та даних щодо реабілітації; 7) неефективні та недостатньо використані шляхи направлення до реабілітації» [1].

З метою інтегрування реабілітації в роботу системи охорони здоров'я ВООЗ (2017 р.) виступила з ініціативою «Реабілітація 2030», яка закликає до узгоджених та скоординованих глобальних дій усі зацікавлені сторони з нарощування масштабів реабілітації.

Для цього було визначено 10 пріоритетних напрямів дій щодо зміцнення системи охорони здоров'я в частині надання послуг з реабілітації, а саме: 1) «створення сильної лідерської та політичної підтримки для реабілітації на регіональному, національному та глобальному рівнях; 2) посилення планування та реабілітації на національному та субнаціональному рівнях, у тому числі в межах готовності та реагування на надзвичайні ситуації; 3) покращення інтеграції реабілітації у сектор охорони здоров'я та посилення міжгалузевих зв'язків для ефективного та результативного задоволення потреб населення; 4) включення реабілітації до загальної охорони здоров'я; 5) створення комплексних моделей надання реабілітаційних послуг для поступового досягнення рівного доступу до якісних послуг, включаючи допоміжні товари, для всього населення, включаючи сільські та віддалені райони; 6) розвиток потужної мультидисциплінарної робочої сили з реабілітації, яка підходить для контексту країни, та просування концепцій реабілітації в усіх навчальних закладах охорони здоров'я; 7) розширення фінансування реабілітації за допомогою відповідних механізмів; 8) збір інформації, що стосується реабілітації, для вдосконалення інформаційних систем охорони здоров'я, включаючи дані про реабілітацію на рівні системи та інформацію про функціонування за допомогою Міжнародної класифікації функціонування, інвалідності та здоров'я (ICF); 9) нарощування дослідницького потенціалу та розширення доступності вагомих доказів для реабілітації; 10) створення та зміцнення мереж та партнерських відносин у галузі реабілітації, особливо між країнами з низьким, середнім та високим доходом» [1].

З метою зміцнення системи охорони здоров'я «для забезпечення реабілітації ВООЗ:

1) надає нормативне керівництво та технічну підтримку для посилення управління реабілітацією, фінансування та впровадження якісних реабілітаційних послуг,

2) збільшує доступність вагомих доказів для реабілітації за допомогою глобального збору даних та керування програмою досліджень,

3) розробляє стандарти та ресурси для підтримки інтеграції реабілітації у надзвичайній допомозі та координації,

4) виховує реабілітаційні мережі та партнерські стосунки [1].

Література

Реабилитация [Глобальный веб-сайт]. URL: <https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/rehabilitation>

ТЕПЛА Оксана

ЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕДАГУВАННЯ ПЕРЕКЛАДНИХ ТЕКСТІВ

Професійна культура редактора неможлива без знань законів логіки. Виявлення логічних помилок у тексті, аналіз тексту щодо логіки побудови є щоденними завданнями в роботі редактора.

Перекладознавство і теорія редагування як науки містять такі елементи – парадигми, базові поняття, постулати, закони (закономірності), одиниці, теорії, концепції, типові методи опрацювання текстів. На думку З. Партико, перекладознавство і теорія редагування збігаються щодо лінгвістичних одиниць, які вони опрацьовують, а також щодо застосовуваних методів традиційної граматики й граматики тексту, а також в аспекті закономірностей, які регулюють співвідношення таких характеристик тексту, як складність, точність і зрозумілість: 1) що точнішим є текст, то менш зрозумілим він є для читачів; 2) що складнішим є текст, то менш зрозумілим він є для читачів; 3) що точнішим є текст, то складнішим він є для читачів.

Аналіз тексту з логічного погляду зводиться до того, що, розглядаючи твір, редактор перевіряє, чи не відхилився автор у своїх роздумах, висновках, визначеннях від норм логічно

правильного мислення. Щоб виконати своє призначення, текст повинен задовольняти такі вимоги логіки, як точність, визначеність, несуперечливість, обґрунтованість, тобто має містити правильні й дієві з погляду логіки висновки, докази, визначення й інші наслідки розумових операцій.

Розгорнутий аналіз конкретного тексту виявляє два основні завдання редактора щодо оцінювання твору з логічного погляду і прийоми, за допомогою яких ці завдання вирішують. Перше завдання – усвідомити, не пропустити повз свідомість випадки логічного зв'язку між поняттями або судженнями в тексті, уявно зафіксувати, виявити кожний такий зв'язок. Друге завдання – перевірити правильність виявлених, зафіксованих логічних зв'язків.

Логічні помилки, за визначенням Д. Е. Розенталя, – це нерозрізнення близьких у якому-небудь відношенні позначуваних понять. Нерідко той, хто пише чи говорить, не розрізняє сфери діяльності, причину і наслідок, частину і ціле, суміжні явища, родоводові, видові та інші відношення.

У класичній логіці виведено і сформульовано чотири основні закони правильного мислення, дотримуючись яких можна досягти його визначеності, несуперечливості, послідовності і обґрунтованості: закон тотожності, закон суперечності, закон виключення третього, закон достатньої підстави.

Закон тотожності полягає в тому, що кожна думка тексту при повторенні повинна мати визначений, стійкий зміст. Це фундаментальний закон мислення, який діє і на рівні понять, і на рівні суджень.

Закон суперечності полягає в тому, що не можуть бути одночасно істинними два протилежних судження про один і той же предмет, узятих в одному і тому ж відношенні в один і той же час.

Закон виключеного третього говорить: з двох протилежних суджень про один і той самий предмет, що взяті одночасно в одному і тому ж відношенні, одне обов'язково істинне. Третього не дано.

Закон достатньої підстави стверджує, що будь-яка істинна думка повинна бути обґрунтована іншими думками, істинність яких доведена. При його дотриманні усі думки, висловлені в тексті, витікають одна з одної.

У «Довіднику з правопису, вимови, літературного редагування», створеному групою авторів (Д. Е. Розенталь, Є. В. Джанджакова, Н. П. Кабанова) серед логічних помилок виділяються такі: а) алогізм/зіставлення несумісних понять; б) заміна понять; в) нечітке розмежування конкретних і абстрактних понять; г) невідповідність посилення і наслідку.

Логічність як спільна комунікативна якість властива текстам будь-яких функціональних стилів. Але проявляється ця якість дуже специфічно – залежно від конкретних умов комунікації.

**ТУРИЦИНА Олена,
КОБЧИК Анастасія,
ГРИЩЕНКО Дар'я**

ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СУЧАСНИЙ СПОСІБ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Сучасний розвиток онлайн-технологій та веб-інструментів в галузі організації освіти стрімко змінює «класичний» підхід до викладання навчальних дисциплін. Такі інноваційні методи дозволяють організувати самостійну навчальну діяльність студента, особливо, покращення аудіовізуальної інформації, що сприяє емоціональній обробці матеріалів та підвищує мотиваційну складову навчання. Стрімкий мультимедійний розвиток та інтенсивне застосування соціальний мереж разом з технологічним вдосконаленням в сфері електронних пристроїв дозволяє змістовно наповнити такий різновид навчання, де відео, графіка та тексти створюють для студентів як мовне так і культурне середовище. Залучення таких технологій в навчальному процесі викладання іноземної мови передбачає розроблення нових стратегій.

Особливо це стосується педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного закладу вищої освіти оскільки вони повинні містити найсучасніші інструменти для синхронного та асинхронного зв'язку.

Прикладом нової методики вивчення іноземної мов є методика функціонального володіння мовою розроблена доктор Полом Пімслером. В своїх дослідженнях він акцентує увагу на процесі запам'ятовування у вивченні іноземних мов. Він зазначає, що жоден аспект вивчення іноземної мови не важливіший, ніж пам'ять, однак і жоден аспект вивчення мови не був вивчений менш добре. На основі його лінгвістичних розробок створено платформу Pimsleur де основним принципом вивчення іноземних мов є не заучування фіксованих виразів та слів в конкретній фразі, а натомість вивчати декілька функціональних слів. Наступним прикладом є онлайн ресурс Rosetta Stone, де пропонується гнучкий графік у вивченні нової мови з будь-якого пристрою та з будь-якої точки світу. Особливістю цієї програми є методика де комбінуються тексти, слова, зображення і звуку (вимови), в один образ. Результатом такої методики є зміцнення нейронних зв'язків у мозку].

За схожим принципом працює і соціальна мережа Livemocha. Вони також пропонують виконання набір вправ з поступовим збільшенням рівня складності для закріплення вивченого матеріалу. Крім того, вони залучають соціальній мережі де користувач має змогу виконувати завдання відкритого типу, які можна відправити на перевірку носіям тієї мови яку користувач вивчає.

Для підготовки до іспиту TOEFL пропонують залучати ресурс TOEFL Podcast, де користувач має змогу розвинути навички слухання іноземної мови. Ця платформа допомагає студентам прослухати запис (розмова або розповідь), після чого коментатор пояснює основні або ж ключові моменти аудіо запису. Темп запису можливо сповільнювати або ж пришвидшувати. В Україні поки лише експериментально впроваджують окремі елементи залучення онлайн технологій у вивченні іноземної мови, тоді коли міжнародний досвід вкотре доводить їх ефективність. Наприклад, уряди Британії та Канади ввели програми викладання мов за допомогою дистанційного навчання. Наприклад, британська програма для навчання французької мови на радіо та телебаченні, яка виявилася дуже успішною і популярною. Також був запущений в редакцію навчальних посібник для збільшення участі учнів з місцевих навчальних груп, щоб дати студентам можливість практикувати мову, вивчену на курсі, а також з телефонними запитанням і відповідями, щоб надати студентам канал для двостороннього спілкування.

Таке залучення онлайн технологій у викладанні іноземної мови є необхідною умовою вдосконалення системи викладання. Використовуючи аудіовізуальні навчальні посібники, блоги, програми, соціальні мережі, викладач може сформувати автентичне середовище для опанування лінгвістичних навичок функціонального використання мови.

Сучасне обладнання та програмне забезпечення для навчання іноземної мови поліпшує мотиваційну складову навчання студентів, їх відповідальність та рівень самореалізації. Такий підхід у вивченні іноземної мови платформа забезпечить розвиток комунікативних вмінь поза межами студентської диторії.

*ТУРИЦИНА Олена,
СЕРГЄЄВА Аліса,
ЮНОШЕВ Євген*

РОЛЬОВІ ІГРИ ЯК МЕТОД ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Комунікативна лінгвістика вимагає від учнів знати та використовувати загальні закони комунікації та специфіку комунікації залежно від різних умов, для подолання можливих проблем з розкриттям потенціалу студентів та їх адаптацій до різних розмовних ситуацій можуть допомогти рольові ігри. Ігри спонукають до мислення та творчості, дають студентам змогу розвивати та практикувати нові мовні та поведінкові навички у відносно комфортній атмосфері та можуть створити необхідну для навчання мотивацію.

Поняття «симуляція», «гра», «рольова гра», «симуляція», «гра симуляція» є взаємозамінними, проте поняття «симуляція» є більш широким ніж рольова гра та розглядається як складна, достатньо довга та відносно незмінна, а рольова гра — достатньо проста, коротка та гнучка. В симуляції студент розглядає одразу комплекс життєвих ситуацій, тоді у рольовій грі студент може звужити ситуацію до комфортної. Симуляція завжди включає елементи рольової гри.

Для ефективного спілкування дії учасників рольової гри мають відповідати їх ролям та їх функціям. По відношенню один до одного студенти мають використовувати свої особисті комунікативні здібності, слід якомога найкраще проявляти себе в ситуативному мовленні. Модель участі викладача може бути конвергентною та дивергентною. При конвергентній моделі ставиться проблема, ролі даються в деталях, увага концентрується на вирішенні проблеми. При дивергентній моделі дається ситуація без детальних ролей та послідовності, увага концентрується на діяльності учасників.

Наші дослідження довели, що мова краще засвоюється, коли студенти мають велику кількість зрозумілого матеріалу, беруть активну участь у процесі навчання та позитивно настроєні. Студенти, граючи свої ролі, краще засвоюють матеріал, адже включені в реальне спілкування. Активна участь базується на тенденції допомогти студентам не концентруватися лише на вивченні нової мови, а скористатися можливістю практикувати нові типи поведінки в безпечному оточенні, що допомагає їм розвинути мотивацію для вдосконалення мови. Разом із заохоченням до реального спілкування, активної участі і позитивного настрою, симульовані «проблеми з реального життя» допомагають студентам розвивати їхнє критичне мислення та здібності щодо подолання труднощів.

Першим кроком до формування рольової гри або симуляції є постановка цілей. Наприклад, загальною метою може бути бажання, щоб студенти були розкутими та впевненими під час різних ситуацій. Метод рольових ігор (особливо конвергентна модель) повинен відповідати чотирьом критеріям: зміст є найголовнішим; існує мета, яка повинна бути досягнута в процесі; діяльність оцінюється за результатами; між студентами існують реальні стосунки. Таким чином увага в аудиторії фокусується не лише на мові, але й на цілях і видах діяльності, які можуть визначатися викладачем або студентами.

Креативні рольові ігри стимулюють студентів використовувати власну фантазію, спонукають їх думати і говорити. Діяльність викладача залежить від складності рольової гри. Наприклад, до початку рольової гри викладач обговорює зі студентами ситуацію більш детально, надає додаткову інформацію. Кращим підходом до ролі студентів є такий, коли вони самі активно контролюють процес свого навчання, допомагають вибирати теми і завдання.

В рольових іграх студенти мають відповідальність, яка може бути незвична для них, особливо, якщо вони звикли до моделі викладання, де центром є викладач. Прийняття рішень і формування процесу свого власного навчання здається їм складним і навіть лякає їх. У таких випадках викладач повинен добре розуміти рівень володіння мовою студентів і давати детальні та розумні інструкції. В літературі роль вчителя в рольових іграх визначається як роль контролера та інструктора, а не активного учасника. Студенти вільні спілкуватися між собою спонтанно. Це зменшує їх тривожність та сприяє більш ефективному навчанню. На вчителя також покладається відповідальність створювати мотивацію і підтримувати у студентів бажання вчитись. Матеріали для рольових ігор та ситуацій в яких практикується рольове спілкування мають бути такими, що існують в реальному житті. Але викладач може також використовувати адаптовані матеріали на початковому рівні навчання та при необхідності для окремих студентів. Важливими факторами рольової гри є процедура проведення, рівень, мета, мова, час, організація, підготовка, розминка та інші.

Отже, коли використовується метод рольової гри, він повинен комбінуватись з іншими видами мовної діяльності, адаптуватися до рівня та потреб студентів. Також підготовка та увага мають бути не менше ніж при використанні інших методів. При виконанні наданих порад та інструкцій, метод рольової гри буде корисним як для студентів, так і для викладачів іноземної мови.

Література

1. Croocall D. Simulation, gaming and language learning. (pp.151-158). New York : Newbury House, 1990.
2. Richards J. C.& Rodgers T. S. Approaches and methods in language teaching. Cambridge : Cambridge University Press, 1996. P. 132-141.
3. Scarella R.& Croocal, D. (1990). Simulation/gaming and language acquisition. New York Newbury House, 1990. PP. 223-230).
4. Skehan P. A cognitive approach to language learning. Oxford: Oxford University Press, 1998. PP. 268-286.

ФЕДЧЕНКО Каріна

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я У СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТІВ НАУК ПРО ЖИТТЯ ТА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Останнім часом до проблеми стану здоров'я студентів приділяється все більше і більше уваги, так як великий відсоток студентів має хронічні захворювання. Також погіршення стану здоров'я населення призводить до суттєвих соціально-економічних втрат.

Аналізуючи стан проблеми здоров'я, зокрема, студентів, видно, що система формування здорового способу життя істотно підірвана, а нова – тільки створюється. Відсутні реальні соціальні та економічні методики впливу на причини несприятливих зрушень здоров'я кожної людини і нації в цілому. Ні для кого не секрет, що це одна з причин поганого ставлення студентів до свого здоров'я, до здорового способу життя, і це тягне за собою погані наслідки.

За даними Державної служби статистики України, найпоширенішими хворобами серед молоді є: захворювання органів дихання (984,71%); захворювання органів травлення (133,63%); захворювання ока та придаткового апарату (104,35%); захворювання шкіри та підшкірної клітковини (86,22%); захворювання кістково-м'язової системи (84,57%); захворювання ендокринної системи (83,42%); захворювання інфекційні та паразитарні (65,48%); захворювання нервової системи (59,94%); травми та отруєння (57,05%); захворювання сечостатевої системи (53,18%) [2].

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що незважаючи на велику кількість досліджень здоров'я як однієї із базових цінностей особистості, поняття «ціннісне ставлення до здоров'я особистості» висвітлено недостатньо. Саме тому вважаємо за доцільне детально зупинитися на аналізі даного поняття.

Проблема цінностей – існує з часів появи людини, і нині це актуально. До цього питання звертаються багато дослідників (педагогів, психологів, філософів, культурологів). Науковці у своїх працях звертають свою увагу на різні аспекти цієї проблематики. Особливої актуальності проблема цінностей набула саме зараз, коли відбувається переоцінка цінностей або ж в умовах розвитку формуються нові цінності та нові ідеали.

Цінності – джерело мотивації діяльності. Вони багато в чому визначають трудові дії працівників, їх трудову поведінку, а значить, і результати роботи організації. Цінності людей значною мірою визначають цінності організації й у цілому її культуру. Тому вивчення цінностей працівників і створення умов для їх реалізації є найважливішою стороною діяльності організації.

Цінність здоров'я належить як до індивідуальних цінностей, так і до загальнолюдських, вічних цінностей. Тож різноманітні процеси та явища, які відбуваються в різних сферах життєдіяльності повинні оцінюватися з позицій загальнолюдських цінностей, зокрема з позицій здоров'язбереження та здоров'яформування [1].

Ставлення – свідоме схильність діяти послідовно стосовно певного предмета, спираючись на думки і відчуття, що є результатом оцінки знань про предмет.

У статуті Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) визначено, що здоров'я - це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад. Наразі виокремлюють такі взаємопов'язані складові здоров'я: соматичне здоров'я (стан органів та систем організму людини, основу якого становить біологічна програма індивідуального розвитку); фізичне здоров'я (рівень росту і розвитку органів та систем організму, в основі яких - морфологічні та функціональні резерви, що забезпечують адаптаційні реакції); психічне здоров'я (внутрішній психічний стан, який залежить від душевного комфорту, що забезпечує адекватну реакцію та поведінку); моральне здоров'я (комплекс характеристик мотиваційної та інформаційної сфер життєдіяльності, його особливості визначає система цінностей, установок та мотивів поведінки індивіда у суспільстві). Тобто здоров'я, з одного боку, це ідеальний стан організму, чого індивід мав би прагнути досягти з перших днів свого свідомого життя, а з іншого - одна з найважливіших характеристик якості життя, ресурс, який визначає можливість індивіда вирішувати повсякденні проблеми життя, задовольняти свої потреби задля вдосконалення власного фізичного, психічного і соціального благополуччя.

Формування та зміцнення здоров'я студентів залежить від зусиль усього педагогічного колективу. Здоров'язбережувальна діяльність буде більш ефективною, якщо рівень ставлення до здоров'я всіх суб'єктів освітнього процесу перебуватиме на високому рівні.

Саме в освітньому процесі вищих навчальних закладів активно розширюється світогляд, змінюється життєва позиція. Свідомість студентів досягає рівня, при якому виникає бажання до самоосвіти, саморозвитку, самопізнання, що призводить до розуміння значення здоров'я як цінності та формуванню почуття відповідальності за його збереження. Проте, система стійких переконань характерна не для всіх студентів, деякі з них не можуть самостійно визначитися у виборі своєї позиції щодо свого здоров'я. Така ситуація пов'язана з тим, що для сучасної молоді покращення рівня власного здоров'я не набуває пріоритетного значення. При цьому студенти ще не мають необхідних знань, достатнього життєвого досвіду, що дозволили б їм забезпечити оптимальний спосіб життя, який базуватиметься на розумінні здоров'я як пріоритетної, життєвонеобхідної цінності.

Дослідження показують, що студенти Університетів наук про життя та навколишнє середовище складають близько 70% вихідців із сільської місцевості, вони більш схильні до роботи на землі. Свіже повітря і здорове харчування позитивно впливають на їхній стан здоров'я, але якщо порівнювати зі студентами з міст то обізнаність їх набагато гірша.

Оскільки формування особистості студента включає піклування про власне здоров'я, а досить великою проблемою є серйозне його погіршення у студентській молоді, реалізація студентами особистісно орієнтованої, індивідуальної, перспективної за часом програми оздоровлення, враховуючи значний відсоток числа студентів, які відносяться за станом здоров'я до спеціальної медичної групи. Цільовою установкою освіти в галузі валеології є створення мотивації до здорового і продуктивного стилю життя, формування потреби у фізичному самовдосконаленні.

Література

1. Єжова О. О. Формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів: [монографія]. Суми, 2011.
2. Державна служби статистики України. Електронний ресурс <http://www.ukrstat.gov.ua/>

**ЧАЙКА Оксана ,
ВАСИЛЬЦОВ Сергій**

ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ АНГЛІЙСЬКИХ ТЕРМІНІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ПРАВОВІДНОСИН У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

За останній час видано ряд українських перекладів законодавчих актів, постановчих рішень, кодексів. Однак, така робота пов'язана з перекладацькими труднощами, адже

переклад текстів юридичної тематики справа досить складна. Кваліфікований переклад правового тексту вимагає тісної співпраці лінгвістів та юристів, фахівців у певних галузях права. Для успішного перекладу кодексу, акту, наказу чи інших юридичних постанов недостатньо хорошого знання іноземної мови. Необхідні спеціальні знання в даній галузі, тому юридичний перекладач повинен володіти такими спеціальними знаннями у галузі права, орієнтуватися в чинному законодавстві, володіти юридичною термінологією і розуміти, як вірно її використовувати в кожному конкретному випадку, оскільки переклад юридичного тексту передбачає взаємодію національних мов і, відповідно, взаємодію культурних концептів.

Переклад законів і нормативно-правових актів та їх проєктів, договорів, юридичних висновків і меморандумів, апостилів та нотаріальних свідоцтв, документів юридичних осіб, довіреностей знаходиться в прямій залежності від точності та якості перекладу, інакше сенс правовідносин буде втрачено. Як відомо, українське право побудовано на романо-германській правовій системі, а право Англії на англо-саксонській системі. Різниця джерел права, судової системи, заходів відповідальності відображається на позначеннях термінів. На сьогоднішній день існує мала кількість юридичних словників, які характеризуються точним перекладом правової літератури, а власне перекладом термінів на позначення суб'єктів правовідносин у кримінальному процесі.

На даному етапі дослідження можна говорити про певну класифікацію термінів на позначення суб'єктів правовідносин у кримінальному процесі в англійській та українській мовах. Результати розвідки є демонстративними й створюють основу для подальшого дослідження. З-поміж усіх термінів на позначення суб'єктів правовідносин у кримінальному процесі виокремлюються в окрему групу такі, що належать до суб'єктів кримінального права, які ведуть кримінальний процес, представляють державні інтереси, суб'єкти, які проводять досудове розслідування та здійснюють правосуддя. Спільним для них є охорона державних інтересів та виконання функцій, спрямованих на досягнення завдань кримінального судочинства. Вони наділені різними повноваженнями та повинні бути незацікавленими в результатах справи. Від їхніх дій і рішень залежить доля та результати провадження у справі. До них належать такі терміни, як англ. court – укр. суд; англ. judge – укр. суддя; англ. prosecutor – укр. прокурор; англ. criminal investigator – укр. слідчий; англ. investigation body – укр. орган дізнання.

Іншу групу представляють терміни в англійській та українській мовах на позначення суб'єктів, які сприяють кримінальному судочинству і здійсненню правосуддя, прискорюють процес. Такі суб'єкти наділені відповідними повноваженнями, сприяють кримінальному судочинству за допомогою виконання завдань, покладених на них законом. До них належать такі терміни, як: англ. witness – укр. свідок; англ. attesting witness – укр. понятий; англ. translator – укр. перекладач; англ. specialist – укр. спеціаліст; англ. expert – укр. експерт; англ. secretary of the hearing – укр. секретар судового засідання тощо.

Література

1. Судовцов В.А. Научно - техническая информация и перевод. Посібник з англійської мови: Навчальний посібник. - М.: Вища. шк.,- 1989. -122 с.
2. Суперанская А. В. Общая терминология / А. В. Суперанская. – М. : Наука, 1989. – 245 с.
3. Федорова А. Архаїчні правові терміни на позначення провини у германських та слов'янських мовах. *Studia Philologica*, 2016 (2).
4. Чайка О., Бамбура А. Структура бізнес-мономіалів в англійському термінологічному корпусі мови / Оксана Чайка, Алла Бамбура // *Мовознавчий вісник (Linguistic Bulletin)*, Випуск 27, 2019, с. 69-77.
5. Шеремета Н. Правнича термінологія української мови та процеси творення / Наталія Шеремета // *Термінологія*. 2013; Номер 765: сс. 120 – 123.
6. Chaika, O. Ukrainian for Law and Portuguese for Law as 'Understudied' Languages for Specific Purposes. In: *International Journal of Philology*, 2018, Vol. 1 (11), pp. 118-127.

**ЧАЙКА Оксана,
ДРОЗД Марина**

СТРУКТУРА УКРАЇНСЬКИХ ТЕРМІНІВ У МОВІ АУДИТУ

Загальновідомим є той факт, що у світі бізнесу, міжнародного права й економіки англійська мова як *lingua franca* виступає лідером. У той же час відповідність термінів у зазначених сферах залежить від якості перекладу англійських текстів чи висловлювань українською мовою. Процес перекладу не є простою заміною термінів однієї мови термінами іншої. Навпаки, переклад – досить складний процес, що передбачає низку труднощів, які доведеться долати перекладачеві. Особливості економічної й фінансової термінології в англійській мові, зокрема у сфері аудиту, вимагають від перекладача при відтворенні змісту українською мовою чи навпаки адекватно передати повідомлення. Наразі не йдеться про використання перекладацьких трансформацій в українській та англійських мовах, оскільки в межах цієї магістерської роботи основна частина окреслюється термінологічним наповненням української та англійської мов у сфері аудиту. Дослідженнями питань термінології й термінографії, а також і перекладу займалися такі вітчизняні дослідники, як Т.Р.Кияк, І. Огуй, О.І. Чайка, Л.С. Бархударов, В.Н. Комісаров, Я.Й. Рецкер, Г. Мірам, І.Р. Гальперин та ін. Щодо представників Лейпцизької школи однозначно вартує зазначити О. Каде, А. Нойберта. З огляду на дослідження термінології й перекладу в германських мовах, значні здобутки відстежуємо в працях К. Райс, Ж.-П. Віне, Ж. Дарбельне та ін.

На відміну від проблем перекладу художніх та наукових текстів, що досліджувалися вченими-класиками перекладознавства ще на початку ХХ ст., вивченням особливостей терміна й терміносистем у різних мовах у сфері аудиту майже не відстежуються, а в українській мові за останні роки – праці О. Чайки (2019, 2020). У той же час вивчення юридичної термінології та її перекладу відображено у працях Ф.А. Циткіної, В.І. Карабана, Т.Р. Кияка, А.В. Суперанської, С.Д. Шелова. Переклад фінансових термінів досить часто виринає з-поміж досліджень на сучасному етапі, структура авіаційних термінів досліджується Л. Халіновською, наприклад.

За Чайкою (2019), відзначаємо мономи як українські терміни у мові аудиту та диференціюємо їх за своєю структурою та синтагматичними відношеннями. Важливо зазначити, що особлива увага приділяється кількості термінів у терміні, відповідно, звідси й позначення цілісного усталеного терміна як моном. Так, для монома – одноклена у математиці й усталеного терміна зі сфери аудиту в українській мові, характерною особливістю є варіативність, що обумовлює систематизацію мономів зі сфери аудиту в українській мові. Якщо український моном зі сфери аудиту складається лише з одного терміна, такий моном зветься монотермом, або мономом-монотермом. Структура такого українського монома характеризується однокомпонентністю терміна у терміні: укр. аудит, укр. аудитор, укр. звіт, укр. звітування тощо. Коли йдеться про структуру двох-, трьох- чи багатокомпонентних мономів зі сфери аудиту в українській мові, такі мономи формують бітерміни чи політерміни як українські мономи зі сфери аудиту. Так, наприклад, поглянемо на такі мономи зі сфери аудиту, як: укр. фінансова звітність, укр. аудит підприємства, укр. внутрішній аудитор, укр. зовнішній аудитор, укр. експертна думка, укр. висновок незалежного аудитора тощо.

Тема дослідження досить глибока й складає перспективу подальшого розвитку й аналізу отриманих результатів.

Література

1. Суперанская А. В. Терминология и номенклатура // Проблематика определенных терминов в словарях разных типов : сборник. Ленинград: Изд-во «Наука», 1976. С. 76–80.

2. Чайка О., Бамбура А. Структура бізнес-мономіалів в англійському термінологічному корпусі мови. Мовознавчий вісник (Linguistic Bulletin). 2019. Випуск 27. С. 69-77.
3. Chaika O. Monomial Variables in English Audit Terminology, International Journal of Philology. 2019. Vol. 10. no 1. PP. 100-108.
5. Chaika O. Binomials in English Audit Terminology. International Journal of Philology. 2019. Vol. 10. no 3. PP. 68–73.

ЧАЙКА Оксана

MONOMIALS AS SET TERM CLUSTERS IN TERMINOLOGIES

According to Shair Ali Khan (2016), the main difference between a term and a word is the nature of reference. Oksana Chaika (2019) in *Audit Monomials and Polynomials in Media* refers to the term characterized as mono-referential in a very specific concept at high degree relating to a specific area or field or discipline, thus, referring to terminologies. The term involves linguistic (lexical, syntactical and semantic) as well as concepts (generic, portative and casual) restrictions. That may differentiate the term and the word, moving forward as the purpose of terms is fixing the relationship between term and concept to facilitate communication. Along with Gelinas-Surprenant and Hussman (2015) as well as other recognised scholars and researchers, it is a specific field or discipline, e.g. finance, audit and accounting, law etc. as a language for specific purposes or terminology, which adds more value to Lynne Bowker's definition relating to terminology as a discipline that deals with the collection, processing, description and presentation of terms which are lexical items belonging to a specialized subject field.

With all the due respect to the conventional understanding of term in linguistics, it appears reasonable to consider the innovative look at terming the term for LSP purposes, where LSP stands for language for specific purposes, or terminology in its narrow sense. In this instance, it is proposed to use terms of *monomial* and *polynomial* for certain set term clusters respective of the syntactic relations in such clusters. Where it is a question of coordination, such set term clusters may be referred to as polynomials. Where such relation is subordination and the word order in the set term cluster is fixed and prevails in its frequency usage under a relevant terminology, it is proposed to refer to it as a monomial. The above mentioned allows for bridging gaps in cross-disciplinary studies by connecting syntax concepts and approaches to view syntax in applied linguistics and IT, on the one hand. On the other, such structures in syntactic syntagmas in terminologies in relevant languages closely correlate to the algebraic expressions in mathematics, formal grammars, computer science. Thus, mathematics sees ***an algebraic expression*** as 'a symbol or a combination of symbols used in algebra, containing one or more numbers, variables, and arithmetic operations', and it is an amalgam of variables and constants of one or more terms (Chaika 2019). Monomials, or terms in terminologies, generally speaking, may also be seen as an amalgam of variables and constants of one or more terms. It is confusing to describe **terms of the term**, where terms are both the terms and elements of the term. For instance, analysing the English term *due and reasonable care* in audit and accounting it is the term that consists of three terms – *due* (1), *reasonable* (2) and *care* (3). This example illustrates a case other than that of a loose term string. The term *due and reasonable care* is fixed and the order of terms *due* (1), *reasonable* (2) and *care* (3) in the given term is strictly set. In addition, it is critical to note the order of the terms in the term is irreversible. It is not possible to set the three terms *due* (1), *reasonable* (2) and *care* (3) in the other order, i.e. * *reasonable and due care*. The more examples are innumerate and may represent any terminology and any Germanic, Romance and Slavic language. Such monomials, thus, make part of specialised fields of knowledge, limited domain of professional usage, and may allow for proper standardisation and unification of terminologies should the classification be accepted. Besides, systems of different terminologies in relevant languages, comparative and contrastive studies of terminologies, concordances and ICT for translation, text / data mining and

development of software for linguistic purposes *inter alia* may establish solid ground for perspective research in future.

References

1. Cabré, M.T. (2002). Terminología y lingüística: la teoría de las puertas abiertas. Estudios de Lingüística del Español (ELiEs). Red Iris (España: Universidad Autónoma de Barcelona).
2. Chaika O. Binomials in English Audit Terminology. International Journal of Philology, 2019. Vol. 10. no 3. pp. 68-73. DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/philolog2019.03.068>
3. Gelinas-Surprenant G. and Hussman G. Canadian Terminology. Standardizing Terminology for Better Communication: Practice. Handbook of Terminology. 2015. 1. 304–323.
4. Shair Ali Khan. The Distinction between Term and Word: A Translator and Interpreter Problem and the Role of Teaching Terminology. Procedia: Social and Behavioral Sciences. International Conference on Teaching and Learning English as an Additional Language, GlobELT 2016, 14-17. April 2016. Antalya. Turkey.

ЧЕРХАВА Олеся

ПРАГЕРМАНСЬКІ КОНСТАНТИ ЦІННОСТЕЙ У СВІДОМОСТІ НОСІЇВ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Особливий ракурс представлення (структурування) філософського вчення про буття неможливе без урахування знань людських цінностей із нескінченною кількістю новоявлених смислів/мотивів та врахування сутності пізнання людиною світу. Виявлення глибинних механізмів формування ціннісного світогляду у свідомості носіїв германських мов введено в царину сучасної лінгвокомпаративістики професором А. В. Корольовою та вдало апробовано у працях її вихованців (М.О. Шутової, О.О. Черхавої, Н. О. Стефанової). Стаття продовжує розвивати відповідні наукові ідеї із доповненням аналізу становлення родинних відносин англійської та німецької мови у межах прагерманської мовної сім'ї через моделювання сценарію розвитку етимонів (Я. В. Капранов) як вихідної основи кожної з цих мов. Розглянуто прагерманський етимон **wega-* “course of travel, way” (way, der Weg), значення якого формулювало у свідомості носіїв англійської та німецької мови первинні ціннісні та релігійні смисли (метафоризовані образи).

Первісні когнітивні здатності людини як результат мовної еволюції – це енігма порівняльно-історичного мовознавства, яка вабить століттями лінгвістів та мотивує їх до пошуку нових наукових теорій. Кожна з гіпотез походження мов частково спростовувала або повністю відкидала спостереження попередників щодо спільного й відмінного у спілкуванні людства і, таким чином, не давала змоги визначити “материнське лоно” зародження першої комунікації наших предків. Відсутність підтверджених фактів, велика віддаленість від нашого часу та неможливість повного відтворення у експерименті стають запорукою виходу аналізу “материнсько-дочірніх” взаємовідносин систем мов у макрорівневу площину компаративістики.

У статті виокремлено здатність етимону **wega-* набувати статусу архетипу як загальнокультурно-універсального прагерманського протоконструкту, що представляє перші інтуїтивні здібності у свідомості предків (архетип у генетичному коді), їх інстинктивні реакції на оточуюче середовище, відтворення емоцій та перенесення їх у канву мови.

Література

1. Капранов Я. В. Моноцентрична гіпотеза походження мови. Україна і світ: діалог мов та культур: матер.міжнар.наук.-практ.конф., Київ, 30 бер.- 01 квіт. 2016 р. Київ : Вид.центр КНЛУ, 2016. С. 128–130.
2. Корольова А.В. Когнітивна лінгвокомпаративістика: від реконструкції прамовних форм до реконструкції структур свідомості // Вісник Київського національного

лінгвістичного університету. Серія Філологія: зб. наук. пр. / гол. ред. А. В. Корольова. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2014. Т. 17. № 2. С. 94–102.

3. Черхава О.О. Реконструкція теолінгвістичної матриці релігійно-популярного дискурсу (на матеріалі англійської, німецької та української мов): монографія / відп. ред. А.В. Корольова. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2017.

4. Шутова М.О. Етнокультурні стереотипні портрети англійців і українців (когнітивно-ономасіологічна реконструкція фразеоформул): монографія. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2016.

Відомості про авторів

АЛЕКСАНДРЕНКО Єлизавета Ярославівна, магістр філології, викладач, Київський національний лінгвістичний університет (м. Київ, Україна)

АМЕЛІНА Світлана Миколаївна, доктор педагогічних наук, завідувач кафедри іноземної філології і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

АНДРЕЄВА Дар'я Миколаївна, магістрантка 1 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

АНДРІЙЧУК Людмила Русланівна, магістрантка 2 року навчання гуманітарно-педагогічний факультет, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

АРИНІЧ Марія Олегівна, асистент кафедри романо-германських мов і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

АРТИШ Назар Вікторович, студент 2 курсу факультету аграрного менеджменту, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

БАБАК Дарія Юріївна, студентка 4 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

БАЛАЛАЄВА Олена Юріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

БАМБУРА Алла Ігорівна, студентка 4 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

БЕРЕЗНЬОВА Тетяна Миколаївна, студентка 1 курсу факультету харчових технологій та управління якістю продукції АПК, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

БІЛОУС Наталія В'ячеславівна, доцент кафедри іноземної філології і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

БОНДАР Руслана Олександрівна, магістрантка 1 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

БОРБИЧ Юлія Олександрівна, студентка 2 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

БУНЧУК Олександра Сергіївна, студентка 3 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

БУРЯЧЕНКО Анастасія Вікторівна, студентка 2 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ВАКУЛИК Ірина Іванівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ВАРГАТЮК Сергій Вадимович, кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та суспільних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ВАСИЛЬЦОВ Сергій Анатолійович, магістр 1 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ВАШЕКА Людмила Юріївна, студентка 3 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ВЕРНА Олександра Олександрівна, студентка 4 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ВОЙТ Ольга Сергіївна, магістрантка 2 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ГАВРИЛЕЦЬ Кирило Андрійович, магістр 1 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ГАЛЕВИЧ Аліна Михайлівна, магістрантка 1 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ГАЛЕТА Наталія Володимирівна, студентка 3 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ГЕЙКО Світлана Миколаївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ГОЛЄВА Марія Сергіївна, аспірантка кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ГОЛЬЦОВА Маріанна Геннадіївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германських мов і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ГОРЬКАВИЙ Євгеній Олександрович, студент 3 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ГРАБОВСЬКА Інна Вікторівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови для технічних та агробіологічних спеціальностей, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ГРИЩЕНКО Дар'я Сергіївна, студентка 1 курсу факультету харчових технологій та управління якістю продукції АПК, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ГУД Анастасія Олегівна, студентка 2 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ДАНИЛОВА Тетяна Вікторівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна).

ДЕНИСЮК Василь Вікторович, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови і методики її навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (м. Умань, Україна)

ДРАЧУК Олександра Вікторівна, здобувач третього освітньо-наукового рівня, кафедра соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ДРОЗД Марина Сергіївна, магістрантка 2 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ДЯЧЕНКО Юлія Володимирівна, студентка 1 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЄРКІНА Юлія Михайлівна, студентка 2 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЄРЧЕНКО Олександра Вікторівна, студентка 4 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЖЕЛЕЗНЯКОВА Світлана Володимирівна, магістрантка 2 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ІГНАТЧЕНКО Єлизавета Олександрівна, студентка 2 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КАМ'ЯНСЬКА Дарина Дмитрівна, магістрантка 1 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КИСИЛІЧІНА Карина Олександрівна, студентка 4 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КИЧКИРУК Тетяна Василівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна).

КЛИМЕНКО Людмила Володимирівна, старший викладач кафедри англійської філології, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КЛИМЕНКО Олена Володимирівна, кандидат медичних наук, доцент, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (м. Київ, Україна)

КЛИМЕНКО Олександра Геннадіївна, студентка, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (м. Київ, Україна)

КОБЧИК Анастасія Андріївна, студентка 1 курсу факультету харчових технологій та управління якістю продукції АПК, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КОВАЛЬЧУК Катерина Михайлівна, магістрантка 2 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КОЛОДІНА Лариса Степанівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КОЛОМІЄЦЬ Іванна Володимирівна, магістрантка 2 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КОРОЛЬ Тетяна Григорівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри української, іноземних мов та перекладу, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (м. Полтава, Україна)

КОСТЕНКО Дмитро Вадимович, студент 1 курсу факультету тваринництва та водних біоресурсів, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КОСТРИЦЯ Наталія Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри журналістики і мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КРАВЧЕНКО Алла Григорівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КРИВЧУК Вікторія Михайлівна, студентка 3 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КРИЖНЯ Катерина Андріївна, студентка 4 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КРИКНІЦЬКА Ірина Олександрівна, кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри англійської мови, Київський національний лінгвістичний університет (м. Київ, Україна)

КУЗЬМЕНКО Вікторія Олександрівна, студентка 3 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КУЗЬМЕНКО Зоя Михайлівна, здобувач вищої освіти (другого) магістерського рівня, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КУЛЬТЕНКО Валентина Павлівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

КУШНІР Ліза Олегівна, студентка 3 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЛЕЛЕКА Анастасія Ігорівна, студентка 2 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЛІННІК Лілія Анатоліївна, викладач кафедри англійської мови факультету перекладознавства, Київський національний лінгвістичний університет (м. Київ, Україна)

ЛИТВИН Владислава Юрївна, студентка 3 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЛИТВИН Марина Олегівна, студентка 2 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЛИЧУК Марія Іванівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри романо-германських мов і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЛУБ'ЯНКО Захар Іванович, студент 1 курсу факультету харчових технологій та управління якістю продукції АПК, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

МАЗУР Дар'я Дмитрівна, студентка 1 курсу факультету харчових технологій та управління якістю продукції АПК, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

МАКСИМЧУК Валентин Спиридонович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземної філології і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

МАЛИШ Вікторія Олександрівна, магістрантка 2 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

МАЛЬОВАНЕЦЬ Владислав Вікторович, здобувач вищої освіти (другого) магістерського рівня, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

МАМЧЕНКО Вікторія Геннадіївна, студентка 1 курсу факультету харчових технологій та управління якістю продукції АПК, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

МАРКУЛЯК Лариса Василівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (м. Чернівці, Україна)

МАТВІЄНКО Ірина Сергіївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

МИХАЙЛЮК Дарина Геннадіївна, студентка 2 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

МИХНЮК Сергій Вікторович, асистент кафедри управління та освітніх технологій, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

МОЇСЄЄНКО Катерина Олександрівна, студентка 4 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

НИКОЛЬСЬКА Ніна Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри романо-германських мов і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

НЕЖИВА Ольга Миколаївна, доктор філософських наук, доцент, доцент кафедри сучасних європейських мов, Київський національний торговельно-економічний університет (м. Київ, Україна)

НЕМОВА Тетяна Володимирівна, магістрантка 2 року навчання, кандидат ветеринарних наук, доцент кафедри терапії і клінічної діагностики, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

НОЖОВНИК Олег Миколайович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри романо-германських мов і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна).

ОХОТА Софія Русланівна, студентка 1 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ОХРИМЕЦЬ Катерина Іванівна, магістрантка 2 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ПАВЛЕНКО Оксана Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ПАСІЧНИК Тетяна Дмитрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської філології, Київський національний лінгвістичний університет (м. Київ, Україна)

ПЕРШУКОВА Оксана Олексіївна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, Національний авіаційний університет (м. Київ, Україна)

ПИЛИПЕНКО Лілія Леонідівна, асистент кафедри англійської мови для технічних та агробіологічних спеціальностей, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ПИЛИПЕНКО Назар Євгенович, магістр 2 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ПІВЕНЬ Олена Болеславівна, старший викладач кафедри іноземної філології і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ПОЛИВАЧ Марія Анатоліївна, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ПОЛІЩУК Андрій Віталійович, студент 1 курсу факультету харчових технологій та управління якістю продукції АПК, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ПОЛІЩУК Олександр Сергійович, кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германських мов і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ПРОХОРЧУК Олександр Михайлович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ПУЗИРЕНКО Ярина Василівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри культурології, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

РОЖКОВ Юрій Григорович, асистент кафедри романо-германських мов і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна).

РУБІНСЬКА Броніслава Іллівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри романо-германських мов і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

РУДЕНКО Вікторія Олександрівна, студентка 4 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

РУДИК Ярослав Михайлович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри методики навчання та управління навчальними закладами, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

РУДНИЦЬКА Наталія Анатоліївна, старший викладач кафедри іноземної філології і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

САВЕНКО Олександр Миколайович, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

САВЕНКО Тетяна Дмитрівна, кандидат філологічних наук, доцент, Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ, Україна)

САВИЦЬКА Інна Миколаївна, кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів та природокористування України (м. Київ, Україна)

САВЧЕНКО Михайло Пилипович, заступник директора з навчально-методичної роботи, вчитель-методист історії, громадянської освіти, Київська гімназія східних мов №1, заслужений вчитель України (м. Київ, Україна)

САГАН Юлія Валеріївна, студентка 3 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

САЦЮК Діана Петрівна, студентка 3 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

САЛІХ Саліх Абд, старший вчитель арабської мови, відмінник столичної освіти, Київська гімназія східних мов №1, (м. Київ, Україна)

СЕВЕРІНОВА Софія Олександрівна, студентка 2 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СЕГЕДА Жанна Петрівна, вчитель-методист зарубіжної літератури, Київська гімназія східних мов №1, відмінник освіти України (м. Київ, Україна)

СЕМАШКО Тетяна Федорівна, доктор філологічних наук, професор кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СЕРГЄЄВА Аліса Анатоліївна, студентка 1 курсу факультету харчових технологій та управління якістю продукції АПК, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СЕРГІЄНКО Інна Володимирівна, асистент кафедри романо-германських мов і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СЕРГІЄНКО Леся Віталіївна, старший викладач кафедри англійської мови гуманітарного факультету, Національний університет «Києво-Могилянська академія» (м. Київ, Україна)

СЕРЕДА Дарина Олександрівна, студентка 2 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СИДОРУК Галина Іванівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германських мов і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СИРОТІН Олексій Сергійович, старший викладач кафедри романо-германських мов і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна).

СИРОТІНА Олена Олексіївна, кандидат педагогічних наук, асистент кафедри романо-германських мов і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СКОКОВА Марина Сергіївна, асистент кафедри іноземної філології і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СОКОЛОВА Олександра Максимівна, аспірантка кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СОКОЛОВ Олександр Єгорович, аспірант кафедри міжнародних відносин і суспільних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СОРОКІН Андрій Анатолійович, аспірант кафедри міжнародних відносин і суспільних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СТОРОЖУК Світлана Володимирівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СТРІЛЕЦЬ Валентина Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземної філології і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СУСЛО Тетяна Андріївна, магістрантка 2 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

СУПРУН Аліна Григорівна, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів та природокористування України (м. Київ, Україна)

ТАРАСЕНКО Ростислав Олександрович, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ТВЕРЕЗОВСЬКА Ніна Трохимівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ТЕПЛА Оксана Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германських мов і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ТЕПЛЮК Юлія Миколаївна, студентка 1 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ТЕРЕХ Анастасія Ігорівна, магістрантка 1 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ТОМЧЕНКО Олена Олександрівна, студентка 2 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів та природокористування України (м. Київ, Україна)

ТРИМА Катерина Андріївна, кандидат політичних наук, провідний науковий співробітник відділу політики і врядування у вищій освіті Інституту вищої освіти НАПН (м. Київ, Україна).

ТРОХИМЕНКО Ольга Василівна, студентка 1 курсу факультету харчових технологій та управління якістю продукції АПК, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ТУРІЦИНА Олена Миколаївна, асистент кафедри романо-германських мов і перекладу гуманітарно-педагогічного факультету Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ТУРЧЕНКО Варвара Олегівна, студентка 1 курсу факультету тваринництва та водних біоресурсів, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

УХІНА Надія Миколаївна, методист, вчитель-методист турецької мови, Київська гімназія східних мов №1, заслужений вчитель України (м. Київ, Україна)

ФАБРИЧНА Яна Геннадіївна, кандидат педагогічних наук, докторант кафедри методики викладання іноземних мов й комунікаційно-інформаційних технологій, Київський національний лінгвістичний університет (м. Київ, Україна)

ФЕДЧЕНКО Каріна Олегівна, аспірант кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ФОМІНА Галина Віталіївна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ФРАНКОВА Аліна Олександрівна, магістрантка 2 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ХАЛПЛОВ Джавад Вугар огли, студент 1 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ХАРЧЕНКО Людмила Вікторівна, доктор політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та суспільних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ХВІСТ Вікторія Олексіївна, кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна).

ЦАРЕНКО Данило Вадимович, магістрант 2 року навчання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЧАЙКА Оксана Ігорівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германських мов і перекладу, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЧЕРХАВА Олеся Олегівна, доктор філологічних наук, професор кафедри германської і фіно-угорської філології ім. Г. Г. Почепцова, Київського національного лінгвістичного університету (м. Київ, Україна)

ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро Іванович, кандидат філософських наук, старший викладач кафедри філософії та міжнародної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЧУМАК Тетяна Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЩЕРБИНА Наталія Валеріївна, студентка 4 курсу гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ШИНКАРУК Василь Дмитрович, доктор філологічних наук, професор, декан гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ШУМИЦЬКА Галина Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, декан філологічного факультету, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (м. Ужгород, Україна)

ЮНОШЕВ Євген Петрович, студент 1 курсу факультету харчових технологій та управління якістю продукції АПК, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЯКУШКО Катерина Григорівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри англійської мови для технічних та агробіологічних спеціальностей, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

ЯРЕМЕНКО Наталія Віталіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови для технічних та агробіологічних спеціальностей, Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)

CHYBIS Larysa, M. A, Teaching in Tertiary Institutions, lecturer, Ukrainian Association of Western Australia (Perth, Western Australia)

SKLIARENKO Olesia, кандидат філологічних наук, доцент, оцент кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання ДВНЗ «Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди» (м. Переяслав, Україна)

THAMARAI PANDIAN, Head of Representation CIS countries DIA PHARMA (India)